

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

AKÖREN AĞZI

AYŞE TURSUN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN:
PROF. DR. ABDURRAHMAN ÖZKAN

KONYA-2020

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
--	--	---

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Ayşe Tursun		
	Numarası	18810701004		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı/Türk Dili ve Edebiyatı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans		
		Doktora		
Tezin Adı	Akören Ağzı			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Ayşe Tursun

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
---	--	---

Öğrencinin	Adı Soyadı	Ayşe Tursun		
	Numarası	18810701004		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı/Türk Dili ve Edebiyatı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans		
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Abdurrahman Özkan		
	Tezin Adı	Akören Ağzı		

ÖZET

Bu çalışma, Konya ilinin Akören ilçesinin ağzı üzerine hazırlanmıştır. Çalışmada Akören ağzına ait metinler derlenerek, yazıya geçirilip söz varlığının tespiti ve Akören ağızlarının Türkiye Türkçesi ağızları içerisindeki yerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Çalışma; Giriş, İnceleme, Metinler ve Sözlük olmak üzere dört ana bölümden oluşmuştur. Giriş bölümünde Akören ilçesinin tarihi, etnik yapısı, coğrafyası, iklimi, nüfusu ve kültürel özellikleri hakkında bilgi verilmiştir.

İkinci bölümde bölge ağzından derlenen metinlerin dil bilgisi incelemesi yer almaktadır. Bu bölümde Akören ağzının ses ve şekil bilgisi incelenmiştir. Ses bilgisi bölümünde bölge ağzında tespit edilen sesler ve ses değişimleri üzerinde durulmuştur. Şekil bilgisi bölümünde ise kelime yapımı ve kelime türleri üzerinde durulmuştur.

Üçüncü bölümde Akören ilçesinin on iki mahallesinden kırk yedi kaynak kişiden derlenen metinler yer almaktadır. Sonuç bölümünde ses ve şekil bilgisi bakımından tespit edilen Akören ağzının özellikleri yer almaktadır.

Dördüncü bölümde ise anlamı bilinmeyen ya da standart Türkiye Türkçesindeki anlamından farklı anlamlarda kullanılan metin içi ve metin dışı kelimelerden oluşan sözlük yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ağız, Akören Ağzı, Ses ve Şekil Bilgisi

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
--	--	---

Author' s	Name and Surname	Ayşe Tursun		
	Student Number	18810701004		
	Department	Türk Dili ve Edebiyatı/Türk Dili ve Edebiyatı		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)		
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Abdurrahman Özkan		
Title of the Thesis/Dissertation	The Akören Dialect			

ABSTRACT

This study was prepared on the dialect of Akören district of Konya province. Akören dialect of texts compiled in this study, the determination of Turkey Turkish vocabulary and writing a passed Akören dialect aimed to determine the place in their dialect.

Work; It consists of four main sections: Introduction, Analysis, Texts and Dictionary. In the introduction section, information about the history, ethnic structure, geography, climate, population and cultural characteristics of the dialect of Akören was given.

In the second part, there is a grammatical analysis of the texts compiled from the region. In this section, the phonetics and morphology of the dialect of Akören were examined. In the phonetics section, the sounds detected in the dialect of the region and the changes in the phonic are emphasized. In the morphology section, word making and word types are emphasized.

In the third part, there are texts compiled from forty-seven source people from twelve neighborhoods of Akören district. In the conclusion part, the features of Akören dialect, which are determined in terms of phonetichs and morphology are included.

The fourth chapter is meant to take place consisting of unknown or standard dictionary Turkey in text and out of text used in different meanings from the Turkish word meaning.

Keywords: Dialect, Akören Dialect, Phonetics, Morpholog

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR	x
ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ	x
ÖN SÖZ	xiv
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırma	1
1.1.1. Amaç	1
1.1.2. Kapsam	1
1.1.3. Yöntem.....	1
1.1.4. Şahıslar ve Metinler	3
1.2. AKÖREN	5
1.2.1. Akören'in Tarihi	5
1.2.2. Akören Adının Verilişi.....	8
1.2.3. Etnik Yapısı	9
1.2.4. İdari Durumu.....	9
1.2.5. Coğrafi Durumu ve İklimi.....	10
1.2.6. Nüfusu.....	10
1.2.7. Eğitim – Öğretim	11
1.2.8. Turizmi.....	11
1.2.9. Ekonomik Durum.....	12
1.2.10. Kültürel Özellikleri	13
1.2.10.1. Yöresel Yemekler	13
1.2.10.2. Düğün Adetleri	14
1.2.10.3. Oynanan Oyunlar.....	15
1.2.11. Araştırma Kapsamındaki Yerleşim Yerleri	16
1.2.12. Derleme Yapılan Yerleri Gösteren Harita.....	20
2. SES BİLGİSİ	21
2.1. Ünlüler	21
2.1.1. Ünlü Türleri	21

2.1.1.1. Standart Türkiye Türkçesinde Bulunmayan Ünlüler	21
2.1.1.2. Yarı Kalın Ünlüler	22
2.1.1.3. Yarı Dar Ünlüler.....	23
2.1.1.4. Yarı Yuvarlak Ünlüler	24
2.1.1.5. Uzun Ünlüler	24
2.1.1.5.1. Hece Kaynaşması Sonucu Oluşan Uzun Ünlüler.....	25
2.1.1.5.2. Ünsüz Düşmesi Yoluyla Oluşan Uzun Ünlüler	26
2.1.1.5.3. Vurgu ve Tonlamayla Oluşan Uzun Ünlüler	27
2.1.1.6. Kısa Ünlüler.....	28
2.1.1.7. İkiz Ünlüler.....	28
2.1.1.7.1. Eşit İkiz Ünlüler.....	29
2.1.1.7.2. Alçalan İkiz Ünlüler.....	29
2.1.1.7.3. Yükselen İkiz Ünlüler	29
2.1.2. Ünlü Uyumları	30
2.1.2.1. Kalınlık İncelik Uyumu	30
2.1.2.1.1. Eklerde Kalınlık İncelik Uyumu	30
2.1.2.1.2. Birleşik Kelimelerde Kalınlık İncelik Uyumu	32
2.1.2.1.3. Sonradan Kalınlık- İncelik Uyumu Bozulan Bazı Kelimelerde	33
2.1.2.1.4. Alıntı Kelimelerde Kalınlık-İncelik Uyumu	33
2.1.2.1.5. Kalınlık- İncelik Uyumunun Bozulması	34
2.1.2.2. Düzlük Yuvarlaklık Uyumu	35
2.1.3. Ünlü Değişmeleri	36
2.1.3.1. Kalın Ünlülerin İncelmesi	37
2.1.3.2. İnce Ünlülerin Kalınlaşması	38
2.1.3.3. Geniş Ünlülerin Daralması	39
2.1.3.4. Dar Ünlülerin Genişlemesi	40
2.1.3.5. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması	41
2.1.3.6. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi	42
2.1.4. Ünlü Düşmesi.....	43
2.1.4.1. Ön Seste Ünlü Düşmesi	43
2.1.4.2. İç Seste Ünlü Düşmesi.....	44
2.1.4.3. Son Seste Ünlü Düşmesi.....	44
2.1.5. Ünlü Türemesi	45
2.1.5.1. Ön Seste Ünlü Türemesi.....	45
2.1.5.2. İç Seste Ünlü Türemesi.....	46
2.1.5.3. Son Seste Ünlü Türemesi	46
2.2. ÜNSÜZLER.....	47

2.2.1. Ünsüz Çeşitleri ve Standart Türkiye Türkçesinde Bulunmayan Ünsüzler	47
2.2.2. Ünsüz Benzeşmeleri.....	52
2.2.2.1. Komşu Ünsüzler Arasında İlerleyici Benzeşme	52
2.2.2.2. Uzak Ünsüzler Arasında İlerleyici Benzeşme	53
2.2.2.3. Komşu Ünsüzler Arasında Gerileyici Benzeşme.....	53
2.2.2.4. Uzak Ünsüzler Arası Gerileyici Benzeşme	55
2.2.3. Ünsüz Değişmeleri.....	55
2.2.3.1. Tonlulaşma	55
2.2.3.1.1. Ön seste Tonlulaşma	55
2.2.3.1.2. İç Seste Tonlulaşma.....	56
2.2.3.1.3. Son Seste Tonlulaşma	57
2.2.3.2. Tonsuzlaşma	58
2.2.3.2.1. Ön Seste Tonsuzlaşma	58
2.2.3.2.2. İç Seste Tonsuzlaşma.....	58
2.2.3.2.3. Son Seste Tonsuzlaşma.....	59
2.2.3.3. Sızıcılaşma.....	59
2.2.3.3.1. İç Seste Sızıcılaşma	59
2.2.3.3.2. Son Seste Sızıcılaşma	60
2.2.3.4. Akıcılaşma.....	60
2.2.3.4.1. Süreksizleşme	61
2.2.3.4.2. Ön Seste Süreksizleşme	61
2.2.3.4.3. İç seste Süreksizleşme	61
2.2.3.4.4. Son Seste Süreksizleşme.....	61
2.2.3.5. Diğer Ünsüz Değişmeleri	61
2.2.3.5.1. Sızıcı Ünsüzler Arası Değişmeler	61
2.2.3.5.2. Akıcı Ünsüzler Arası Değişmeler	61
2.2.3.5.3. Akıcı-Sızıcı Ünsüzler Arası Değişmeler.....	62
2.2.3.5.4. Patlayıcı Ünsüzler Arası Değişmeler	62
2.2.4. Ünsüz Düşmesi	62
2.2.4.1. İç Seste Ünsüz Düşmesi	63
2.2.4.2. Son Seste Ünsüz Düşmesi	64
2.2.5. Ünsüz Türemesi	65
2.2.5.1. Ön Seste Ünsüz Türemesi.....	65
2.2.5.2. İç Seste Ünsüz Türemesi	66
2.2.6. Ünsüz Uyumu	66
2.2.7. Ünsüz İkizleşmesi	67
2.2.8. Ünsüz Tekleşmesi	68
2.2.9. Göçüşme	68

2.2.10. Hece Yutulması.....	69
2.2.11. Hece Kaynaşması.....	69
3. ŞEKİL BİLGİSİ	71
3.1. Kelime Yapımı	71
3.1.1.1. 3.1.1.1. İsimden İsim Yapım Ekleri.....	71
3.1.1.2. 3.1.1.2. Fiilden İsim Yapım Ekleri	75
3.1.1.3. 3.1.1.3. İsimden Fiil Yapım Ekleri	78
3.1.1.4. Fiilden Fiil Yapım Ekleri.....	80
3.2. İsimler	82
3.2.1. İsim Çekim Ekleri	82
3.2.1.1. Hâl Ekleri	82
3.2.1.1.1. Yalın Hâl.....	82
3.2.1.1.2. Yükleme Hâli.....	82
3.2.1.1.3. Yönelme Hâli.....	83
3.2.1.1.4. Bulunma Hâli.....	83
3.2.1.1.5. Ayrılma Hâli	84
3.2.1.1.6. İlgi Hâli Eki	85
3.2.1.1.7. Vasıta Hâli Eki.....	85
3.2.1.1.8. Eşitlik Hâli Eki	86
3.2.1.1.9. Yön Gösterme Hâli Eki.....	86
3.2.1.2. Aitlik Eki	86
3.2.1.3. İyelik Ekleri.....	87
3.2.1.3.1 İyelik Eki Yığılması.....	88
3.2.1.4. Çokluk Eki.....	88
3.2.1.5. Soru Eki	89
3.3. Zamirler.....	89
3.3.1. Kişi Zamirleri.....	90
3.3.2. İşaret Zamirleri.....	91
3.3.3. Dönüşlülük Zamiri	92
3.3.4. Belgisizlik Zamiri	93
3.3.5. Soru Zamirleri	93
3.4. Zarflar.....	93
3.4.1. Durum Zarfları	93
3.4.2. Zaman Zarfları.....	94

3.4.3. Yer- Yön Zarfları	94
3.4.4. Miktar Zarfı	94
3.4.5. Soru Zarfı	95
3.5. Sıfatlar	95
3.5.1. Niteleme Sıfatları	95
3.5.2. Belirtme Sıfatları.....	95
3.5.2.1. İşaret Sıfatları	95
3.5.2.2. Sayı Sıfatları	96
3.5.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları.....	96
3.5.2.2.2. Üleştirme Sayı Sıfatı.....	96
3.5.2.2.3. Sıra Sayı Sıfatı	96
3.5.2.2.4. Kesir Sayı Sıfatı.....	96
3.5.2.3. Belgisizlik Sıfatı	96
3.5.2.4. Soru Sıfatları.....	97
3.6. Edatlar	97
3.6.1. Ünlem Edatları	97
3.6.1.1. Ünlemler.....	97
3.6.1.2. Seslenme Edatları	98
3.6.1.3. Sorma Edatları	98
3.6.1.4. Gösterme Edatları.....	98
3.6.1.5. Cevap Edatları	99
3.6.2. Bağlama Edatları.....	99
3.6.2.1. Sıralama Edatları	99
3.6.2.2. Denkleştirme Edatları.....	99
3.6.2.3. Karşılaştırma Edatları.....	100
3.6.2.4. Cümle Başı / Sonu Edatları	100
3.6.3. Son Çekim Edatları	101
3.7. Fiiller.....	102
3.7.1. Şahıs Ekleri	102
3.7.1.1. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri	102
3.7.1.2. İyelik Kökenli Şahıs Ekleri.....	103
3.7.2. Şekil ve Zaman Ekleri.....	105
3.7.2.1. Geniş Zaman.....	105
3.7.2.2. Görülen Geçmiş Zaman.....	107
3.7.2.3. Öğrenilen Geçmiş Zaman.....	108
3.7.2.4. Gelecek Zaman	109

3.7.2.5. Şimdiki Zaman	111
3.7.2.6. Emir Kipi	112
3.7.2.7. Şart Kipi	114
3.7.2.8. Gereklilik Kipi	115
3.7.3. Ek Fiil	115
3.7.3.1. Ek Fiilin Geniş Zamanı (Bildirme Ekleri)	115
3.7.3.2. Ek Fiilin Görülen Geçmiş Zamanı	116
3.7.3.3. Ek Fiilin Duyulan Geçmiş Zamanı	117
3.7.3.4. Ek Fiilin Şartı	117
3.7.4. Fiillerin Birleşik Çekimi	118
3.7.4.1. Hikâye	118
3.7.4.1.1. Geniş Zamanın Hikâyesi	118
3.7.4.1.2. Şimdiki Zamanın Hikâyesi	118
3.7.4.1.3. Gelecek Zamanının Hikâyesi	119
3.7.4.2. Rivayet	119
3.7.4.2.1. Duyulan Geçmiş Zamanın Rivayeti	119
3.7.4.2.2. Şimdiki Zamanın Rivayeti	119
3.7.4.2.3. Gelecek Zaman Rivayeti	119
3.7.4.2.4. Geniş Zamanın Rivayeti	119
3.7.4.3. Şart	120
3.7.4.3.1. Geniş Zaman Şartı	120
3.7.4.3.2. Gelecek Zamanın Şartı	120
3.7.4.3.3. Görülen Geçmiş Zaman Şartı	120
3.7.4.4. Katmerli Çekim	120
3.7.4.4.1. Gelecek Zamanın Rivayeti	120
3.7.4.4.2. Geniş Zamanın Rivayeti	120
3.7.5. Sıfat- Fiil Ekleri	121
3.7.6. Zarf -Fiil Ekleri	122
SONUÇ	125
METİNLER	129
SÖZLÜK	237
KAYNAKÇA	262
Öz Geçmiş	268

KISALTMALAR

age.: Adı geçen Eser
Ar.: Arapça
bk.: Bakınız
Bulg. : Bulgarca
C: Cilt
EAT : Eski Anadolu Türkçesi
ET : Eski Türkçe
Far.: Farsça
İt. : İtalyanca
İng. : İngilizce
İsp. : İspanyolca
Lat.: Latince
OT: Orta Türkçe
Mac. : Macarca
MÖ: Milattan Önce
Rum.: Rumca
Rus. : Rusça
s.: Sayfa
S: Sayı
Yay.: Yayımları, yayımları
Yun.: Yunanca

ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ

- [a] : Düz, geniş, kalın ünlü
- [á] : /a/ ile /1/ arası düz, art, yarı geniş ünlü
- [ā] : Uzun a ünlüsü
- [á] : /a/ ile /e/ düz, geniş, yarı kalın ünlü
- [â] : /a/ ile /o/ arası yarı yuvarlak, geniş ünlü
- [ǎ] : Kısa a ünlüsü
- [e] : Düz, geniş, ince e ünlüsü
- [ĕ] : /e/ ile /i/ arası düz, ön, yarı geniş ünlü
- [ē] : Uzun e ünlüsü
- [ê] : /e/ ile /ö/ arası yarı yuvarlak, geniş, ince ünlü
- [ě] : Kısa e ünlüsü
- [ɪ] : Kalın, düz, dar ı ünlüsü
- [í] : /1/ ile /i/ arası dar, düz, yarı art ünlü
- [ī] : Uzun ı ünlüsü
- [ɪ°] : /1/ ile /u/ arası yarı yuvarlak dar ünlü
- [ĭ] : Kısa ı ünlüsü
- [i] : Düz dar ince i ünlüsü
- [ī] : Uzun i ünlüsü
- [o] : Geniş, yuvarlak, kalın ünlü
- [ō] : Uzun o ünlüsü
- [ó] : /o/ ile /ö/ arası geniş, yuvarlak, yarı art ünlü
- [ò] : /o/ ile /u/ arası yuvarlak, art, yarı geniş ünlü
- [ö] : Kısa o ünlüsü
- [ö] : Geniş, yuvarlak, ince ünlü
- [ō] : Uzun ö ünlüsü
- [u] : Yuvarlak, dar, kalın ünlü
- [ū] : Uzun u ünlüsü
- [ú] : /u/ ile /ü/ arası dar, yuvarlak, yarı art ünlü
- [ǔ] : Kısa u ünlüsü
- [ü] : İnce, yuvarlak, dar ünlü

- [ü] : Kısa ü ünlüsü
- [b] : Süreksiz, ötümlü, dudak ünsüzü
- [c] : Süreksiz, ötümlü dış-eti ön damak ünsüzü
- [ç] : Süreksiz, ötümsüz, dış-eti, ön damak ünsüzü
- [Ç] : /c/ ile /ç/ arası patlayıcı, yarı ötümlü dış eti ünsüzü
- [d] : Süreksiz, ötümlü dış-eti ünsüzü
- [f] : Sürekli, sızıcı, ötümsüz, dış-dudak ünsüzü
- [F] : /f/ ile /v/ arası sızıcı, yarı ötümlü dış-dudak ünsüzü
- [g] : Süreksiz, ötümlü, ön damak ünsüzü
- [g̃] : Tonlu, katı patlamalı, orta damak ünsüzü
- [ğ] : Süreksiz, ötümlü art damak ünsüzü
- [ğ̃] : Yumuşak g, sürekli, sızıcı, ötümlü, ön ve arka damak ünsüzü
- [h] : Sürekli, sızıcı, ötümsüz, gırtlak ünsüzü
- [h̃] : Sızıcı, ötümsüz, art damak ünsüzü
- [ħ] : Düşmek üzere olan /h/ ünsüzü
- [k] : Ön damak, süreksiz, ötümsüz ünsüz
- [k̃] : Süreksiz, ötümsüz, orta damak ünsüzü
- [k̄] : patlayıcı, ötümsüz, arka damak ünsüzü
- [K] : /g/ ile /k/ arasında patlayıcı, yarı ötümlü ünsüz
- [l] : Ön damak, sürekli, akıcı, ötümlü, dış eti yanak ünsüzü
- [l̃] : Düşmek üzere olan /l/ ünsüzü
- [m] : Sürekli, akıcı, ötümlü, genizli dudak ünsüzü
- [n] : Sürekli, akıcı, ötümlü, genizli dış eti ünsüzü
- [ñ] : Sürekli, akıcı, ötümlü, genizli ön ve arka damak ünsüzü
- [ŋ] : Düşmek üzere olan /n/ ünsüzü
- [p] : Süreksiz, ötümsüz, dudak ünsüzü
- [P] : /b/ ile /p/ arası patlayıcı yarı ötümlü dudak ünsüzü
- [s] : Sürekli, sızıcı, ötümsüz, dış eti ünsüzü
- [S] : /s/ ile /z/ arası sızıcı, yarı ötümlü bir dış ünsüzü
- [ş] : Sürekli, sızıcı, ötümsüz, ön damak dış eti ünsüzü
- [t] : Süreksiz, ötümsüz, dış- dış eti ünsüzü
- [T] : /d/ ile /t/ arası patlayıcı, yarı ötümlü dış ünsüzü

- [v] : Sürekli, sızıcı, ötümlü, dış dudak ünsüzü
- [v̥] : Düşmek üzere olan /v/ ünsüzü
- [y] : Sürekli, akıcı, ötümlü, yarı ünlü, dış-eti ön damak ünsüzü
- [y̥] : Düşmek üzere olan /y/ ünsüzü
- [z] : Sürekli, sızıcı, ötümlü, dış- dış eti ünsüzü
- [ʕ] : Arapça kelimelerde ayn (ع) ünsüzü
- [-] : Ünlüler üzerinde uzunluk işareti
- [ː] : Ünlüler üzerinde kısalık işareti
- [ɪ] : İki ünlü arasındaki ikiz ünlü işareti
- [ɹ] : ulama işareti
- [.] : ünsüzler altında ünsüzlerin düşmek üzere olduğunu gösteren işaret

ÖN SÖZ

Ağızlar; bir dilin zenginliğinin gösterilmesi, tarihî gelişiminin izlenmesi, söz varlığının korunması açısından büyük önem taşırlar. Ağızlar, standart Türkiye Türkçesinin bozulmuş şekilleri değil, Türk dilinin bir zenginliğidir. Ağız çalışmaları, Türk dilinin zenginliğini gösterip Anadolu’da gizlenmiş bu saklı hazineyi kayıt altına almak amacıyla yapılmaktadır.

Bu çalışma, Akören ilçesi ağzının dil hususiyetlerini ve söz varlığını tespit ederek Türk diline katkı sağlamak amacıyla yapılmıştır. Çalışma sahası olarak Akören ilçesinin belirlenmesindeki en büyük etken ilçede daha önce bu şekilde bir çalışmanın yapılmamış olmasıdır.

Çalışma; Giriş, İnceleme, Metinler ve Sözlük bölümlerinden oluşmaktadır. Giriş bölümünde; çalışmanın amacı, kapsamı, yöntemi üzerinde durulmuştur. Ardından Akören ilçesinin tarihi, Akören adının verilmesi, idari durumu, etnik yapısı, coğrafyası, iklimi, nüfusu ve kültürel özellikleri hakkında bilgi verilmiştir.

İnceleme bölümünde; derlenen metinler ses ve şekil bilgisi bakımından incelenerek Akören ağzının Türkiye Türkçesi ağızları arasındaki yeri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bölümün sonunda yer alan sonuç bölümünde ise derlenen metinlerde dikkat çeken dil özelliklerine yer verilmiştir.

Metinler bölümünde, Akören ilçesinin on iki mahallesinden derleme yoluyla elde ettiğimiz kırk yedi kaynak şahısa ait metinler yer almaktadır.

Dördüncü bölümde ise anlamı bilinmeyen ya da standart Türkiye Türkçesindeki anlamından farklı anlamlarda kullanılan metin içi ve metin dışı kelimelerden oluşan sözlük yer almaktadır.

Bu çalışmada, derlemeler sırasında bize evlerini, sofralarını açan Akören halkına, derlenen metinlerin oluşmasında yardımcı olan kaynak şahıslara, her türlü desteği sağlayan kıymetli aileme, çalışmam boyunca bana anlayış gösteren Zeynep Nisa Tursun’a, ilmî birikimlerinden ve tecrübelerinden faydalandığım

değerli hocalarım Doç. Dr. Mehmet Yastı'ya ve Doç Dr. Talip Doğan'a,böyle bir çalışmanın ortaya çıkmasına vesile olan, çalışmam boyunca ilmî birikimlerini, tecrübelerini, desteğini esirgemeyen, her daim bana yol gösteren saygıdeğer danışman hocam Prof. Dr. Abdurrahman Özkan'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ayşe TURSUN

1. GİRİŞ

1.1. Araştırma

1.1.1. Amaç

Araştırmanın amacı, Konya ilinin Akören ilçesine bağlı mahallelerin ağız özelliklerini tespit etmek, tespit edilen özellikleri ses ve şekil bilgisi bakımından standart Türkiye Türkçesi ile mukayese ederek benzer ve farklı dil özelliklerini ortaya çıkarıp, Akören ağzının Türkiye Türkçesi ağızları arasındaki yerini belirleyerek söz varlığını ortaya koymaktır.

1.1.2. Kapsam

Araştırma, Konya ilinin Akören ilçesinin on iki mahallesini kapsamaktadır. Akören ilçesine bağlı on dört mahalle vardır. Bu çalışmada on iki mahalleden derleme yapılmıştır. Bu mahaller: Ağalar, Alan, Avdan, Belkuyu, Çatören, Dutlu, Hacılar, Karahüyük, Kayasu, Orhaniye, Tülce ve Yeni Mahalle'dir.

Akören'in Ahmediye ve Süleymaniye mahalleleri Tatar mahalleri olduğu için araştırmanın kapsamı dışında tutulmuştur (Bu konuda daha ayrıntılı bilgi için bk. s. 10).

1.1.3. Yöntem

Çalışmaya ilk olarak derleme yapılacak yerleşim yerlerini tespit ederek başlanmıştır. Araştırmanın kapsamını tam olarak belirlemek için Akören ilçesinin mahalleri hakkında ayrıntılı bir araştırma yaptıktan sonra farklı etnik gruplara ait mahalleler derleme sahası dışında bırakılmıştır.

Bölge ile ilgili ön araştırma yaptıktan sonra yöre halkı ile bağlantı sağlayacak bizlere bölgede referans olacak kişiler belirlenmiştir. Araştırma sırasında bu kişilerden kaynak kişileri bulma noktasında faydalanılmıştır.

Araştırma kapsamındaki her mahalleden eğitim durumu, yaşı, bölgeyi hiç terk etmemiş olması, ağız özellikleri muhafaza etme gibi kriterlere bağlı kalınarak kaynak kişiler ve kaynak kişilerin anlatacağı konular belirlenmiştir.

Daha sonra derleme çalışmalarına başlanmıştır. Kaynak kişilere anlatacağı konularla ilgili sorular sorarak onların konuşturulması sağlanmıştır. Kaynak kişilerin konuşmaları ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Kaynak kişilerden soruşturma yöntemi ile de bölge ile ilgili malzeme toplanmıştır. Ayrıca metinlerde geçmeyen kaynak kişilerden duyulan kelimeler not edilmiştir.

Derlenen ses dosyaları bilgisayarda her mahalle için ayrı ayrı oluşturulmuş klasörlere kaydedilmiştir. Kayıt altına alınan ses dosyaları Ahmet Bican Ercilasun “*Ağız Araştırmalarında Kullanılacak Transkripsiyon İşaretleri*” (Ercilasun,1999:43-48) adlı çalışmasından hareketle çeviri yazı işaretleriyle yazıya aktarılmıştır. Yazıya aktarırken çeviri yazı işaretleri ile karışmaması için metinlerde büyük harf kullanılmamıştır. Nokta ve virgül haricinde noktalama işareti kullanılmamıştır. Derlenen metinler yerleşim bölgelerine göre sıralanarak “M1, M2” şeklinde numaralandırılmıştır. Ayrıca metinlerdeki cümlelerde numaralandırılmıştır. Her metnin başına kayıt alınan kaynak kişinin adı-soyadı, yaşı, eğitim durumu, mesleği, derleme yeri ve derleme konusu belirtilmiştir.

Metinler oluşturulduktan sonra bölgenin dil özelliklerini belirleyen fişlemeler yapılmıştır. Yapılan fişlemenin yanına metin numarasını ve metnin hangi cümlesi olduğunu belirtmek adına (M1/1) şeklinde bir gösterim tercih edilmiştir.

Derlenen metinler ve soruşturma yöntemi ile elde edilen malzemeler standart Türkiye Türkçesi ile mukayese ederek ses ve şekil bilgisi incelemesi yapılmıştır.

Çalışanın son bölümünde ise Türkiye Türkçesinde yer almayan veya farklı anlamda kullanılan kelimelerden oluşan bir sözlük oluşturulmuştur. Sözlükte metin içi ve soruşturma yöntemiyle elde edilmiş metin dışı kelimelere yer verilmiştir.

1.1.4. Şahıslar ve Metinler

Araştırma kapsamında toplam kırk yedi kişiden kırk yedi metin derlenmiştir. Kaynak kişilerin biri ortaokul mezunu, kırk ikisi ilkokul mezunu dördünün ise okuma yazması yoktur. Araştırma kapsamındaki derleme metinleri; 04.09.2019-06.09.2019-21.11.2019-22.11.2019 tarihlerinde derlenmiştir.

Kaynak kişilerin adı-soyadı, yaşı, metin numaraları ve derleme yerleri aşağıdaki toplada verilmiştir:

Metin	Kaynak Kişi	Derleme Yeri	Yaşı
M1	Fatma Kaya	Dutlu	68
M2	Hüseyin Kaya	Dutlu	71
M3	Mustafa Yıldız	Dutlu	72
M4	Mevlüt Tekiş	Orhaniye	80
M5	Hasan Akın	Orhaniye	55
M6	Cennet Sağ	Orhaniye	50
M7	Hidayet Yıldırım	May (Kayasu)	49
M8	Ayşe Yıldırım	May (Kayasu)	52
M9	Mehmet Buğday	May (Kayasu)	85
M10	İbrahim Dişbudak	May (Kayasu)	56
M11	Durmuş Ali Karakılıç	May	80
M12	Sevgi Kamış	Çatören	54
M13	Gülsüm Özatay	Çatören	48
M14	Firdevs Özatay	Çatören	55
M15	Hatice Aydoğan	Belkuyu	60
M16	Ercan Özkan	Belkuyu	44
M17	Fatma Özkan	Belkuyu	36
M18	Durana Yıldırım	Belkuyu	70
M19	Melek Korkmaz	Alan	68
M20	Selver Korkmaz	Alan	63
M21	Mevlüt Korkmaz	Alan	69

M22	Afife Kaynak	Alan	78
M23	Tahsin Çolak	Alan	55
M24	Ahmet Koç	Avdan	88
M25	Cemile Doğaner	Avdan	59
M26	Sevim Teke	Avdan	55
M27	Hamza Yılmaz	Avdan	65
M28	Selma İlaslan	Avdan	56
M29	Ümmü Ekiz	Avdan	50
M30	İbrahim Çetme	Avdan	57
M31	Ümmü Çetme	Avdan	55
M32	İsmail Kayıkçı	Karahüyük	75
M33	Ayşe Tutar	Karahüyük	55
M34	Ümmü Çivlik	Karahüyük	66
M35	Sultan Varol	Karahüyük	48
M36	Arif Bıyıkı	Ağalar	83
M37	Mehmet Ersoy	Ağalar	71
M38	Ali Özkış	Tülce	75
M39	Mehmet Ali Aydemir	Tülce	60
M40	Mehmet Ali Kocayol	Tülce	60
M41	Osman Fartlı	Hacılar	87
M42	Emine Fartlı	Hacılar	85
M43	Döndü Özden	Hacılar	70
M44	Mustafa Özden	Hacılar	73
M45	Hatice Türkoğlu	Yeni Mahalle	63
M46	Atiye Erdem	Yeni Mahalle	55
M47	Zekiye Soykan	Yeni Mahalle	54

1.2. AKÖREN

1.2.1. Akören'in Tarihi¹

Konya il merkezine 54 km uzaklıkta bulunan Akören, Cumhuriyetten önce bugünkü Çumra'nın kendisi de askeri idare bakımından Seydişehir ilçesine bağlıydı. Seydişehir'e uzak olduğundan bu köylere merkezlik yapabilecek durumu olan Hatunsaray bucak, Akviran'da köy olarak kalmıştır. Hatunsaray'ın bucak oluşunun diğer bir önemi ise Selçuklu ve Osmanlı devirlerinde ikta hâlini almış olmasıdır. Hatunsaray Cumhuriyet'e kadar bucak olarak kalmıştır. Akviran da buranın köyü olduğu için "Hatunsaray Akviran'ı veya Ağaç Avrenin" denirmiş. Bucak teşkilatı Hatunsaray'dan Akviran'a kaldırmıştır. Akviran Cumhuriyetten sonra gelişmiştir. Eski adı Akviran olan köyün ismi 1961 yılından TBMM tarafından çıkarılan kanun gereği İçişleri Bakanlığınca Akören olarak değiştirilmiştir.

Akören yedi örenin ve harabe halkının bir araya toplanmasıyla oluşmuştur. Bu köy harabelerinin yerlerinde ev yıkıkları hala durmaktadır. Bu kalıntılardan Akören'in eski iskân sahası olduğu anlaşılmaktadır.

Akören'i meydana getiren yedi harabe sırasıyla şunlardır:

1. Akçeşme, 2. Bayındır, 3. Yukarı Yarımca, 4. Aşağı Yarımca, 5. Erdaş Boğazı, 6. Mihrap, 7. Kayıbeleni'dir.

Akçeşme: Akören'in 5 km uzaklığındadır. Buradaki çeşme hala mevcuttur. Bu çeşmenin gayri İslami devirlerden kaldığı çeşmenin kaynağındaki havuz mimari tarzından anlaşılmaktadır. Kaynağında elips şeklinde bir havuz vardır. Bu mimari tarzı gayri İslami devirlerden Doğu Roma zamanına aittir. Buranın adı Tülüce' (Kisecik) dir. Akören'de yün davara (koyun cinsinden) tülü davar derler. Akören'in mahallelerinden Tülce Mahallesi buradan gelmektedir. Burda yığma bir harabe de bulunmaktadır.

---

¹ Zeliha Taşbaş, *Akören Monografisi*, (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1989, s. 9-18'den özetlenmiştir.

Bayındır: Selçuklu köylerinden bir köyün harabesidir. Bayındır Oğuzhan oğullarından Gökhan Boyu'na mensup Oğuzların bir boyudur. Bu harabenin olduğu yer oldukça verimli bir arazidir. Akören'in buradaki su pınarından başka kaynak halinde suyu yoktur. Eskiden halk kuraklık olduğu dönemlerde yağmur duası için buraya çıkarmış. Burada yapılan yağmur duası diğer yerlerde yapılan yağmur duasından farklıymış. Bu pınardan alınan kara çakıl taşları pınarın diğer tarafında bulunan su kaynağının yanındaki taşın dibine dökülmüş. Bayındırlı Oğuzların milli rengi siyahtır ve yağmur duası Oğuzlar'da bir gelenektir. Burada yaşayan halk da bu gelenekleri bırakmamıştır. Buradan hareketle bu harabenin Selçuklu ve Oğuz kalıntısı olduğu düşünülmektedir. Akören'de Bayındır Boyu'nun simgelerini taşıyan başka izlere de rastlanmıştır. Örneğin koyun ve keçileri ayırt etmek için damga usulü bir uygulama yapılmaktadır. Oğuzların da 24 boyun da kendine özgü armaları vardır. Bu armalar, hayvanları ayırt etmek için her ailenin mülkiyet hakkını ifade etmek ve diğer obaların mallarından kendi mallarını ayırt etmek için kullanılırdı. Akören'de ve bazı köylerde bu uygulama hala devam etmektedir.

Yukarı Yarımca: Akören'in güney ve güneydoğusunda bulunan koruluğun bitişiğinde olan bir yerdir. Burada arkeolojik kalıntılara rastlanmasa da burada bahçe güllerinin kalıntısına rastlanmaktadır. Eski köy zamanından kalan su depolarının inşa tarzı Osmanlı mimari tarzıdır. Bundan 200-220 sene önce bu köy su ihtiyacından dolayı dağılmış ve Akören'in olduğu yere gelmiştir. Akören'in mahallerinden biri olan Hacılar Mahallesi buradan gelmedir.

Aşağı Yarımca: Yukarı Yarımca ile arası çok yakındır. Bu iki yerde bir yerleşim yeridir ve Aşağı Yarımca'nın nüfusu çoğalınca Yukarı Yarımca'ya göç edilmiştir. Aşağı Yarımca, Yukarı Yarımca'dan daha eskidir. Gayri İslami ve Türk devirlerinde de bu yerin bir yerleşim yeri olduğunu bir direk başlığında kullanılan taşta yazılı şu grek yazısından anlaşılmaktadır: "TNION APIIONE EP ETHNE E. NATLOE ENO ANE TEİHMED GKEM".

Bu iki harabeyi birbirinden ayırmak için yüzey şekillerine göre yüksek olanı Yukarı, diğerine de Aşağı Yarımca denmiştir. 50-60 evlik bir köy olduğu burdaki su deposu işini gören sarnıç kuyudan anlaşılmaktadır. Bu kuyunun çatısı Selçuklu

zamanında yapılan han ve kervansaray çatıları ile aynıdır. Buradan anlaşılıyor ki burası bir Selçuklu köyü olup nüfusun çoğalması ile su ihtiyaçlarını karşılamayınca bir kısmı Akören'in olduğu yere bir kısmı ise Orhaniye (Üç Kilise) köyüne göç etmiştir. Aşağı Yarımca'dan gelenler hala Hacılar Oymağı adı ile çoğalmaktadır.

Erdaş Boğazı: Bugünkü Orhaniye (Üç Kimse, Üç Kilise) Mahalesinin 3 km doğusundadır. Orhaniye'ye Üç Kilise denmesinin nedeni burada üç ulu ağaç altında üç mezarın bulunmasıdır. Burada üç kilise yoktur. Fakat gayri İslami devirlerde olduğu kesindir. Çünkü Orhaniye'nin 5 km uzaklığında Doğu Roma harabelerine rastlanmaktadır. Burada Pinorna harabeleri de vardır. Bunlar da Doğu Roma'ya aittir. Buraya Orhaniye denmesinin nedeni ise Maarif okulu açılmaya başlandığı zaman buranın okulunu görmek için teftişe çıkan Konya valisi (1961-1919) bu köyün maarife vermiş olduğu önemden dolayı Üç Kilise adını uygun bulmamış ve Orhaniye olmasına karar vermiştir. Buralar hem Erdaş Boğazına hem de Orhaniye ait iki vadinin birleşmesi ve vadiden suların taşmasından dolayı tarlalar su altında kalmıştır. Bu yüzden bu harebenin halkı Orhaniye ve Akören'e yerleşmiştir. Akören de Ağalar Mahallesi'nin büyük kısmını oluşturan aileler Kadioğulları denilen oymak buradan gelmiştir.

Mihrap: Burası bir an için mabet olmuştur. Burası tam bir yerleşim bölgesi değildir. Buranın halkı şimdiki Akören'e taşınmıştır. Burada bulunan işlemeli taşlarda Romalılarda görülen bazı geleneklerin izleri vardır. Şarap ve üzümüne verilen önemden dolayı burada mermerler üzerine işlenmiş üzüm salkımları ve şarap ayinlerini gösteren resimler vardır. Bir rivayete göre buraya Mihrap denmesinin nedeni Karamanoğullarının önemli zamanlarında Osmanlı orduları Karaman üzerine harekete geçtiğinde buradan geçmişler. Burayı mola yeri seçip burada cuma namazı kılmışlar. Bugün hala duran bir taşı da mihrap olarak kullanmışlardır. Bu yüzden buraya Mihrap denmiştir. Buranın halkı da Akören'e göç etmiştir.

Kayı Beleni / Kayı Deresi: Kayı isimleri Anadoluya Osmanlılarla birlikte gelmiştir. Buralara da bu isimleri Osmanlılar vermiştir. Burası da bir Osmanlı köyü harabesidir. Verimli bir bölgedir fakat küçük bir vadi olduğu için nüfusun artmasıyla birlikte buranın halkı da Akören'e gelip yerleşmişlerdir.

Yedi örenin bir araya gelmesinden ortaya çıkan Akören, Osmanlı ve Selçuklu köylerinden kalma örenlerden meydana gelse de kasabanın kesin olarak ortaya çıkışı 18. yüzyıl sonlarındadır. Akören'in büyümesi gelişmesi Birinci Dünya Savaşı'dan sonradır.

Akören 16. yüzyılda Konya sancağının Hatunsaray kazasına bağlı ve askerlik işlemleri Seydişehir aracılığıyla yürütülen bir köy iken daha sonra Çumra'ya bağlanmıştır. 4 Ağustos 1914 yılında Akören bucak olmuş ve aynı tarihte belediye teşkilatı kurulmuştur. 1953 yılında bucak iken adli teşkilat kurulmuş ancak beş yıl hizmet verdikten sonra 1958 yılında Çumra'ya devredilmiştir. 1926 ve 1958 yılında iki defa ilçe olma girişimi başarısız olmuş ve 19.06.1987 tarihinde 3392 sayılı Kanun'la kendisine bağlı sekiz köy ile birlikte ilçe olmuştur. Daha sonra 20.06.1991 tarihinde 91/38043 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Bozkır ilçesinden ayrılarak mülki yönden "Avdan, Dutlu ve Belkuyu köyleri de Akören'e bağlanmıştır. 17.08.2001 tarihinde 2001/2022 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Çomaklar köyü Meram ilçesine bağlanmıştır. Köylerinden Kayasu'da 07.08.1995 tarihinde 95/44644 Sayılı, Avdan ise 20.11.1998 tarih ve 49933 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile belediye teşkilatı kurulmuştur (Ürekli, 2010:107-108).

1.2.2. Akören Adının Verilişi²

Akviran adının Orhaniye'nin ak toprağından geldiği söylemektedir. Akören'de evlerin dışını ak toprakla sıvamışlar. Fakat yapılar derme çatma şeklindeymiş. Konya'dan bir iş için yetkili biri gelmiş ve "görünüşü ak ama yapılar derme çatma, burası olsa olsa Akviran olur" demiş. Böylece köyün adı Akviran olarak kalmıştır. 1960 ihtilaliyle "viran" adları "örene" dönüştürülmüştür. Böylelikle bu yerleşim yerinin adı Akören olmuştur.

Avren ismi de Avveren'den gelmektedir. Bayındır'dan Boyalık'tan gelen Ak Çeşme Çayı av açısından bol bir yerdir. Konya'dan yatıya gelen avcılardan orada

---

² Zeliha Taşbaş, *age.*, s. 20'den özetlenmiştir.

avlandıklarından birbirlerine nereye gidelim diye sorduklarında Av-veren'e gidelim derlermiş. Söyleniş kolaylığı için de Avveren, Avren olarak kalmıştır.

1.2.3. Etnik Yapısı

Akören yedi örenin ve harabe halkının bir araya toplanmasıyla oluşmuştur. Akören'i meydana getiren yedi harabe Akçeşme, Bayındır, Yukarı Yarımca, Aşağı Yarımca, Erdaş Boğazı, Mihrap, Kayibeleni'dir. Bugünkü Akören'e Osmanlı ve Selçuklu köylerinden kalma harabelerde yaşayan halk nüfusun çoğalmasıyla birlikte yerleşmiştir. Ağalar, Hacılar, Tülce, Yeni Mahalle, Alan, Avdan, Belkuyu, Dutlu, Çatören, Karahüyük, Kayasu, Orhaniye mahallerinin halkı bu harabelerden gelerek yerleşmiştir.

Akören'nin bu mahaller dışında Ahmediye ve Süleymaniye olmak üzere iki mahallesi vardır. Bu mahallelerde Kırım ve Dobruca bölgesinden gelen Tatarlar yaşamaktadır. Tatarların bu mahallere yerleştirilmesi ile ilgili bilgiler şu şekildedir:

Ahmediye: Hatunsaray nahiyesi dahilinde "Yıkık" adlı bir ören yerinde 40 hane yerleştirilmiş ve buraya "Ahmediye" adı verilmiştir. Köy sakinlerinden alınan bilgilere göre 1959 yılında May barajının yapılmasından sonra su altında kalınca tamamen dağılsa da 1971 yılında bu bölgenin halkı tekrar geri dönmüşler ve ilk köyün 1 km güneyinde tekrar bir yerleşim yeri oluşturmuşlar. (Yılmaz, 1996:126)

Süleymaniye :İlk yıllarda Konya iline Dobruca göçmeni sevk edilmemiş fakat askerlik olaayının ortaya çıkmasıyla birlikte göçmenler gelmeye başlamıştır. Mecidiye kazasının Köseler köyünden gelen Tatarlar, 18 hanede 77 nüfus Hatunsaray nahiyesi dahilindeki "Susuz Ovacık" bölgesine cami ve okul ihtiyaçlarını karşılaması için yerleştirilmişlerdir. Bir müddet yeni bir ad verilmeyip 1901 yılında "Süleymaniye" ismini vermişlerdir. Daha sonra 1903 yılında Konya'ya gelen Kırım muhacirlerinden 10 hane daha Süleymaniye Mahallesi yerleştirilmiştir (Yılmaz, 1996: 118-128).

1.2.4. İdari Durumu

İlçe de dördü merkez on tanesi de kenar mahaller olmak üzere on dört yerleşim yerleşim birimi vardır. Merkez mahalleri: Ağalar, Hacılar, Tülce, Yeni Mahalle'dir.

Diğer mahalleri ise Ahmediye, Alan, Avdan, Belkuyu, Dutlu, Çatören, Karahüyük, Kayasu, Süleymaniye, Orhaniye'dir.

1.2.5. Coğrafi Durumu ve İklimi

Akören, 37-38° kuzey enlemleri ile 32-33° doğu boylamları arasında İç Anadolu Bölgesinin güneybatı kısmında yer alır. Akören'in kuzeyinde Konya ve Abaz Dağları, güneyinde Bozkır, doğusunda Çumra ve batısında Seydişehir vardır. İlçenin mülki sınırları içerisinde May Barajı ve Akören göletleri bulunur. İlçenin yüz ölçümü yaklaşık 445 km olup rakımı 1.130 m'dir (Ürekli, 2010:10)

İklimi yazları kurak ve sıcak, kışları soğuk ve kar yağışlı tipik karasal iklimidir. Bölgede en çok yağış aralık ayında en az yağış ise ağustos ayında görülür. Bölgenin bitki örtüsü ise bozkırdır. Avdan, Belkuyu, Kayasu Mahalleri'nde orman da görülür.

1.2.6. Nüfusu

Osmanlı kayıtlarında Akviran olarak anılan köyün, 1476 yılında Hatunsaray'a bağlı Şahne köyündeki Lâl Paşa Cami gelirlerinin yazılması sırasında adı geçmektedir. 1483 yılında Lâl Paşa Zaviyesi'nin gelirleri arasında Akören'e ait tarla, pazar yeri ve değirmen gelirlerinden bahsedilmektedir. 906/1501 Tarihli Tahrir Defteri'ne göre Akören'de 72 hane ve 95 er olduğundan bahsedilmektedir. Bu arada nüfusu da yaklaşık 360 civarındadır. 1560 yılına ait defterlere göre ise Hatunsaray nahiyesine bağlı olan Akören'in nüfusu yaklaşık olarak 280'dir. 1844 yılında gelir kaydına göre nüfus 625 olarak tespit edilmiştir. 22 Ekim 2000 yılında yapılan Genel Nüfus Sayımı kesin sonuçlarına göre ilçe merkezi nüfusu 10946, bağlı köy ve beldeler nüfusu toplamı 6248 olmak üzere ilçe nüfusu toplamı 17230 kişidir. İlçe merkezinin nüfus artı hızı %7,40, bağlı köy ve beldelerde nüfus artı hızı %7,80 olarak belirlenmiştir. İlçe merkezi ile belde ve köylerden Konya il merkezine ve diğer bölgelere yoğun bir şekilde göç vardır. Aynı nüfus sayımında ilçe merkezi nüfusunun 5924'ün erkek, 5022'sinin kadın, bağlı köy ve beldeler nüfusunun ise 2986'sının erkek, 3088'nin kadın olduğu tespit edilmiştir (Ürekli, 2010:107-106).

Akören'in nüfusu 2019 TÜİK verilerine göre 5838'dür. Bu nüfusun 2931'i erkek, 2907'si kadındır. Yüzde olarak ise: %50,21'i erkek, %49,79'u kadındır.³

1.2.7. Eğitim – Öğretim

Akören ilçesinde 8 ilkokul, 4 ortaokul ve bir tane de Çok Programlı bir lise vardır. İlçenin tek yükseköğretim kurumu olan Ali Rıza Ercan Yüksek Okulu 1997 yılında iki programla eğitim-öğretime açılmıştır. 2004 yılında program sayısı 4 olmuştur. Bunlar: Bilgisayar Teknolojisi ve Programcılığı, Endüstriyel Elektronik, İşletme ve Muhasebe'dir. Ali Rıza Ercan Yüksek Okulu'nun bugün ise Bilgisayar Programcılığı, Elektronik Teknolojisi, Lojistik, Dış Ticaret, Bankacılık ve Sigortacılık olmak üzere toplam 5 programı vardır. İlçede eğitim imkanlarının kısıtlı olması nedeniyle il merkezine veya farklı illere göçler son zamanlarda daha çok yaşanmaktadır.

1.2.8. Turizmi⁴

Akören'de eski uygarlıklara ait yerleşmeler, höyükler ve yapılar bulunmaktadır. Bunlar: İlçe merkezi ve Alan Mahallesi arasındaki höyük ve Alan yakınlarındaki Roma Dönemi Kalesi en eski yerleşim yerlerindedir. Ayrıca Alan'da tarihî mezarlık, yenilenen cami ile Osmanlı Dönemine tarihlenen bir sarnıç vardır.

Akören merkezindeki Büyük Cami, betonarme olarak yenilenmiştir. Kitabesi ve planı korunan yapı 1858 yılında yapılmıştır. İlçe merkezindeki su deposu 20. yüzyıl başlarında Silleli ustalar tarafından yapılmıştır.

Köylerdeki tarihî yapılar ise şunlardır:

³ https://www.nufusu.com/ilce/akoren_konya-nufusu. [Erişim: 21.07.2020].

⁴ Bayram Ürekli, "Akören", *Konya Ansiklopedisi*, Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Konya 2010 s. 106-111' den özetlenmiştir.

Kayasu Mahallesi'ndeki cami 1907 yılında yaptırılmıştır. Kayasu Hacıfendilerin Çeşmesi de 1904 tarihinde yaptırılmıştır. Kayasu'nun 2 km doğusundaki Dondurma Sarnıcı 16.- 18. yüzyıllara tarihlendirilmiştir.

Orhaniye Mahallesi tarihî eser bakımından zengindir. Buranın kuzeyinde Antik Dinorna şehiri harabeleri bulunmaktadır. Dinorna şehiri Roma Döneminden kalmadır. Orhaniye Mahallesi'nin kuzeyinde Şahne Köprüsü ve Kuyusu 18.- 19. yüzyıllarına ait yapılardır. Dinorna Orhaniye yolu üzerindeki Ertaş Boğazı Kuyusuve Tekaütlerin Kuyusu 18.-19. yüzyıllarına ait önemli su yapılarıdır. Orhaniye içinde ve çevresinde çok sayıda eski zamanlara ait sarnıçlar vardır. Kısmen toprağa gömülü bu sarnıçlardan tapındırık ağaçlarına asılmış kovalar yardımıyla su alınmıştır. Orhaniye'deki Büyük Sarnıç 18.-19. yüzyıllarına aittir. Buradaki diğer önemli sarnıçlarda Nalçeken Sarnıcı ile Yukarı Sarnıç'tır.

Orhaniye Mahallesi'nin merkezinde dört gözlü bir Osmanlı Köprüsü vardır. Ayrıca çok sayıda köy odası da vardır. Bu köy odalarından bazıları günümüzde hala kullanılmaktadır. Bunlardan Anonim Köy Odası 1800 yılındandır. Tekaütlerin Odası 19. yüzyıl sonrasına aittir. 1933 yılında dikilen Çatören ve Orhaniye Cumhuriyet Anıtları önemlidir. Belbaşı Hanı Akören-Akkise yolunun 21. kilometresinde inşa edilmiş, Selçuklulara ait bir Han'dır. Bel Başı Sarnıcı Han'ın batı yakınlarındadır ve 18.-19. yüzyıllarından kalmadır.

1.2.9. Ekonomik Durum

Akören ilçesinin geliri büyük ölçüde tarıma dayanmaktadır. İlçe merkezinde su sıkıntısı olmadığı için tarımsal faaliyetler çok rahat bir şekilde yapılırken ilçeye bağlı dağ köylerinde tarım faaliyetleri su kaynaklarının azlığından dolayı yok denecek kadar azdır. İlçede pancar, mısır, arpa, buğday, nohut, susam tarımı yoğun olarak yapılmaktadır.

Akören'de işlenen toplam arazi 208.115 da olup Konya toplam işlenen alanın % 1.09'unu oluşturmaktadır. Bu arazilerin % 76,6 gibi bir oranında tarla tarımı yapılmaktadır. Tarım arazilerinin toplam işlenen araziye oranı, Konya (%1,26) ve TR52 (%1,05) oranındadır. İlçede genellikle kuru tarım yapıldığından nadas için

ayrılan alanların oranının yüksek olduğu görülmektedir. Buna karşın, ilçede bağcılık faaliyeti için ayrılan arazi miktarı %0,13'dir. Meyvecilik için ayrılan alan %0,57 olup, Konya ve TR52 Bölgesi ortalamalarının oldukça altındadır.⁵

Akören'de hayvancılık faaliyetleri de yapılmaktadır. Hem büyükbaş hem de küçükbaş hayvancılık yapılmaktadır. Dağ köyleri su sıkıntısından dolayı daha çok hayvancılıkla geçimini sağlamaktadır.

1.2.10. Kültürel Özellikleri

1.2.10.1. Yöresel Yemekler⁶

Patates Mıklaması: Patates kavurup üzerine yumurta kırılarak yapılan bir yemektir.

Ekmek Ovması: Ufalanmış ekmeğin yağda şekerle birlikte kavrulup üzerine yumurta kırılarak yapılan bir yemektir.

Karamık Pilavı: Bahçelerde ve tarlalarda olan böğürtlen (karamık) ve bulgurla birlikte pişirilen bişirilen bir yemektir.

Bici: Yimlek otu kavrulur sonra üzerine bulgur eklenilir suyunu tam çekmeden indirilir.

Arap Aşısı: Su ile un bulamaç şeklinde pişirilerek tepsiye dökülür. Tavuk haşlanır, didiklenir. Un ve salça yağda kavrulur. Üzerine tavuk suyu eklenir. Daha sonra didiklenen tavuklarda üzerine dökülür. Çorba pişince indirilir, kaselere konur ve donan hamur tepsinin ortasına kaseler yerleştirilir. Hamurla birlikte yenir.

Tarhana: Yarma, yoğurt ve un karıştırılarak pişirilir. Soğuyunca sıkılır ve damlarda kurutulur. Kışın pişirilir.

⁵ Bu bilgiler, Mevlâna Kalkınma Ajansı'nın 2014 yılında hazırladığı Akören İlçe Raporu'ndan alınmıştır: <https://www.mevka.org.tr>.

⁶ Zeliha Taşbaş, *age.*, s. 27'den özetlenmiştir.

1.2.10.2. Düğün Adetleri⁷

Oğlan evi kız evine dünürücü olarak gider. Oğlanın annesi, babası ve aile büyüklerinden sözü dinlenir birilerini ile kız evine giderler. Kız tarafı düşünüp bir karara varır, cevabını oğlan tarafına bildirir. Kız verildikten sonra söz yapılır. Buna halk arasında “ağız tadı” denir. Oğlan evi kız evine yemeğe gider. Ayrıca yanlarında gelin kız için elbise ayakkabı gibi hediyeler götürürler. Kadınlarla erkekler ayrı odalarda oturup eğlenirler. Sonra oğlan evinden bir kadın, gelin kızın söz yüzüğünü ve saatini takar. Ardından oğlan evinin getirdiği lokum ve bisküvi yenir. Ardan biraz zaman geçince oğlan evi kız evini yemeğe çağırır. Kız evi de damada gömlek, iç çamaşırı, çorap, mendil götürülür. Davetliler kendi aralarında yemek yedikten sonra “çetnevir” denilen çekirdek, fındık, fıstık, leblebi, şeker, bisküvi, lokum, meyve yerler.

Düğüne kadar dünürler birbirlerine gider gelirler. Bayram denk gelirse kıza bayram hediyesi alınır. Ayrıca oğlan evi kız evine kışlık odun alır.

Gelin kız çeyizleri arsından eşarpları çıkarır, oğlan evi tanıdıklarını çağırır, bu törene “çalık örtme” adı verilir. Daha sonra bu eşarplar oğlan evine gönderilir orada ipe asılır. Oğlanın annesi bereket sembolü olarak bulgur pişirir. Tabla çalınarak oynanılır.

Başgızı: Gelin kızın akrabalarından ya da arkadaşlarından bir başgızı olarak seçilir. Seçilen kişiler gelin kıza yardım eder. Çeyizlerini ütüler, yatak örtüsü işler.

Nişan: Nişan düğüne yakın da sözden hemen sonra da yapılabilir. Nişandan önce merkeze “düzene” gidilir. Gelin kıza giyim eşyalarının yanında kırmızı kadife şalvarlık mutlaka alınır. Nişanda toplu halde oturulduğu için “oturak” adı da verilir. Akşam yapılır. Yakınlarını davet ederken “akşam oturağa buyrun” derler. Nişan günü oğlan evinden kız evine şerbet götürülür. Kız evi de şerbet götürenlere mendil verir. Akşam şerbetin yanında kadınlara tuzlu kara da ikram edilirdi. Gelin kıza yüzük takılır ve takı töreni yapılır.

Kızlar Günü: Düğünler eskiden cuma günleri tatil olduğu için perşembe günleri olurmuş. Düğünden bir gün öncesi “kızlar günü” olur. Birgün öncesinden

⁷ Zeliha Taşbaş, *age.*, s. 34-45’den özetlenmiştir.

kırmızı kadife şalvar toplarlar ve giyinirler. Bu kızlara “giyimli kızlar” denir. Kızlar günün ikinci vakti oğlan da arkadaşları ile bayrak gezdirmeye çıkar. Oğlan tarafından bir delikanlı “bayraktar” olarak seçilir.

Kına Gecesi: Komşular, akrabalar çağırılır yatsıya yakın oğlan evinden kız evine gidilir. Yolda giderken tabla ve kaşık vurulur. Geline alınan inrik su ile doldurulur. Bu su dökülerek gidilir. Bir siniye de ekme konur ve üzeri al ve beyaz ile örtülür. Yanında ayna götürülür. İbrikteki su bu aynanın üzerinden dökülerek götürülür. Kız evine varılır. Kendi aralarında şenlik yaparlar. Eğlenirler, kızın kınasını türkülerle yakarlar. Daha sonra herkes dağılır. Kızlar kız evinde eğlence için kalırlar.

Düğün Günü: Oğlan evi sabahtan öğlene kadar yemek verir, kız evine yemek gönderirler. Oğlan evinden iki kişi kız evine giderek gelini süslerler. Gelininin kuşağı bağlanır ve oğlan evi gelini almak için gelir. Gelini alırlar. Gelin geldiğinde önceden hazırlanan testiye kırar. Gelin, odasına girerken, beyaz beze sarılmış tereyağı yapıştırılır. Halk tarafından uğur getirmesi için yapılan bir gelenektir. Damat geline hoş geldin der geline para takılır damat gider. Gelinin kulağı sağır olmasın diye tabla çalınır oynanır. Kız evi hazırladığı su böreğini, baklavayı, tavuğu, çetneviri getirir. Buna “gelin kırıntısı” denir.

Yüz Açımı: Düğünün ertesi günü gelin süslenir, kadınlar toplanır, oynanılır.

Gelin Cuması: Düğünün haftası cuma günü “gelin cuması” yapılır. O gün kaynana bulgur pişirir. Gelin kıza kadife şalvar giydirilir. Başına fes ve onun üzerine oyalı eşarp örtülür. Gelinin başına buğday atılır. Oynanılır.

1.2.10.3. Oynanan Oyunlar⁸

Tütün Okka Bir Lira Oyunu: Oyun 12-14 gibi çift kişilerle oynanır. İkişer kişi eş, iki kişi de ebe olur. Gece karanlıkta oynanır ve yakalanan kişinin grubu ebe olur.

Zeliha Taşbaş, *age.*, s. 85-88'den özetlenmiştir.

Tınga: 7-8 kişi bilyeleri diker. Dikilen bilyelere baş diye isim verilir. Birbirini geçmek için dikilen bilyelerden uzaklaşırlar. En çok uzaklaşan kişi bilyeyi atar, ne kadar bilye vurduysa o kadarını alır.

Yüzük Oyunu: Oyun en az iki kişi ile kış aylarında sobanın başında oynanır. Ayaklarındaki yün çorabı çıkarır. Biri çıkarılan çoraplara elini sokar, çıkarır. O arada yüzüğü çoraplardan birinin içine saklar. Diğer kişi yüzüğü bulmaya çalışır. Tek seferde bulmazsa oyunu kaybeder.

Aynız: Yere üç çizgi çizilir. Köprü denen yarım daire çizgi de eklenir. Enek taş ele alınır. Yere atılır, sekilerek köprü denen çizgiye gelinir. Sonra tekrar ikinci çizgiye atılır. Sonra üçüncü olarak köprüye atılır. Tek ayakla sekilerek köprüye gelinir. Enek sürüttürülerek çizgiden dışarı çıkarılır. Sonra ele alınarak köprüden dışarı atılır. Tek ayakla sekilerek köprüünün içinde durulur. Köprüünün dışındaki eneye basılır. Enek önceköprüünün içine sonra birinciye, sonra ikinciye son olarak dışarı atılır. Oyun biter.

Çelik: 5-10 değnek kırılır. Bunlardan biri diğerlerinden büyük olur. Daire çizilir, çelikler içine konur. İki eş dairenin içinde iki eş de dışarıda durur. İçindekilerden biri çelliğin birini eline alır, sopayla çeliğe vurur. Dışarıdaki eşler çelliği kapmaya çalışırlar. Eğer kaparsa onlar içeri girer. Diğerleri dışarı çıkar. İçerdekiler çelliğin içeri girmesini engeller.

Hamurgin: 6 veya 8 kişi ile oynanır. İki gruba ayrılırlar. Kendilerine baş seçerler. O baş kişi gruplardaki kişilere isim verir. Grup başı diğer gruptakilerin başına ham mı? Ergin mi? diye bakar. Birinin gözünü kapatarak karşı taraftan birinin adını çağırır. Gelen oyuncu gözü kapatılan oyuncunun alınına fiske vurur. Yerine oturur. Sonra gözü açılır. Kendisine kimin vurduğu sorulur. Bilirse öbür gruba geçer. Bilemezse öbür taraftan biri bu gruba gelir. Oyun böyle devam eder.

1.2.11. Araştırma Kapsamındaki Yerleşim Yerleri

Akören ilçesine bağlı 14 mahalle vardır. Bu mahallerden araştırmamıza konu olan 12 mahalle şu şekildedir.

Alan Mahallesi

Akören ilçesine 10 km uzaklıkta, Bozkır Yolu üzerindedir. Doğusunda Apa Saraycık, batısında Dutlu, Avdan; kuzeyinde Karahüyük Belkuyu köyleri vardır. Burada çok sayıda kuyu, sarnıç köy odaları vardır. Alan Mahallesi'nin nüfusu 304'tür. Burada oturanlar geçimini tarım ve hayvancılıkla sağlamaktadır. Ekonomik yetersizliklerden dolayı bölgeden yurt içine ve yurt dışına çok sayıda göç vermiştir.

Avdan Mahallesi

Akören ilçesine 30 km uzaklıktadır. Tekke vazifesini gören yatırlarıyla meşhurdur. Burada MS 700'lü yıllarda yaşayan Avdan Şeyhi Hacı Zahrettin Efendi ve ailesinin türbesinin burada olduğu söylenmektedir. Burada yatır bulunduğu için Avdan'a çok fazla ziyaretçi gelmektedir.

Bölgenin yaklaşık 5 km yakınında bulunan Çarşamba Çayı, ardıç ağaçları ve mesire alanları da görülmeye değer yerleridir.⁹

Avdan Mahallesi'nin adının verilmesi ile ilgili rivayet ise şöyledir:

Bölgeye civar köylerden avlanmak için gelenler oldukça fazlaymış. Avlandıktan sonra "Nereden geliyorsun?" sorusuna "Avdan geliyorum" şeklinde cevap verirlermiş. "Avdan geliyorum, Avdan geliyorum" diye diye bu yerleşim yeri Avdan olarak kalmış.

Çatören Mahallesi

İlçe Merkezine 8 km uzaklıktadır. Toplam nüfusu 262'dir. Bel Başı Hanı'na yakındır. Burada Arap Dede mezarları bulunmaktadır. Çatören de su sıkıntısı olmadığı için tarımsal faaliyetler kolaylıkla yapılmaktadır. Arpa, nohut, pancar, mısır, buğday, susam gibi birçok ürün yetiştirilmektedir.

Kayasu Mahallesi

Akören merkezine 10 km uzaklıktadır. Toplam nüfusu 514'tür. Eski Konya-Antalya İpek Yolu Bağlantısı üzerinde bulunmaktadır. Horasan Erenlerinden Seyyid Harun Hazretleri'nin küçük kardeşi Körpe Seyyid Hazretleri'nin göç sırasında vefat

---

⁹ <http://www.akoren.gen.tr> (Erişim: 21.07.2020).

etmesinden dolayı buraya defnedildiği söylenmektedir. Bu vesile ile herkesin uğrak yeri hâline gelmiştir.

Güzel Su, Şifalı Sular anlamına gelen “May” (Kayasu) ilk yerleşim yeri olarak kurulur. Kayasu, Ermişler Şehri olarak bilinmektedir. Bölgede her yıl Körpe Seyit’i Anma Günü düzenlenmektedir. Ayrıca May Beli üzerinde bulunan eski May Beli Hanı İpek Yolu’nda seyahat eden insanlara hizmet vermiştir. Bugün May Hanı’nın kalıntıları hala vardır.¹⁰

Orhaniye Mahallesi

Orhaniye Mahallesi Akören ilçesinden 3 km uzaklıktadır. Toplam nüfusu 244’tür. Eski adı “Üç Kilise, Üs kise” olan Mahallenin adı Konya Valisi tarafından adını uygun bulmadığı için “Orhaniye” olarak değiştirilmiştir. Burada yaşayan halk geçimini tarım ve hayvancılık ile sağlamaktadır. Tarihî eser bakımından da oldukça zengin bir yerleşim yeridir. Orhaniye Mahallesi’nin adını verilmesi ile ilgili rivayet ise şu şekildedir: Köye üç kişi gelmiş, yerleşmiş, “üç kimse, üç kimse” derken “Üskise’ye” dönmüş.

Belkuyu Mahallesi

Belkuyu Mahallesi Akören ilçesinden 16 km uzaklıktadır. Toplam nüfusu 297’dir. Belkuyu dağlık bir araziye sahiptir. Su kaynakları çok sınırlıdır. Bu yüzden köylüler geçimini hayvancılık ile sağlamaktadır. Belkuyu Mahallesi’nin adını verilmesi ile ilgili rivayet ise şu şekildedir: Köyün olduğu yer görüntüsü bakımından beli şeklindeymiş. Buranın ortasında da bir kuyu varmış. Belin ortasında bir kuyu var diyerek “Belkuyu” adını vermişler.

Karahüyük

Karahüyük Mahallesi Akören ilçesinden 7 km uzaklıktadır. Toplam nüfusu 344’tür. Bu mahalle adını burada bulunan bir höyükten almıştır. Burada yaşayan halk geçimini tarım ve hayvancılıkla sağlamaktadır.

¹⁰ <http://www.akoren.gen.tr>(Erişim: 21.07.2020).

Dutlu mahallesi

Dutlu Mahallesi Akören ilçesinden 26 km uzaklıktadır. Toplam nüfusu 40'tır. Dutlu'nun ekonomik faaliyetleri çok sınırlıdır. Bu yüzden çok fazla göç vermiştir. Dutlu Mahallesi'nin adını verilmesi ile ilgili rivayet ise şu şekildedir: Adamın biri burada bir su kaynağı bulmuş. Hayvanlarını sulamak için gölet yapmış. Suyun oraya birikmesini sağlamış ve hayvanlarını buradan geçerken sularmış. Buraya da suyun tutulu olduğu yer anlamında "Tut(u)lu, Dut(u)lu" denmiştir.

Akören ilçesinin merkez mahalleri: Ağalar, Hacılar, Tülce, Yeni Mahalle'dir. Merkez mahallerinin toplam nüfusu 2282'dir.

1.2.12. Derleme Yapılan Yerleri Gösteren Harita

AKÖREN İLÇE HARİTASI

2. SES BİLGİSİ

2.1. Ünlüler

2.1.1. Ünlü Türleri

2.1.1.1. Standart Türkiye Türkçesinde Bulunmayan Ünlüler

Akören ağzında standart Türkiye Türkçesinde kullanılan a, e, ı, i, o, ö, u, ü ünlülerinin yanında birtakım fonetik hadiseler neticesinde oluşan şu ünlüler de tespit edilmiştir: á, í, ó, ú, â, ê, ò, ô, ê, ı^o, ä, ë, ĩ, ā, ē, ī, ī, ō, õ, ū.

		KALIN	YARI KALIN	İNCE
DÜZ	Dar	ı	í	i
	Yarı Geniş	â		ê
	Geniş	a	á	e
YARI YUVARLAK	Dar	ı ^o		
	Geniş	â		ê
YUVARLAK	Dar	u	ú	ü
	Yarı Geniş	ò		
	Geniş	o	ó	ö

2.1.1.2. Yarı Kalın Ünlüler

á: Düz-geniş, yarı kalın, /a/ ile /e/ arasında bir ünlüdür (Sağır, 2008:378).

Akören ağızında /á/ ünlüsü /a/ ünlüsünün incilmesi ya da /e/ ünlüsünün kalınlaşması sonucu ortaya çıkmıştır.

yiyecak “yiyecek” (M2/2), gáşdi “geçti” (M1/21), gidecamizde “gideceğimizde” (M1/35), gáçi “keçi” (M8/92), dökáller_ídi “dökerlerdi” (M8/97) dáha “daha” (M21/14), düğán “düven” (M30/14), nárardı “ne arardı” (36/81) rekáda “rekâta” (M41/65) (<Ar. rek'at), ekmák “ekmek” (M42/14), dinmeyecáğmiş “denmeyecekmiş” (M42/14), nápsın “ne yapsın” (M42/30), ná zaman “ne zaman” (M42/107), fasillámız “fasulyemiz” (M45/20) (<Rum. fasul'ye), bişesiyá “pişesiye” (M46/49).

í: Düz, dar, yarı kalın, /ı/ ile /i/ arası bir ünlüdür (Sağır, 2008:382). Bölge ağızında /i/ ünlüsü /ğ/, /g/, /ğ/, /k/ gibi ünsüzlerin yanında görülür.

ğibi “gibi” (M1/12), misali “misali” (M2/55) (<Ar. misál), çekivireceñ “çekivereceksin” (M2/58), makíniden “makineden” (M6/9) (<İt. Macchina), iki “iki” (M18/4), gine “yine” (M21/19), değişmen “değişmem” (M22/9), seslenmeyeceğin “seslenmeyeceğim” (M22/61), girmeyinsire “girmenyisire” (M22/91), değil “değil” (M24/10), dirke “derken” (M26/13), girişinde “girişinde” (M28/2), gibi “gibi” (M37/37), giriye “geriye” (M41/29), mesleğime “mesleğime” (M44/6 (<Ar. meslek), gişi “kişi” (M46/2).

ó: Yuvarlak, geniş, yarı kalın, /o/ ile /ö/ arası bir ünlüdür (Sağır, 2008:384).

Bölge ağızında /ó/ ünlüsü genellikle /k/, /g/, /ğ/seslerinin yanında görülür.

köyünde “köyünde” (M2/42), terórüs “terörist” (M3/50) (Fr. <terroriste), dókerin “dökerim” (M6/9), götüreceksinüz “götüreceksiniz”, góre “göre” (M8/91), (M22/28), góğe “göğ” (M22/119), kómür “kömür” (M34/34), gómlek “gömlek” (M34/48), górdük “gördük” (M39/73) górümce “görümce” (M42/131), górüyüz “görürüz” (M45/11).

ú: Dar, yarı kalın, yuvarlak, normal süreli bir ünlüdür. (Doğan, 2012:33).

dúğünneri “düğünleri” (M1/5), músait “müsait” (M1/35)(Ar.< musā'id), ğún “gün” (M2/14), onuñ üçin “onun için” (M3/11), ğúzel “güzel” (M5/38), şükürler “şükürler” (M16/27) (<Ar.şukr), kúplerimize “küplerimize” (M20/18), ğún “gün” (M21/37), dúnyalara “dünyalara” (M22/9) (<Ar.dunya), ğülüşürdü “gülüşürdü” (M22/14), sürdüğüm “sürdüğüm” (M36/29) ğúderdik “güderdik” (M45/49) aşüre “aşure” (M46/44) (<Ar. ‘āşūrā).

2.1.1.3. Yarı Dar Ünlüler

â: /a/ ile /ı/ arası yarı geniş, kalın, düz bir ünlüdür. (Doğan, 2012:34).

konyâ'ya “Konya'ya” (M2/45), orâlarda “oralarda” (M22/144), ondân keri “ondan sonra” (M31/3), almanyâ'ya “Almanya'ya” (M34/14) satmâya “satmaya” (M36/86), orâya “oraya” (M36/94), ğaldıracağım “kaldıracağım” (M37/20), oğurlâma “uğurlama” (M39/82), ğonyâ'ya “Konya'ya” (M44/63).

ê: Boğumlanma noktası /i/ ve /e/ ünlüleri arasında bulunan kapalı /e/ sesidir.

Bu ses bölge ağzında ön ya da iç seslerde bulunur. Kapalı /e/ sesi, /i/- /e/ değişikliğinin bir safhasıdır. Aslında /e/ olup /i/'ye dönmüş ünlüler ve bilhassa aslında /i/ iken sonradan /e/'ye çevrilmiş ünlüler bazı bölgelerde kapalı /e/ ile söylenmektedir (Ergin:2001:57). Bölge ağzında /ê/ ünlüsü umumiyetle birinci hecede görülse de bazı kelimelerde ikinci hecede görülür. Bu sese bazı alıntı kelimelerde de rastlanmıştır.

şeye “şeye” (M8/75), êvet “evet” (M22/95), ekmek “ekmek” (M33/17), çêşmemiz “çêşmemiz” (M36/73) (<Far.çêşme), nê virdiyse “ne verdiyse” (M36/95), yêdi “yedi” (M41/11), nêcati'niñ “Necati'nin” (M41/55), êminem “Emine'm” (M42/41), dova êt “dua et” (M42/94) (<Ar. du'ā), yêrlere “yerlere” (M44/16), dêrdik “derdik” (M45/1), yêtim “yetim” (M45/26) (<Ar. yetīm), bèn “ben” (M46/50), dêşiriyiz “toplarız” (M46/60) mesela “mesela” (M46/74) (<Ar.meselā), çekili êt “çekili et” (M47/16).

ö : Boğumlanma noktası /o/ ile /u/ arası, /o/ ünlüsüne daha yakın kalın ve yuvarlak bir ünlüdür.

ğarağöldan “*karakoldan*” (M3/52), *telefon* “*telefon*” (M22/59)(<Fr.téléphone), *bövam_ıla* “*babamla*” (M42/61).

2.1.1.4. Yarı Yuvarlak Ünlüler

â : /a/ ile /o/ arası yarı yuvarlak, kalın, geniş bir ünlüdür (Sağır,2008:379). Bölge ağzında /b/ ve /v/ dudak ünsüzlerinin yuvarlaklaştırıcı etkisi ile oluşmuştur.

devâm “*devam*” (M36/28) (<Ar. devām), *sāvurduğ* “*savurduk*” (M38/11) *bâbam* “*babam*” (M45/28).

ê : Geniş, ince, yarı yuvarlak normal süreli /e/ ile /ö/ arası bir ünlüdür (Doğan, 2012:36).

sêfer “*sefer*” (M22/65) (<Ar. sefer), *bêyütdü* “*büyüttü*” (M42/110), *êküz* “*öküz*” (M43/110).

Bölge ağzında bazı kelimelerde /v/ dudak ünsüzünün yuvarlakştırıcı etkisiyle oluşmuştur.

atêlleye “*atölyeye*” (M5/2) (<Fr. atelier), *sêvk* “*sevk*” (M36/21) (<Ar. sevk), *êvlerinde* “*evlerinde*” (M36/105), *êvlat* “*evlat*” (M42/27) (<Ar. evlād), *evêl* “*evel*” (M47/7) (<Ar. evvel).

î : /ı/, /u/ arası yarı yuvarlak, dar, ince bir ünlüdür.(Sağır, 2008:383).

bağlavî “*baklava*” (M34/42).

2.1.1.5. Uzun Ünlüler

Çeşitli ses değişimleri sonucu boğumlanma süresi normal bir ünlünün süresinden daha uzun süren ünlülerdir (Korkmaz, 1992:161). Uzun ünlülerin bir kısmı birincil, bir kısmı ise ikincil uzun ünlülerdir.

Türkçe kelimelerdeki birincil ünlü uzunluğu, herhangi bir ses değişmesinin ortaya çıkarmadığı, kelimelerin kök ve hecelerinde Ana-Türkçe devrinden beri asli olarak var olduğu kabul edilen ünlü uzunluğudur. Örneklerine yer yer Eski Türkçede ve tarihî devir metinlerinde de rastlanan bu uzunluklar, bugün Yakut, Türkmen, Halaç lehçelerinde düzenli olarak korunmuş; öteki Türk lehçelerinde ve bazı ağızlarda yer

yer devam ettirilmekle birlikte, genellikle kısalmış ve kısa ünlülerle karışmış durumdadır (Korkmaz, 1992:15).

Standart Türkiye Türkçesinde Türkçe kökenli kelimelerde birincil uzun ünlülere rastlanmazken bazı alıntı kelimelerde birincil uzun ünlüler korunmuştur. Türkiye Türkçesi ağızlarında da birincil uzun ünlülere daha çok alıntı kelimelerde rastlanır.

Akören ağızında birincil ünlü uzunlukları bazı alıntı kelimelerde varlığını korumuştur.

ammā “ama” (M12/79) (<Ar. *ammā*), *mefāt* “vafat” (M36/14), (<Ar. *vefāt*) *zamānında* “zamanında” (M42/9) (<Ar. *zamān*), *bāri* “bari” (M43/81) (<Far. *bārī*), *ziraatımız* “ziraatımız” (M36/31) (<Ar. *zirā* ‘at).

Bölge ağızında ikincil uzun ünlüler hece kaynaşması sonucu, ünsüz düşmesi sonucu veya vurgu ve tonlama ile oluşmuştur.

2.1.1.5.1. Hece Kaynaşması Sonucu Oluşan Uzun Ünlüler

Hece kaynaşması, bir kelimedede yan yana olan hecelerin birleşmesi ile hece sayısının azalması olayıdır. Hece kaynaşması sonucu oluşan uzun ünlüler ise, yan yana bulunan iki ya da daha fazla hecenin kaynaşması sonucu oluşur.

/ā/ ünlüsü

bulamāyoz “bulamıyoruz” (M6/10), *māle* “mahalle” (M7/8) (<Ar. *mahalle*), *ne yapacāz* “ne yapacağız” (M1/1), *aşşā* “aşağı” (M3/6), *sāpları* “sahipleri” (M10/20) (<Ar. *sāhib*), *dā* “daha” (M12/28), *okudacāz* “okudacağız” (M13/15), *çıkacāz* “çıkacağız” (M22/93), *bāyın* “bakayım” (M33/43), *allām* “Allah’ım” (M43/11) (<Ar. *Allah*).

/ē/ ünlüsü

getiremēyoz “getiremiyoruz” (M6/10), *şedişēre* “Seydişehir’e” (M10/26), *yiycēz* “yiyeceğiz” (M13/6), *dē mi* “değil mi” (M13/105), *göttürecēm* “göttüreceğim” (M22/27), *söylēlim* “söyleyelim” (M37/23), *amelēt* “ameliyat” (M43/76) (<Ar. ‘*ameliyyāt*).

/ā/ ünlüsü

dī “*diye*” (M2/28), *īce* “*iyice*” (M43/44).

2.1.1.5.2. Ünsüz Düşmesi Yoluyla Oluşan Uzun Ünlüler**/ā/ ünlüsü**

Bölge ağzında /ğ/, /h/, /k/, /l/ ünsüzlerinin düşmesi/erimesi sonucu /ā/ ünlüsü oluşmuştur.

tāra “*tahra*” (M7/3) (<Far.dehre), *rāhmet* “*ramet*” (M9/12) (<Ar.rahmet), *ğonuşacāsağ* “*konuşacaksak*” (M13/101), *māzemelerini* “*malzemelerini*” (M17/2) (<Ar. mālezime), *tārana* “*tarhana*” (M28/7) (<Far. terhāne), *ğavesini* “*kahvesini*” (M29/1) (Ar. *kahve*), *ārır* “*ağırır*” (M33/35), *ğāvaltıyı* “*kahvaltıyı*” (M35/20), *tāliye* “*taliye*” (M39/33) (<Ar. taḥliye).

ē

Bölge ağzında /h/, /k/, /n/, /r/ ünsüzlerinin düşmesi/erimesi sonucu /ē/ ünlüsü oluşmuştur.

mēşur “*meşhur*” (M1/8) (<Ar. meşhūr), *gidecēsek* “*gideceksek*” (M1/33), *gelivirikē* “*geliverirken*” (M8/111), *ğaynāka* “*kaynarken*” (M46/75), *giderkē* “*giderken*” (M47/1).

ī ünlüsü

Bölge ağzında /ğ/, /y/ ünsüzlerinin düşmesi/erimesi sonucu /ī/ ünlüsü oluşmuştur.

dīnek “*değnek*” (M4/5), *şīlere* “*şeylere*” (M8/52).

ū ünlüsü

Bölge ağzında /f/, /n/ ünsüzlerinin düşmesi/erimesi sonucu /ū/ ünlüsü oluşmuştur.

yūka (<yuyka) “*yufka*” (M17/8), *sūra* (<soñra) “*sonra*” (M4/1).

/ō/ ünlüsü

Bölge ağzında /ğ/, /h/, /k/, /n/, /r/ ünsüzlerinin düşmesi/erimesi sonucu /ō/ ünlüsü oluşmuştur.

ōlum “*oğlum*” (M2/23), *beğenmiyōmuş* “*beğenmiyormuş*” (M3/38), *dōru* “*doğru*” (M5/26), *yō* “*yok*” (M8/104), *ōraşın* “*uğraşın*” (M13/4), *ōlan* “*oğlan*”

(M13/214), *sōra* “sonra” (M17/17), *bağırıyōmuş* “bağırıyormuş” (M35/11), *sōracığım* “sonra” (M43/9), *bōça* (Metin Dışı).

/ō/ ünlüsü

Bölge ağzında /ğ/, /y/ ünsüzlerinin düşmesi/erimesi sonucu /ō/ ünlüsü oluşmuştur.

ōlenleri “öğlenleri” (M7/5), *ōle* “öyle” (M43/53).

2.1.1.5.3. Vurgu ve Tonlamayla Oluşan Uzun Ünlüler

Bu tür uzunluklar, kelimenin kuvvetli bir biçimde söylenmek istenmesi durumunda ve seslenmelerde ortaya çıkmaktadır. Bu durum daha çok ilk hecede görülmekle birlikte vurgunun kuvvetli hissedildiği hecelerde görülmektedir (Doğan,2012: 48).

/ā/ ünlüsü

nāsip “nasip” (M5/40) (<Ar. *nasīb*), *olacağındā* “olacağında” (M8/125), *sorāyın* “sorayım” (M12/47), *yāni* “yani” (M13/21) (<Ar. *ya'nī*), *anlatāyım* “anlatayım” (M28/1) *anām* “annem” (M43/53).

/ē/ ünlüsü

ōylē “öyle” (M1/9) *işdē* “işte” (M1/14), *bitēr* “biter” (M2/22), *şēy* “şey” (M4/1), *ödēyoru* “ödiyor” (M10/7), *yingēm* “yengem” (M25/1), *bēn* “ben” (M26/7), *hērgün* “hergün” (M28/9), *bilmēyor* “bilmiyor” (M39/32), *istēyorlar* “istiyorlar” (M46/3).

/ī/ ünlüsü

vilī (M18/35), *şindī* “şimdi” (M18/38) *haydī* “hadi” (M22/127), *gittī* “gitti” (M41/28).

/ū/ ünlüsü

olūr “olur” (M2/22), *duyduğumuz* “duyduğumuz” (M4/1), *oğlūm* “oğlum” (M33/19), *ossūn* “olsun” (43/53), *yavrūm* “yavrum” (M43/81).

/ō/ ünlüsü

şō “şu” (M34/1), *çōk* “çok” (M42/6).

/ö/ ünlüsü

börek “*börek*” (M1/3), *şöyle* “*şöyle*” (M34/64).

2.1.1.6. Kısa Ünlüler

Normal ünlülere göre daha kısa sürede boğumlanan ünlülere kısa ünlüler denir (Korkmaz, 1992:161). Bölge ağzında /ă/, /ě/, /ĩ/ kısa ünlüleri tespit edilmiştir.

/ă/ ünlüsü: Boğumlanma süresi normal süreli olan /a/ sesinden daha kısa olan bir ünlüdür.

onnă “*onlar*” (M7/43), *sōnă* “*sonra*” (M20/16), *etrăfina* “*etrafına*” (M34/67), *yăni* “*yani*” (M39/81) (<Ar. *ya ‘nī*).

/ě/ ünlüsü: Boğumlanma süresi normal süreli olan /e/ sesinden daha kısa olan bir ünlüdür.

saděce “*sadece*” (M8/61), *mesěla* “*mesela*” (M16/5) (<Ar. *meselā*), *böylě* “*böyle*” (M21/11), *çarě* “*çare*” (M22/20) (<Far.).

/ĩ/ ünlüsü

Boğumlanma süresi normal süreli olan /i/ sesinden daha kısa olan bir ünlüdür.

ĩki “*iki*” (M36/41), *dizĩde* “*dizide*” (M42/102), *maķĩnĩde* “*makinede*” (M45/30), *vaşĩfeleri* “*vazifeleri*” (M45/35) (<Ar. *vazīfe*), *şiy_ĩder* “*şey eder*” (M45/44).

2.1.1.7. İkiz Ünlüler

Yalın ya da ekler ile genişletilmiş kelimelerin iç seslerinde ve ünlüler arasında bulunan /y/, /v/, /ğ/, /h/ ünsüzlerinin eriyip kaybolduklarında bunların iki tarafında bulunan ve ayrı hecelere ait iken aradaki ünsüzün erimesiyle yan yana gelmiş olan ünlüler, tek bir nefes baskısı altında birleşerek ikiz ünlüleri oluştururlar. (Korkmaz, 1994:42). Bölge ağzında ikiz ünlüler genellikle alıntı kelimelerde tespit edilmiştir.

2.1.1.7.1. Eşit İkiz Ünlüler

Her iki ögesindeki ünlü aynı ve boğumlanma süresi eşit olan ikiz ünlü türüdür (Korkmaz,1994:43). Bölge ağızında /ğ/, /y/, /h/ ünsüzü düşmesi sonucu ikiz ünlü görülmüştür. Hem Türkçe kelimelerde hem de alıntı kelimelerde eşit ikiz ünlülere rastlanmıştır.

mezbaa “mez**ba**ha” (M10/27) (<Ar. *mez**ba**ha*), *istiraaat* “istir**aa**hat” (<Ar. *istir**aa**hat*)(M36/4), *deeldi* “değ**il**di” (M37/37), *baramlamaa* “bayram**la**maya” (M11/18).

Bölge ağızında bazı alıntı kelimelerde Türkçeye geçerken oluşan ikiz ünlüler korunmuştur.

müsaade “müs**aa**de” (M3/32) (<Ar. *mus**aa**'ade*), *inşaatıñ* “inş**aa**tın” (M10/29) (<Ar. *inş**aa**'āt*), *saat* “sa**aa**t” (M29/12) (<Ar. *s**aa**'at*), *maaşını* “maa**ş**ını” (M37/2) (<Ar. *ma'**ş***).

2.1.1.7.2. Alçalan İkiz Ünlüler

İkinci ögesi birinci ögeye göre daha dar ve süreksiz olan ikiz ünlüdür türüdür (Korkmaz,1994:43). Bölge ağızında /h/, /ğ/, /y/ ünsüzlerin düşmesi sonucu ikiz ünlü görülmüştür.

şikaetçi “şik**aa**yetçi” (M44/48), *deilse* “değ**il**se” (M44/93), *saipleri* “sah**ii**pleri” (M37/27) (<Ar. *s**ah**hip*).

Bölge ağızında bazı alıntı kelimelerde Türkçeye geçerken oluşan ikiz ünlüler korunmuştur.

müsait “müs**aa**sait” (M1/35) (<Ar. *mus**aa**'id*), *aitı* “ait**ii** idi” (M3/25) (<Ar. *'**aa**'id*), *vaiz* “va**ii**z” (M5/18) (<Ar. *v**aa**'iz*), *daire* “dai**ii**re” (M7/21) (<Ar. *d**aa**'ire*), *ailem* “ai**ii**lem” (M41/9) (<Ar. *'**aa**'ile*).

2.1.1.7.3. Yükselen İkiz Ünlüler

Birinci ögelerinde ikinci ögelere göre daha dar ve süreksiz ünlüler bulununan ikiz ünlü türüdür (Korkmaz, 1994:42). Bölge ağızında /h/ ve /y/ ünsüzlerinin düşmesi sonucu ikiz ünlü görülmüştür.

ilahiāt “*ilahiyat*” (M12/85), *deāna* “*işte orada*” (M25/3), *bi deā* “*bir daha*” (M38/6), *gelesiā* “*gelesiye*” (M44/112), *ğaynayāsīa* “*kaynayasıya*” (M46/71).

Bölge ağızında bazı alıntı kelimelerde Türkçeye geçerken oluşan ikiz ünlüler korunmuştur.

muamele “*muamele*” (M5/31) (<Ar. *mu‘amele*), *muamma* “*muamma*” (M32/9) (<Ar. *mu‘ammā*), *kuafere* “*kuaför*” (M46/30) (<Fr. *coiffeur*).

2.1.2. Ünlü Uyumları

Bir kelimedeki ünlülerin çeşitli bakımlardan birbirlerine uyması olayıdır. Türkçede köklerde olsun, kök ve eklerde olsun bir kelimenin bütün ünlüleri çeşitli bakımlardan birbirine benzerler. Türkçedeki ünlü uyumları, kalınlık-incelik uyumu ve düzlük-yuvarlaklık uyumu olmak üzere iki çeşittir (Ergin, 2001:70).

2.1.2.1. Kalınlık İncelik Uyumu

Kalınlık incelik uyumu bir kelimedede seslerin kalınlık incelik bakımından birbirine uygun olmasıdır. Türkçe kelimelerde bir kelimedede hem kalın hem ince ses aynı anda bulunmaz. Kalınlık incelik uyumu başlangıçtan günümüze kadar Türkçenin her devrinde çok kuvvetlidir. Türkçenin en önemli ses olayını teşkil eder. Türkçeye giren ve böyle bir uyum taşımayan alıntı kelimeler bile ağızlarda büyük ölçüde bu uyuma girmiştir (Ergin, 2001:70-71).

2.1.2.1.1. Eklerde Kalınlık İncelik Uyumu

Standart Türkiye Türkçesinde kalınlık-incelik uyumuna uymayan bazı ek ve ekleşmiş edatlar Akören ağızında uyuma girmiştir.

-ken Zarf-Fiil eki

-ken zarf-fiil eki stande dilde kalınlık-incelik uyumuna aykırı bir ektir. Akören ağızında bu ek uyuma girmiştir ve ekin -*ka*, -*kan* şekilleri de görülmektedir.

havadayıkan “*havadayken*” (M5/37), *durukan* “*dururken*” (M13/155), *varıkan* “*varırken*” (M14/24), *yandayıka* “*yandayken*” (M22/2), *ordayıka*

“ordayken” (M22/32), ğılarķan “kılarken” (M41/64), ufağıkana “ufakken” (M43/105), yoğukan “yokken” (M36/68).

-ki Aitlik Eki

-ki aitlik eki standart Türkiye Türkçesinde ince ünlülü bir ektir. Akören ağzında bu ek kalınlık incelik uyumuna girmiştir. Bazı örneklerde ekin -ĝı şeklinde tonlu biçimi kullanılmıştır.

bakımdaĝı “bakımdaki” (M22/103), başındaĝı “başındaki” (M41/59), yandaķı “yandaki” (M39/20), ordaķı “ordaki” (M45/36), bunuñķu “bununki” (Metin Dışı).

-gil Eki

Standart Türkiye Türkçesinde kalınlık-incelik uyumuna uymayan -gil eki bölge aĝzında da kalınlık-incelik uyumunu bozmaktadır.

babamgiliñ “babamgilin” (M39/69).

ki Baĝlama Edatı

Bu kelime ince ünlüdür. Bölge aĝzında -ĝına şeklinde kalınlık-incelik uyumuna girmiştir.

yahutĝına “yahut ki” (M36/56) (<Far. yā + ĥod).

ile Çekim Edatı

Bu kelime ekleşerek vasıta eki olarak kullanılır. Bölge aĝzında -ıla, -ılan, -ilen şekillerinde karşımıza çıkar ve kalınlık incelik uyumuna girer.

onlar_ıla “onlar ile” (M1/2), amcam_ıla “amcam ile” (M3/29), beldenatlar_ıla “beldenatlar ile” (M7/30), anayıla “ana ile” (M12/69), ĝız_ıla “kız ile” (M13/161), ayran_ıla “ayran ile” (M17/13), at_ıla “at ile” (M32/26), soĝan_ıla “soĝan ile” (M42/127), ĝış_ıla “kış ile” (M46/52).

temizlikler_ilen “temizlikler ile” (M6/3), düĝán_ilen “düven ile” (M16/18), onlar_ılan “onlar ile” (M26/3), daş_ılan “taş ile” (M34/17).

i- fiili

Standart Türkiye Türkçesinde ekleşmeyen şekilleri uyuma girmeyen *i-* fiilinin öğrenilen geçmiş zaman, görülen geçmiş zaman ve şart çekimi kalınlık-incelik uyumuna girmiştir.

var_ıdı “*vardı*” (M1/28), *aylığ_ıdı* “*aylıktı*” (M2/14), *zaman_ıdı* “*zamandı*” (M23/9), *galabalığ_ıdı* “*kalabalıktı*” (M34/10), *dağ_ıdı* “*dağdı*” (M34/45), *esnaf_ıdı* “*esnafdı*” (M38/20) (<Ar. *esnāf*), *gız_ıdı* “*kızdı*” (M42/4).
var_ımış “*varmış*” (M24/9), *bobalığ_ımış* “*babalıkmış*” (M42/53).
var_ısa “*varsas*” (M4/20), *ğadar_ısa* “*kadarsas*” (M8/79).

-yor Şimdiki Zaman Eki

Standart Türkiye Türkçesinde olduğu gibi bölge ağzında da ince sıradan kelimelerde kalınlık-incelik uyumunu bozmaktadır.

bişiriyon “*pişiriyorsun*” (M1/14), *geliyoru* “*geliyor*” (M2/10), *bükemiyon* “*bükemiyorsun*” (M4/10), *gidiyom* “*gidiyorum*” (M12/52), *biliyoru* “*biliyor*” (M22/111), *geliyollar* “*geliyorlar*” (M28/10), *yiyyor* “*iyor*” (M30/4), *ekiyoruz* “*ekiyoruz*” (M37/3), *vermiyor* “*vermiyor*” (M44/40).

2.1.2.1.2. Birleşik Kelimelerde Kalınlık İncelik Uyumu

Bölge ağzındaki bazı birleşik kelimeler ilerleyici benzeşme yoluyla kalınlık-incelik uyumuna uymuştur.

na ğadar “*ne kadar*” (M5/39), *birez* “*biraz*” (M42/5).

Bölge ağzındaki bazı birleşik kelimeler gerileyici benzeşme yoluyla kalınlık-incelik uyumuna uymuştur.

böğün “*bugün*” (M7/31), *nārasın* “*ne arar*” (M13/207), *nolusa* “*ne olursa*” (M39/65).

2.1.2.1.3. Sonradan Kalınlık- İncelik Uyumunu Bozulan Bazı Kelimelerde

Türkçede bazı kelimeler önceden kalınlık-incecik uyumuna uyarken sonradan bozulmuş durumdadır. Fakat Akören ağızında bu kelimelerin asli korumuştur.

anam “*annem*” (M12/75), *ğardaşı* “*kardeşi*” (M34/6), *hanı* “*hani*” (M22/11), *hangımız* “*hangimiz*” (M30/9).

2.1.2.1.4. Alıntı Kelimelerde Kalınlık-İncelik Uyumunu

Kalınlık-İncelik Uyumuna Giren Alıntı Kelimeler

Standart Türkiye Türkçesinde kalınlık-incecik uyumuna uymayan şekilleri ile kullanılan alıntı kelimeler bölge ağızında ilerleyici veya gerileyici benzeşme yoluyla uyuma girmiştir.

İlerleyici Benzeşme Yoluyla

bahçamız “*bahçemiz*” (M1/1), *ezenlerinde* “*ezanlarında*” (M7/5), *tekrer* “*tekrar*” (M8/82) (<Ar. *tekrār*), *ataş* “*ateş*” (M21/22), *habarı* “*haberi*” (M22/143), *mezer* “*mezar*” (M33/32), *tırağdor* “*traktör*” (M25/11), *şofor* “*şoför*” (M27/3), *vakıtı* “*vakti*” (M9/5), *zalım* “*zalim*” (M22/133), *sābı* “*sahibi*” (M19/14), *taķıb* “*takip*” (M36/12).

Gerileyici Benzeşme Yoluyla

barabar “*beraber*” (M1/38) (<Far. *berāber*), *ümreye* “*Umre'ye*” (M2/49), *nışan* “*nişan*” (M13/43) (<Far. *nişān*), *zaval* “*zeval*” (M24/14) (Ar. *zevāl*), *tene* “*tane*” (M30/18) (<Far. *dāne*).

Kalınlık-İncelik Uyumuna Girmeyen Alıntı Kelimeler

Akören ağızında kullanılan alıntı kelimelerin birçoğu kalınlık-incecik uyumu dışında kalmıştır.

makineləriñi “*makinelerini*” (M3/39), *rüzgar* “*rüzgâr*” (M7/31) (<Far. *rüzgār*), *rāmet* “*rahmet*” (M9/12), *kiraz* “*kiraz*” (M10/12) (Rum. *kiraz*), *elma* “*elma*” (M10/13), *ğurbetde* “*gurbette*” (M16/16), *faPrikasına* “*fabrikasına*” (M21/1), *davete* “*davete*” (M26/14) (<Ar. *da 'vet*), *ğāvesini* “*kahvesini*” (M29/1), *imdat* “*imdat*”

(M35/12) (<Ar. imdād), mefāt “vefat” (M36/14), ehbab “ahbap” (M36/56) (<Ar. ahbāb), televizyon “televizyon” (M36/42), filamayı “filamayı” (M39/9) (<İt. flemma), ilaç “ilaç” (M39/93), ezzane “eczane” (M39/94), māllemize “mahallemize” (M45/12).

2.1.2.1.5. Kalınlık- İncelik Uyumunun Bozulması

Kalınlaştırıcı Ünsüzlerin Etkisiyle

Kelime ve hece başlarında bulunan ve /ö/, /ü/ ünlüleri ile hece kuran /k/, /g/ ünsüzleri, kendi boğumlanma noktalarını geriye çekerek /k/, /g/ ünsüzlerine dönerler. Durum hece ve kelime sonlarında bulunan /k/ için de aynıdır. /k/ > /k/, /g/ > /g/ değişimler ile oluşan /k/, /g/ ve /ñ/, /ğ/ damak ünsüzlerinin yanlarındaki ünlüleri kalınlaştırma etkileri, bölgede genel bir kural hâine gelmiştir (Korkmaz, 1994: 71).

/g/ > /ğ/, /g/ > /g/, /k/ > /k/ değişimleri ile

Bölge ağızında ünlü kalınlaşması yoluyla kalınlık-incecik uyumunun bozulması art damak /ğ/, /ğ/, /h/ ünsüzleri ve /g/ ünsüzünün yanlarındaki ince ünlüleri kalınlaştırıcı etkisiyle ortaya çıkmıştır.

/ğ/, /ğ/ /g/ /k/ ünsüzlerinin etkisiyle ile /e/ > /á/, /i/ > /í/, /ö/ > /ó/, /ü/ > /ú/ değişimleri meydana gelir.

/e/ > /á/ : yiyecák “yiyecek” (M1/2), gaşdi “geçti” (M1/21), gáçi “keçi” (M8/93), ekmáğıñ “ekmeğin” (M8/68), dükgán “dükkan” (M18/34) (<Ar. dukkan), düğánle “düvenle” (M32/31), götürecáksıñız “götüreceksiniz” (M42/33), gidicáğmışımışız “gidecekmişiz” (M41/37).

/i/ > /í/ : ğibi “gibi” (M1/12), gíne “yine” (M21/19), gítı “gitti” (M22/46), değil mi “değil mi” (M34/35).

/ö/ > /ó/ : kóyde “köyde” (M4/20), gótürelim “götürelim” (M22/42), göğe “göğe” (M22/119).

/ü/ > /ú/ : düğünneri “düğünleri” (M1/5), şükürler “şükürler” (M16/27) (<Ar. şukr), gülüşürdü “gülüşürdü” (M22/14), gün “gün” (M22/21), ğünüm “günüm” (M42/9).

İnceltici Ünsüzlerin Etkisiyle

/y/, /ş/, /c/, /ç/, /z/, /s/, /l/, /m/, /n/, /t/, gibi dudak, diş, diş eti, diş eti-ön damak bölgelerinde boğumlanan ünsüzler, kalın ünlüleri bazen kendi boğumlanma sınırlarına doğru çekerek, türlü hecelerde onların incelmeye sebep olurlar (Korkmaz, 1994:56). Bölge ağızında /ç/, /l/, /y/ seslerinin etkisiyle bazı kelime ve eklerde kalınlık-incelik uyumu bozulmuştur.

dolandırıcı “*dolandırır*” (M9/2), *biçağ_ula* “*bıçak ile*” (M13/145), *ulan* “*ulan*” (M21/15), *ğahvelli* “*kahvaltı*” (M26/1), *buğdâyi* “*buğdayı*” (M38/12), *bişesiyâ* “*pişinceye*” (M46/49), *ğavuruyüz* “*kavururuz*” (M46/77), *yoğrüyüz* “*yoğuruyoruz*” (M47/14).

2.1.2.2. Düzlük Yuvarlaklık Uyumu

Bir kelimedeki seslerin düzlük yuvarlaklık bakımından birbirine uymasıdır. Türkçede köklerde, ekler arasında bir kelimedeki sesler arasında genellikle düzlük-yuvarlaklık uyumu bulunur. Fakat düzlük-yuvarlaklık uyumu Türkçenin her devrinde her sahada kuvvetle uyulan bir uyum değildir. Bu uyum Türkiye Türkçesinde kendini kuvvetle hissettirmektedir.

Düzlük-yuvarlaklık uyumu Türkçenin hiçbir devrinde kalınlık-incelik uyumu kadar yaygın ve kesin olamamış, birçok kez farklı ses olaylarına karşı koyamayarak bozulmuştur (Ergin, 2001:72-73).

Standart Türkiye Türkçesinde düzlük yuvarlaklık uyumuna uyan kelimeler, bölge ağızında da uyumlu şekilde kullanılmıştır.

accık “*azıcık*” (M1/1), *yimek* “*yemek*” (M1/9), *gendimiñ* “*kendimin*” (M3/7), *yoğarıısı* “*yukarıısı*” (M4/22), *dayak* “*dayak*” (M5/6), *öğlen* “*öğle*” (M9/2), *dovarları* “*davarları*” (M11/15), *içerimizi* “*içimizi*” (M11/20), *ğayınna* “*kaynana*” (M12/4), *ğüccüK* “*küçük*” (M13/40), *doğadığ* “*dokuduk*” (M13/123), *yayılıma* “*yayılıma*” (M21/10), *ezeyet* “*eziyet*” (M31/7) (<Ar. eziyyet), *şiyiyle* “*şeyiyle*” (M36/48), *yidinci* “*yedinci*” (M41/1), *böyüttü* “*büyüttü*” (M42/130).

Bugün standart Türkiye Türkçesinde uyuma aykırı olarak kullanılan ikinci heceleri yuvarlak olan bazı kelimeler yöre ağızında uyuma girmiştir.

ğabiği “*kabuğu*” (M9/15), *ğalbır* “*kalbur*” (M20/13) (<Ar. *girbal*), *sabın* “*sabun*” (M30/8) (<Ar. *sābūn*), *çapıt* “*çaput*” (M43/59), *babiç* “*pabuç*” (Metin Dışı), *armıt* “*armut*” (Metin Dışı) (<Far. *emrūd*), *ğarpız* “*karpuz*” (Metin Dışı) (<Far. *harbūz*), *sabın* “*sabun*” (Metin Dışı), *yāmur* “*yağmur*” (Metin Dışı), *çabiğ* “*çabuk*” (Metin Dışı) (<Far. *çābuk*), *marıl* “*marul*” (Metin Dışı).

Aşağıdaki kelimelerde yuvarlaklaşmaya bağlı olarak düzlük yuvarlaklık uyumu bozulmuştur.

baklavu “*baklava*” (M1/3), *devürde* “*devirde*” (M3/46), *genevür* “*kenevir*” (M9/16), *çevrülü* “*çevrili*” (M21/24), *kevünleri* “*kefenleri*” (M22/144 (<Ar. *kefen*), *evölü* “*evvel*” (M40/21), *tovuğ* “*tavuk*” (M44/99), *buzavu* “*buzacı*” (Metin Dışı), *oklavu* “*oklava*” (Metin Dışı), *ovuş* “*avuç*” (Metin Dışı), *ğovun* “*kavun*” (Metin Dışı), *sofur* “*sahur*” (Metin Dışı), *hovuz* “*havuz*” (Metin Dışı), *hovuç* “*havuç*” (Metin Dışı), *hovlu* “*havlu*” (Metin Dışı).

Bugün standart Türkiye Türkçesinde uyuma aykırı olan bazı kelimeler yöre ağzında uyuma girmiştir.

doğdura “*doktora*” (M1/33), *moturla* “*motorla*” (M7/54), *kümpür* “*kumpir*” (M26/11).

Aşağıdaki örneklerdeki ekler EAT’de yuvarlak ünlülü olarak kullanılmıştır. Metinlerde de bazı örneklerde bu ekler yuvarlak ünlülü olarak kullanılmıştır.

sevdük “*sevdik*” (M1/21), *evlü* “*evli*” (M41/15).

-Dik sıfat-fiil eki ET’de ve EAT’de yuvarlak ünlülü olarak kullanılmıştır. Metinlerde yer alan bazı örneklerde de yuvarlak ünlülü olarak kullanılmıştır.

sevdüğümüz “*sevdiğimiz*” (M8/4).

2.1.3. Ünlü Değişmeleri

Ünlü değişmeleri, komşu hecelerde bulunan ünlülerin birbirine etkisi ve ünsüzlerin ünlüler üzerindeki değiştirici etkisi ve ünsüzlerin ünlülere etkisi sonucu oluşur. Ünlü değişmelerini kalın ünlülerin incelenmesi, ince ünlülerin kalınlaşması, geniş ünlülerin daralması, dar ünlülerin genişlemesi, düz ünlülerin yuvarlaklaşması, yuvarlak ünlülerin düzleşmesi biçiminde sınıflandırılabilir (Doğan, 2012:66).

2.1.3.1. Kalın Ünlülerin İncelmesi

Bölge ağızında kalın ünlülerin incelmesi olayı /l/, /y/ seslerinin inceltici etkisiyle, ilerleyici benzeşme sonucu ya da kaynak kişinin söyleyiş özelliğine bağlı olarak görülmektedir.

/a/ > /á/ değişmesi

Bu ünlü değişmesi /l/ ve /y/ seslerinin inceltici etkisiyle oluşmuştur.

ulán “ulan” (M21/15), *halál* “helal” (M22/118) (<Ar. *ḥalāl*), *buğđayı* “buğdayı” (38/12).

/a/ > /e/ değişmesi

Bölge ağızında /a/ > /e/ değişmesi çeşitli sebeplerle görülmüştür.

İlerleyici benzeşme yoluyla

tene “tane” (M13/13).

/l/ ve /y/ sesinin inceltici etkisiyle

ğahvelti “kahvaltı” (M26/1), *buğđey* “buğday” (M38/16).

Bölge ağızında bu değişme kaynak kişinin söyleyiş özelliğinden kaynaklanmaktadır.

devarım “davarım” (M37/32).

Alıntı kelimelerde /a/ > /e/ değişmesi ilerleyici benzeşme sonucu görülür.

ezenlerinde “ezanlerinde” (M7/5) (<Ar. *ezān*), *tekrer* “tekrar” (M8/82) (<Ar. *tekrār*), *mezer* “mezar” (M33/33) (<Ar. *mezār*), *hizmetger* “hizmetkâr” (M41/26) (Ar. *ḥidmet* +Far. -*kâr*).

/l/ > /i/ değişmesi

Bu ünlü değişmesi /y/ ve /ç/ seslerinin inceltici etkisiyle oluşmuştur.

çağırıydik “çağırırdık” (M8/72), *biçağ_ıla* “bıçak ile” (M13/145).

Bazı örneklerde bu ünlü değişmesi kaynak kişinin söyleyiş özelliğine bağlı olarak görülür.

mısır “mısır” (M45/44) (<Ar. *misr*).

/o/ > /ö/ değişmesi

Bazı örneklerde bu ünlü değişmesi kaynak kişinin söyleyiş özelliğine bağlı olarak görülür.

şöforuydum “*şoförüydüm*” (M39/5) (<Fr. *chauffeur*), *ötel* “*otel*” (M44/56) (<Fr. *hotel*).

/u/ > /ü/ değişmesi

Bu ünlü değişmesi /y/ sesinin inceltici etkisiyle oluşmuştur.

yoğuruyüz “*yoğururuz*” (M47/14).

ümrere “*Umre 'ye*” (M36/48) (<Ar. *'umre*).

/u/ > /ú/ değişmesi

Bu ünlü değişmesi /l/ ve /y/ seslerinin inceltici etkisiyle oluşmuştur.

kabúl “*kabul*” (M46/6) (<Ar. *ḵabûl*), *ğavurúyuz* “*kavururuz*” (M46/77).

/u/ > /i/ değişmesi

/u/ > /i/ değişmesi /l/ sesinin inceltici etkisiyle oluşmuştur.

fasulye “*fasulye*” (M26/20) (<Rum. *fasul 'ye*).

2.1.3.2. İnce Ünlülerin Kalınlaşması

Bazı art damak ünsüzleri yanlarındaki ince ünlülere etki ederek ünlüleri kalınlaştırır (Haşimi, 2016:40). Bölge ağızında bu ünlü değişmesi benzeşme sonucu veya /ğ/, /ķ/, /h/ seslerinin kalınlaştırıcı etkisi sonucu görülür.

/e/ > /a/ değişmesi

İlerleyici benzeşme yoluyla görülür.

barabar “*beraber*” (M8/3) (<Far. *berāber*), *taḵḵa* “*takke*” (M34/9) (<Ar. *tākiye*), *ataşlācaḵlar* “*ateşleyecekler*” (M43/66) (<Far. *āteş*).

Bazı kelimelerde kendinden sonra gelen kelimenin ilk ünlüsüne bağlı olarak gerileyici benzeşmeyle /e/ > /a/ görülür.

na hal “*ne hâl*” (M18/53).

Alıntı kelimelerde ilerleyici benzeşme yoluyla /e/ > /a/ değişmesi görülür.

haḵḵatan “*hakikaten*” (M40/35) (<Ar. *hakīkaten*),

Alıntı kelimelerde gerileyici benzeşme yoluyla /e/ > /a/ değişmesi görülür.

zaval “*zeval*” (M24/14) (<Ar. *zevāl*).

/i/ > /ı/ değişmesi

/ğ/, /ķ/ ve /h/ seslerinin kalınlaştırıcı etkisiyle görülür.

sığara “*sigara*” (M11/22) (<İsp. *cigora*), *vakıt* “*vakit*” (M14/1) (<Ar. *vaqt*), *taķıb_ıtdım* “*takip ettim*” (M36/13) (Ar. <*ta’kīb*), *tesbıķdır* “*tespihtir*” (M36/58) (<Ar. *tesbīh*), *dahın* “*tahin*” (M36/65) (<Ar. *tahīn*).

Gerileyici benzeşme yoluyla bu ünlü değişmesine rastlanır.

nışan “*nişan*” (M13/43) (<Far. *nişān*).

Bölge ağızında kaynak kişinin söyleyiş özelliğine bağlı olarak da bu ünlü değişimine rastlanır.

bır “*bir*” (M25/9).

/i/ > /ı/ değişmesi

maķinen “*makinen*” (M1 /15) (<İt. *macchina*).

/i/ > /ú/ değişmesi

onuñ úçin “*onun için*” (M3/11).

/ö/ > /ó/ değişmesi

terórüs “*terörist*” (M3/50) (<Fr. *terroriste*).

/ö/ > /o/ değişmesi

İlerleyici benzeşme sonucu oluşmuştur.

şofor “*şoför*” (M27/3) (<Fr. *chauffeur*).

/u/ > /ú/ değişmesi

dúğün “*düğün*” (M1/6).

2.1.3.3. Geniş Ünlülerin Daralması

/y/, /ş/, /ç/, /ç/, /z/, /s/, /l/, /m/, /n/, /t/ gibi dudak, diş, diş eti-ön damak bölgelerinde boğumlanan ünsüzler kalın ünlülerin incelmesine neden olduğu gibi aynı zamanda daraltma etkisi de taşımaktadırlar (Korkmaz, 1994: 59).

/a/ > /ı/ değişmesi

hollandı'da “*Hollanda'da*” (M36/15).

/a/ > /u/ değişmesi

Bu değişim bölge ağızında /v/ ünsüzünün etkisiyle oluşmuştur.

baķlavu “*baklava*” (M1/3).

/e/ > /i/ değişmesi

dinek “*değnek*” (M4/5), *siyr_idelle* “*seyrederler*” (M4/38), *görmeye* “*görmeye*” (M8/54), *yinge* “*yenge*” (M22/38), *yiğen* “*yeğen*” (M22/42), *ipiy* “*epey*” (M32/16).

Bölge ağzında bazı kelimeler eski şekillerini korumuştur.

yimeden “*yemedен*” (M5/8), *il* “*el*” (M26/15), *yimini* “*yemini*” (M35/18), *iltimiň* “*eltimin*” (M43/19).

Alıntı kelimelerde de /e/ > /i/ değişmesine rastlanmıştır.

satın “*zaten*” (M2/20) (<Ar. *zāten*), *çencire* “*tencere*” (M8/24) (<Ar. *tancara*), *domatis* “*domates*” (M10/9) (<Rum. *doma'tes*), *patadise* “*patates*” (M12/15), *bismeleyi* “*besmeleyi*” (M15/1) (<Ar. *besmele*), *miydan* “*meydan*” (M41/61) (<Ar. *meydān*), *tirziniň* “*tezinin*” (M43/60) (<Far. *derzī*).

/o/ > /u/ değişmesi

Alıntı kelimelerin ikinci hecesinde bulunan /o/ ünlüsü düzlük yuvarlaklık uyumuna uyarak /u/ sesine dönmüştür.

doğdura “*doktora*” (M1/33) (<Fr. *docteur*), *betun* “*beton*” (M3/43) (<Fr. *beton*), *moturla* “*motorla*” (M7/54) (<Fr. *moteur*), *bandıyyla* “*bandoyla*” (M24/19) (<İt. *bando*).

Bu ünlü değişmesi bir örnekte gerileyici benzeşme sonucu olmuştur.

yuğururdum “*yoğururdum*” (M12/66).

/ö/ > /ü/ değişmesi

Bu ünlü değişmesi gerileyici benzeşme sonucu oluşmuştur.

üzürlenmiş “*özürlenmiş*” (M3/19).

/e/ > /ü/ değişmesi

kevünleri “*kefenleri*” (M22/144) (<Ar. *kefen*).

2.1.3.4. Dar Ünlülerin Genişlemesi

Kelime içindeki dar sıradan /ı/, /i/, /u/, /ü/ ünlülerin çeşitli sebeplerle boğumlanma özellikleri bakımından geniş sıradan /a/, /e/, /o/, /ö/ ünlülerin dönüşmesidir (Korkmaz 1992:160).

/ɪ/ > /a/ değişmesi

Seyrek görülen bir olaydır.

ayaklıyoz “*ayıklıyoruz*” (M17/12).

/ü/ > /ö/ değişmesi

böyük “*büyük*” (M1/26), *böget* “*büget*” (M2/30), *böğün* “*bugün*” (M12/23), *böyütdüm* “*büyüttüm*” (M18/19), *hüyüğün* “*höyüğün*” (M32/15), *öğey* “*üvey*” (M42/68).

Bölge ağzında “*güzel*” kelimesi *gözel* şeklinde tespit edilmiştir.

gözel (<*köz-el*) “*güzel*” (M33/4).

/u/ > /o/

yoka “*yufka*” (M19/17), *şoradan* “*şuradan*” (M33/10), *şo* “*şu*” (M34/1).

Bölge ağzında *uğra-* ve *uğurla-* kelimeleri asli şekillerini korumuştur:

oğraşırız “*uğraşırız*” (M6/3), *oğurlarlar* “*uğurlarlar*” (M36/25).

Bu ünlü değişmesi alıntı kelimelerde görülür.

dova “*dua*” (M33/24) (<*Ar. du ‘ā’*).

/i/ > /e/

ezyet “*eziyet*” (M31/7) (<*Ar. eziyyet*).

Bölgede “*iyi*” kelimesi asli şeklini korumuştur.

eyi “*iyi*” (M7/31),

Farsça “*hiç*” kelimesi *i > e* değişmesiyle “*heç*” şeklinde kullanılmıştır.

heç “*hiç*” (M7/39) (<*Far. hīç*).

2.1.3.5. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması

Düz bir ünlünün, yanındaki dudak ünsüzünün veya kelime içindeki yuvarlak bir ünlünün etkisiyle yuvarlak sıradan bir ünlüye dönüşmesidir (Savran, 2018:90).

/e/ > /ê/ değişmesi

Bu ünlü değişmesi /b/, /v/ dudak ünsüzlerinin yuvarlaklaştırıcı etkisiyle oluşmuştur.

sêvk “*sevk*” (M36/21) (<*Ar. sevķ*), *êvlat* “*evlat*” (M42/27) (<*A.r evlād*).

/a/ > /â/ değişmesi

Bu ünlü değişmesi /v/ dudak ünsüzlerinin yuvarlaklaştırıcı etkisiyle oluşmuştur.

devâm “devam” (M36/28) (<Ar. *devām*), *sāvurduḡ* “savurduk” (M38/11), *bâbam_ıla* “babam ile” (M45/29).

/a/ > /o/ değişmesi

Bu ünlü değişmesi /b/, /v/ dudak ünsüzlerinin yuvarlaklaştırıcı etkisiyle oluşmuştur.

bobamı “babamı” (M42/47), *dovarım* “davarım” (M3/15), *tovuḡ* “tavuk” (M44/99).

/e/ > /o/ değişmesi

Bu ünlü değişimi gerileyici benzeşme sonucu oluşmuştur.

homofili “hemofili” (<Fr. *hemophile*).

/e/ > /ö/ değişmesi

Bu ünlü değişmesi /v/ dudak ünsüzlerinin yuvarlaklaştırıcı etkisiyle oluşmuştur.

övlek “evlek” (M7/49), *öve* “eve” (M12/75), *öveli* “evvel” (M13/88) (<Ar. *evvel*), *övlendik* “evlendik” (M39/79), *evölü* “evvel” (M40/21) (<Ar. *evvel*).

/i/ > /ü/ değişmesi

devürmüḡler “devirmişler” (M39/26).

Alıntı kelimelerde de bu ünlü değişmesine rastlanmıştır.

bisküvisünü “bisküvisini” (M29/3) (<Fr. *biscuit*), *külo* “kilo” (M8/29) (<Fr. *kilo*), *mülete* “millet” (M37/45) (<Ar. *millet*).

2.1.3.6. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi

Çeşitli fonetik sebeplerle ve genellikle dilimize geçmiş yabancı kelimelerde ilk hecedeki yuvarlak sıradan bir ünlünün düz ünlüye dönüşmesi olayıdır (Korkmaz,1992:160).

/u/ > /ı/ değişmesi

Bu ünlü değişmesi sonucu aşağıdaki örneklerde dudak uyumu sağlanmıştır.

çıbık “*çubuk*” (M3/8), *ğabığı* “*kabuğu*” (M9/15), *ğalbir* “*kalbur*” (M20/13) (<Ar. *girbal*), *tapusız* “*tapusuz*” (M21/5), *sabın* “*sabun*” (M30/8) (<Ar. *sābūn*), *mutfak* “*mutfak*” (M42/128) (<Ar. *matbah*).

/u/ > /ı/ değişmesi

bağlavı “*baklava*” (M34/42).

/o/ > /a/ değişmesi

otabis “*otobüs*” (M47/1) (<Fr. *autobus*).

/ö/ > /e/ değişmesi

Bu ünlü değişmesi gerileyici benzeşme sonucu oluşmuştur.

çereğ otu “*çörek otu*” (M46/47).

2.1.4. Ünlü Düşmesi

Türlü fonetik etkiler altında kelimelerin iç ve son seslerinde bulunan bazı ünlülerin düşmesi olayıdır (Korkmaz, 1992:159). Akören ağzında ünlü düşmesi olayı ön seste ünlü düşmesi, iç seste ünlü düşmesi ve son seste ünlü düşmesi olarak üç başlıkta incelenmiştir.

2.1.4.1. Ön Seste Ünlü Düşmesi

Bölge ağzında bu ses olayına çok az rastlanmıştır.

/e/ > Ø

şarplara “*eşarplara*” (M8/53) (<Fr. *echarpe*).

/i/ > Ø

bir ki “*bir iki*” (M37/36).

2.1.4.2. İç Seste Ünlü Düşmesi

İç seste ünlü düşmesi olayı, daha çok vurgusuz olan orta hecede görülmektedir.

/a/ > Ø

orlara “oralara” (M1/1), burda “burada” (M1/5), şurlarına “şuralarına” (M8/128), şorda “şurda” (M25/9) burdaydı “buradaydı” (M37/8).

/e/ > Ø

tenkeler “teneke” (M18/11), ğaste “gazate” (Metin Dışı) (<İt. gazzetta), eteñli “eteneli” (Metin Dışı).

/ı/ > Ø

yanna “yanına” (M1/27), arzalıyın “arızalıyım, rahatsızım” (M2/37) (<Ar. ‘āriza), dışarda “dışarıda” (M5/20), ağzına “ağızına” (M5/32), yukarda “yukarıda” (M10/15), ayakğablarnı “ayakkabılarını” (M42/100).

“ısıcak” kelimesindeki baştaki /ı/ ünlüsü korunmuş, içteki /ı/ ünlüsü ise düşmüştür.

ıccakdan (<ısıcak) “ısıcaktan” (M7/38).

/i/ > Ø

serli “serili” (M3/43), dakka “dakika” (M22/77) (<Ar. dakīka), ilerki “ileriki” (M27/9), üniversteyi “üniversiteyi” (M34/40) (<Fr. université), hakkatden “hakikaten” (M40/35) (<Ar. haqīkat).

/u/ > Ø

oğlu “oğlu” (M1/28), boynuñ “boynun” (M2/36), oynardıñ “oynardık” (M4/3), boyna “boyuna” (M7/54), uyku “udiku” (M12/85, ğomtanıñ “komutanım” (M39/13), avkat “avukat” (M42/80).

/ü/ > Ø

bürlü “bürülü” (Metin Dışı)

2.1.4.3. Son Seste Ünlü Düşmesi

Bölge ağzında bu ses olayına fazla rastlanmamıştır.

/i/ > Ø

ey mi “iyi mi” (M8/4).

/e/ > Ø

ne diy “*ne diye*” (M22/59).

Bölge ağzında ünlü çakışması sonucu da ünlü düşmesi görülür.

Son sesi ünlü ile biten bir kelimedenden sonra ünlü ile başlayan bir kelime gelir ve bu iki kelime arasında bağlantı kurulursa ilk kelimenin son sesindeki ünlünün düşmesi olayıdır (Doğan, 2012:8-3).

eşşekler *il* *esgiden* “*eşeklerle eskiden*” (M7/2), *hayd* *eve* “*haydi eve*” (M7/4), *iy* *idik* “*iyiydik*” (M14/11), *ük* *üş* “*iki üç*” (M43/28), *ik* *üş* “*iki üç*” (M43/97).

2.1.5. Ünlü Türemesi

Ses özelliklerine veya birbirleri ile birleşme şartlarına bağlı bazı nedenlerle kelimenin önüne, içine ve sonuna ünlü getirilmesi olayıdır (Vural, 2011:102). Akören ağzında ünlü türemesi olayı ön seste ünlü türemesi, iç seste ünlü türemesi ve son seste ünlü türemesi olarak üç başlıkta incelenmiştir.

2.1.5.1. Ön Seste Ünlü Türemesi

Türkçe kelimelerde kelime başında /l/ ve /r/ ünsüzleri bulunmaz. Bu sebeple bölge ağzında kullanılan alıntı kelimelerin başında ünlü türemesi görülmüştür.

/ı/ türemesi

iramık “*römork*” (M15/17) (<Fr. <remorque), *irahat* “*rahat*” (M22/4) (<Ar. rahāt), *iramazan bayramı* “*Ramazan Bayramı*” (M22/40) (<Ar. ramazān).

/i/ türemesi

ileğeni “*leğen*” (M8/44) (<Far. legen), *irica* “*rica*” (M22/70) (<Ar. recā), *irza* “*rıza*” (M43/3) (<Ar. riza), *ilāna* “*lahana*” (Metin Dışı) (<Rum.), *irezil* “*rezil*” (Metin Dışı) (<Ar. rezīl), *ilazım* “*lazım*” (Metin Dışı) (<Ar. lāzim).

/ö/ türemesi

örüzgar “*rüzgâr*” (Metin Dışı) (<Far. rüzgār).

2.1.5.2. İç Seste Ünlü Türemesi

Bölge ağzında kullanılan Türkçe ve alıntı kelimelerdeki iç seste türeme olayı, Türkçe kelimelerin çift ünsüzle başlamaması, Türkçe kelimelerin sonunda sadece belli ünsüzlerin dışında çift ünsüz bulunmaması, alıntı kelimelerde söyleyiş kolaylığı sağlamak ve alıntı kelimeleri Türkçenin ses yapısına uygun hâle getirme isteği gibi nedenlerle ortaya çıkmıştır.

/i/ türemesi

metire “*metre*” (M4/7) (<Fr. *metre*), *filimler* “*filmlere*” (M4/32) (<Fr. *film*), *eleddirik* “*elektrik*” (M16/6) (<Fr. *elektrique*), *ibirahim* “*İbrahim*” (M24/4), *tiren* “*tren*” (M34/28) (<Fr. *train*), *filibis* “*filips*” (M44/117), *teyibini* “*teybini*” (M44/11) (<İng. *tape*).

/ı/ türemesi

tıraqdör “*üle*” “*traktörle*” (M8/108), *ğıram* “*gram*” (M18/13) (<Fr. *gramme*), *tırabzon*’a “*Trabzon*’a” (M27/4), *ğatıran* “*katran*” (Metin Dışı) (<Ar. *katrān*).

/u/ türemesi

oyusa “*oysa*” (M22/87), *ğuruplaşıyordu* “*gruplaşıyordu*” (M37/36) (<Fr. *groupe*), *kağuroya* “*kadroya*” (M44/39) (<Fr. *quadro*), *paturon* “*patron*” (Metin Dışı).

2.1.5.3. Son Seste Ünlü Türemesi

Bölge ağzında nadir görülen bir ses olayıdır.

Bölge ağzında *-ken* zarf-fiil ekinden sonra bir ünlü türemesi görülmüştür.

/a/ türemesi

ufağıkana “*ufakken*” (M43/105).

Alıntı kelimelerde de bu ses olayına rastlanmıştır.

filana “*filan*” (M7/5) (<Ar *fulān*).

/i/ türemesi

Bölge ağzında geniş zaman ekinden sonra bir ünlü türemesi görülmüştür.

gideri “*gider*” (M8/48).

2.2. ÜNSÜZLER

2.2.1. Ünsüz Çeşitleri ve Standart Türkiye Türkçesinde Bulunmayan Ünsüzler

Akören ağızında b, c, ç, d, f, g, ğ, h, j, k, l, m, n, p, r, s, ş, t, v, y, z, ünsüzlerinin yanında standart Türkiye Türkçesinde bulunmayan ğ, g, h, h, k, k, h, K, S, P, T, h, h, l, r, y ünsüzleri de bulunmaktadır.

/ğ/ ünsüzü

Kalın ünlülerle hece oluşturan tonlu art damak patlayıcı ünsüzüdür (Gemalmaz, 1978: 148). Akören ağızında karakteristik olarak kullanılan bir ünsüzdür.

ğadar “*kadar*” (M1/2), *ğaldım* “*kaldım*” (M1/23), *çocuğlar* “*çocuklar*” (M2/10), *başğa* “*başka*” (M3/8), *ğarağoluñ* “*karakolun*” (M3/51), *ğışlık* “*kışlık*” (M6/6), *ğatır* “*katır*” (M7/18), *ğoñşularda* “*komşularda*” (M7/37), *ğoyulassıya* “*koyuluncaya*” (M8/45), *ufağ* “*ufak*” (M9/5), *ğurdundan* “*kurdundan*” (M10/10), *ğiyamet* “*kiyamet*” (M12/84) (<Ar *kiyamet*), *ğız* “*kız*” (M13/24), *ğavğa* “*kavga*” (M13/219 (<Far. *ğavğa*)), *ğavrardı* “*kavrardı*” (M15/15), *ğarannığda* “*karanlıkta*” (M18/5), *ğonya'da* “*Konya'da*” (M21/3), *doğdurlara* “*doktorlara*” (M22/92) (<Fr. *docteur*), *ğardaşımıñ* “*kardeşimin*” (M26/17), *ğuyu* “*kuyu*” (M32/23), *ğāvaltıyı* “*kahvaltıyı*” (M35/20), *ğuzum* “*kuzum*” (M42/46), *ğayınna* “*kaynana*” (M46/3).

/g/ ünsüzü

Tonlu, katı patlamalı, orta damak ünsüzüdür. Akören ağızında /g/ ünsüzü yarı kalın ünlüler ile yan yana bulunur.

ğáşdi “*keçti*” (M1/21), *ğünüñ* “*günün*” (M4/7), *ğúzel* “*güzel*” (M/35), *ğóre* “*göre*” (M8/91), *ğáçi* “*keçi*” (M8/93), *ğine* “*yine*” (M21/19), *ğótürsünler* “*götürsünler*” (M22/61), *ğirmeyinsire* (M22/91), *ğóğe* “*göğe*” (M22/119), *ğideller* “*giderler*” (M34/57), *ğúdülmez* “*güdülmez*” (M45/49).

/h/ ünsüzü

hazır “*hazır*” (M1/9), *hazırlarız* “*hazırlarız*” (M15/7), *zahresini* “*zahresini*” (M15/17), *ğahvaltı* “*kahvaltı*” (M17/3), *hâkından* “*hakkından*” (<Ar.hakk) (M22/46), *hasılı* “*hasılı*” (M43/109) (<Ar. hasil), *mâfız* “*muhafız*” (M44/12) (<Ar. muhâfiz).

/h/ ünsüzü

Sızıcı, tonsuz, gırtlak ünsüzüdür.

arhadaş “*arkadaş*” (M11/3), *bağ hele* “*bak hele*” (M12/20), *ağşama* “*akşama*” (M18/4), *ağ iplik* “*ak iplik*” (M18/37), *şıh* “*şeyh*” (M24/4) (<Ar.şeyh), *yoğsulluğ* “*yoksulluk*” (M24/9), *yoğluğlar* “*yokluklar*” (M24/11), *tırahdörle* “*traktör ile*” (M37/13) (<Fr. tracteur), *yoğ* “*yok*” (M37/21), *ğabağ* “*kabak*” (M42/20), *ğahdı* “*kalktı*” (M42/30), *hanı* “*hani*” (M43/109), *bağdım* “*baktım*” (M44/107).

/k/ ünsüzü

Patlayıcı, ötümsüz, arka damak ünsüzüdür.

ğadağ “*kadar*” (M1/1), *bağıyoru* “*bakıyor*” (M2/11), *yoğarı* “*yukarı*” (M3/2), *vuruduğ* “*vuruduk*” (M4/5), *hağlarınızı* “*haklarınızı*” (M5/19) (<Ar.hakk), *dağallar* “*takarlar*” (M7/52), *yağarın* “*yakarım*” (M8/30), *bıdıkı* “*birazcık*” (M9/5), *ğaymağ* “*kaymak*” (M11/6), *yoğuka* “*yokken*” (M12/80), *dağacāsak* “*takacaksak*” (M15/6), *kağınca* “*kalkınca*” (M17/1), *doğdura* “*doktor*” (M18/41) (<Fr. docteur), *oturağ* “*oturak*” (M21/32), *bağarkā* “*bakarken*” (M22/21), *buçuk* “*buçuk*” (M25/1), *ğuruduğ* “*kuruttuk*” (M28/7), *tağımızı* “*takımızı*” (M29/9), *kağaçanı* “*karakaçanı*” (M33/1), *ağviran'dan* “*Akviran'dan*” (M34/46), *ğoyunculuğ* “*koyunculuk*” (M40/5), *ğaramık* “*karamık*” (M46/77).

/k/ ünsüzü

Süreksiz, ötümsüz, orta damak ünsüzüdür.

kóyünde “*köyünde*” (M2/42), *çekivireceñ* “*çekivereceksin*” (M2/58), *mağiniden* “*makineden*” (M6/9), *dökálller* “*dökerler*” (M8/98), *kómür* “*kömür*” (M34/34).

/ñ/ ünsüzü

Nazal orta damak ünsüzüdür (Sağır,1995:78). Bölge ağzının karakteristik ünsüzlerinden biridir. Kelime kök ve gövdelerinde, ilgi ve iyelik eklerinde olmak üzere üç başlıkta ele alınmıştır.

Kelime kök ve gövdelerinde görülür:

soñura “sonra” (M1/7), *yiñi* “yeni” (M1/9), *yalñız* “yalnız” (M3/31), *baña* “bana” (M4/34), *saña* “sana” (M7/21), *ğoñşularda* “komşularda” (M7/37), *diñlenir* “dinlenir” (M8/38), *añladay mı* “anlatayım mı” (M12/79), *doñardı* “donardı” (M13/98), *göñlü* “gönlü” (M15/4), *eñ iyi* “en iyi” (M21/9), *düñürlük* “dünürlük” (M34/3), *yalñ* “yalın” (M42/20).

İlgi ekinde görülür:

köyüñ *ğuruluşu* “köyün kuruluşu” (M2/1), *eviñ önünde* “evin önünde” (M2/35), *caminiñ altında* “caminin altında” (M3/21), *ğonşunuñ gızını* “komşunun kızını” (M12/17), *iliñ önüne* “elin önüne” (M18/4), *susamıñ ekimi* “susamın ekimi” (M40/15), *anamıñ evü* “anamın evi” (M41/2), *aşıñ durusuyla* “aşın durusuyla” (M42/42).

İyelik eklerinde görülür:

mağineñ “makinen” (M1/15), *babañ* “babın” (M7/22), *ğardeşiñ* “kardeşin” (M13/222) *davariñ* “davarın” (M37/30), *hağğıñı* “hakkını” (M22/118) (<Ar. hağğ), *tavuklarıñız* “tavuklarınız” (M18/12) *ekdiğiniñiz* “ekdiğiniz” (M40/15), *ağlıñ* “aklın” (M41/78) (< Ar. akl) *derdiñi* “derdini” (M42/70) (<Far.derd).

/F/ ünsüzü

/f/ ile /v/ arası bir diş dudak ünsüzüdür (Buran, 1997:48). Bölge ağızında çok rastlanmaz.

çiFt “çift” (M41/6).

/K/ ünsüzü

Süreksiz, yarı tonlu /k/-/g/ arası bir ön damak ünsüzüdür (Buran, 1997:48).

didiK “dedik” (M1/37), *çeKdik* “çekdik” (M9/8), *eKdim* “ekdim” (M10/8), *güccüK* “küçük” (M12/40), *çeKdiriyoz* “çektiriyoruz” (M17/19), *ufağ defeK* “ufak tefek” (M36/38), *terziliK* “terzilik” (M44/2) (<Far. derzi), *geldiKden* “geldikten” (M44/6).

/S/ ünsüzü

Hırıltılı, sızıcı ve tonsuz bir arka damak ünsüzüdür (Ercilasun, 2002:100). /s/-/z/ arası bir sestir.

yinmeS “yenmez” (M4/11), *aS* *soñra* “az sonra” (M8/30), *otuS* “otuz” (M14/6), *ğarışdırıS* “karıştırırız” (M20/9), *merkeS* “merkez” (M36/33) (<Ar. merkez), *yiriS* “yeriz” (M36/96), *yaşıyorsuñuS* “yaşıyorsunuz” (M41/84), *vaSşfeyi* “vazifeyi” (M45/35) (<Ar. vazīfe), *geliriS* “geliriz” (M47/22).

/P/ ünsüzü

Hırıltılı, sızıcı ve tonsuz bir arka damak ünsüzüdür (Ercilasun, 2002:100). /b/-/p/ arası bir sestir.

oluP “olup” (M1/9), *nāsiP_itsin* “nasip etsin” (M5/40) (<Ar. nasīb), *kestiriP* “kestirip” (M10/27), *bırakıP* “bırakıp” (M14/19), *faPrikasına* “fabrikasına” (M21/1) (<İt. fabbrica), *ğıPrıs'da* “Kıbrıs'da” (M27/5), *yaPdı* “yaptı” (M38/16).

/T/ ünsüzü

Hırıltılı, sızıcı ve tonsuz bir arka damak ünsüzüdür (Ercilasun, 2002:100). /t/-/d/ arası bir sestir.

paTadis “patates” (M1/1) (<Rum. patates.), *yaTdı* “yattı” (M1/31), *işTe* “işte” (M2/44), *cegeT_ilen* “ceket ile” (M4/6) (<Fr. jaquette.), *geTdiyse* “gittiyse” (M8/43), *ğaynaTdıñ* “kaynattık” (M9/10), *hamd_ iTdim* “hamd ettim” (M13/52) (<Ar. hamd), *saTdım* “sattım” (M21/11), *ğaTdaydım* “kattaydım” (M22/87), *böyüTdüm* “büyüttüm” (M42/59), *şiy iTdik* “şey ettik” (M45/21).

Bölge ağzında düşme derecesine yaklaşmış /ħ/, /ŋ/, /ʎ/, /r/, /y/ ünsüzleri de görülür.

/ħ/ ünsüzü

Düşmek üzere olan /h/ ünsüzüdür.

elhamdülillaħ “elhamdülillah” (M9/18) (<Ar. Elhamdulillah).

/r/ ünsüzü

Düşmek üzere olan /r/ ünsüzüdür.

sonra “sonra” (M20/31), *bitirdikten* “bitirdikten” (M44/1).

/ʎ/ ünsüzü

Düşmek üzere olan /l/ ünsüzüdür.

oşun “olsun” (M19/10).

/ŋ/ ünsüzü

Düşmek üzere olan /n/ ünsüzüdür.

çoğdaŋ “çoktan” (M2/62), *yaptırtmayıŋca* “yaptırtmayınca” (M3/51), *geŋçsiñiz* “gençsiniz” (M18/22), *oğraşırıŋ* “uğraşırım” (M26/3), *filaŋ* “falan” (M44/70) (<Ar. *falān*).

/y/ ünsüzü

Düşmek üzere olan /y/ ünsüzüdür.

makineyle “makineyle” (M37/14), *şiy* “şey” (M45/15).

Akören ağızdaki ünsüzler aşağıdaki tabloda verilmiştir:

	SÜREKSİZ			SÜREKLİ					
	PATLAYICI			SIZICI			AKICI		
	Tonlu	Yarı Tonlu	Tonsuz	Tonlu	Yarı Tonlu	Tonsuz	Genzel	Titrek	Yarı Ünlü
Dudak	b	P	p				m		
Diş-Dudak				v	F	f			
Diş	d	T	t		S	s	n		
Diş Eti	c	Ç	ç			ş			
Ön Damak	g	K	k				l ı	r ı	y ı
Orta Damak	g		k						
Art Damak	ğ		k			h	ñ		
Gırtlak						h-h-h			

2.2.2. Ünsüz Benzeşmeleri

İç seste yan yana iki ünsüz bulunan yerlerde veya söyleniş bakımından aynı durumda bulunan komşu kelimelerin son ve ön sesleri arasında, bazen iki ünsüzden biri, kendisine yakın boğumlanma niteliği taşıyan öteki tarafından büsbütün veya kısmen benzeşme olayıdır (Korkmaz, 1994: 60). Bölge ağzındaki ünsüz benzeşmeleri komşu ünsüzler ve yakın ünsüzler arasında ilerleyici tam benzeşme, ilerleyici yarım benzeşme; gerileyici tam benzeşme, gerileyici yarım benzeşme başlıkları altında incelenmiştir.

2.2.2.1. Komşu Ünsüzler Arasında İlerleyici Benzeşme

Kelime içinde yan yana bulunan ünsüzlerden öncekinin kendinden sonrakini etkileyerek boğumlanma niteliği bakımından kısmen veya tamamen kendisine benzetmesi olayına ilerleyici benzeşme denir (Korkmaz, 1992:86).

Tam Benzeşme

nl > nn

Bölge ağzında çok yaygın görülen bir ses olayıdır. /n/ ünsüzü ile biten bir kelime /l/ ünsüzü ile başlayan bir ek aldığında ekin başındaki /l/ ünsüzü /n/ ünsüzüne dönüşür.

Bölge ağzında -lAr çokluk eki -nAr şekline dönüşmüştür.

yaramayannar “*yaramayanlar*” (M2/9), *gelinnerimi* “*gelinlerimi*” (M13/76), *ekinneri* “*ekinleri*” (M15/14), *insannar* “*insanlar*”(M15/15), *hayvannarımız* “*hayvanlarımız*” (M17/2) (<Ar. *hayvān*), *onnar* “*onlar*” (M22/71), *bunnar* “*bunlar*” (M37/48), *odunnarı* “*odunları*” (M43/11),

Bölge ağzında -lIk, -lUk isimden isim yapım eki -nIk, -nUk şekline dönüşmüştür.

günnük “*günlük*” (M13/185), *ğarannığda* “*karanlıkta*” (M16/5), *gelinniği* “*gelinliği*”(M29/7), *kepennik* “*kepenlik*” (Metin Dışı).

ln > ll

allından “*alnından*” (M41/65).

ly > ll

atélleye “atölyeye” (M5/2) (<Fr. atelier), fasille “fasulye” (M17/30) (<Rum. fasulye), bille “bilye” (M36/61) (<İt. biglia), millon “milyon” (M44/40) (<Fr. million), millara “milyara” (M44/76) (<Fr. milliard).

mv > mm

Bölge ağzında /m/ ünsüzü ile biten bir kelimenin ardından /v/ ünsüzü ile başlayan bir kelime geldiğinde kelimenin başındaki /v/ ünsüzü /m/ ünsüzüne dönüşür. Bölge ağzında teklik birinci iyelik şahıs eki ile “var” kelimesi arasında görülmüştür.

ğızım mar “kızım var” (M2/42), ğamyonum mar “kamyonum var” (M10/25) (<Fr. camion), çocuğım mar_ıdı “çocuğım vardı” (M12/1), bağçem mar_ıdı “bahçem vardı” (M40/48) (<Far. bāgçe).

sl > ss

assında “aslında” (M37/43) (<Ar. asl).

şç > çç

kuçça “Kuşça” (M23/3).

zy > zz

televizyon “televizyon” (M36/42) (<İng. television).

2.2.2.2. Uzak Ünsüzler Arasında İlerleyici Benzeşme**Yarım Benzeşme****kr > kır > kır**

ğadağ “kadar” (M42/64) (<Ar. kadar).

sc > sç

saşda “sacda” (M17/7).

2.2.2.3. Komşu Ünsüzler Arasında Gerileyici Benzeşme

Sonraki sesin geriye doğru etki yaparak önceki sesi kısmen veya bütünüyle kendine benzetmesi olayıdır (Korkmaz, 1992: 72).

Tam Benzeşme**cz > zz**

ezzane “eczane” (M39/94) (<Ar. eczā + Far. hāne).

td > dd

gurudduk "kuruttuk" (M28/7), büyüddüm "büyüttüm" (M33/15), giddiklerinde "gittiklerinde" (M33/39), unuddum "unuttum" (M36/44).

hç > çç

baççamız "bahçemiz" (M1/1) (<Fr. bāgçe), baççe "bahçe" (M26/10).

ğn > nn

inne "iğne" (M13/64).

kt > tt

elettirik "elektrik" (M44/78) (<Fr. électrique).

ls > ss

değisse "değilse" (M7/25), ossun "olsun" (M14/22).

nl > ll

bullar "bunlar" (M1/13), bullara "bunlara" (M20/34).

rl > ll

ğaynadıllardı "kaynatırlardı" (M11/19), seviyollarımış "seviyorlarmış" (M13/31), edellerdi "ederlerdi" (M16/7), yapallar "yaparlar" (M19/17), bakallar "bakarlar" (M25/10), uzadıllarmış "uzatırlarmış" (M35/13).

şç > çç

aşçı "aşçı" (M26/18), iççi "işçi" (M21/3).

şs > ss

geşmissim "geçmişim" (M5/11), dökmüssük "dökmüşüz" (M30/10), bakmışsın "bakmışsın" (M34/68).

zc > cc

accık "azıcık" (M43/106).

zs > ss

durmassa "durmazsa" (M29/4).

Yarım Benzeşme**nb > mb**

ombaşı "onbaşı" (M5/11), om beş "on beş" (M36/6).

çs > şs

geşsin "geçsin" (M22/70).

2.2.2.4. Uzak Ünsüzler Arası Gerileyici Benzeşme

Tam Benzeşme

nl > ll

laylon “*naylon*” (M8/22) (<Fr. *nylon*).

çş > şş

üş beş “*üç beş*” (M2/34), *aşmış* “*açmış*” (M12/50), *geşmişte* “*geçmişte*” (M32/20), *ğaşmış* “*kaçmış*” (M25/16).

tc > çc

çencere “*tencere*” (M8/121) (<Ar. *tancara*).

vp > pp

aspap “*esvap*” (Metin Dışı) (<Ar. *esvāp*).

2.2.3. Ünsüz Değişmeleri

2.2.3.1. Tonlulaşma

Ünsüzlerin boğumlanması sırasında ciğerlerden gelen havaya ses tellerinin titreşerek ton vermesi, ünsüzlerin tonluluk niteliği kazanmasıdır (Korkmaz, 1992:151).

2.2.3.1.1. Ön seste Tonlulaşma

b- > p-

Aşağıdaki kelimelerde kelime başı /b/ ünsüzleri korunmuş b- > p- değişikliği olmamıştır.

bişiriyon “*pişiriyorsun*” (M1/14), *bekmez* “*pekmez*” (M10/16), *bazarındaydı* “*pazarındaydı*” (M24/16) (<Far. *bāzār*), *bazar gün* “*pazar gün*” (M33/28), *bahalı* “*pahalı*” (Metin Dışı), *barnak* “*parmak*” (Metin Dışı).

ç- > c-

Seyrek görülen bir tonlulaşma olayıdır.

ceyizi “*çeyiz*” (M8/49) (<Ar. *cihāz*).

t- > d-

Bölge ağızında oldukça yaygın bir tonlulaşma olayıdır.

daş “*taş*” (M2/19), *düzel* “*tüzel*” (M3/25), *dağarız* “*takarız*” (M7/40), *dağdırmaz* “*taktırmaz*” (M7/49), *dene* “*tane*” (M8/93) (<Far. *dāne*), *defek* “*tefek*” (M10/26), *duz* “*tuz*” (M11/8), *dutduğdan soñra* “*tuttuktan sonra*” (M13/188), *dapancam* “*tabanca*” (M22/31) datlı “*tatlı*” (M40/40), *depede* “*tepede*” (M44/105).

k- > g-

Bölge ağızında oldukça yaygın bir tonlulaşma olayıdır.

gendi “*kendi*” (M2/22), *güccüklüğümüzde* “*küçüklüğümüzde*” (M4/3), *gesti* “*kesti*” (M8/91), *genevir* “*kenevir*” (M9/16), *geçi* “*keçi*” (M11/4), *gişi* “*kişi*” (19/10).

ğ- > ğ-

Bölge ağızında yaygın olan bir tonlulaşma olayıdır.

ğadar “*kadar*” (M1/2), *ğuruluşunu* “*kuruluşunu*” (M2/1), *ğaş* “*kaç*” (M2/54), *ğarahüyük* “*Karahüyük*” (M3/9), *ğonya'dan* “*Konya'dan*” (M3/27), *ğuyu* “*kuyu*” (M16/1), *ğarannıĝlı* “*karanlıklı*” (M18/14), *ğurduğ* “*kurduk*” (M28/8), *ğayadan* “*kayadan*” (M33/56), *ğaşıklıañ* “*kaşıklayın*” (M46/76).

s- > z-

Seyrek görülen, birkaç kelimeyle sınırlı bir tonlulaşma olayıdır.

zoba “*soba*” (M17/9) (<Mac. *szoba*), *zebze* “*sebze*” (M17/4) (<Far. *sebze*), *zabah* “*sabah*” (M8/85) (<Ar. *sabah*), *zabala* “*sabahleyin*” (M43/36), *zarraf* “*sarraf*” (Metin Dışı) (<Ar. *sarrāf*).

2.2.3.1.2. İç Seste Tonlulaşma**-p- > -b-**

Bazı alıntı kelimelerde /b/ sesi korunmuştur.

sebebine “*sebebine*” (M9/19) (<Ar. *sebeb*), *dolaba* “*dolaba*” (M17/29) (Ar. *dūlāb*).

-ç- > -c-

ağacı “*ağacı*” (M2/25), *icciğ_orda* “*azıcık orada*” (M8/85), *ilacını* “*ilacını*” (M10/11) (<Ar. *ilāc*), *güccüK* “*küçük*” (M12/40), *acın* “*açım*” (M42/124).

-t- > -d-

Bölge ağzında yaygın görülen bir tonlulaşma olayıdır.

tadilde “*tatilde*” (M2/50) (<Ar. *taṭīl*), *ğabardmalar* “*kabartmalar*” (M8/59), *südü* “*sütü*” (M11/15), *patadise* “*patatese*” (M12/15), *eleddirik* “*elektrik*” (M16/6), *yoğurdları* “*yoğurtları*” (M21/58), *doğdur* “*doktor*” (M22/7), *işde* “*işte*” (M25/21) *ihdilal* “*ihtilâl*” (M39/58) (<Ar. *ihtilâl*).

-k- > -g-

Bu tonlulaşma olayı kelime kök ve eklerinde görülür.

ceged_ilen “*ceket ile*” (M4/6), *esgi* “*eski*” (M4/23), *asgere* “*askere*” (M27/1) (<Ar. *asker*), *işligden* “*içlikten*” (M33/26).

-k- > -ğ-

ğarağoluñ “*karakolun*” (M3/51), *deliğanlı* “*delikanlı*” (M34/23), *ağraba* “*akraba*” (M36/99) (<Ar. *akribā*), *anğara* “*Ankara*” (M36/19).

-f- > -v-

çivtçiye “*çiftçiye*” (M32/19).

2.2.3.1.3. Son Seste Tonlulaşma**-p > -b**

dib dırnağ “*dip turnak*” (M13/162) .

-ç > -c

Bu tonlulaşma olayı ulama yapılan kelimelerin sonundaki /ç/ ünsüzü, tonlulaşarak /c/ ünsüzüne dönüşmesiyle olmuştur.

genc_olan “*genç olan*” (M2/7).

Ulama yapılan kelimelerin sonundaki /t/ ünsüzü, tonlulaşarak /d/ ünsüzüne dönüşmüştür.

dörd_inne “*dört iğne*” (M2/60), *avrad_olur* “*avrat olur*” (M12/72), *demed_olmuşlar* “*demet olmuşlar*” (M32/17).

-k > -g

çellig “*çelik*” (M32/1).

-k > -ğ

aşığ “*aşık*” (M4/11), *dalağ* “*dalak*” (M3/12), *accığ* “*azıcık*” (M34/61), *bazarcılığ* “*pazarcılık*” (M36/19), *ğoyunculuğ* “*koyunculuk*” (M40/25), *çalığ* “*çalık*” (M43/89), *çoluğ çocuğ* “*çoluk çocuk*” (M14/24).

Bölge ağızında ulama yapılan kelimelerin sonundaki /k/ ünsüzü, tonlularak /ğ/ ünsüzüne dönüşmüştür.

dutulacağ_olan “*tutulacak olan*” (M35/22).

-s > -z

Az görülen bir tonlulaşma olayıdır.

herkez “*herkes*” (M23/6) (Far. *her+kes*).

2.2.3.2. Tonsuzlaşma

Ses tellerinin ciğerlerden gelen havayı titreştirmemesi ve ton vermemesi; ünsüzlerin boğumlanma sırasında titreşimlerini kaybederek tonsuzluk niteliği kazanması olayıdır (Korkmaz, 1992: 151). Bölge ağızında çok yaygın bir ses olayı değildir.

2.2.3.2.1. Ön Seste Tonsuzlaşma**b- > p-**

püsküvüt “*bisküvi*” (M2/43).

d- > t-

toqturu “*doktoru*” (M34/58).

z- > s-

saten “*zaten*” (M1/18), *satın* “*zaten*” (M2/6) (<Ar. *zaten*).

2.2.3.2.2. İç Seste Tonsuzlaşma**-b- > -p-**

sopalar “*sobalar*” (M13/7), *sopalarıñ* “*sobaların*” (M13/8), *faprikasına* “*fabrikasına*” (M21/2), *kıprıs'dadır* “*Kıbrıs'tadır*” (M23/8).

-c- > -ç-

haççılığımız “hacılığımız” (M44/66) (<Ar. hacc).

2.2.3.2.3. Son Seste Tonsuzlaşma

-c > -ç

haç “hac” (M36/53).

-s>-z

tınas “tınaz” (M7/27).

2.2.3.3. Sızıcılışma

Patlayıcı ünsüzlerin çeşitli nedenlerle sızıcı ünsüzlere dönüşmesi olayıdır (Korkmaz, 1992:135). Bölge ağzında sızıcılışma iç seste ve son seste görülür.

2.2.3.3.1. İç Seste Sızıcılışma

-ç- > -ş-

avuşda “avuçta” (M1/27), gençler “gençler” (M4/38), sonuçlandı “sonuçlandı” (M5/14), uşduķ “uçtuk” (M5/34), bülüşlere “bülüçlere” (M6/4), ardışların “ardıçların” (M9/4), üşlüler “üşler” (M22/131), muhtaş”muhtaç” (M24/16), harşlık “harçlık” (M41/18), aşdı “açtı” (M42/77).

-ķ- > -ķ-

arķadaş “arkadaş” (M11/3), aķşama “akşama” (M18/34), aķ iplik “ak iplik” (M18/37), yoķsulluğ “yoksulluk” (M24/9). tıraķdörle “traktörle” (M37/13), ğaķdı “kalktı” (M42/30).

-ķ- > -ğ-

ağşam “akşam” (M33/13).

-k- > -ğ-

öğsüz “öksüz” (M42/1).

2.2.3.3.2. Son Seste Sızıcılışma

-ç > -ş

üş “üç” (M2/34), maş “maç” (M4/34), hiş “hiç” (M7/19), giş “geç” (M22/110), gaş “kaç” (M7/21).

-k > -h

bağ hele “bak hele” (M12/20), gabağ “kabak” (M41/20).

-k > -ğ

Ulama yapılan kelimelerin sonundaki /k/ ünsüzü, sızıcılışarak /ğ/ ünsüzüne dönüşmüştür.

yoğ_udu “yoktu” (M1/12), çocuğ_olur “çocuk olur” (M2/6), bocuğ_öredik “boncuk öredik” (M8/52), salatalığ_eKdim “salatalık ekdim” (M10/7), bıçağ_ıla “bıçakla” (M13/145), orağ_ıla “orakla” (M15/15).

-k > -ğ

Ulama yapılan kelimelerin sonundaki /k/ ünsüzü, sızıcılışarak /ğ/ ünsüzüne dönüşmüştür.

sürmeğ_ için “sürmek için” (M2/29), eşşeğ_ile “eşek ile” (M7/54), güccüğ_oğlanı “küçük oğlanı” (M12/36), ipliğ_ile “iplik ile ” (M18/36), ekmeğ_ile “ekmek ile” (M20/24).

2.2.3.4. Akıcılışma

/b/, /d/, /ğ/, /g/ /k/, /k/ gibi patlamalı ünsüzlerden biri ile /h/ gırtlak ünsüzünün; /r/, /l/, /m/, /y/ gibi bol sesli akıcı ünsüzlerden birine dönüşmesi olayıdır. Bu ses olayına açıklık benzeşmesi de denilebilir (Vural, 2011: 132). Bölge ağızında nadir görülen bir ses olayıdır.

/ğ/ > /y/

beyenmez “beğenmez” (M12/72), öylen “öğle” (M36/99), deyil “değil” (M37/43), öyüt “su sızıntısı, nem” (Metin Dışı), deynek “değnek” (Metin Dışı).

/h/ > /y/

ğayfe “kahve” (Metin Dışı).

/v/ > /m/

mefat_itti “vefat etti” (M22/127) (<Ar. vefāt).

2.2.3.4.1. Süreksizleşme

Sürekli olmayan bir ünsüzün süreksiz hâle gelmesi olayıdır (Yıldırım,2006:134). Bölge ağzında çok yaygın olmayan bir ses olayıdır.

2.2.3.4.2. Ön Seste Süreksizleşme

j- > c-

candarmaydım “jandarmaydım” (M36/19) (<İt.gendarme).

2.2.3.4.3. İç seste Süreksizleşme

-j- > -c-

bicama “pijama” (Metin Dışı)(<Fr. pyjama).

2.2.3.4.4. Son Seste Süreksizleşme

-j > -c

garaca “garağa” (M10/18) (<Fr.garage).

2.2.3.5. Diğer Ünsüz Değişmeleri

2.2.3.5.1. Sızıcı Ünsüzler Arası Değişmeler

/s/ > /ş/

paşaport “pasaport”(M2/55) (<Fr. passeport).

/ş/ > /h/

hinci “şimdi”(M43/92).

2.2.3.5.2. Akıcı Ünsüzler Arası Değişmeler

/r/ > /l/

lapur “rapor” (M3/33)(<Fr. rapport), tekrar “tekrar” (M7/28) (<Ar. tekrār), leşberlik “rençper” (M22/1) (<Far.rencber), idralını “idrarını” (M22/7) (<Ar. idrār), bilader “birader” (Metin Dışı) (<Far. birāder), sülahi “sürahi” (Metin Dışı) (<Ar. surāhī), melhem “merhem” (Metin Dışı) (<Ar. merhem).

/n/ > /l/

golu gomşu “konu komşu (M14/28), melemeniñ “menemenin” (M17/24.

/r/ > /y/

oturuyuz “otururuz” (M14/37), savuruyuz “savururuz” (M20/18), süzdürüyüz “süzdürürüz” (M20/27), viriyiz “veririz” (M45/44), deşiriyiz “toplarız” (M46/60), bişiriyiz “pişiririz” (M46/74), yoğurüyüz “yoğururuz” (M47/18).

/m/ > /n/

şindi “şimdi” (M18/31), şindik “şimdi” (M36/14), hinci “şimdi” (M37/16), barnak “parmak” (Metin Dışı).

/ñ/ > /y/

Bölge ağzında bir örnekte teklik ikinci şahıs iyelik ekinin /ñ/ ünsüzü, /y/ ünsüzüne dönüşür.

babayıñ “babanın” (M13/34).

/l/ > /n/

şeyiyen “şeyiyle” (M35/8), neziyetli “lezzetli” (Metin Dışı), nüzumsuz “lüzumsuz” (Metin Dışı) (<Ar. luzūm).

2.2.3.5.3. Akıcı-Sızıcı Ünsüzler Arası Değişmeler

/y/ > /ğ/

öğle “öyle” (M14/28).

2.2.3.5.4. Patlayıcı Ünsüzler Arası Değişmeler

/k/ > /t/

ayırtladık “ayıkladık” (M20/2).

2.2.4. Ünsüz Düşmesi

Bazı ünsüzlerin belli durumlarda eriyip yitmesi veya söyleniş zorluğundan ileri gelmek üzere, doğrudan doğruya düşmesi olayıdır (Günay,2003:92).

Bölge ağızında ön seste ünsüz düşmesine rastlanmamıştır.

2.2.4.1. İç Seste Ünsüz Düşmesi

/f/ ünsüzünün düşmesi

Bölge ağızında seyrek görülen bu ünsüz düşmesi /k/ ve /t/ ünsüzlerinden önce gerçekleşmektedir.

yūka “yufka” (M17/18), *çit* “çift” (M32/30).

/ğ/ ünsüzünün düşmesi

/ğ/ ünsüzü boğumlanma özelliği dolayısıyla iç seste kolayca ünlüleşip kaybolan bir ünsüzdür. Bundan dolayı sık düşer ve geride kalan ünlüyü de uzatır (Korkmaz, 1994:107).

ōlenleri “oğlenleri” (M7/5), *ōraşñ* “uğraşın” (M13/4), *ārır* “ağrır” (M33/35), *ōlandan* “oğlandan” (M44/123).

/h/ ünsüzünün düşmesi

/h/ ünsüzü bölge ağızında alıntı kelimelerde düşmektedir.

mēşur “meşhur” (M1/8) (<Ar.meşhur), *heralde* “herhalde” (M2/18), *tāra* “takra” (M7/3) (<Far. dehre), *rāmet* “rahmet” (M9/19), *istiķam_ıdı* “istihkâmdi” (M27/8) (<Ar. istihkâm), *gāvesini* “kahvesini” (M29/1) (<Ar. kahve), *ince memede* “İnce Mehmet’e” (M34/63), *cephede* “cephede” (M37/47), *tāliye* “tahliye” (M39/33) (<Ar. tahliye), *māf_itti* “mahvetti” (M39/33) (<Ar. mahv), *terisi* “terhisi” (M41/30) (<Ar. terhīs), *tāranayı* “tarhanayı” (M46/50).

/k/ ünsüzünün düşmesi

Bölge ağızında iç seste /k/ sesinin düşmesi -AcAk gelecek zaman ekinde görülür. /k/ sesi düştüğünde geride kalan ünlüyü uzatır.

ne olacādı “ne olacaktı” (M2/11), *daķacāsaķ* “takacaksak” (M15/6), *haķından* “hakkından” (M22/16), *ģaçamacāsañ* “kaçamayacaksan” (M25/13).

/k/ ünsüzünün düşmesi

Bölge ağızında iç seste /k/ sesinin düşmesi -AcAk gelecek zaman ekinde görülür. /k/ sesi düştüğünde geride kalan ünlüyü uzatır.

gidecēsek “gideceksek” (M1/33), virecēseñ “vereceksen” (M12/21).

/l/ ünsüzünün düşmesi

kaḫma “kalkma” (M12/83), māzemelerini “malzemelerini” (17/22) (<Ar. malzeme).

/n/ ünsüzünün düşmesi

dek “denk” (M6/9), ambulaz “ambulans” (M18/41) (<Fr. ambulance), leşberlik “rençper” (M22/1), (<Far. rençber), işallah “inşallah” (M39/41) (<Ar. inşā’e +Allah), geş “genç” (M43/13), ḫonferas “konferans” (M44/68) (<Fr. conference).

/r/ ünsüzünün düşmesi

Bölge ağzında genellikle *-yor* şimdiki zaman ekindeki ve *-Ir* geniş zaman ekindeki /r/ sesi düşer. /r/ ünsüzü düştüğünde bazen ardında kalan ünlüyü uzatır.

beğenmiyōmuş “beğenmiyormuş” (M3/38), ğaldırıkā “kaldırırken” (M22/53), durular “dururlar” (M33/41), getiriler “getirirler” (M43/87), viriler “verirler” (M47/26).

/t/ ünsüzünün düşmesi

üstlü “üstlü” (M13/171), abdesē “abdest” (M22/47) (<Far. āb +dest), çifçiyidi “çiftçiyidi” (M32/30), serbese “serbeste” (M36/50), çifçilik “çiftçilik” (M40/10).

/y/ ünsüzünün düşmesi

Yarı ünlü durumunda bir ünsüz olması dolayısıyla ünlüleşip kaybolması en kolay gelişen ve sık düşen bir ünsüzdür (Korkmaz, 1994:107).

eşā “eşya” (M8/54), böle “böyle” (M39/47), dizem “teyzem” (M41/53), şikaetçi “şikayetçi” (M44/48) (<Ar. şikāyet), ğari “gayri” (M46/57) (<Ar. ğayr).

2.2.4.2. Son Seste Ünsüz Düşmesi

/ḫ/ ünsüzünün düşmesi

yō “yok” (M21/50), anca “ancak” (M30/18).

/l/ ünsüzünün düşmesi

nası “nasıl” (M13/140).

/n/ ünsüzünün düşmesi

onda sonra “ondan sonra” (M2/22).

Bölge ağzında *-kAn* zarf-fiil ekindeki /n/düşer.

dirke “*derken*” (M1/39), *giderke* “*giderken*” (M2/30), *geçerke* “*geçerken*” (M18/35), *evcelerke* “*evcelerke*” (M34/55), *bakarka* “*bakarken*” (M22/21).

/r/ ünsüzünün düşmesi

ğada “*kadar*” (M1/11), *bi* “*bir*” (M2/2), *ğada* “*kadar*” (M4/20), *hişbi şeycik* “*hiçbir şeycik*” (M18/3).

Bölge ağzında *-Ir/-Ur* geniş zaman ekindeki /r/ sesi düşer.

bağırı “*bağırır*” (M14/30), *duru* “*durur*” (M22/89), *ğavuru* “*kavurur*” (M31/9), *uçuru* “*uçurur*” (M33/56), *viri* “*verir*” (M39/41), *sildiri* “*sildirir*” (M41/5), *getiri* “*getirir*” (M45/25).

Bölge ağzında çokluk üçüncü şahıs ekindeki /r/ ünsüzü düşer.

bişirilē “*pişirirler*” (M1/8), *çığırilla* “*çağırırılar*” (M26/14).

Bölge ağzında *-lAr* çokluk ekindeki /r/ ünsüzü düşer ve geride kalan ünlüyü uzatır.

vakıtlā “*vakitler*” (M9/3) (<Ar. vakt).

/t/ ünsüzünün düşmesi

Alıntı kelimelerde görülen bir olaydır.

terörüs “*terörist*” (M3/50), *turis* “*turist*” (M4/14) (<Fr. turiste).

/y/ ünsüzünün düşmesi

şī “*şey*” (M21/21).

/z/ ünsüzünün düşmesi

ğı “*kız*” (M12/25).

2.2.5. Ünsüz Türemesi

Kelimenin ön, iç ve son seslerinde kelimenin aslından olmayan bir ünsüzün türemesi olaydır (Korkmaz, 1992:163).

2.2.5.1. Ön Seste Ünsüz Türemesi

/h/ Türemesi

havlu “*avlu*” (M6/3) (<Rum. avlu).

2.2.5.2. İç Seste Ünsüz Türemesi

/ğ/ Türemesi

Alıntı bir kelimedede ayın ünsüzünün düşmesi sonucu yan yana gelen iki ünlü arasında /ğ/ türemesi meydana gelmiştir.

sağat “*saat*” (M23/19) (<Ar. *sā* ‘at).

/y/ Türemesi

böyrek “*börek*” (Metin Dışı).

Alıntı kelimedede ayın veya hemze ünsüzünün düşmesi sonucu yan yana gelen iki ünlü arasında /y/ türemesi meydana gelmiştir.

ayıT “*ait*” (M3/28) (<Ar. ‘ā’id), *ısmayıl’iñ* “*İsmail’in*” (M22/63), *mayışı* “*maaşı*” (M30/6) (<Ar. *ma* ‘āş), *ayilem* “*ailem*” (M41/11) (<Ar. ‘a’ ile).

Şu kelimedede de /y/ türemesi olmuştur: *maydem* “*madem*” (Metin Dışı) (<Ar. *mādām*).

/v/ Türemesi

Alıntı bir kelimedede ayın ünsüzünün düşmesi sonucu yan yana gelen iki ünlü arasında /v/ türemesi meydana gelmiştir.

duva “*dua*” (M10/19) (<Ar. *du* ‘ā’).

2.2.6. Ünsüz Uyumu

Türkçede yan yana gelen ünsüzlerin seda bakımından birbirlerine uyması olayıdır. Yani kelime içinde karşılıklı ünsüzlerden ancak sedalılar sedalılarla, sedasızlar sedasızlarla yan yana gelebilir. Eski Türkçede ve Eski Anadolu Türkçesinde köklerde kendini bir dereceye kadar hissettirse de böyle bir uyum yoktu. Bu uyum Batı Türkçesinin son zamanlarında bilhassa bugünkü Türkçede tam olarak kendini göstermiştir (Ergin, 2001: 75-76).

Eski Anadolu Türkçesinde bulunma hâli eki, ayrılma hâli eki, eşitlik hâli eki; görülen geçmiş zaman eki, teklik üçüncü şahıs bildirme eki, ettirgenlik eki, -dlk sıfat-

fiil ekinde ünsüz uyumu bulunmaz (Timurtaş, 2012: 59). Bölge ağzında da bu eklerde ve bazı kelime köklerinde ünsüz uyumu yoktur.

Bölge ağzında bulunma hâli eki, ayrılma hâli eki ve eşitlik hâli eki bazı örneklerde uyum dışıdır.

hastalanmadıktan keri “hastalanmadıktan sonra” (M2/44), ağaçdan “ağaçtan” (M7/51), herkesde “herkeste” (M16/19), dolapda “dolapta” (M43/107), çampüsde “kampüste” (M44/38) (<Fr.campus), açıkçası “açıkçası” (M13/134).

Bölge ağzında görülen geçmiş zaman eki bazı örneklerde uyum dışıdır:
gaçırtdım “kaçırtdım” (M13/230), böyütdüm “büyüttüm” (M18/19), kesdim “kestim” (M21/27), oturduk. “oturttuk”(M22/43), satdı “sattı” (M30/2), vefat itdi “vefat etti” (M41/14), gitdik “gittik” (M43/18).

Bölge ağzında teklik üçüncü şahıs bildirme eki bir örnekte uyum dışıdır:
tesbıkdır “tespihtir” (M36/58) (<Ar.tesbîh).

Bölge ağzında -dik sıfat-fill eki bazı örneklerde uyum dışıdır:
ğatdığımız “kattığımız” (M21/23).

Ettirgenlik eki bazı örneklerde uyum dışıdır:
çektiriyonñ “çektiriyorsun”(M1/17), dutdurularmış “tuttururlarmış”(M13/207), garişdırıyız “karıştıırız” (M28/6).

Bölge ağzında bazı kelime köklerinde ünsüz uyumsuzluğu görülür:
esgi “eski” (M10/5), işde “işte” (M32/8).

2.2.7. Ünsüz İkizleşmesi

İç seste iki ünlü arasında bulunan bazı ünsüzlerin boğumlanmalarındaki tekrarlanma olayıdır. Ünsüzlerin ikizleşmesinde başlıca sebep kelimeyi vurgulu ve daha baskılı söyleme isteğidir (Korkmaz, 1994: 102).

-cc-

küccüklüğümden beri “küçüklüğümden beri” (M13/112), (M42/71), güccük “küçük” (M47/7).

-kk-

doğkuz “dokuz” (M3/20).

-ll-

tullukçu “*tulukçu*” (M3/36).

-nn-

yanna “*yana*” (M13/70).

-şş-

aşşagıda “*aşagıda*” (M2/1), *maşşallahı* “*maşallahı*” (M12/33) (<Ar. *māşā*’e +Allah), *eşşek* “*eşek*” (M19/11), *aşşā yannı* “*aşagı yanı*” (M45/14).

2.2.8. Ünsüz Tekleşmesi

İç seste yan yana bulunan eşit boğumlama niteliğine sahip olan ünsüzlerin muhtemelen az çaba söyleme gereği, tek boğumlanma noktası ve süresi kazanmak üzere tekleşmesi olayıdır (Günay, 2003:91).

Bu ses olayı bölge ağızında Arapçadan dilimize geçen kelimelerde görülmüştür.

-vv- > -v-

evel “*evvel*” (M8/50) (<Ar. *evvel*).

-kk- > -k-

hakından “*hakkından*” (M22/16).

-ll- > -l-

elhamdülulah “*elhamdülillah*” (M42/7), *mülete* “*millete*” (M37/45) (<Ar. *millet*).

-ss- > -s-

Bu ünsüz tekleşmesi -zs- > -ss- benzeşmesinden sonra ortaya çıkmıştır (Günay, 2003:91).

olmasa “*olmazsa*” (M41/37), *almasa* “*almazsa*” (M39/100).

2.2.9. Göçüşme

Kelime içindeki yakın ve uzak seslerin yer değiştirmesi hadisesidir. Fonetik bir olay olduğu kadar, telaffuz cihazlarının fizyolojik örgüsünden de doğma bir dil gelişmesi olarak da bilinir (Caferoğlu: 1955: 1-7).

-br- > -rb-

irbiğ_alırlar “ibrik alırlar” (M46/25) (<Ar. ibrīk), erbişim “ibrişim” (Metin Dışı) (<Far. ebrīşum).

-rh- > -hr

tahranañi “tarhananı” (M1/17).

-br- > -rp-

kirpit “kibrıt” (M13/207) (<Ar. kibrīt), kipri “kirpi” (Metin Dışı).

-kş- > -şk-

eşki “ekşi” (Metin Dışı).

Bölge ağızında şu kelimelerde de göçüşme olayı görülür:

mescid-i nebeviye “mescid-i nebeviye” (M5/36), bayramısayda “bayramıysa da” (M36/97), dināyet “diyanet” (M44/69).

2.2.10. Hece Yutulması

Bir kelimedede ses bakımından birbirine benzer veya eşit seslerden, oluşmuş iki heceden birinin zamanla eriyip kaybolması olayına hece yutulması (haplologie) denir (Vural, 2011:113). Bölge ağızında şu kelimelerde hece düşmesine rastlanmıştır.

kiteller “kilitlerler” (M8/116), valla “vallahi” (M10/3), heral “herhâlde” (M10/17), kitle “kilitle” (M22/11), yüğümüze “hüyüğümüze” (M35/10), değ mi “değil mi” (M46/52).

Bölge ağızında geniş zaman çekiminde hece düşmesi görülür:

varsañ “varırsan” (M14/1), götürüz “götürürüz” (M20/17).

2.2.11. Hece Kaynaşması

Hece kaynaşması olayı; /g/, /ğ/, /k/, /y/ sert damak ünsüzleri ile /ñ/ yumuşak damak, /v/ diş-dudak, /r/ ünsüzleri bazı fonetik olaylar sonucu eriyip kaybolması ve tek heceye inmesidir (Gülensoy, 1988:68).

ne yapacāz “ne yapacağız” (M1/1), aşşā “aşağı” (M3/6), anlatacāz “anlatacağız” (M5/8), bulamāyoz “bulamıyoruz” (M6/9), diyim “diyeyim” (M10/12), dā “daha” (M12/28), okuducāz “okutacağız” (M13/15), koyuyoñ “koyuyorsun” (M13/149), māleye “mahalleye” (M16/6), gurutuyoz “kurutuyoruz” (M17/29),

zabāla “sabahleyin” (M18/8), *sābı* “sahibi” (M19/14), *götürecēm* “götüreceğim” (M22/27), *çalıřacāz* “çalışacağız” (M27/10), *dī* “diye” (M31/6), *girecēñ* “gireceksin” (M39/31), *ekiyom* “ekiyorum” (M40/33), *atařlācađlar* “ateşleyecekler” (M43/66), *amelēt* “ameliyat” (M43/76) (<Ar. ‘ameliyyāt).

3. ŞEKİL BİLGİSİ

3.1. Kelime Yapımı

3.1.1. Yapım Ekleri

3.1.1.1. 3.1.1.1. İsimden İsim Yapım Ekleri

İsimden isim yapma ekleri, isim kök ve gövdelerine getirilerek isimler türeten eklerdir (Ergin, 2010: 154). Akören ağzında bu ekler standart dilden çok farklı olmamakla birlikte şekil bakımından birtakım farklılıklar göstermektedir. Akören ağzında görülen isimden isim yapma ekleri şunlardır:

-IIk, -IUk

Bu ek; isimlerden yer, topluluk, alet isimleri türetir. Genellikle soyut isimler türetir.

çocuğluk “*çocukluk*” (M4/11), *zorluk* “*zorluk*” (M12/37), *sıhatlik* “*sıhhatlik*” (M13/18), *günlük* “*günlük*” (M13/184), *yüklükden* “*yüklükten*” (M13/199), *yokluk* “*yokluk*” (M18/24), *leşberlik* “*rençperlik*” (M22/1), *fakırlık* “*fakirlik*” (M24/9), *düñürlük* “*dünürlük*” (M34/3), *genşlik* “*gençlik*” (M37/9), *senelik* “*senelik*” (M39/79), *rezillik* “*rezillik*” (M42/5), *analık* “*analık*” (M42/112), *şenlik* “*şenlik*” (M46/29), *temizlik* “*temizlik*” (M47/26).

Bu ek Akören ağzında bazı kelimelerde ilerleyici benzeşme yoluyla *-nük* şeklinde kullanılmaktadır.

günnük “*günlük*” (M13/185), *günnüğü* “*günlüğü*” (M43/48).

Bu ekin son sesi bölge ağzında tonlululaşarak “*lığ*” şeklinde kullanılmaktadır. *varlığ* “*varlık*” (M24/12), *bazarcılığ* “*pazarcılık*” (M38/19), *bobalığ* “*babalık*” (M42/54).

-CI, -CU

Meslek ve uğraşı alanıyla ilgili isimler türetir.

yolcu “*yolcu*” (M3/45), *dükğancınıñ* “*dükğancının*” (M18/35), *iççi* “*işçi*” (M21/3), *aççı* “*aşçı*” (M26/18), *davarcılığ* “*davarcılığı*” (M37/26), *havacı* “*havacı*” (M39/52), *çalğıcı* “*çalgıcı*” (M39/86), *ğoyunculuğ* “*koyunculuk*” (M40/25),

idareciden “*idareciden*” (M41/85), *oduncu* “*oduncu*” (M43/11), *postacı* “*postacı*”(M44/99).

Bu ek, eski biçimi devam ettirmek suretiyle Azerbaycan Türkçesi yazı dili ile Azeri sahasındaki ağızlarda daima tonsuz biçimiyle kullanılmıştır. Bundan dolayı ünlülerle ve tonlu ünsüzlerle biten kelimelerden sonra geldiğinde ünsüz uyumuna uymaz (Doğan, 2010: 109).

Bu ekin bölge ağızında ünsüz uyumunu bozan şekilleride tespit edilmiştir.
tullukçu “*Tulukçu*” (M3/36), *çiftci* “*çiftçi*” (M36/5).

-II, -IU

Bağlılık, sahiplik ve içerisinde barındırma bildirir ve isimlerden sıfat yapar.
yaşlı “*yaşlı*” (M2/21), *çatlı* “*birleşik*” (M3/18), *asmalı* “*asmalı*” (M3/18), *köylü* “*köylü*”(M3/38), *toplu* “*toplu*” (M5/29), *nişanlı* “*nişanlı*” (M8/74), *huzurlu* “*huzurlu*”(M16/30), *kilitli* “*kilitli*” (M16/31), *daşlı* “*taşlı*” (M16/31), *duzlu* “*tuzlu*” (M19/2), *yerlisi* “*yerlisi*” (M23/2), *acılı* “*acılı*” (M35/24), *emekli* “*emekli*” (M37/1), *yaralı* “*yaralı*” (M41/67), *küflü* “*küflü*” (M42/98), *örtülü* “*örtülü*” (M44/75).

Bu ek, bölge ağızında ilerleyici benzeşme yoluyla *-nI* şeklinde kullanılmaktadır.
nişannısına “*nişanlısına*” (M8/75).

-sIz, -sUz

İsimlerde olumsuzluk bildiren bir ektir.

yağsızını “*yağsızını*” (M1/16), *datsızlığı* “*tatsızlıkla*” (M12/32), *tapusuz* “*tapusuz*” (M21/5), *nikahsız* “*nikahsız*” (M21/5), *ölümsüz* “*ölümsüz*” (M33/30), *öğsüz* “*öksüz*” (M42/1), *susuz* “*susuz*” (M42/6), *anasızlık* “*anasızlık*”(M42/90).

-cIk, -cUk

İsimlere ve sıfatlara küçültme sevgi anlamı katan bir ektir.

accık “*azıcık*” (M1/1), *iccık* “*azıcık*” (M8/129), *küccüklüğüm*den “*küçüklüğüm*den” (M13/112), *şeycik* “*şeycik*” (M18/3), *dıgıcık* “*birazcık*” (M18/37), *pilavcıg* “*Pilavcık*” (M32/22), *ufacık* “*ufacık*” (M36/69), *tecik* “*tanecik*” (M42/83), *güççük* “*küçük*”(M42/55).

-dAş

Bu ek ortaklık, bağlılık, beraberlik bildiren isimler yapar.

arkadaş “arkadaş” (M8/99), arhadaş “arkadaş” (M11/3), ğardeş “kardeş” (M13/53), ğardaşınıñ “kardeşinin” (M26/17), vatandaş “vatandaş” (M36/84).

-(I)ncI, -(U)ncU

Sayı isimlerinden sıra, derece ifade eden isimler türetir.

birinci “birinci” (M13/119), altıncı “altıncı” (M21/61), üçüncü “üçüncü” (M27/2), dördüncü “dördüncü” (M41/14).

-Ar, -şAr

Sayı isimlerinde paylaşırma anlamı ifade eden isimler türetir.

üçer “üçer” (M11/10), ikişer “ikişer” (M11/8), birer “birer” (M18/17), yüzer “yüzer” (M44/49).

-lAyIn

Birden fazla ekin birleşmesiyle oluşan bu ek, Eski Anadolu Türkçesinde eşitlik eki olarak kullanılırken Batı Türkçesinde çekim eki olarak kullanılmaktan çıkmış ve birkaç örnekte klişeleşerek yapım eki olarak kullanılmaktadır (Ergin, 2010:173).

sabahleyin “sabahleyin” (M36/26).

-An

oğlan “oğlan” (M14/21), olan “oğlan” (M44/123).

-kek

İşlek olmayan bir ektir. Eski Türkçede eşkek şeklinde olup şu an eşek kelimesinde bu ek vardır (Ergin, 2010:175).

erkekler “erkekler” (M5/22), eşşek “eşek” (M19/11).

-duruk

Alet isimleri yapar. Bu ek bölge ağzında -durluk şeklinde geçmektedir.

boyundurluk “boyunduruk” (M7/50).

-mAn

Abartı ve benzerlik anlamı katan bir ektir.

ğaraman “Karaman ili” (M4/28), uzman “uzman” (M39/18).

-Aç

İsimlerden isim ve sıfat türeten eklendiği kelimeye büyütme ve küçültme anlamı katan bir ektir (Korkmaz, 2009: 34).

ğıraç “kıraç” (M16/23).

-Ak

Benzerlik ifade eden bir ektir.

toprak “toprak” (M8/10), oğlak “oğlak” (M33/1).

-k

Benzerlik ifade eden bir ektir. İşlek bir ek değildir.

ğabıği “kabuğu” (M9/15), bebeğimiz “bebeğimiz” (M34/12), govuk “kavuk”(Metin Dışı).

-tİ

Yansıma sözcüklerinden isim türeten bir ektir.

fışirtı “fışirtı” (M13/155).

-İ

İşlek olmayan bir ektir. Benzerlik ifade eder.

gızıl “kızıl” (M30/17), yeşil “yeşil” (M13/113).

-sUl

İşlek bir ek değildir. Benzerlik ifade eder.

yoğsulluğ “yoksulluk” (M24/9).

-sAl

Yer anlamı veren bir ektir.

dağsal “dağlık bölge” (M40/32).

-gil

Akrabalık ve unvan isimlerinden aile ve ev ismi yapan bir ektir.

annemizgile “annemizgile” (M13/90), mehmetgiliñ “Mehmetgilin” (M36/88), babamgiliñ “babamgilin” (M39/69).

-İA

Yer isimleri yapan bir ektir.

yayla “yayla” (M11/1).

-AdAk

Kapalı tek heceli yansımalara gelerek yansılama zarfları yapan bir ektir
(Bangoğlu, 1974: 172).

faradağ “yansıma ses” (M41/36).

-cAnA

Bu ek -cA eki ile -na (ET<kına) ekinin birleşmesinden oluşan bir ektir
(Korkmaz, 1959:326).

gözelcene “güzelce” (M34/7), *rahatcana* “rahatça” (M4/30).

3.1.1.2. 3.1.1.2. Fiilden İsim Yapım Ekleri

Fiillerden hareket isimleri yapan bir ektir.

çalışdırma hakğımı “çalıştırma hakkımı” (M3/32), *ğulağ çınlaması* “kulak çınlaması” (M5/32), *işleme* “işleme” (M8/51), *ğabardmalar* “kabartmalar” (M8/59), *yolmaya* “yolmaya” (M12/9), *çalışmaya* “çalışmaya” (M13/11), *ğız gaçırması* “kız kaçırması” (M13/30), *istemeye* “istemeye” (M15/2), *ğan yükselmesi* “kan yükselmesi” (M25/5), *ğullanma* “kullanma” (M36/78), *inek sağması* “inek sağması” (M42/11), *ğonuşma* “konuşma” (M44/70).

Bölge ağızında -mA eki yer yer /y/ sesinin inceltici etkisi sonucu -mi şekline dönmüştür.

ğörmiye “ğörmeye” (M8/54), *kesmiye* “kesmeye” (M36/104).

-İş, -Uş

Fiilerden hareket ve iş isimleri yapan bir ektir.

dönüşte “dönüşte” (M2/31), *işleyişi* “işleyişi” (M3/25), *bağırış çağırış* “bağırış çağırış” (M12/91).

-mAk

getirtmemek “getirtmemek” (M13/43), *uyum sağlamak* “uyum sağlamak” (M13/58), *doğumak* “dokumak” (M13/131), *oğumak* “okumak” (M19/8), *ğomak* “koymak” (M25/7), *çaldırmamağ için* “çaldırmak için” (M44/49), *ğorumak* “korumak” (M27/10).

-(I)m, -(U)m

Başlıca işlevi fiille ilgili bir durum, iş ifade etmek olan o işle ilgili, o işten doğan varlık, eşya, alet, yer vs. çeşitli isimler yapar (Ergin, 2001: 188).

yapımını “*yapımını*” (M1/4), *yarım* “*yarım*” (M7/48), *savurum* “*savrum*” (M15/16), *seçim* “*seçim*” (M16/25), *yoğun bakımıñ* “*yoğun bakımın*” (M22/73), *bişirim* “*pişirim*” (M20/4), *yayla çıkımı* “*yayla çıkımı*” (M35/6), *ekimi* “*ekimi*” (M35/6), *dölüm* “*dönüm*” (M40/43), *doğumluyun* “*doğumluyum*” (M41/1).

-(I)k, -(U)k

Fiilin gösterdiği harekete uğramış olan ya da o hareketi yapan nesnelere türeten bir ektir. (Ergin, 2001:188)

böyük “*büyük*” (M1/26), *ğırık çıkık* “*kırık çıkık*” (M5/3), *övlek* “*evlek*” (M7/49), *delikliye* “*delikliye*” (M8/41), *yamuk* “*yamuk*” (M13/58), *bağırık* “*bağırma sesi*” (M22/48), *yanığ_ekmek* “*yanık ekmek*” (M42/98).

-Ak

İşlek bir ektir. Fiilin gösterdiği hareketi yapanı, yapıldığı yeri, aleti gösteren bir ektir (Ergin, 2001:188).

yatakda “*yatakta*” (M12/159), *ğaçak* “*kaçak*” (M36/48), *ğvırağ* “*hızlı*” (M42/71), *bıçağ_ıla* “*bıçakla*” (M46/74).

-(I)n, -(U)n

Eskiden beri kullanılan işlek eklerden biridir. Genellikle fiilin ifade ettiği anlamda, yapanı, yapılanı, iş ve oluşu bildiren bir ektir (Vural, 2011:189).

sorumum “*sorumum*” (M2/27), *uzun* “*uzun*” (M4/27), *gelin* “*gelin*” (M8/106), *düğün* “*düğün*” (M39/15), *ekin* “*ekin*” (M26/13), *yığın* “*yığın*” (M37/15), *bütün* “*bütün*” (M39/15).

-kI, -kU

Fiillerden olma ve bitme bildiren isimler ve nesne isimleri türeten bir ektir (Doğan: 2012:159). Somut ve soyut isimler yapar.

yargı “*yargı*” (M3/32), *bışğı* “*bıçkı*” (M7/3), *yayğularımız* “*yaygularımız*” (M8/58), *uyku* “*u(dt)yku*” (M12/90), *basğı* “*baskı*” (M13/126), *çalğıcı* “*çalğıcı*” (M39/86), *işki* “*içki*” (M42/103), *örgü* “*örgü*” (M47/31).

-gAn

Fiilin bildirdiği işi, alışkanlık haline getirmiş olanı ifade eder (Vural, 2011: 185).

çalışkanı “çalışkanı” (M37/8).

-gAç

Alet isimleri yapan bir ektir. Yaygın kullanılan bir ek değildir.

süzgeçte “süzgeçte” (M35/29).

-IcI, -UcU

Fiilin belirttiği işi yapan isim ve sıfat türeten bir ektir.

yorucu “yorucu” (M13/8), görücü “görücü” (M39/79), alıcı “alıcı” (M40/35).

-I, -U

Genellikle fiilin ifade ettiği anlamda, olanı, yapanı ve yapılanı bildiren ektir (Vural, 2011:186).

eğri”eğri” (M2/36), sürü “sürü” (M7/8), ölü “ölü” (M12/22), takımızı “takımızı” (M29/9), dolu “dolu” (M40/44), koğu tütü “koku tütü” (M44/75).

-A

İşlek olmayan bu ek birkaç örnekte klişeleşerek sonradan fiilden isim yapan bir eke dönüşmüştür. Nesne ve yer isimleri yapar (Ergin, 2010:193)

inne oyası “iğne oyası” (M13/64), yara “yara” (M42/96), öte “öte” (M43/96).

-tI

Somut ve soyut isimler türeten bir ektir. Genellikle /-n/ ‘li fiil gövdelerine getirilir.

sıkındım “sıkıntım” (M16/7), yaşantımız “yaşantımız” (M37/4), ayrıntılı “ayrıntılı” (M47/13).

-t

böğet “gölet” (M2/30).

-enek

İşlek olmayan bir ektir.

değnek “değnek” (<değ-enek) (M32/1).

-mAn

İşlek bir ek değildir. Bu ek hem fiilden isim yapım eki hem de isimden isim yapım eki olarak kullanılır.

öğretmen “*öğretmen*” (M41/4).

-k

yuvalak “*bir çeşit yemek*” (M47/11).

-cA

İşlek olmayan bir ektir.

eğlence “*eğlence*” (M35/7).

-mece

İşlek bir ek değildir. Bu ek -mA fiilden isim yapma eki ile -cA ekinin birleşiminden meydana gelmiştir.

ütmece “*ütmece*” (M36/62).

-mIk

İsimlerden bitki adları türeten bir ektir (Zülfikar, 1991: 126)

ğaramık “*böğürtlen*” (M46/77).

3.1.1.3. 3.1.1.3. İsimden Fiil Yapım Ekleri

-IA-

Bölge ağzında işlek bir ektir.

başlar “*başlar*” (M8/55), *ağırladık* “*ağırladık*” (M14/13), *üfleriz* “*üfleriz*” (M15/1), *temizleyip* “*temizleyip*” (M17/17), *işlerdik* “*işlerdik*” (M18/1), *dekmeleyecek* “*tekmeleyecek*” (M25/11), *toplar* “*toplar*” (M26/2), *suların* “*sularım*” (M35/19), *garşılama* “*karşılama*” (M44/72).

-IA-n-

sulanırdı “*sulanırdı*” (M45/40), *zedelenmesin* “*zedelenmesin*” (M13/34), *yaşlanınca* “*yaşlanınca*” (M14/26), *hastalanmış* “*hastalanmış*” (M33/48), *hazırlanırdı* “*hazırlanırdı*” (M43/11), *bālandı* “*bağlandı*” (M43/70), *seslenmedi* “*seslenmedi*” (M39/56), *toplanılırdı* “*toplanılırdı*” (M39/83).

-IA-ş-

yerleşmiş “*yerleşmiş*” (M24/6), *yardımlaşma* “*yardımlaşma*” (M39/66), *hoşlaşmadım* “*hoşlanmadım*” (M41/25).

-Al-

Sıfatlardan fiil yapan bir ektir.

azaldı “azaldı” (M16/8), çoğala çoğala “çoğala çoğala” (M3/23).

-I-

Sıfatlardan olma durumu bildiren bir ektir.

doğruldu “doğruldu” (M7/35).

-A-

İsimlerden olma ya da yapma durumu ifade eden kelimeler türeten bir ektir.

dayardı “dayardı” (M1/13), yaşadı “yaşadı” (M13/49), dilekçeyi “dilekçeyi” (M21/52), oynardık “oynardık” (M36/61), beñzer “benzer” (M21/5).

-I-, -U-

sakın “sakın” (M13/202), ağırladık “ağırlardık” (M14/13).

-Ar-

Renk isimlerinde olma durumu ifade eden kelimeler türeten bir ektir.

ağarıyor “ağarıyor” (M5/10), kızartdık “kızarttık” (M21/26).

Bu ekin başka bir görevi ise isimlerden olma durumu bildiren fiiller türetmesidir.

everdim “everdim” (M12/36).

-k-

İsimden geçişsiz fiiller yapan bir ektir (Bangoğlu, 1974: 211).

birigir “birikir” (M11/7).

-r-

Olma ifade eden kelimeler türeten işlek olmayan bir ektir.

çağırıyın “çağırırım” (M1/35), bağırışır “bağırışır” (M12/39).

-sA-

İsim kök ve gövdelerinden eklendiği ada karşı istek ve ihtiyaç bildiren bir ektir (Korkmaz, 2009 : 121).

susaşdı mıydı “susadı mıydı” (M7/35).

3.1.1.4. Fiilden Fiil Yapım Ekleri

-AIA-

Bir fiili belirli aralıklarla ve sık sık yapmayı bildiren ektir (Gülsevin, 1997:142).

oyalandı “*oyalandı*” (M22/82), *kovalarız* “*kovalarız*” (M40/31), *debeleyemem* “*gezeleyemem*” (M45/18).

-mA-

Fiilerin olumsuz şekillerini yapan bir ektir.

yaptıramadık “*yaptıramadık*” (M1/38), *alamıyoruz* “*alamıyoruz*” (M3/11), *getiremēyoz* “*getiremiyoruz*” (M6/9), *virmediler* “*vermediler*” (M12/18), *okumayacak* “*okumayacak*” (M13/16), *yitiştiremediñ* “*yetiştiremedin*” (M13/57), *görmemişler* “*görmemişler*” (M24/12), *denkleyemiyorduk* “*denkleştiremiyorduk*” (39/61).

-y-

Kuvvetlendirme ekidir. Eski Türkçedeki /d/'nin devamıdır. /d/ > /y/ değişmesi sonucu oluşmuştur (Gülsevin, 1997:142).

koyuyorsun “*koyuyorsun*” (M13/150), *doyurduk* “*doyurduk*” (M44/101).

-Ar-

Oldurgan çatılı fiiller türetir.

gopardı “*kopardı*” (M12/89), *çıkardı* “*çıkardı*” (M22/120).

-Dİr-, - DÜr-

Ettirgen ve oldurgan çatılı fiiller türetir.

bindirilerdi “*bindirirlerdi*” (M1/11), *sıkıştıryom* “*sıkıştıryorum*” (M6/12), *dağdırmaz* “*taktırmaz*” (M7/49), *ğarışdıryın* “*karıştıryım*” (M8/33), *öldüremem* “*öldüremem*” (M13/230), *süzdürüyüz* “*süzdürürüz*” (M20/27), *gezdirdim* “*gezdirdim*” (M22/7), *bindirdim* “*bindirdim*” (M39/14), *sildiri* “*sildirir*” (M41/5), *doldurullarmış* “*doldururlarmış*” (M41/33), *yaptırymış* “*yaptırymış*” (M42/19).

-dAr-

Oldurganlık yapan bir ektir.

dönderdiler “*döndürdüler*” (M10/4), *gönderilir* “*gönderdiler*” (M35/8).

-(I)l-, -(U)l-

Edilgenlik ekidir.

yıkılır “*yıkılır*” (M3/42), *sağılırdı* “*sağılırdı*” (M7/7), *ezildi* “*ezildi*” (M7/28), *çekildim* “*çekildim*” (M12/54), *süzülmesi* “*süzülmesi*” (M13/74), *yorulduk* “*yorulduk*” (M13/169), *sokulu* “*sokulmuş olan*” (M30/4), *oyanılırdı* “*oyanırdı*” (M32/1), *gırıldı* “*kırıldı*” (M34/63), *devürüldüğünü* “*devrildiğini*” (M39/17).

-(I)n-, -(U)n-

Dönüşlülük ekidir. Bazı fiillerde ettirgenlik eki olarak da kullanılır.

geçiniyoz “*geçiniyoruz*” (M3/16), *bulunmamız* “*bulunmamız*” (M5/29) *dağınır* “*takınır*” (M8/78), *görünmeyecek* “*görünmeyecek*” (M8/127), *sürünür* “*sürünür*” (M22/47), *didindik deşindik* “*çabalamak*” (M34/17).

-(I)r-, -(U)r-

Ettirgenlik ekidir.

bişirdiğimiz “*pişirdiğimiz*” (M1/3), *geçirdik* “*geçirdik*” (M23/17), *uçuru* “*uçurur*” (M33/56), *düşürmesin* “*düşürmesin*” (M43/111), *yatırdım* “*yatırttım*” (M44/13).

-(I)ş-, -(U)ş-

Bir işin karşılıklı ya da birlikte yapıldığını ifade eden kelimeler türetir.

İşteşlik ekidir.

gucaklaşdık “*kuçaklaştık*” (M5/24), *döğüşürdü* “*dövüşürdü*” (M13/173), *gülüştük* “*gülüştük*” (M13/168), *bekleşir* “*bekleşir*” (M22/138), *eğleşir* “*beklemek, vakit geçirmek*” (M45/28), *garşılaşmadım* “*karşılaşmadım*” (M36/22), *bayramlaşırız* “*bayramlaşırız*” (M36/103), *añlaşıyorlar* “*anlaşıyorlar*” (M46/10).

-(I)t-, (U)t-

Oldurma ve yaptırma ifade eden ekler yapar.

uzatıllarsa “*uzatırlarsa*” (M2/15), *yatırtmayıñca* “*yatırtmayınca*” (M3/51), *ıltırın* “*ısıtırım*” (M6/9), *kurutma* “*kurutma*” (M13/80), *ayırtladık* “*ayıkladık*” (M20/2), *örtmüşler* “*örtmüşler*” (M22/128), *yörüten* “*yürüten*” (M34/34).

-A-

İşlek olmayan bir ektir.

dıkanmış “tıkanmış” (M13/159), gıvrattı “çevirdi” (M18/50)

-U-

İşlek olmayan bir ektir.

sürünür “sürünür” (M22/47).

3.2. İsimler

3.2.1. İsim Çekim Ekleri

3.2.1.1. Hâl Ekleri

3.2.1.1.1. Yalın Hâl

Akören ağzında ismin yalın hâli standart Türkiye Türkçesinde olduğu gibi eksiz şekildedir.

patadis “patates” (M1/1), yaşlı “yaşlı” (M2/22), muhdarlık “muhtarlık” (M16/25), sarımsağ “sarımsak” (M17/21), depegöz “Tepegöz” (M33/38), sila “sıla” (M34/36), gendi “kendi” (M39/100), yeğen “yeğen” (M40/40), piynir “peynir” (M43/109), ağşam “akşam” (M46/2), büyük “büyük” (M47/8).

3.2.1.1.2. Yükleme Hâli

-I, -U

Cümle içinde fiilin doğrudan tesir ettiği isim yükleme hâlinde bulunur. Yükleme hâli, ismi kendisine tesir eden geçişli fiile bağlayan hâldir. Bu hâl bazen eksiz, çoğu zaman da ekli şekilde kullanılır (Buran, 1989:123). Bölge ağzında yükleme hâli eki standart Türkiye Türkçesindeki gibidir.

mallarını sular_ımuş “mallarını sularmış” (M2/30), ora çelliği gördüğü “oraya çelliği koyardık” (M4/5), acemi birliğini atlatacâz didim “acemi birliğini atlatacağız dedim” (M5/8), ateşi yakarın “ateşi yakarım” (M8/30), zahresini getiriler “zahiresini getirirler” (M15/17), noğudu gavuru “nohudu kavururlar” (M19/3), evladımı gayb_itTdim “evladımı kaybettim” (M42/26).

3.2.1.1.3. Yönelme Hâli

-A

Yönelme hâli iş, hâl, hareket ve nesnenin yönünü, varacağı son noktayı belirtir. Fiilin hareketinin yöneldiği ve kendisine yaklaşılan nesne cümle içerisinde yönelme hâlinde bulunur (Buran, 1989:166). Bölge ağzında yönelme hâli eki standart Türkiye Türkçesindeki şekliyle aynıdır.

köy düzel kişiliğine ayıT_ıdı “köy tüzel kişiliğine aitti” (M3/25), sığırını sığıra sürerdi “sığırını sığıra sürerdi” (M7/14), kız halıya gidelim “kız halıya gidelim” (M8/2), dovara giderdik “davara giderdik” (M9/11), sığara gölladı “sigara koyarlardı” (M11/22), bobassına götürüyor “babasına götürüyor” (M13/235), gonya'ya gitdi “Konya'ya gitti” (M18/27), damlara bullara sereriz “damlara buralara sereriz” (M20/34), doğdurlara çıkacāz “doktorlara çıkacağız” (M22/93), dedemiñ yanına geliller_imiş “dedemin yanına gelirlermiş” (M24/4), onnara güzün aldık “onlara sonbaharda aldık” (M32/27), torunnara başladık “torunlara başladık” (M34/22), buvama didim “babama dedim” (M39/49), ağassına bi davar kestirdik “ağabeyine bir davar kestirdik” (M41/19).

Bölge ağzında “ben” ve “sen” zamirlerine yönelme hâli eki getirildiğinde /ñ/’li şekilde kullanılmaktadır.

baña “bana” (M18/3), saña “sana” (M25/20).

3.2.1.1.4. Bulunma Hâli

-DA

Bulunma hâli iş, hareket, şahıs ve eşyanın yerini bildirir. Diğer bir fonksiyonu ise zaman bildirmesidir (Buran, 1989: 232).

Bulunma hâli eki standart Türkiye Türkçesinden farklı olarak bazı örneklerde ünsüz uyumuna uymayarak tonlu şekillerde kullanılmıştır.

alañ'da gızımız var “Alan'da kızımız var” (M1/34, bayramda seyranda geliyoru “bayramda seyranda geliyor” (M2/10), yağda şöyle gavurular “yağda şöyle kavururlar” (M8/95), yoğarda göletimiz var “yukarıda göletimiz var” (M10/15), kampüste çalışır “kampüste çalışır” (M4/14), garannıgda oturduğumuzu hatırlıyorum

“karanlıkta oturduğumuzu hatırlıyorum” (M16/5), harmanda düğânle yapardı “harmanda düvenle yapardı” (M32/31), bazarlarda esnaf ıdık “pazarlarda esnaf ıdık” (M38/20), altıncı ğatda ğızınıñ çocuğu yatır “altıncı katta kızının çocuğu yatır” (M22/80), hatıp'ta bi tene var ıdın “Hatıp'ta bir tane vardı” (M39/44), ateşde ğaynatırdık “ateşte kaynatırdık” (M46/61).

3.2.1.1.5. Ayrılma Hâli

-DAn

İş, hâl ve hareketin çıkma, başlama noktasını gösteren ektir. Genellikle fiilin gösterdiği hareketin kendisinden uzaklaştığı veya çıktığı isim bu ayrılma hâlinde bulunur (Buran, 1989: 242).

Ayrılma hâli eki standart Türkiye Türkçesinden farklı olarak bazı örneklerde ünsüz uyumuna uymayarak tonlu şekillerde kullanılmıştır.

burdan da zor iner “buradan da zor iner” (M1/36), *sağlıktan virdilerdi* “sağlıktan verdilerdi” (M2/55), *inekden sağdığımız südü* “inekten sağdığımız sütü” (M6/4), *hamitten başğasıyla olmaz* “hamitten başkasıyla olmaz” (M7/49), *muhtarlıĝdan aldılar* “muhtarlıktan aldılar” (M26/3), *haçtan bahsediyor* “hacdan bahsediyor” (M5/17), *o yukadan da düreriz* “o yufkadan da katlarız” (M8/79), *her yemekten yaparız* “her yemekten yaparız” (M17/6), *ekin daĝından gelirdik* “ekin daĝından gelirdik” (M18/4), *ĝazandan az bi duz atarız* “kazandan az bir tuz atarız” (M20/28), *ordan tanaları saTdık* “oradan danaları sattık” (M21/12), *fartdan geldi* “Fart'tan geldi” (M41/74), *üstüñden irak* “üstünden ırak” (M43/76), *yayladan indik* “yayladan indik” (M45/39), *baççeden deşiriyiz işde* “bahçeden toplarız işte”(M46/61).

Ayrılma hâli ekinin bölge ağzında darlaştığı da görülür.

ondan keri “ondan sonra” (M31/3).

3.2.1.1.6. İlgi Hâli Eki

Eklendiği adla başka bir ad arasında ilgi bağı kuran bir ad durumudur (Korkmaz, 2009: 23). Bölge ağzında ekin sonundaki /ñ/ ünsüzü korunmuştur ve bu ekin *-nİñ, -nUñ, -İñ -Uñ, -yIñ* şeklinde görülür.

-nİñ, -nUñ

tahraniñ yapımını “tarhananın yapımını” (M1/4), lojmaniñ altında “lojmanın altında” (M2/3), goñşunuñ gızını “komşunun kızını” (M12/17), düdüklünüñ ğapağı “düdüklünün kapağı” (M13/159), ğuzunuñ ayağı “kuzunun ayağı” (M34/64).

-İñ, -Uñ

seniñ evüñ “senin evin” (M3/46), ğarağoluñ emriyle “karakolun emriyle” (M3/51), hidayet’iñ yokası “Hidayet’in yufkası” (M8/71), o ğünüñ şartında “o günün şartında” (M21/34), hacınıñ arğadaşınıñ oğlu “hacının arkadaşının oğlu” (M22/62).

3.2.1.1.7. Vasıta Hâli Eki

Fiilin ne ile, nasıl, ne zaman yapıldığını ifade etmek için isme getirilen bir ektir (Ergin, 1992:237). Bölge ağzında bu ek *-(y)İA, -In, -İA, -ula -(I)İAn, -inen* şeklindedir.

-(y)İA

anasıyla “annesi ile” (M33/34), elimizle “elimiz ile” (M38/7), dedeyle “dede ile” (M43/110).

-In

yazın “yazın” (M14/23), ğüzün “ğüzün” (M32/27), ğışın “kışın” (M35/33), baharın “baharın” (M40/28).

-İA, -UİA

beldanatlar ıla “beldanatlar ile” (M7/30), dağdığımız ıla “taktığımızla” (M8/37), bıçağ ıla “bıçak ile” (M9/9), yoğurd ıla “yoğurt ile” (M13/72), çomağ ıla “çomak ile” (M15/20), onuñ ıla “onun ile” (M36/54), bõreğ ile “bõrek ile” (M47/ 12).

-(I)An

onlar_ılan “onlar ile” (M6/6), düğün_ilen “düven ile” (M16/18), tahranaylan “tarhana ile” (M26/8) daş_ılan “taş ile” (M34/17), şeylen “şey ile” (M41/68).

-inen

şeyiyen “şeyi ile” (M35/8).

3.2.1.1.8. Eşitlik Hâli Eki**-cA**

İsim ile fiil ve ya cümlenin başka bir ögesi arasında karşılaştırmaya dayanan farklı niteliklerinde eşitlik ilişkisi kurma hâlidir (Korkmaz, 2009: 25). Bölge ağzında bu ekin ünsüz uyumunu bozduğu örneklerle de rastlanmıştır.

sakince “sakince” (M32/21), yiñice “yenice” (M33/20), filanca “falanca” (M33/33), sıkıca “sıkıca” (M34/67), güzelce “güzelce” (M35/17), iyice “iyice” (M43/72), yarımca “yarımca” (M44/87).

3.2.1.1.9. Yön Gösterme Hâli Eki**-Aru, -rA**

Kelime gruplarında ve cümlede fiilin yönünü, hareketini gösteren ektir (Buran, 1989: 226).

yokarı “yukarı” (M3/2), içeri “içeri” (M5/30), ileri “ileri” (M22/49), sonra “sonra” (M29/11), soñura “sonra” (M36/79), dışarı “dışarı” (M41/36).

3.2.1.2. Aitlik Eki**-kı, -ki, -ku, -kü, ğI**

İsimlerden zamir veya sıfat olarak kullanılan isimler yapan, içinde bulunma, bağıllık ve aitlik anlamları taşıyan bir ektir. Bu ek bölge ağzında bazı örneklerde ünlü uyumuna uymuştur.

ğatırınkı “katırınkı” (M7/49), öküzleriñki “öküzlerinki” (M7/52), yazınki “yazınki” (M13/9), kürügdeği “kürükteki” (M21/40), bakımdağı “bakımdaki”

(M22/103), yandaki “yandaki”(M39/20), ğavununki “kavununki”(M40/39), Őindiki “Őimdiki” (M41/3) baŐındağı “baŐındaki” (M41/59), evünüňkü “evininki” (M43/86), evelki “evelki” (M45/45), Őimdiki “Őimdiki” (M47/7).

3.2.1.3. İyelik Ekleri

Türkçede ismin karŐıladığı nesnenin bir Őahsa veya nesneye ait olduğunu gösteren ekleridir (Doğan, 2010: 112).

Teklik Birinci Şahıs Eki : -(I)m, -(U)m

Bölge ağzında teklik birinci Şahıs iyelik eki -(I)m, -(U)m Şekillerinde kullanılır ve ünlü uyumuna uyar.

dayım “dayım” (M1/28), karnem “karnem” (M2/55), abem “abim” (M7/18), seram “seram” (10/5), ğayınnam “kaynanam” (M12/69), sıhındım “sıkıntım” (M16/35), iltim “eltim” (M26/6), ömrümü “ömrümü” (M34/50), evüm “evim” (M41/2), bobam “babam” (M44/105).

Teklik İkinci Őahıs Eki -(I)ň, -(U)ň

Bölge ağzında teklik ikinci Őahıs iyelik eki -(I)ň, -(U)ň Őekillerinde kullanılır, ünlü uyumuna uyar ve bu ekte /ň/ ünsüzü korunmuŐtur.

makíneň “makinen” (M1/15), boynuň “boynun” (M2/36), babaň “baban” (M7/22), oğluň “oğlun” (M12/28), gücüň “gücün” (M25/12), davarıň “davarın” (M37/30).

Teklik Üçüncü Şahıs Eki : - I-U, -sI/-sU

Bölge ağzında teklik üçüncü Şahıs iyelik eki - I-U, -sI/-sU genellikle ünlü uyumuna uyar.

ķanıı “kanıı” (M2/53), aklı “aklı” (M3/41), başörtüsü “başörtüsü” (M8/57), nişannısına “niŐanlıısına” (M8/75), ķaresi “ķaresi” (M9/13), ğocası “kocası” (M12/57), ğafasını “kafasını” (M13/154), büsküvüsünü “bisküvisini” (M29/3), tapusunu “tapusunu” (M21/4).

Çokluk Birinci Şahıs Eki : - (I)mIz, - (U)mUz

Bölge ağızında çokluk birinci şahıs iyelik eki - (I)mIz, - (U)mUz şekillerinde kullanılır ve ünlü uyumuna uyar.

hazırlığımız “hazırlığımız” (M1/4), elimize “elimize” (M4/5), adetimiz “adetimiz” (M5/15), suyumuz_ula “suyumuzla” (M6/10), sorunumuz “sorunumuz” (M13/28), köyümüz “köyümüz” (M16/1), havlumuz “havlumuz” (M21/23), yükümüze “hüyüğümüz” (M35/10), yaşantımız “yaşantımız” (M37/4), anamız “anamız” (M38/16), işimiz aşımız “işimiz aşımız” (M40/13).

Çokluk İkinci Şahıs Eki : - (I)ñIz, -(U)ñUz

Bölge ağızında çokluk ikinci şahıs iyelik eki -(I)ñIz, -(U)ñUz şekillerinde kullanılır, ünlü uyumuna uyar ve bu ekte /ñ/ ünsüzü korunmuştur.

oğluñuz “oğlunuz” (M13/37), tavuklarıñız “tavuklarınız” (M18/12), yüzüñüzden “yüzünüzden” (M18/22), şeyiñiz “şeyiniz” (M13/39), başıñıza “başınıza” (M22/88), canıñız “canınız” (M22/30), anañız “ananız” (M42/63).

Çokluk Üçüncü Şahıs Eki -IArI

Bölge ağızında çokluk üçüncü şahıs iyelik eki -IArI şeklinde kullanılır ve ünlü uyumuna uyar.

dertleri “dertleri” (M12/79), yaptıkları “yaptıklarını” (M13/114), şeylerini “şeylerini” (M17/22), gafalarını “kafalarını” (M35/13), arabaları “arabalarını” (M36/88).

3.2.1.3.1 İyelik Eki Yığılması

hepsi “hepsi” (M9/6), kimisi “kimisi” (M43/97), birisi “birisi” (M3/45), kız başısı “kız başı” (M43/8).

3.2.1.4. Çokluk Eki

-IAr

Bölge ağızında standart Türkiye Türkçesinden farklı olarak -IAr çokluk eki ilerleyici benzeşme yoluyla -nAr şekline dönüşmüştür.

yaramayannar “*yaramayanlar*” (M2/9), *sofralar* “*sofralar*” (M5/21), *çocuğlar* “*çocuklar*” (M2/10), *bahçalardan* “*bahçelerden*” (M9/9), *ğadinnar* “*kadınlar*”(M11/14), *hayvannarımız* “*hayvanlarımız*” (M17/2), *düğünner* “*düğünler*”(M33/28), *onnar* “*onlar*” (M36/12), *günneri* “*günleri*”(M39/57), *ekinnere* “*ekinlere*” (M43/101).

3.2.1.5. Soru Eki

-mI, -mU

Soru ekinin kullanımı standart Türkiye Türkçesinden farklı değildir.

doğru mu “*doğru mu*” (M21/5), *sen misiñ* “*sen misin*” (M22/96), *değil mi* “*değil mi*” (M28/4), *var mı* “*var mı*” (M38/12), *düğün mü* “*düğün mü*” (M43/5), *hasta misiñ* “*hasta mısın*” (M44/105).

3.3. Zamirler

İsimlerin yerini tutan varlıkları işaret, belgisizlik ya da soru yönünden karşılayan kelimelerdir.

3.3.1. Kişi Zamirleri

Bölge ağzında kişi zamirleri standart Türkiye Türkçesindeki gibidir:

Hâl Ekleri	TEKLİK			ÇOKLUK		
	I (ben)	II (sen)	III (o)	I (biz)	II (siz)	III (onlar)
Yalın Hâl	ben (M4/14)	sen (M7/19)	o (M41/54)	biz (M36/19)	siz (M13/34)	onlar (M8/69) onnar (M1/29)
Yükleme Hâli	beni (M3/31)	seni (M12/46)	onu (M18/12)	bizi (M12/44)	sizi (M14/19)	onları (M8/69) onnarı (M1/29)
Yönelme Hâli	baña (M25/5)	saña (M19/5)	ona (M13/214)	bize (M22/27)	size (M4/35)	onlara (M12/5) onnara (M22/103)
Bulunma Hâli	bende (M13/58)	sende (M2/61)	-	bizde (M1/8)	sizde (M39/86)	onlarda (M43/27) onnarda (M2/21)
Ayrılma Hâli	benden (M42/61)	senden (M13/204)	-	bizden (M37/10)	-	-
İlgi Hâli	benim (M44/28)	seniñ (M22/15)	onuñ (M 43/19)	bizim (M11/17)	siziñ (M29/2)	onlarıñ (M36/12)
Vasıta Hâli	-	-	-	-	-	onlar_ıla (M36/100)

3.3.2. İşaret Zamirleri

Bölge ağzında kişi zamirleri standart Türkiye Türkçesindeki gibidir:

Hâl Ekleri	TEKLİK			ÇOKLUK		
	I (bu)	II (şu)	III (o)	I (bunlar)	II(şunlar)	III(onlar)
Yalın	bu (M3/7)	şu (M16/1)	o (M22/122)	bunnar (M7/1) bullar (M1/13)	-	onlar (M47/9) onnara (M36/80)
Yükleme Hâli	bunu (M13/153)	şunu (M13/55)	onu (M35/29)	bunları (M13/123) bunnarı (M41/71)	-	onları (M45/36) onnarı (M6/5)
Yönelme Hâli	buna (M37/12) buña (M21/8)	-	ona (M8/17)	bullara (M20/34)	-	onlara (M7/44)
Bulunma Hâli	-	-	onda (M8/18)	-	-	-
Ayrılma Hâli	bundan (M16/6)	-	ondan (M13/160)	-	-	onnardan (M6/6) onlardan (M13/90)
İlgi Hâli	bunuñ (M37/23)	-	onuñ (M8/120)	-	-	onlarıñ (M40/21)

Bölge ağzında *ara* kelimesiyle birleşerek oluşmuş ve yer gösteren *bura*, *şura*, ve *ora* gibi işaret zamirlerine de rastlanmıştır (Korkmaz, 2009:424).

bura

Yalın hâl: *bura* “*bura*” (M44/93)

Belirtme hâli: *burayı* “*burayı*” (M41/3).

Yönelme hâli: *buraya* “*buraya*” (M44/88), *bullara* “*buralara*” (M20/34).

Bulunma hâli: *burada* “*burada*” (M45/14), *buralarda* “*buralarda*” (M45/3).

Ayrılma hâli: *şoradan* “*şuradan*” (M32/20).

İlgi hâli: *buranıñ* “*buranın*” (M23/2).

ora

Yalın hâl: *ora* “*ora*” (M43/31).

Belirtme hâli: *orayı* “*orayı*” (M44/80).

Yönelme hâli: *oraya* “*oraya*” (M44/88).

Bulunma hâli: *orada* “*orada*” (M45/37), *oralarda* “*oralarda*” (M45/1).

Ayrılma hâli: *oradan* “*oradan*” (M41/28).

İlgi hâli: *oranıñ* “*oranın*” (M4/15).

şora

Yalın hâl: *şura* “*şura*” (M8/25).

Belirtme hâli: *şurayı* “*şurayı*” (M41/3), *şuraları* “*şuraları*” (M22/54).

Yönelme hâli: *şuraya* “*şuraya*” (M43/44), *şuralarına* “*şuralarına*” (M8/127).

Bulunma hâli: *şurada* “*şurada*” (M45/14), *şuralarda* “*şuralarda*” (M22/101).

Ayrılma hâli: *şoradan* “*şuradan*” (M33/10).

İlgi hâli: *şuranıñ* “*şuranın*” (M23/2).

3.3.3. Dönüştülük Zamiri

Bölge ağzında dönüştülük zamiri Standart Türkiye Türkçesindeki gibi “kendi” kelimesinin yanında “gendi” kelimesi de görülür.

kendi “kendi” (M6/10), gendi “kendi” (M39/100), gendimi “kendimi” (M42/37), gendiñi “kendini ” (M12/77), kendini “kendini” (M34/31), gendiñden “kendinden” (M22/51), gendisi “kendisi” (M4/15), kendimiz “kendimiz” (M17/8), gendimizi “kendimizi” (M2/44), gendileri “kendileri” (M30/3).

3.3.4. Belgisizlik Zamiri

Bölge ağzındaki bazı belgisizlik zamirleri aşağıdaki gibidir:

çoğu “çoğu” (M4/34), biri “biri” (M1/13), birileriyle “birileriyle” (M13/222), bazısı “bazısı” (M36/66), kimi “kimi” (M13/82), kimisi “kimisi” (M43/97), hepsi “hepsi” (M9/6), herkez “herkes” (M36/105), herkese “herkese” (M11/19), başkasıyla “başkasıyla” (M7/49), şey “şey” (M13/127).

3.3.5. Soru Zamirleri

Bölge ağzında “kim, hangi, hangı” kelimeleri soru zamiri olarak kullanılır.

kim “kim” (M3/50), hangisi “hangisi” (M6/5), hangımızı “hangimizi” (M30/9).

3.4. Zarflar

Bir fiilin, sıfatın, veya başka bir zarfın önüne gelerek anlamını durum, zaman, miktar, yer-yön ve soru yönünden etkileyen kelimelerdir.

3.4.1. Durum Zarfları

Bölge ağzındaki bazı durum zarfları aşağıdaki gibidir:

burdan da zor iner “burdan da zor iner” (M1/36), halıya gidelim birbirimize **barabar** oturalım “ birbirimize halıya gidelim beraber oturalım” (M3/3), gün ağarıyor böyle **yavaş yavaş** “gün böyle yavaş yavaş ağarıyor” (M5/10), **garariñsire** çaların “kararınca çalarım” (M8/29), şimdi **eğri** oturcañ **doğru** konuşıcañ “şimdi eğri oturacaksın doğru konuşacaksın” (M21/4), hastanede **gözelcene** biz evlendik “biz hastanede güzelce evlendik (M34/7), **datlı** oluyor “tatlı oluyor” (M40/40), **iyi** olmuş

ğuzum “iyi olmuş kuzum” (M42/46), **neligsire** böyüdük “ne zahmetlerle böyüdük” (M42/51).

3.4.2. Zaman Zarfları

Bölge ağzındaki bazı zaman zarfları aşağıdaki gibidir:

ilkin fesi giyeñ “fesi ilk önce giyersin” (M8/122), *iki çocuk zabaha ğadar cillĝ cillĝ baĝırırır* “iki çocuk sabaha kadar çillik çillik baĝırır” (M12/89), *valla esgiden, çoluk cocuĝ varıkan daha mutluyduk* “vallahi eskiden çoluk çocuk varken daha mutluyduk” (M14/24), *şindi dünyaya geleydik* “şimdi dünyaya gelseydik” (M15/17), *aĝşam şu gocayla ikimiz bir olurduk* “akşam şu kocayla ikimiz bir olurduk” (M18/16), *önceden ĝız istemeye gitdik* “önceden kız istemeye gittik” (M31/1), *onnara güzün aldık motoru* “onlara motoru güzün aldık (M32/27), **ölene yakın** gelin kuafere gidiyor geliyor “öğlene yakın gelin kuaföre gidip geliyor” (M46/30).

3.4.3. Yer- Yön Zarfları

Bölge ağzındaki bazı yer-yön zarfları aşağıdaki gibidir:

anteni yoĝarı çıkardık “anteni yukarı çıkardık” (M4/26), *geliñ beri* “beri gelin” (M3/10), *dışarı çıktık* “dışarı çıktık” (M5/30), *biz içeri girdikten sonra artık o iş bitiyor* “biz içeri girdikten sonra artık o iş bitiyor” (M5/30), *geri giderdi* “geri giderdi” (M13/44), *ne ileri çekilmiş ne geri gelebilmiş* “ne ileri çekilmiş ne geri gelebilmiş” (M22/49), *üş gün öte gaçar* “üç gün öte kaçar” (M43/96).

3.4.4. Miktar Zarfı

Bölge ağzındaki bazı miktar zarfları aşağıdaki gibidir:

saman şöyle az giderdi bıdıķı “saman şöyle az birazcık giderdi” (M7/32), *biraz süslerdi* “biraz süslerdi” (M8/57), *amma var ya çok korkduk* “ama var ya çok korktuk” (M13/160), *pek yirdi dahını ya çoĝ al dir* “pek yirdi tahini çok al der” (M22/123), *aşşa yoĝarı kırk kırk bir senelik evliyim ben* “ben aşağı yukarı kırk kırk bir senelik evliyim” (M39/79), *saĝılmaya pek gitmezdim ben* “ben saĝılmaya pek gitmezdim” (M45/42).

3.4.5. Soru Zarfı

Bölge ağızındaki bazı soru zarfları aşağıdaki gibidir:

nası yapayın “nasıl yapayım” (M13/215), **ne nenuñ_uçu** alıyorsunuz siz bunu “ ne bunu niçin alıyorsunuz” (M26/22), **neden** idiğini hacılar ismini neye verdiklerini bilmiyorum gızım “kızım hacılar ismini niye verdiklerini neden olduğunu bilmiyorum” (M41/72), **günnüğü nasıl** geçiririz “günlüğü nasıl geçiririz” (M43/48), **mesela düğün ne zaman** olacak “mesela düğün ne zaman olacak” (M46/9).

3.5. Sıfatlar

İsimlerin önüne gelerek isimleri nitelik, işaret, belgisizlik ve soru bakımından belirten kelimelerdir.

3.5.1. Niteleme Sıfatları

Bölge ağızındaki bazı niteleme sıfatları aşağıdaki gibidir:

esgi ev “eski ev” (M4/23), **eyi** rüzgar “iyi rüzgâr” (M7,731), **güzel** bi çencere “güzel bir tencere” (M8/121), **çoğ** anılar “çok anılar” (M10/25), **biberli** çay “biberli çay” (M11/24), **küçüğ_oğlum** “küçük oğlum” (M13/15), **böyük** gızım “büyük kızım” (M42/66), **geş** gızlar “genç kızlar” (M43/13).

3.5.2. Belirtme Sıfatları

3.5.2.1. İşaret Sıfatları

Bölge ağızındaki bazı işaret sıfatları aşağıdaki gibidir:

bu diz kapağım “bu diz kapağım” (M2/37), **şo** dağa “şu dağa” (M8/63), **şu** ev “şu ev” (32/27), **şo** hastaneniñ “şu hastanenin” (M41/80), **bu** atlarla “bu atlarla” (M36/92), **o** devürde “o devirde” (M37/33).

3.5.2.2. Sayı Sıfatları

3.5.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları

bi yolcu “bir yolcu” (M3/45), *iki* *gardeşimiz* “iki kardeşimiz” (M5/18), *üç beş* *akrabaya* “üç beş akrabaya” (M5/25), *on eşşek* “on eşek” (M8/62), *gırk beş* *lira* “kırk beş lira” (M21/48), *altı yidi* *sene* “altı yedi sene” (M43/101), *otuz gırk* *kişi* “otuz kırk kişi” (M45/35).

3.5.2.2.2. Üleştirme Sayı Sıfatı

ikişer üçer okka duz “ikişer üçer okka tuz” (M11/8), *birer* *goyun* “birer koyun” (M33/35).

3.5.2.2.3. Sıra Sayı Sıfatı

altıncı *gátda* “altıncı katta” (M22/80), *yidinci* *ayın birinde* “yedinci ayın birinde” (M41/1), *dördüncü* *sene* “dördüncü sene” (M41/14), *ikinci* *rekáda* “ikinci rekata” (M41/65), *yim beşinci* *sene* “yirmi beşinci sene” (M44/35), *doğuzuncu* *günü* “dokuzuncu günü” (M44/58).

3.5.2.2.4. Kesir Sayı Sıfatı

yarım dölüm “yarım dönüm” (M7/48).

3.5.2.3. Belgisizlik Sıfatı

Bölge ağzındaki bazı belgisizlik sıfatları aşağıdaki gibidir:

her işi “her işi” (M12/7), *bazı* *ğayınнар* “bazı kaynanalar” (M13/55), *başka* *bayan* “başka bayan” (M22/105), *başğa* *yirlerden* “başka yerlerden” (M24/1), *herhangi bir* *zorluklar_ıla* “herhangi bir zorluklarla” (M36/22), *bütün* *komşular* “bütün komşular” (M36/94), *biraz* *eziyet* “biraz eziyet” (M39/44), *öbür* *oğlan* “öbür oğlan” (M44/38).

3.5.2.4. Soru Sıfatları

Bölge ağzındaki bazı soru sıfatları aşağıdaki gibidir:

nası bir şey “*nasıl bir şey*” (M4/21), *ğaş daire* “*kaç daire*” (M7/21), *ğaç sene* “*kaç sene*” (M8/8), *ne ğadar eşşek* “*ne kadar eşek*” (M19/12), *hangı hastaneye* “*hangi hastaneye*” (M22/61).

3.6. Edatlar

Edatlar manaları olmayan görevleri bulunan kelimelerdir. Tek başına anlamları yoktur. Hiçbir nesne veya hareketi karşılamazlar. Anlamli kelimelerle beraber kullanılarak onları desteklemek suretiyle gramer vazifesi görürler. Edatlar; ünlem edatları, bağlama edatları, son çekim edatları olarak üçe ayrılır (Ergin, 2010: 348).

3.6.1. Ünlem Edatları

His ve heyecanları, sevinç, keder, ızdırıp, nefret, hayıflanma, coşkunluk gibi ruh hallerini; tabiat seslerini, seslenmelerini; tasdik, red, sorma, gösterme gibi beyan şekillerini ifade eden edatlardır.

Ünlem edatları; ünlemler, seslenme edatları, sorma edatları, gösterme edatları, cevap edatları olmak üzere beşe ayrılır.

3.6.1.1. Ünlemler

Metinlerde “ah, aman, vay, yav” ünlemleri görülür.

ah *ğızım burda gelin cumartesi yaparlardı* “*ah! kızım burada gelin cumartesi yaparlardı*” (M12/65), *aman* *esgi yemeklerden işdi yoğurt çorbası olurdu* *ğızım* “*aman! eski yemeklerden işte yoğurt çorbası olurdu kızım*” (M46/34), *rāmetli vay* *ğüllü* *ğız gendiñe mi yakdın türküleri* *vay* “*rahmetli vay* *ğüllü kız kendine mi yaktın türküleri* *vay*” (M34/32), *yav* *hasta olayın masta olayın alacağım ben didim* “*yav hasta olayım masta olayım alacağım ben dedim*” (M44/106).

3.6.1.2. Seslenme Edatları

Metinlerde “yavrum, hadi, haydi, ulan” gibi seslenme edatları görülür.

her işi yaptık yavrum “her işi yaptık yavrum” (M12/7), *gız demiş hadi kaçalım* “kız demiş hadi kaçalım” (M13/32), *haydi* yavrum yallah alıllar gideller “hadi yavrum yallah alırlar giderler” (M33/23), *ulan* ben ne yapayın “ulan ben ne yapayım” (M21/12).

3.6.1.3. Sorma Edatları

Metinlerde “hangı, hangımız, hanı, hani, nasıl, nası, nenuñ_uçu” gibi sorma edatları görülür.

onu hangımız dökdüyse on om beş kişi manga mangayı götürüyollar ya “onu hangimiz döktüyse on, on beş kişi manga mangayı götürüyorlar” (M30/9), *hanı* az olmadı dolu döğdü “hani az olmadı dolu dövdü” (M45/26), *hani* düğün hazırlığında yanacak “hani düğün hazırlığında yanacak” (M8/65), *geldim nasıl* açallar “geldim nasıl açarlar” (M22/107), *nası* yapayın “nasıl yapayım” (M13/215), *ne nenuñ_uçu* alıyorsuñuz siz bunu “siz bunu niçin alıyorsunuz” (M26/22).

3.6.1.4. Gösterme Edatları

Metinlerde gösterme edatları “işte, işde, aha, daha, te, ta” şeklindedir.

işde bura bir cahil köy işte şorda bir okulumuz var “işte burası bir cahil köy işte şurada bir okulumuz var” (M25/9), *altına şeyleri serdim paspas maspas işde* ne güzel zabahladık “altına şeyleri serdim paspas maspas işte ne güzel sabahladık” (M33/14), *aha işde* nöğreceñ gızım “aha işte ne yapacaksın kızım” (M43/116), *daha* burda yaşardım “daha burda yaşardım” (M22/32), *te* anğara’dan şimdi her yandan viriyorlar ya “ta Ankara’dan şimdi her yandan veriyorlar ya” (M2/56), *ben ta* şo binalardan yanni şo garşı binalar var “ben ta şu binaların yanı, şu karşı binalar var” (M45/12).

3.6.1.5. Cevap Edatları

Metinlerde “evet, yo, tabi, he” gibi cevap edatları görülür.

evet varıyın didi doğdur şimdi “ evet varırım dedi doktor şimdi” (M22/96), yo olmaz onuñ işi var yemek yapacak işde “yok olmaz onun işi var yemek yapacak işte” (M13/47), tabi bilirdi, bakardı “tabi bilirdi, bakardı” (M22/111), he çocuğlar ıla şeyler ile şimdi gavinez var onu topladım geldim “he çocuklarla şeylerle şimdi domates var onu topladım geldim” (M26/6).

3.6.2. Bağlama Edatları

Kelimedden küçük dil birliklerini, kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri şekil veya mana bakımından birbirine bağlayan, onlar arasında bağlantı kuran edatlardır. Türkçede aslında bağlama edatı yoktu. Bağlama edatları Türkçede sonradan ve yabancı dillerin tesiri ile ortaya çıkmıştır. Bu yüzden Türkçede kullanılan bağlama edatlarının büyük bir kısmı yabancı kökenlidir (Ergin, 2010:352).

3.6.2.1. Sıralama Edatları

Metinlerde “ ile, ıla, ılan, ve, dahi” gibi sıralama edatları görülür.

eşşeğ ile çapayla moturla “eşek ile çapayla moturla” (M7/54), pilav ıla et “pilav ile et” (M8/61), kabir ve cami “kabir ve cami” (M5/36), nasıl yapayın, yapamam idemem didiyse dahi biz gör vermeyiz demiş “nasıl yapayım, yapamam edemem dediyse de biz kor vermeyiz demiş (M13/215).

3.6.2.2. Denkleştirme Edatları

Metinlerde “ veya, veyahut, yahut, yavut, ya” gibi denkleştirme edatları görülür.

cumadan sonra veya yarın “cumadan sonra veya yarın” (M5/20), kız oğlanı ister veyahut dünür gideri “kız oğlanı ister yahut dünür gider” (M8/48), büyük tepsiler götürü yahut ki hediye “büyük tepsiler götürür yahut hediye” (M19/26), yavut alañ’da gızımız var “yahut Alan’dan kızımız var” (M1/34), öte beri gider ya sinek minek

geTdiyse onda galacak “bir şeyler gider **ya** sinek minek gittiyse onda kalacak” (M8/43).

3.6.2.3. Karşılaştırma Edatları

Metinlerde “hem... hem, kimi...kimi, ne... ne, ya...ya” gibi karşılaştırma edatları görülmüştür.

hem añladır **hem** gülüşür “hem anlatır hem gülüşür” (M8/86), **kimi** onu yir **kimi** ondan yir “kimi onu yer kimi ondan yer” (M13/82), **ne** bağırırdık **ne** dövüştük “ne bağırırdık ne dövüştük” (M13/172), **ne** in var **ne** cin var **ne** peri var “ne in ne cin var ne peri var” (M13/197), südü **ya** yoğurt **ya** peynir yaparız “sütü ya yoğurt ya peynir yaparız” (M6/4).

3.6.2.4. Cümle Başı / Sonu Edatları

Metinlerdeki cümle başı/sonu edatları şu şekildedir:

amma biz gidemedik “ama biz gidemedik” (M1/30), **ama** ben ölmedikten soñura bu gapıdan giremez “ama ben ölmedikten sonra bu kapıdan giremez” (M3/35), **hatta** benden başğa çıbıkları goyan olmadı “hatta benden başka çubukları koyan olmadı” (M3/8), **velhasıl** şöyle atardıñ “velhasıl şöyle atardık” (M4/7), onları **sanki** onlar bi yinir gibi amma bükemiyoñ “onları sanki onlar bir yenir gibi ama bükemiyorsun” (M4/10), ha **dimek ki** asgerden dayak yimedim yimeden geldim diyen yalan söyler_imiş “ha demek ki askerden dayak yemedim yemeden geldim diyen yalan söylermiş” (M5/14), **tabi** heyecanla paldır küldür gittik “tabi heyecanla paldır küldür gittik” (M5/30), öküzler ğari pek şiy olmazdı **da** ğaşmazdı **da** “öküzler artık pek şey olmazdı da kaçmazdı da” (M7/34), küçük olunca yani istemediler biraz **nitekim** öyleleksire “nitekim küçük olunca yani istemediler biraz öylelikle” (M13/50), elmayı atacak **ya** elma zehirliymiş “elmayı atacak ya elma zehirliymiş” (M13/217), şindi bi tane **bile** yok da herkes de bi at var_ıdı yani “şimdi bi tane bile yok da herkes de bir at vardı yani” (M16/20), ankara disem **de** ğötüreceksiñiz “Ankara desem de ğötüreceksiniz” (M22/28), bobalığ bilmiyordum **ki** öz boba biliyordum “babalık bilmiyordum ki öz boba biliyordum” (M22/54), bobañ söylerse yara olsun “baban söylerse yara olsun” (M22/96), bi yere gidileceğ_ise on gibi işimizi hallederiz “bi

yere gidilecekse on gibi işimizi hallederiz (M35/22), **keşke** otuz ay yapaydım “keşke otuz ay yapaydım” (M37/44), **velevki** sen sağcıydın sen solcusuñ o davadan altı ay yattı “velevki sen sağcısın sen solcusun o davadan altı ay yattı” (M39/34), **yalnız** şeyde bu hatıp'ta bi tene varıydın uzman “yalnız şeyde bu Hatıp'ta bi tane uzman vardı” (M39/44), şimdiki günüm çok iyi çünkü **şimdi** dört kızım varıdı “şimdiki günüm çok iyi çünkü şimdi dört kızım vardı” (M41/117), benim bobalığım **değil** bobam “benim babalığım değil babam (M42/130), birbirini görüyorlar **eğer** onlar anlaşırsa ağşam dirler “birbirini görüyorlar eğer onlar anlaşırsa akşam derler” (M46/1) oradan **sözüm yabana** eşşeklerilen babam rāmetli önüme çıkmış “oradan sözüm yabana eşşeklerle babam rahmetli önüme çıkmış” (M41/80), **hele** yorulduk, **hele** yorulduk “hele yorulduk, hele yorulduk (M43/116).

3.6.3. Son Çekim Edatları

İşletme eki görevi gören edatlardır. İsimlerden sonra gelerek onların çeşitli zarf hâllerini yapar. Görev bakımından edatları hâl eklerine benzetebiliriz. Hâl ekleri isimlerin isim hâllerini; son çekim edatları ise ismin zarf hâllerini meydana getirirler (Ergin, 2010:365-366).

Metinlerde “uçun, için, dolayı, beri, diy, sonra, geri, kiri, kere” edatları görülür.

şindi bu bu iş **uçun** çocuğu olan genc_olan şehiri buldu “şimdi bu iş için çocuğu olan genç olan şehiri buldu” (M2/7), onu bilmediğim **için** bi şey diyemem “onu bilmediğim için bir şey diyemem” (M13/115), muhdarlığdan **dolayı** bi şeyler olur “muhtarlıktan dolayı bir şeyler olur” (M13/40), doğsan sekiziñ altıncı ayından **beri** “doksan sekizin altıncı ayından beri” (M21/61), ölmem belki ne **diy** öleyin ğan gitmeyile “ölmem belki ne diye öleyim kan gitmesiyle” (M22/59), ilkokulu bitirdikten **sonra** babama didim “ilkokulu bitirdikten sonra babama dedim” (M36/3).

“geri, kiri, kere”

Bu edat, “sonra” anlamını karşılayan bir çekim edatıdır. -DAn ayrılma hâli ekiyle kullanılır (Aşçı, 2016: 191). Bu edat, bölge ağzında yaygın olarak kullanılan bir edattır.

ondan **kere** hayvanlarıñ yimini virdik “ondan sonra hayvanların yemini verdik” (M38/1), işledigden **geri** harman dökdük “işledikten sonra harman dökdük” (M38/8), ğaymāni bişirdikden **keri** yoğurt çalardık “kaymağını pişirdikten sonra yoğurt mayalardık” (M45/33), on gün şey olduktan **keri** susamı serdikden **kere** döğerler “on gün şey olduktan sonra susamı serdikten sonra döverler” (M47/25).

3.7. Fiiller

3.7.1. Şahıs Ekleri

3.7.1.1. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri

Bölge ağzında zamir kökenli şahıs ekleri; geniş zaman, öğrenilen geçmiş zaman, şimdiki zaman, gelecek zaman çekimlerinde kullanılır.

Teklik Birinci Şahıs

-Im, -Um, -m, (I)n, Un

istemem “istemem” (M4/37), *geşmissim* “geçmişim” (M5/11), *gidecem* “gideceğim” (M13/19), *biliyorum* “biliyorum” (M16/5).

Bölge ağzında birinci teklik şahıs eki *-(I)n, -(U)n*, şeklinde de görülür. *-In, Un*, eki Eski Anadolu Türkçesindeki *-vAn* (ben)’ in belki de *-AyIn* ekinin tesiri ile ortaya çıktığı söylenebilir (Ergin, 2010:285).

giderin “giderim” (M6/1), *değişmen* “değişmem” (M22/9), *çıkaman* “çıkamam” (M25/3), *gidiyoruyun* “gidiyorum” (M25/5), *ğabul itmiyorun* “kabul etmiyorum” (M42/109).

Teklik İkinci Şahıs

-sIn, -sİñ, -sUn, sUñ

yapıvirisiñ “yapıverirsin” (M3/39), *döküyorsuñ* “döküyorsun” (M13/151), *yüklediyouşun* “yükletiyorsun” (M32/20), *atacaşıñ* “atacaksın” (M44/119).

Teklik Üçüncü Şahıs

Bölge ağzında teklik üçüncü şahıs çekimi standart Türkiye Türkçesinde olduğu gibi eksizdir.

geliyoru “geliyor” (M2/10), bitirecek “bitirecek” (M21/20), doyurmuş “doyurmuş” (M25/16), yapar “yapar” (M43/14).

Çokluk Birinci Şahıs

-Iz, -Uz

bilemeyiz “bilemeyiz” (M2/1), alamāyoruz “alamıyoruz” (M3/11), götürüz “götürürüz” (M20/17), galdırıyız “kaldırıyoruz” (M26/12), gidicâğmişimiz “gidecekmiz” (M41/37).

Bölge ağzında öğrenilen geçmiş zaman çokluk birinci şahıs eki bazı örneklerde (i)k, (ü)k şeklinde de kullanılmıştır.

inmissik “inmişiz” (M5/35), dökmüssük “dökmüşüz” (M30/10).

Çokluk İkinci Şahıs

-sİñIz, -sUñUz

alırsıñız “alırsınız” (M16/24), gātmanıñsıñız “katmamışsınız” (M22/105), alıyorsuñuz “alıyorsunuz” (M26/22), yaşıyorsuñuS “yaşıyorsunuz” (M41/84).

Çokluk Üçüncü Şahıs

-IAr

yiller “yerler” (M1/11), gömuşla “koymuşlar” (M4/2), diyolla “diyorlar” (M13/224), okudullar bakallar “okuturlar, bakarlar” (M25/10), bitiriler “bitirirler” (M33/22), getirmişler “getirmişler” (M39/77).

3.7.1.2. İyelik Kökenli Şahıs Ekleri

Bölge ağzında görülen geçmiş zaman ve şart çekiminde kullanılır.

Teklik Birinci Şahıs

-m

çalışırdım “çalışırdım” (M3/29), geldim “geldim” (M4/27), oturuydum “otururdum” (M13/14), dutuldum “tutuldu” (M18/24), azarlamasam “azarlamasam” (M22/50), büyüddüm “büyüttüm” (M33/15), disem “desem” (M42/14).

Teklik İkinci Şahıs

-n, -ñ

Bölge ağzında teklik ikinci şahıs ekinde /ñ/ ünsüzü korunmuştur.

görmediydin “*görmediydin*” (M5/12), *bulursañ* “*bulursan*” (M8/62), *virecēseñ* “*vereceksen*” (M12/21), *öldüremediñ* “*öldüremedin*” (M13/231), *bulduñ* “*buldun*” (M22/14), *gótürdüñ* “*götürdün*” (M22/64), *viridiñ* “*verdin*” (M42/43).

Teklik Üçüncü Şahıs

Teklik üçüncü şahıs eksizdir.

didiyse “*dediyse*” (M13/215), *soyudu* “*soğudu*” (M8/40), *gülüşürdü* “*gülüşürdü*” (M22/14), *bağdı* “*baktı*” (M33/19), *durusa* “*durursa*” (M46/8).

Çokluk Birinci Şahıs

-k

yaparsak “*yaparsak*” (M1/3), *çaldık* “*çaldık*” (M8/77), *ekersek* “*ekersek*” (M14/13), *ğorduk* “*koyardık*” (M18/20), *sürerdik* “*sürerdik*” (M30/14), *ğördük* “*gördük*” (M39/73).

Çokluk İkinci Şahıs

-ñIz, ñUz, -nIz, -nUz

Bölge ağzında çokluk ikinci şahıs ekinde /ñ/ ünsüzü korunmuştur.

ğötürüseñiz “*götürürseniz*” (M22/65), *ğıydıñız* “*kıydınız*” (M22/114), *bakaydınız* “*baksaydınız*” (M39/58), *öldürdüñüz* “*öldürdünüz*” (M22/114), *yazdırısañız* “*yazdırırsanız*” (M41/5).

Çokluk Üçüncü Şahıs

-lAr

didiler “*dediler*” (M13/8), *beldiler* “*böldüler*” (M14/10), *pisleseler* “*pisleseler*” (M18/22), *ğodular* “*koydular*” (M24/19), *çığırdılar* “*çağırdılar*” (M26/16), *düşürdüler* “*düşürdüler*” (M37/46), *yapsalar* “*yapsalar*” (M39/22).

3.7.2. Şekil ve Zaman Ekleri

3.7.2.1. Geniş Zaman

Geniş zaman eki bölge ağzında *-r*, *-Ar* şeklindedir. Geniş zaman ekinin ikinci ve üçüncü şahıslarda eriyip kaybolması yaygın görülen bir olaydır (Gülsevin,2002: 111).

I. Teklik Şahıs

Bölge ağzında birinci teklik şahıs eki olarak *-Im*, *-Um* ekinin yanında *-In*, *-Un* eki de kullanılır. Ek bazen *-m* ve *-n* şeklinde de kullanılır.

gezerin “*gezerim*” (M2/40), *dutarın* “*tutarım*” (M3/28), *giderin* “*giderim*” (M6/1), *görün* “*koyarım*” (M6/9), *yağarın* “*yakarım*” (M34/24),

Bölge ağzında bazı örneklerde geniş zaman ekindeki /r/ si dümüştür ve iki ünlü arasında bir /y/ ünsüzü türemiştir.

ezdiriyin “*ezdiririm*” (M8/27), *variyyin* “*varırım*” (M36/45), *viriyin* “*veririm*” (M41/82), *ğakıyyin* “*kalkarım*” (M45/5).

Olumsuz

çıkaman “*çıkamam*” (M25/2), *değişmen* “*değişmem*” (M22/9), *ğalman* “*kalmam*” (M22/146).

II. Teklik Şahıs

Bölge ağzındaki geniş zaman ekindeki /r/ ünsüzü düşmüştür.

yayañ “*yayarsın*” (M1/16), *ütleñ* “*ayıklamak*” (M1/20), *ğurarsıñ* “*kurarsın*” (M3/39), *bilmeñ mi* “*bilmez misin*” (M7/41), *yaparsıñ* “*yaparsın*” (M13/66), *yapan* “*yaparsın*” (M19/1).

Olumsuz

ğöremeñ “*ğöremezsın*” (M30/5), *söyleyemeñ* “*söyleyemezsin*” (M42/71).

III. Teklik Şahıs

Bölge ağzında bazı örneklerde geniş zaman ekindeki /r/ ünsüzü düşmüştür.

geçinir “*geçinir*” (M2/12), *dolandırı* “*dolandırır*” (M8/16), *yoğuru* “*yoğurur*” (M8/69), *yıkar* “*yıkar*” (M11/11), *bişiri daşırı* “*pişirir taşırır*” (M33/49).

Olumsuzuz

olmaz “olmaz” (M1/5), yinmeS “yenmez” (M4/11), dağdıralmaz “taktırmaz” (M7/49), beyenmez “beğenmez” (M12/73).

I. Çokluk Şahıs

Bölge ağızında bazı örneklerde geniş zaman ekindeki /r/ ünsüzü düşmüştür. Ayrıca şahıs ekindeki /z/ sesi bazen yarı tonlulaşarak /S/ sesine döner.

diriz “deriz” (M3/6), varıyız “varırız” (M15/2), yaparız “yaparız” (M17/10), ğaldırıyız “kaldırırız” (M26/12), ısladıız “ıslatırız” (M28/5), geliriS “geliriz” (M47/22).

Olumsuzuz

istemeyiz “istemeyiz” (M13/204), götüremeyiz “götüremeyiz” (M22/27), diyemeyiz “diyemeyiz” (M22/38), anlatamayız “anlatamayız” (M27/9) vermeyiz “vermeyiz” (M45/44).

II. Çokluk Şahıs

bilirsiniiz “bilirsiniz” (M22/26), alırsiniiz “alırsınız” (M16/24).

III. Çokluk Şahıs

Üçüncü çokluk şahıs çekiminde geniş zaman eki gerileyici benzeşme yoluyla /l/ ünsüzüne döner.

oynallar “oynarlar” (M1/7), siyr_idelle “seyrederler” (M4/38), diller “derler” (M5/39), çağırilla “çağırırılar” (M26/14), veriler “verirler” (M29/1).

Olumsuzuz

virmezler “vermezler” (M18/13), gelmezler “gelmezler” (M43/66), bilmezler “bilmezler” (M43/103), götürmezler “götürmezler” (M45/17).

3.7.2.2. Görülen Geçmiş Zaman

Görülen geçmiş zaman eki bölge ağzında *-DI, -DU* şeklindedir. Ek satandart Türkiye Türkçesinden farklı olarak her zaman ünsüz uyumuna girmez. Türkiye Türkçesinde olduğu gibi iyelik kökenli şahıs ekleri ile çekimlenir.

Teklik Birinci Şahıs

everdim “evlendirdim” (M12/16), girdim “girdim” (M21/1), büyüttüm “büyüttüm” (M33/1), yaptım “yaptım” (M44/7), sattım “sattım” (M36/9).

Olumsuzu

gidemedim “gidemedim” (M1/27), kaldıramadım “kaldıramadım” (M22/6), goymadım “koymadım” (M35/5), karşılaşmadım “karşılaşmadım” (M36/22), dimedim “demedim” (M42/64).

Teklik İkinci Şahıs

dediñ “dedin” (M7/47), kaldıñ “kaldın” (M22/79), gördüñ “gördün” (M33/41), duyduñ mu “duydun mu” (M42/115).

Olumsuzu

almadıñ “almadın” (M5/11), yetiştiremediñ “yetiştiremedim” (M13/57), gitmediñ mi “gitmedin mi” (M42/41).

Teklik Üçüncü Şahıs

ğaldı “kaldı” (M2/4), güttü “güttü” (M8/92), durdu “durdu” (M12/79), öldü “öldü” (M21/14) didi “dedi” (M22/24).

Çokluk Birinci Şahıs

unudduk “unuttuk” (M1/5), sevdük “sevдик” (M1/21), yidik “yedik” (M2/23), takılattık “tıkılattık” (M22/94), evlendik “evlendik” (M34/6).

Olumsuzu

itmedik “etmedik” (M12/62), dokumadık “dokumadık” (M13/132), yimedik “yemedik” (M42/5), almadık “almadık” (M44/73), kaldıramadık “kaldıramadık” (M45/21).

Çokluk İkinci Şahıs

ğtydınız “kıydınız” (M22/114).

Çokluk Üçüncü Şahıs

dönderdiler “döndürdüler” (M10/4), götürdüler “götürdüler” (M18/12), attılar “attılar” (M22/75), gödular “koydular” (M24/19), çıktılar mı “çıktılar mı” (M42/117), ğurdular “kurdular” (M44/87).

Olumsuz

yollamadılar “göndermediler” (M12/80), demediler “demediler” (M14/14), ğatmadılar “katmadılar” (M22/100), başaramadılar “başaramadılar” (M39/59), gitmediler “gitmediler” (M44/36).

3.7.2.3. Öğrenilen Geçmiş Zaman

Öğrenilen geçmiş zaman eki bölge ağzında *-mİş*, *-mUş* şeklindedir. Bölge ağzında bu ek birinci çoğul şahıs dışında zamir kökenli şahıs ekleri ile çekimlenir. Ayrıca teklik birinci ve ikinci şahıs çekiminde ekin son sesi olan /ş/ ünsüzü gerileyici benzeşme yoluyla /s/ ünsüzüne dönmüştür.

Teklik Birinci Şahıs

geşmissim “geçmişim” (M5/11).

Teklik İkinci Şahıs

bakmışsın “bakmışsın” (M33/22).

Teklik Üçüncü Şahıs

yapmış “yapmış” (M2/38), taşınmış “taşınmış” (M16/2), ölmüş “ölmüş” (M22/128), gelmiş “gelmiş” (M41/60).

Olumsuz

inmemiş “inmemiş” (M2/1), indirememiş “indirememiş” (M3/19), almamış “almamış” (M13/206).

Çokluk Birinci Şahıs

Bölge ağzında öğrenilen geçmiş zaman eki zamir kökenli şahıs ekinin yanında iyelik kökenli şahıs eki ile de çekimlenir.

almışız “almışız” (M41/75), inmissik “inmişiz” (M5/35), dökmissük “dökmüşüz” (M30/10).

Çokluk İkinci Şahıs

Olumsuz

gatmamışsınız “katmamışsınız” (M22/105).

Çokluk Üçüncü Şahıs

çıkmişlar “çıkmişlar” (M2/2), gitmişler “gitmişler” (M3/19), gomuşla “koymuşlar” (M4/1), tutmuşlar “tutmuşlar” (M13/186), görüşmüşler “görüştüğü” (M12/53).

Olumsuz

görmemişler “görmemişler” (M24/12), devürmüşler “devirmişler” (M39/26).

3.7.2.4. Gelecek Zaman

Gelecek zaman eki bölge ağzında çeşitli ses hadiselerine bağlı olarak “-AcA, -AcAk” şekillerinde görülür.

I. Teklik Şahıs

Bölge ağzında standart Türkiye Türkçesinden farklı olarak şahıs eki olarak -In ekinin de geldiği görülür.

gitceğin “gideceğim” (M12/23), gönderecem “göndereceğim” (M13/17), geleceğin “geleceğim” (M43/97), gatacām “katacağım” (M20/4).

Olumsuz

yapmiyacam “yapmayacağım” (M13/60), gelmeyeceğin “gelmeyeceğim” (M43/97), itmeyeceğin “etmeyeceğim” (M43/98).

II. Teklik Şahıs

çekivereceñ “çekivereceksin” (M2/58), geleceñ “geleceksin” (M4/35), virecēseñ “vereceksin” (M12/21), gidicen “gideceksin” (M18/47), atacañ “atacaksin” (M35/15), satacaşsıñ “satacaksin” (M44/119).

Olumsuz

ölmeyeceñ “ölmeyeceksin” (M22/120).

III. Teklik Şahıs

okuyacak “okuyacak” (M13/16), çalışdıracak “çalıştıracak” (M3/39), gelecek “gelecek” (M7/17), ğalacak “kalacak” (M8/43), yedirecek “yedirecek” (M8/75).

Olumsuz

görünmeyecek “görünmeyecek” (M8/127), görmeyecek “görmeyecek” (M8/128).

I. Çokluk Şahıs

ne yapacāz “ne yapacağız” (M1/1), çalışacāz “çalışacağız” (M27/9), geleceğiz “geleceğiz” (M20/36).

II. Çokluk Şahıs

ğatacaşsıñız “katacaksınız” (M22/105), götüreceksiñiz “götüreceksiniz” (M22/28).

III. Çokluk Şahıs

yıkayacaklar “yıkayacaklar” (M19/13), ataşlācağlar “ateşleyecekler” (M43/66), ikram edecekler “ikram edecekler” (M5/20).

3.7.2.5. Şimdiki Zaman

Bölge ağzında kullanılan *-yor ve -yuru* ekleri *yorı-* (yürümek) fiilinin ekleşmesi sonucu ortaya çıkan eklerdir. Bölge ağzında bazı örneklerde *yorı-* fiili tam olarak ekleşmeye girmeyerek *-yuru* şeklinde görülür.

I. Teklik Şahıs

Bölge ağzında standart Türkiye Türkçesinden farklı olarak şahıs eki olarak *-In* ekinin de geldiği görülür.

bekletiyom “*bekletiyorum*” (M6/11), *hatırlıyorum* “*hatırlıyorum*” (M16/5), *geliyon* “*geliyorum*” (M25/3), *gidiyoruyun* “*gidiyorum*” (M25/5), *arayorum* “*arıyorum*” (M37/19), *geziyorun* “*geziyorum*” (M44/9).

Olumsuzu

yapamāyom “*yapamıyorum*” (M25/6), *ekmiyom* “*ekmiyorum*” (M40/14), *çalışmıyom* “*çalışmıyorum*” (M40/18), *ğabul itmiyorun* “*kabul etmiyorum*” (M42/109).

II. Teklik Şahıs

çalışıyoñ “*çalışıyorsun*” (M1/14), *koruyıyoñ* “*koruyorsun*” (M13/149), *biliyörüñ* *mu* “*biliyor musun* (25/15), *gidiyörüñ* “*gidiyorsun*” (M22/133), *kesiyorsuñ* “*kesiyorsun*” (32/6).

Olumsuzu

bükemiyoñ “*bükemiyorsun*” (M4/10), *ekmiyoñ* “*ekmiyorsun*” (M40/30).

III. Teklik Şahıs

yitişiyoru “*yetişiyor*” (1/38), *geliyoru* “*geliyor*” (M2/10), *çıkıyoru* “*çıkıyor*” (M3/3), *diyoru* “*diyor*” (M12/48), *alıyo* “*alıyor*” (M13/120), *temizlēyor* “*temizliyor*” (13/192), *diyyor* “*diyor*” (M13/213), *güdüyoru* “*güdüyor*” (M30/3), *sulayor* “*suluyor*” (M31/12).

Olumsuzuz

olmuyor “*olmuyor*” (M13/56), *öldürtmüyor* “*öldürtmüyor*” (M13/227), *gitmēyor* “*gitmiyor*” (M14/18), *bilmēyor* “*bilmiyor*” (M39/32).

I. Çokluk Şahıs

biliyoz “*biliyoruz*” (M2/25), *oğraşıyoz* “*oğraşıyoruz*” (M7/54), *satıyoruyuz* “*satıyoruz*” (M10/25), *yiyoz* “*yiyoyoruz*” (M17/3), *yattıyoruyuz* “*yattıyoruz*” (M37/12), *yiyyoruz* “*yiyyoruz*” (M46/81).

Olumsuzuz

alamāyoz “*alamıyoruz*” (M3/11), *getiremēyoz* “*getiremiyoruz*” (M6/9), *doğumuyoruz* “*dokumuyoruz*” (M13/131), *oturmāyoz* “*oturmuyoruz*” (M14/15).

II. Çokluk Şahıs

yaşıyorsuñuz “*yaşıyorsunuz*” (M41/84), *alıyorsuñuz* “*alıyorsunuz*” (M26/22).

III. Çokluk Şahıs

seviyolar “*seviyorlar*” (M13/201), *yapıyorlar* “*yapıyorlar*” (M10/17), *geçiniyollar* “*geçiniyorlar*” (M16/4), *ğalıyorlar* “*kalıyorlar*” (M39/12), *eğleniyollar* “*eğleniyorlar*” (M39/87).

Olumsuzuz

gitmiyorlar “*gitmiyorlar*” (M3/12), *idivirmeyolar* “*yapıvermiyorlar*” (M13/55), *idmeyolar* “*etmiyorlar*” (M13/56).

3.7.2.6. Emir Kipi

Teklik birinci şahıs emir eki başlangıçta Eski Türkçede *-AyIn* şeklinde idi. Fakat Batı Türkçesinde *-AyIn*'ın yanındaki ekin birinci şahıslardaki /m/ tesiri ile *-AyIm* şekli de ortaya çıkmıştır. Eski Anadolu Türkçesinde *-AyIn*, *-AyIm* şekilleri karışık olarak kullanılmıştır (Ergin,2010:305). Bölge ağızında ekin iki şekli de karışık olarak kullanılır.

I. Teklik Şahıs

açıvireyin “açıvireyim” (M3/43), nüğreyin “ne yapayım” (M19/31), diyeyim “diyeyim” (M25/8), anlatāyım “anlatayım” (M28/1), bakayın “bakayım” (M30/10), göyayın “koyayım” (M35/1), bağıryın “bağıryım” (M35/20), añladay mı “anlatayım mı” (M12/79), tarif ideyin “tarif edeyim” (M13/142).

Olumsuz

görünmeyeyin “görünmeyeyim” (M34/34).

II. Teklik Şahıs

Bölge ağızdaki kullanımını standart Türkiye Türkçesinde olduğu gibi eksizdir. *bağ “bak” (M1/24), yüklet “yüklet” (M7/4), yat “yat” (M18/50), kitle “kilitle” (M22/11), getir “getir” (M22/41) git “git” (M33/49).*

Olumsuz

başlama “başlama” (M12/73), gitme “gitme” (M33/55), atma “atma” (M35/15).

III. Teklik Şahıs

Bölge ağızdaki kullanımını standart Türkiye Türkçesinde olduğu gibi *-sIn, -sUn* şeklindedir.

ğalsın “kalsın” (M12/42), ğurtulsun “kurtulsun” (M18/46), bakılsın “bakılsın” (M22/139), ğitsin “ğitsin” (M34/30).

Olumsuz

olmasın “olmasın” (M2/36), küsmesin, gücenmesin “küsmesin gücenmesin” (M11/22), yaşatmasın “yaşatmasın” (M39/27), düşürmesin “düşürmesin” (M43/111).

I. Çokluk Şahıs

Çokluk birinci şahıs emir eki Eski Türkçede de bugün olduğu gibi *-AlIm, -AlUm* şeklinde idi (Ergin, 2010:306). Bölge ağızında da *-AlIm, -AlUm* şeklindedir.

yaptıralım “yaptıralım” (M1/37), oturalım “oturalım” (M8/3), çıkalım “çıkalım” (M11/1), kaçalım “kaçalım” (M13/55), , diyelim “diyelim” (M43/81).

Bölge ağızında çokluk birinci şahıs emir eki olarak *-AlIk* eki de kullanılır.

bişirelik “pişirelim” (M13/152).

II.Çokluk Şahıs

Bölge ağızında çokluk ikinci şahıs emir eki Eski Türkçede olduğu gibi /ñ/ şeklindedir.

yyiñ “yiyiniz” (M2/23), geliñ “geliniz” (M12/55), domaliñ “domalınız” (M30/10), oturuñ yiñ “oturunuz yiyiniz” (M31/10), ğaħıñ “kalkın” (M35/20).

III Çokluk Şahıs

Bölge ağızındaki kullanımı standart Türkiye Türkçesinde olduğu gibi *-sInlAr*, *-sUnlAr* şeklindedir.

ġötürsünler “götürsünler” (M22/61), yapsınlar “yapsınlar” (M43/103).

3.7.2.7. Şart Kipi

Bölge ağızında şart kipinin kullanımı standart Türkiye Türkçesinden farksızdır.

I. Teklik Şahıs

disem “desem” (M22/29), gitsem “gitsem” (M42/18), yürüsem “yürüsem” (M42/71), öğrensem “öğrensem” (M42/18).

Olumsuz

azarlamasam “azarlamasam” (M22/50).

II. Teklik Şahıs

yapsañ “yapsan” (M2/20), şey etseñ “şey etsen” (M8/10), diseñ “desen” (M30/15).

Olumsuz

çalışmasañ “çalışmasan” (M22/19).

III. Teklik Şahıs

olsa “olsa” (M2/6), iramazan bayramısayda “Ramazan Bayramıysa da” (M36/97).

Olumsuz

almasa “almasa” (M39/100), olmasa “olmasa” (M41/37).

I. Çokluk Şahıs

anlatsak “*anlatsak*” (M5/39), *desek* “*desek*” (M14/29), *görsek* “*görsek*” (M39/73).

III. Çokluk Şahıs

yapsalar “*yapsalar*” (M39/2), *pisleseler* “*pisleseler*” (M18/22).

3.7.2.8. Gereklilik Kipi

Gereklilik kipinin çekimi *-mA / -mAK* isim-fiil ekleriyle iyelik kökenli eklerin ve gerek veya lazım kelimelerinin gelmesi suretiyle de yapılmaktadır (Koraş, 2005: 144).

girmem ilazım “*girmem lazım*” (M22/99), *sormağ lazım* “*sormak lazım*” (M23/5).

Metinlerde istek kipine ve şart kipinin çokluk ikinci şahıs örneğine rastlanmamıştır.

3.7.3. Ek Fiil

İsim ve fiil şekillerinin sonuna gelerek onlardan birleşik fiiller yaptığı için ana yardımcı fiil, isimleri fiilleştirdiği için de isim fiili dediğimiz *i-* (<*er-*)fiilinin tek başına kök olarak kesin ve belirli bir manası yoktur. Bu yüzden “imek” şeklinde fiil ismi kullanılmaz (Ergin, 2001:314). Bölge ağzında “*i-*” fiilinin çekimleri şu şekildedir:

3.7.3.1. Ek Fiilin Geniş Zamanı (Bildirme Ekleri)

Bu ek *i-* (<*er-*) fiilinin geniş zaman eki ve kişi yapıları ile birleşmesi sonucu oluşmuştur. Üçüncü kişi çekiminde ise *-dIr* (<*tur-ur*) şekli kullanılır (Gülsevin, 2002:128).

I. Teklik Şahıs

Bölge ağzında standart Türkiye Türkçesinden farklı olarak *-In* eki de kullanılır.

yaşındayım “*yaşındayım*” (M2/26), *sakadın* “*sakatım*” (M2/37), *arzalıyın* “*arızalıyım*” (M2/37), *hemofili hastasıyım* “*hemofil hastasıyım*” (M2/48), *değil_idi* “*değildi*” (M13/130), *ev hanımıyım* “*ev hanımıyım*” (M17/1).

II. Teklik Şahıs

çiftçisiñ “*çiftçisin*” (M7/47), *sağcısıñ* “*sağcısın*” (M39/34), *nirdesiñ* “*neredesin*” (M33/19).

III. Teklik Şahıs

bulaşıkdır “*bulaşıktır*” (M13/2), *mallardır* “*mallardır*” (M13/9), *domateştir* “*domateştir*” (M13/84), *kıprıs'tadır* “*Kıbrıs'tadır*” (M23/8), *vardır* “*vardır*” (M37/28), *tesbiğdir* “*tespihtir*” (M38/58), *senedir* “*senedir*” (M40/18).

I. Çokluk Şahıs

gomşusuyuz “*komşusuyuz*” (M13/34), *eltiyiz* “*eltiyiz*” (M13/34), *sütçüyüz* “*sütçüyüz*” (M17/5), *mutluyuz* “*mutluyuz*” (M39/80).

II. Çokluk Şahıs

esnafsiñiz “*esnafsınız*” (13/34), *geğçisiñiz* “*gençsiniz*” (M18/22).

3.7.3.2. Ek Fiilin Görülen Geçmiş Zamanı

I. Teklik Şahıs

jandarmaydım “*jandarmaydım*” (M10/21), *ğatdaydım* “*kattaydım*” (M22/87).

III. Teklik Şahıs

öyleydi “*öyleydi*” (M1/13), *şiy_idi* “*şeydi*” (M1/39), *yoğ_udu* “*yoktu*” (M2/3), *aylığ_ıdı* “*aylıktı*” (M2/14), *iyiyidi* “*iyiydi*” (M3/14), *ayıT_ıdı* “*aitti*” (M3/25), *buyudu* “*buydu*” (M8/100), *mar_ıdı* “*vardı*” (M10/5), *adana'daydı* “*Adana'ydı*” (M10/21), *var_ıdı* “*vardı*” (M16/20), *bol_udu* “*boldu*” (M21/35), *çoğ_udu* “*çoktu*” (M42/61), *mezunuydu* “*mezunuydu*” (M44/36).

Bölge ağzında ek fiilin görülen geçmiş zaman ekinin üçüncü teklik çekiminde -dİ eki -dIn şeklinde de görülür:

dİ(n) eki birçok araştırmacı tarafından ele alınmıştır. Bazı araştırmacılar bu ektaki /n/ sesini bir türeme ses olarak değerlendirmiş bazı araştırmacılar ise hiç bir açıklama yapmadan ünsüz türemesi olarak değerlendirmiştir. Anadolu Ağızlarında kullanımına sıklıkla rastlanan –DI(n) yapısındaki /n/ türeme bir ünsüz değildir. Teklik üçüncü şahıs iyelik eklerinden sonra görülebilen /n/ ünsüzü Altay dil birliği dönemindeki 3. şahıs zamiri tartışmalarını akla getirmektedir. Bu -dİ(n) eki Anadolu Ağızlarının sınıflandırılmasında bir ölçüt olarak kullanılabilir (Dinar,2015:155-199).

var_ıdın “vardı” (M39/14), iyiydin “iyiydi” (M40/44).

I. Çokluk Şahıs

rezil_idik “rezildik” (M15/14), çocuğ_uduk “çocuktuk” (M42/3).

3.7.3.3. Ek Fiilin Duyulan Geçmiş Zamanı

aşşağıdaymış “aşağıdaymış” (M2/26), altbaşı oymuş “altbaşı o imiş” (M3/22), ondan_ımış “ondanmış” (M13/160), yokmuş “yokmuş” (M13/214), zor_umuş “zormuş” (18/39), söyleyemiş “şöyle imiş” (M22/129), depegöz_ümüş “Tepegözmüş” (M33/36), böyleymiş “böyleymiş” (M36/44), var_ımış “varmış” (M39/25), bobalığ_ımış “babalıkmuş” (M42/53), yukardaymış_ımış “yukarıda imiş” (M16/1), yaşlarındaymış_ımış “yaşlarındaymış” (M41/53).

3.7.3.4. Ek Fiilin Şartı

var_ısa “varsa” (M4/20), ğadar_ısa “kadarsa” (M8/79), adet_ise “adetse” (M8/84), kendiniñ_ise “kendinin ise” (M31/12), bayramısayda “bayramıysa da” (M36/97).

3.7.4. Fillerin Birleşik Çekimi

3.7.4.1. Hikâye

-(I)dI, -(U)dU

3.7.4.1.1. Geniş Zamanın Hikâyesi

çalışırdım “çalışırdım” (M3/29), oynardıh “oynardık” (M4/3), bayramlardıh “bayramlaşırđık” (M11/23), yuğururdum “yoğururduk” (M12/66), çalarlardı “çalarlardı” (M43/12).

Bazı örneklerde geniş zaman ekindeki /r/ sesi düşer.

bindirilerdi “bindirirlerdi” (M1/12).

Bölge ağzında üçüncü çokluk geniş zaman çekiminde /r/ sesi gerileyici benzeşme yoluyla /l/ sesine döner.

anlatıllardı “anlatırlardı” (M5/4), deller_ıdı “derlerdi” (M7/27).

Bölge ağzında bazı örneklerde geniş zaman ekindeki -r ünsüzü düşmüştür.

ğarıştıryıdı “karıştırdı” (M7/27), çıkıveriydi “çıkıverirdi” (M7/38), çıkıaryıdı “çıkıardı” (M9/16), duruyduğ “dururduk” (M30/1).

3.7.4.1.2. Şimdiki Zamanın Hikâyesi

Bazı örneklerde şimdiki zaman ekindeki /r/ sesi düşer.

çalışmıyordum “çalışmıyordum” (M5/1), bilmiyodum “bilmiyordum” (M12/17), alıyordu “alıyordu” (M30/6), görüyordu “görüyordu” (M32/29), ğaldırıyorduk “kaldırıyorduk” (M32/29), çıkıaryordu “çıkıaryordu” (M37/18), denkleyemiyorduk “denkleyemiyorduk” (M39/61), bilmiyordum “bilmiyordum” (M42/54).

3.7.4.1.3. Gelecek Zamanının Hikâyesi

Bazı örneklerde gelecek zaman ekindeki /k/ sesi düşerek önündeki ünlüyü uzatır.

olacādı “olacaktı” (M2/11), yazdıracaqlar_ıdı “yazdıracaklardı” (M41/4), dağılacağ_ıdı “dağılacaktı” (M44/85).

3.7.4.2. Rivayet

-(I)mIş, -(U)mUş

3.7.4.2.1. Duyulan Geçmiş Zamanın Rivayeti

dökmüş_ümüş “dökmüş (M33/20).

3.7.4.2.2. Şimdiki Zamanın Rivayeti

Bazı örneklerde şimdiki zaman ekindeki /r/ sesi düşerek önündeki ünlüyü uzatır.

gerekliyormuş “gerekliyormuş” (M5/29), geliyormuş “geliyormuş” (M10/1), yapıyormuş “yapıyormuş” (M13/222), bağırıyōmuş “bağırıyormuş” (M35/11), beğenmiyōmuş “beğenmiyormuş” (M3/38).

3.7.4.2.3. Gelecek Zaman Rivayeti

Bazı örneklerde -Acak ekindeki /k/ sesi tonlulaşarak /ğ/ ünsüzüne döner.
bulacağmış “bulacakmış” (M13/218), dinmeyecāğmış “denmeyecekmiş” (M42/14), göyvirecekler_imiş “bırakacaklarmış” (M42/44).

3.7.4.2.4. Geniş Zamanın Rivayeti

sular_ımış “sularmış” (M2/30), dokullar_ımış “dokurlarmış” (M8/15), yapıyollarmış “yapıyorlarmış” (M13/114), yidirmiş “yedirmiş” (M13/227), dermiş “dermiş” (M18/33), gelirler_imiş “gelirlermiş” (M24/4), iççer_ımış “iççermiş” (M42/103), gidermiş “gidermiş” (M33/49), uzadıllarmış “uzatırlarmış” (M35/13).

3.7.4.3. Şart

-sA

3.7.4.3.1. Geniş Zaman Şartı

Bölge ağzında bazı örneklerde geniş zaman ekindeki /r/ ünsüzü düşmüştür. *hastalanırsağ* “*hastalanırsak*” (M2/45), *yaparsañ* “*yaparsan*” (M13/66), *dirsem* “*dersem*” (M14/33), *bulursağ* “*bulursak*” (M35/32), *yazdırısañız* “*yazdırırsanız*” (M41/5), *ekersek* “*ekersek*” (M14/23), *götürüseñiz* “*götürürseniz*” (M22/65).

3.7.4.3.2. Gelecek Zamanın Şartı

Bölge ağzında gelecek zamanın şart çekiminde gelecek zaman ekindeki /k/ sesi düşmüş ve kendinden önceki ünlüyü uzatmıştır.

gidecēsek “*gideceksek*” (M1/33), *dicēseñ* “*diyeceksen*” (M12/51), *konuşacağsağ* “*konuşacaksak*” (M13/64), *dağacāsağ* “*takacaksak*” (M15/6).

3.7.4.3.3. Görülen Geçmiş Zaman Şartı

olduysa “*olduysa*” (M8/26).

3.7.4.4. Katmerli Çekim

3.7.4.4.1. Gelecek Zamanın Rivayeti

gidicāğmişimişiz “*gidecekmişiz*” (M41/37).

3.7.4.4.2. Geniş Zamanın Rivayeti

geçirtmez_imişmiş “*geçirtmezmiş*” (M41/56).

3.7.5. Sıfat- Fiil Ekleri

Nesnelerin hareket vasıflarını karşılayan fiil şekilleridir. Anlam bakımından isim türünden kelimeler arasına girerler. Fiil kök ve gövdelerine sıfat fiil eki getirilerek yapılırlar. Bir yandan zaman ve hareket öbür yandan isim yapma işlevleri ile çekim eki ile yapım eki arasında bir yer tutan fiilden isim yapma eklerine çok yaklaşan eklerdir (Ergin, 2010:333).

-An

Geniş zaman ifade eden bu ek bölge ağzında işlek olarak kullanılır.

eken “eken” (M3/7), eksiğ_olanları “eksik olanları” (M8/55), içen “içen” (M11/22), içmeyen “içmeyen” (M11/22), kovalayan adamın evi “kovalayan adamın evi” (M13/218), geçinen bir köy “geçinen bir köy” (M16/14), giden “giden” (M16/5), hazırlayanım “hazırlayanım” (M18/7), gelenlere “gelenlere” (M19/15), yürüten “yürüten” (M34/34), gıalan işlerini “kalan işlerini” (M36/12), kötüleyen “kötüleyen” (M39/65), yürüyen arabanın tekerine “yürüyen arabanın tekerine” (M42/45), yatana “yatana” (M43/112).

-Ar

Geniş zaman ifade eden bu ek bölge ağzında yaygın bir ek değildir.

kaynar suya “kaynamış suya” (M13/45).

-Dik, -DUk

Geçmiş zaman ifade eden bir ektir.

evlendiğimiz sene “evlendiğimiz sene” (M1/22), suyuñ olduğu yer “suyun olduğu yer” (M3/5), didiği “dediği” (M11/3), olduğumu “olduğumu” (M12/65), sürüldüğünü “sürüldüğünü” (M16/18), aldığım gün “aldığım gün” (M42/73), ağlamadık insan “ağlamadık insan” (M42/75).

-AcAk

Gelecek zaman ifade eden bir sıfat-fiil ekidir.

yapacağımız “yapacağımız” (M7/1), geçirecek bi yer “geçirecek bir yer” (M14/1), yiyecek bi şey “yiyecek bir şey” (M18/8), yapacağımız bir iş “yapacağımız bir iş” (M22/39), gezilecek ziyaretlerimiz “gezilecek ziyaretlerimiz” (M36/51), bakacak adamını “bakacak adamını” (M40/37), sürececek sefam “sürecek sefam” (M42/48).

-mİş - mUş

Geçmiş zaman ifade eden bir sıfat-fiil ekidir.

ğalmış bi şey “kalmış bi şey” (M7/47), geçmişde “geçmişte” (M32/6), kavrulmuş un “kavrulmuş un” (M13/151).

3.7.6. Zarf -Fiil Ekleri**-AsIyA**

Bu ek *-AsI* sıfat-fiil eki ile *-A* yönelme hâli ekinin birleşmesiyle oluşan ve “ıncaya kadar/ inceye kadar” anlamı veren bir ektir (Gülsevin,2001:130).

goyulassıya “koyuluncaya kadar” (M8/45), ölessiye “ölünceye kadar” (M14/9), gelesiye “gelinceye kadar” (M18/39), özleşesiye “özleşinceye kadar” (M28/7), olasıya ğadağ “oluncaya kadar” (M37/37), ğaynayassıya ğadağ “kaynayıncaya kadar (M46/57).

-AII

oldu olalı “oldu olalı” (M1/21), gelin geleli “gelin geleli” (M12/75).

-A

Bölge ağzında bu ek genellikle ikilemeler hâlinde kullanılır.

ağlaya ağlaya “ağlaya ağlaya” (M12/81), vara vara “vara vara” (M13/211), yana yana “yana yana” (M18/32), ğaynada ğaynada “kaynata kaynata” (M28/6), çeke çeke “çeke çeke” (M34/50).

-mAdAn

Bölge ağzında sık kullanılan olumsuzluk ifade eden bir zarf-fiil ekidir.

yimeden “yemeden” (M5/6), gitmeden “gitmeden” (M5/15), ğomadan “koymadan” (M8/139), kötülüğ_olmadan “kötülük olmadan” (M12/60), gelmeden “gelmeden” (M12/73), durmadan “durmadan” (M19/30), yıkamadan “yıkamadan” (M22/139).

-sIrA, -InsIrA

Standart Türkiye Türkçesindeki *-InCA* zarf-fiil ekinin görevini üstlenen, zaman bildiren bir zarf-fiil yapısıdır. Nuri Yüce, bu zarf-fiil ekinin diğer ağzılarda görülen *-XnsIrAk* varyantının *<-in+sıra+ok* eklerinden oluştuğunu, Leyla Karahan ise sıra edatının ekleşmesi de bu yapıda göz ardı edilmemesi gerektiğini düşünmektedir. Bu

zarf-fiil eki, ET'deki *-In* zarf-fiil eki ve sıra edatının ekleşmesi sonucu ortaya çıkmıştır (Aşçı, 2009: 189).

su inmeyinsire avdan köyünden komşunuñ biri "su inmeyince Avdan köyünden biri" (M2/27), bu dizimde küloyu alırsıra barabar "bu dizimde kiloyu alınca" (M2/38), yük binesire barabar biz de değneğe bindik "yük binince biz de değneğe bindik" (M2/39), girmeyinsire gitmen didim "girmedikçe gitmem dedim" (M22/91).

-dİksİrA / -dUksİrA

-dİk sıfat-fiil ekinden sonra gelen "sıra" edatının ekleşmesi sonucu oluşmuş bir zarf-fiil ekidir (Aşçı, 2011:189). Bölge ağzında bu ek *-dİkçA* zarf-fiil anlamında kullanılmaktadır.

ezlidiksire ezlidiksire "ezildikçe ezildikçe" (M7/24), döğüştüksire "dövüştüğçe" (M13/174).

-ArAq, -ArAqdAn

diyerekden "diyerek" (M5/21), ğarışdıraraq "karıştırarak" (M17/16), bağıraraq "bağırarak" (M22/127), sürünerek "sürünerek" (M22/46), türkü çağıraraq "türkü söyleyerek" (M33/48).

-dİ mİ, -dU mU

Bu ek *-dİ/-dU* ekiyle *-mİ/-mU* soru ekini bir araya gelmesi ile oluşmuştur. Görülen geçmiş zamana bağlı bir soru cümlesi oluşturan bu ek bazı durumlarda şekil ve anlam kayması ile soru özelliğini kaybedip bir zaman zarfı özelliği kazanmıştır. Bu görevdeki *-dİ mİ* eki "*-ınca*" zarf-fiiline denk pekiştirici bir işlev kazanmıştır (Korkmaz, 2009:1037).

oldu mu "olunca" (M1/32), durdu mu "durunca" (M4/13), susaşdı mıydı "susayınca" (M7/35), çıkdı mı "çıkınca" (M8/1), soyudu mıydı "soğuyunca" (M8/40), doldu mıydı "dolunca" (M8/45), ğırıldı mı "kırılunca" (M34/63).

-dİK+iyelik eki +dA

"*-dİK*" sıfat fiil ekinin sonundaki /k/ ünsüzü, üzerine iyelik eklerini alınca iki ünlü arasında kalmaktadır. Bunun sonucunda önce ötümlüleşip sonra sızıcılaşır. Sonra da genellikle büzülmeye uğrar (Gülsevin,2002:138).

ğaldığımda “kaldığımda” (M21/44), vardığımda “vardığımda” (M42/73), geldiğinde “geldiğinde”(M20/4).

-(y)InCA

bitince “bitince” (M8/106), çıkışınca “çıkışınca” (M8/105), yaşlanınca “yaşlanınca” (M14/26), kaçınca “kalkınca” (M17/1), palazlanınca “palazlanınca” (M21/16), itmeyince “etmeyince” (M36/9), diyince “deyince” (M42/37), emeğ_olmayınca “emek olmayınca” (42/50).

-Ip, -Up

gelip “gelip” (M8/87), göyüp “koyup” (M9/7), gavrulup “kavrulup” (M12/39), sürüp “sürüp” (M13/21), götürüp “götürüp” (M13/222), bırakıp “bırakıp” (M14/19), temizleyip “temizleyip” (M17/17), oturup “oturup” (M22/5), galıp “kalıp” (M30/8), bulup “bulup” (M42/81).

-kAn

Bölge ağzında bu ek, -kA,-kAn,-kAnA şekillerinde görülür. Bazı örneklerde ünlü uyumuna uyar.

dirken “derken” (M5/12), dokunurken “dokunurken” (M13/124), duruğan “dururken” (M13/155), ğaldırıkça “kaldırırken” (M22/53), dirike “derken” (M33/10), ufağıkana “ufakken” (M43/105), yoğukan “yokken” (M36/68).

SONUÇ

Leyla Karahan, ana ağız gruplarını Doğu grubu, Kuzeydoğu Grubu ve Batı Grubu olmak üzere üçe ayırmıştır. Konya ağızını ise Batı Grubu'na dahil etmiştir. (Karahan 2014: 114). Akören ağızı da Leyla Karahan'ın bu tasnifinden yola çıkılarak Batı grubuna dahil edilmiştir. Akören'e bağlı mahalleler arasında Tatar mahalleri hariç ciddi farklılıklar görülmemiştir.

Çalışmamızda tespit ettiğimiz özellikler kısaca aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

Ünlüler

1) Akören ağızında standart Türkiye Türkçesinde bulunmayan ve birtakım fonetik hadiseler neticesinde oluşan şu ünlülere rastlanmıştır: á, í, ó, ú, à, è, ò, â, ê, i°, ä, ë, ï, ā, ē, ī, ī, ō, õ, ū.

2) Bölge ağızında birincil ünlü uzunlukları bazı alıntı kelimelerde varlığını korumuştur: *mefāt* “vefat” (M36/14), (<Ar.vefāt) *zamānında* “zamanında” (M42/9) (<Ar. zamān).

Bölge ağızında ikincil uzun ünlüler hece kaynaşması sonucu, ünsüz düşmesi sonucu veya vurgu ve tonlama ile oluşmuştur: *dī* “diye” (M2/28), *bulamāyoz* “bulamıyoruz” (M6/10), *yūka* “yufka” (M17/8), *gāvaltıy* “kahvaltıyı” (M35/20), *çōk* “çok” (M42/6), *anām* “anam” (M43/53).

3) Bölge ağızında ä, ë, ï kısa ünlüleri de görülür: *sōnā* “sonra” (M20/16), *böylē* “böyle” (M21/11), *dizīde* “dizide” (M42/102).

4) Bölge ağızında kalınlık incelik uyumu oldukça kuvvetlidir. -ken zarf-fiil eki, -ki aitli eki, ile çekim edatı ve i- fiilinin kısmi ekleşmiş şekli kalınlık incelik uyumuna uymuştur: *ufağıkana* “ufakken” (M43/105), *yoğukan* “yokken” (M36/68), *başındağı* “başındaki” (M41/59), *yandaki* “yandaki” (M39/20), *onlar_ılan* “onlar ile” (M26/3), *ayran_ıla* “ayran ile” (M17/13), *var_ımış* “varmış” (M24/9), *ğiz_ıdık* “kızdık” (M42/4).

Standart Türkiye Türkçesinde kalınlık-incelik uyumuna uymayan şekilleri ile kullanılan alıntı kelimeler bölge ağızında ilerleyici veya gerileyici benzeşme yoluyla uyuma girmiştir: *bahçamız* “bahçemiz” (M1/1), *ezenlerinde* “ezanlarında” (M7/5),

tekrar “tekrar” (M8/82), ataş “ateş” (M21/22), barabar “beraber” (M1/38), ümreye “Umre’ye” (M2/49), nişan “nişan” (M13/43).

5) Bugün standart Türkiye Türkçesinde uyuma aykırı olarak kullanılan bazı kelimeler yöre ağzında uyuma girmiştir.

doğdura “doktora” (M1/33), püsküvüt “bisküvi” (M2/23), moturla “motorla” (M7/54), ğabığı “kabuğu” (M9/15), ğalbur “kalbur” (M20/13), sabın “sabun” (M30/8), tovuk “tavuk” (M44/99).

Ünsüzler

1) Bölge ağzında standart Türkiye Türkçesinde bulunmayan ğ, ğ, h, h, k, k, h, K, S, P, T, h, n, l, r, y ünsüzleri bulunmaktadır.

2) Bölge ağzında k- > ğ- tonlulaşma olayı çok sık görülür: ğadar “kadar” (M1/2), ğuruluşunu “kuruluşunu” (M2/1), ğaş “kaç” (M2/54).

3) Bölge ağzında t- > d- tonlulaşma olayı çok sık görülür: daş “taş” (M2/19), düzel “tüzel” (M3/25), dağarız “takarız” (M7/40).

4) Bölge ağzında -k- > -h- sızıcılaşması görülür: arğadaş “arkadaş” (M11/3), ağşama “akşama” (M18/34), ağ iplik “ak iplik” (M18/37).

5) Bölge ağzında /h/, /ğ/, /v/, /y/ sesi türemesi görülür: havlu “avlu” (M6/3), sağat “saat” (M23/19), ayıT “ait” (M3/28), böyrek “börek” (Metin Dışı), duva “dua” (M10/19).

6) Bölge ağzında bazı ek ve kelimeler ünsüz uyumu dışındadır: dutdurularmış “tuttururlarmış” (M13/207), herkesde “herkeste” (M16/19), ğaçırtım “kaçırtım” (M13/230), tesbıkdır “tespihtir” (M36/58).

7) Bölge ağzında vurgu sebebiyle /ş/ sesi ünsüz ikizleşmesi olayına çok sık rastlanır: aşşadı “aşağıda” (M2/1), maşşallahı “maşallahı” (M12/33), eşşek “eşek” (M19/11).

8) Bölge ağzında göçüşme olayı genellikle alıntı kelimelerde görülür: irbiğ_alırlar “ibrik alırlar” (M46/25), tahranañı “tarhananı” (M1/17), kirpit “kibrit” (M13/207), eşki “ekşi” (Metin Dışı).

Şekil Bilgisi

1) Bölge ağızında, standart Türkiye Türkçesinde işlekliliğini yitirmeye başlamış *-dUrUk, -AdAk, -cAnA* eklerine rastlanır: *boyundurluk* (<*boyunduruk*) “*boyunduruk*” (M7/50), *faradağ* “*yansıma ses*” (M41/36), *gözelcene* “*güzelce*” (M34/7).

2) Bölge ağızında ilgi hâli ekindeki /ñ/ ünsüzü korunmuştur: *tahrananıñ* yapımını “*tarhananın yapımını*” (M1/4), *seniñ evüñ* “*senin evin*” (M3/46).

3) Bölge ağızında vasıta hâli eki *-(I)lAn, -inen* şekillerinde de görülür: *daş_ılan* “*taş ile*” (M34/17), *şeyiyen* “*şeyi ile*” (M35/8).

4) Bölge ağızında teklik ve çokluk ikinci şahıs iyelik eklerinde /ñ/ ünsüzü korunmuştur: *makineñ* “*makinen*” (M1/15), *boynuñ* “*boynun*” (M2/36), *giydiñiz* “*kıydınız*” (M22/114).

5) Bölge ağızında “geri, kiri,kere” son çekim edatları görülür:

ondan kere hayvanlarıñ yimini virdik “*ondan sonra hayvanların yemini verdik*” (M38/1), *işlediğden geri harman dökdük* “*işledikten sonra harman dökdük*” (M38/8), *ğaymāni bişirdikden keri yoğurt çalardık* “*kaymağını pişirdikten sonra yoğurt mayalardık*” (M45/33).

6) Bölge ağızında birinci teklik şahıs eki *-In, -Un, -n* şeklinde de görülür: *giderin* “*giderim*” (M6/1), *değişmen* “*değişmem*” (M22/9), *gidiyoruyun* “*gidiyorum*” (M25/5).

7) Bölge ağızında çokluk birinci şahıs emir eki olarak *-AIlk* eki de görülür: *bişirelik* “*pişirelim*” (M13/152).

8) Bölge ağızında bazı örneklerde yoru- fiili tam olarak ekleşmeye girmeyerek *-yuru* şeklinde görülür: *güdüyoru* “*güdüyor*” (M30/3), *geziyorun* “*geziyorum*” (M44/9).

9) Bölge ağızında teklik birinci şahıs emir eki stanadart Türkiye Türkçesindeki şeklinden farklı olarak *-AyIn* şeklinde de kullanılır: *ğoyayın* “*koyayım*” (M35/1).

10) Bölge ağızında gereklilik çekimi *-mA / -mAK* isim-fiil ekleriyle iyelik ekleri ve lazım kelimesinin getirilmesiyle sağlanmıştır: *ğirmem ilazım* “*girmem lazım*” (M22/99), *sormağ lazım* “*sormak lazım*” (M23/5).

11) Bölge ağzında *-sIrA*, *-InsIrA*, *-dIksIrA*, *dImI/dUmU*, *-kA*, *-kAnA* gibi daha çok ağızlarda karşımıza çıkan zarf-fiil eklerine de rastlanmıştır: *inmeyinsire* “*inmedikçe*” (M2/27), *binesire* “*bindikçe*” (M2/39), *ezlidiksire ezlidiksire* “*ezildikçe ezildikçe*” (M7/24), *oldu mu* “*olunca*” (M1/32), *ğaldırıka* “*kaldırırken*” (M22/53), *ufağıkana* “*ufakken*” (M43/105).

METİNLER

-M1-

Kaynak Kişi: Fatma Kaya

Yaşı: 68

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Derleme Yeri: Dutlu

Konu: Günlük İşler, Düğün Adetleri, Tarhana Yapımı, Anılar

Günlük İşler

(1) ne yapacāz, işde şurda accık baççamız var, orlara paTadis ekeriz. (2) yiyecāk ğadar domata şiy fasilye yiyecāk ğadağ işde, onlar ıla geçinip gideriz. (3) bişirdiğimiz ğadar bōrek yaparsak baklavu yaparsak yaparız işde. (4) bayramlarda gelen giden olur diyi hazırlığımızı yaparız.

Düğün Adetleri

(5) valla düğünneri de unudduk biz şimdi bizim burda çoğdan beri düğün olmaz. (6) çor çocuk yok şimdi biri nişan olurdu. (7) ondan soñura bir altı evel oynallar, çalallar. (8) pilav bişirillē, yıllerdı, bizde mēşur pilav etli pilav. (9) öylē hazır yimek yok buralarda yiñi yiñi mēşur oluP gelir. (10) işde bir hafta soñura düğün yapallardı, ağşam bi ğına yapallardı. (11) öğlene ğada yimeklerini yiller, gelini alıllar indirillerdi ata bindirillerdi eveli. (12) şindiki ğibi araba mı vardı hay ğızım, bi şiy yoğ udu eveli ata bindirilerdi. (13) iki ğişi dayardı, biri önünü çekerdi geliniñ öyleydi şimdi bullar böyle.

Tarhana Yapımı

(14) tahranañ yapımını işde sağıyoñ, südü bişiriyöñ, çalıyoñ. (15) şiy_ idersen maķineñ olursa çekiyöñ, yağını ayırıyoñ. (16) onu bir ayrı yayañ yağsızını bir ayrı yayañ. (17) goñ ocağa, tahranañı yapañ, ğareriñsire salañ yarmasını çekdiriyöñ buğdayı. (18) ondan soñura yapañ, bulğurunu da saten yuñ hazırlañ (19) onu da ğaynadiñ, seren, ğuruduñ. (20) onu da ütleñ çekdiriñ, işde hepsi bu ğadar.

Anılar

(21) başımızdan ne ğaşdı, işde oldu olalı biz bun_ula sevdük. (22) birbirimizi evlendik, evlendiğimiz sene çocuğumuz oldu. (23) bunuñ ayağı şiy oldu saķatlandı, bunuñ ayağı üç aylık çocuğum_ula ben ğaldım. (24) burda elli senedir de beraberiz bak. (25) üç aylık çocuğum ğaldı, bu üç ay hastanede yaTdı, üç ayda burda yaTdı. (26) en büyük çocuğum bun_ula yörüdü (27) hiş gidemedim yanna, yoğ_udu, elde avuşda yoğ_udu. (28) dayım rahmetli var_ıdı, onuñ oğlu var_ıdı. (29) onnar giderdi, eğirdir' de onnar bakardı. (30) amma biz gidemedik, elimde çocuk elimde para da yok. (31) hiş gidemedik bu üç ay yaTdı. (32) araba at növrüyüz işde, bi şiy oldu mu avdañ'a telefon ideriz. (33) gelir o araba doğdura gidecēsek ora gideriz. (34) yavut alañ'da ğızımız var, onnariñ var arabası. (35) onnar mūsait olursa onnara çağırıyın bi yere gidecámizde. (36) bu bi yere gidemez işde bi otobüse dea binemez burdan da zor iner. (37) zor iner burdan bi asansör yaptıralım didiK. (38) yapıramadık, paramız zor yitişiyor. (39) çünkü doķturu şiy_ idi dirke işde böyle ğızım.

-M2-

Kaynak Kişi: Hüseyin Kaya

Yaşı: 71

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Çiftçi

Derleme Yeri: Dutlu

Konu: Dutlu Mahallesi'nin Kuruluşu, Dutlu Mahallesinin Adının Verilmesi, Hayat Hikâyesi

Dutlu Mahallesi'nin Kuruluşu

(1) bu köyüň guruluşunu tam olarak biz bilemeyiz de bu köyün guruluşu aşşağıda bi kilometre aşşağıda ora su inmemiş. (2) buraya çıkmışlar, şindi bi tarih burda seksen çocuk var_ıdı. (3) ilkokul yoğ_udu, şu lojmaniñ altında üçe gadar okurdu, şu değirmeniñ üstünde dördü beşi okurdu. (4) soñra okul yaptırdık aşşağıya, şindi de çocuk yok, burda galan on iki on üç hane galdı. (5) ne çocuk var, ne öğretmen var, ne servis var. (6) satin öğretmen servis olsa çocuğ_olur da çocuk da yok. (7) şindi bu bu iş uçun çocuğu olan genc_olan şehiri buldu. (8) kendine iş buldu, çocuğuna okul buldu. (9) onuñ_uçu bura ufağ bi köy dağıldı gitti, işde burda işe yaramayannar bizim gibi ihtiyarlar ondan sonra burda galdı. (10) çocuğları ilgilenen çocuğlar işde bayramda seyranda geliyor. (11) ilgilenmeyen de allah razı olsun devlet bakıyor, devlet olmasa hepden millet ne olacadı. (12) mesela şurda sekiz on garı var, hep devlet yardımıyla geçinir. (13) ondan sonra işde durum böyle, buranıñ şiyi böyle okul yok, şiy yok. (14) imamız var_ıdı işgurdan, altı aylığ_ıdı, cuma ğún otuz ağustos'da günü bitdi gitdi. (15) uzatıllarsa gelecek (16) uzatmazlarsa hazar hükümet bi dea verecektir durum böyle. (17) buranıñ durumu çiftçilik burda yok. (18) burda üst üsdüne bi adamıñ on dölüm tarlası yoğdur heralda. (19) hep parça parça daş gaya onuñ_uçu buranıñ durumu bu. (20) malcılık yapsañ burda dağ bol ondan sonra amma galan satin şurda üç dört kişi var. (21) onnarda elli elli beş arasında galanı hep yaşlı burda yirmi otuz

ğadar nüfus var. (22) hep yaşlı burda ne olür ne bitër işde her şey onda sonra bundan ibaret, bizde burda işde ğarıyla gendi başımıza oturduğ. (23) lokum püsküvüt yidik, yiyiñ ğızım siz de yiyiñ bakayın, yiñ ölüm bakayın. (24) ondan sonra da durum böyle ğızım.

Dutlu Mahallesi'nin Adının Verilmesi

(25) dutlu mevzusu şöyle biliyoz biz esgilerden duyduğumuza göre dut ağacı da şimdi şimdi var da önceden hiç yoğ_udu. (26) köy aşşağıdaymış mezarlığın yanı başında su inmemiş. (27) su inmeyinsire avdan köyünden komşunuñ biri bu yanda tarla var. (28) atavatsız dī bi tarlamız var, o tarlaya çiftte gider_imiş. (29) çift sürmeğ_ için giderke suyuñ gözünü şu arada bi yirde bulmuş. (30) havuz yapmış şöyle, böğet yapmış, burdan giderke mallarını sular_ımış. (31) ora çiftte gider_imiş gelirke de gine köye dönüšte burdan sular geçermiş. (32) dutlu yani suyu burda dutmuş, ondan soñura mevzu bu dut ağacımız filan yok. (33) şimdi şimdi var da ondan sonra o zamanlar ben yetmiş bir yaşıdayım. (34) ondan sonra da düne gelesiye üş beş dut vardı. (35) şimdi belki her eviñ önünde olabilir de durum böyle.

Hayat Hikâyesi

(36) deveye dimişler ki neden boynuñ eğri dimişler, nirem doğru da dimiş boynum eğri olmasın dimiş. (37) ben elli senedir böyle sağadın, arzalıyım yani tam ondan sonra bu diz kalpağım benim şu dizim bükülmez. (38) diz kalpağım yok, bu dizimde kiloyu alırsıra barabar şey yapmış. (39) yağlama yapmıyoru bunuñ üstüne de yük binesire barabar bizde değneğe bindik. (40) baya on on beş senedir de böyle işte ğoltuğ değneğ_ile gezerin. (41) fazla bi iş yaptığım yok, onda sōra bizde burda gendi gendimize idare ediyoz. (42) işde çocuklarımız ğurbetde bi ğızım mar alan kōyünde oğlanıñ biri istanbul'da biri konya'da. (43) ondan sonra allah ömürler virsin bizim değil cenaballahıñ. (44) işTe bizde burda ğarıyla hastalanmadığdan kerı gendi gendimizi idare ediyoruz. (45) hastalanırsak bir araba buluruz, bozkır'a konya'ya doğdura gideriz. (46) ondan sōra benim doğtur sorunum da var. (47) ben homofili hastasıyım, homofili hastasını biliñ mi. (48) homofili hastasıyım geçen sene ben allah ömürler virsin. (49) herkese nasip_itsin, istanbul'da oğlan ümreye gitti çocuğlarıyla

birlikte. (50) biz onuñ evini beklemeye gitdik, on beş tadilde ufağ çocuğu da vardı. (51) onu da götürdü, orda dişlerim çekileceğ_ idi. (52) iki diş çekirdik, dört diş çekirdik azıdan ondan sonra ikisinin kanını durdurdular. (53) ikisini bir hafta sonra çekdiler, kanını durduramadılar. (54) ğaş paraya mal_ oldu biliyoñ mu allah devlete zeval virmesin. (55) benim karnem mar, yeşil paşaport misalí sağlığdan virdilerdi. (56) te anđara'dan şindi her yandan viriyorlar ya. (57) dört diş sekiz milyona mal_ oldu. (58) bizim harcadığımız bizim gitdiğimiz geldiğimiz hariç devlete dört diş azı diş yav bi çekivireceñ yav. (59) kırk sekiz milyona mal_ oldu, yirmi dört inne vurdular. (60) yirmi dörd_ inne tanesi iki lira kırk sekiz bin lira kırk sekiz bin lira ondan sonra şindi bu durumlar böyle olmasa (61) sende homofili hastası olduğumuz halde yardım olmasa hüseyin çoğdan gitdiydi. (62) hüseyin çoğdağ allah razı olsun devletimize.

-M3-

Kaynak Kişi: Mustafa Yıldız

Yaşı: 72

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Değirmenci

Derleme Yeri: Dutlu

Konu: Dutlu Mahallesi'nin Kuruluşu, Köyün Geçim Kaynakları, Değirmencilik

Dutlu Mahallesi'nin Kuruluşu

(1) bu köy üçüncüye oturmuş buraya, şu caminiñ yanda iki su var biri de aşşağıda. (2) suyu oraya inmemiş, az yoğarı gelmişler, oraya da indirememişler. (3) eski horasan avğun çıkıyoru bazı aşdığımız yollarda mezarlığa. (4) ondan soñura üçüncüye gürulmuş buraya. (5) azımı bu suyuñ olduğı yer su da buz gibi.

Köyün Geçim Kaynakları

(6) aşşā çarşamba çayı diriz, orda olan beş on kişiniñ var şindi . (7) bu da genc işi çalışdırmak, şağsi benim gendimiñ de var hiç kimse eken yok. (8) hatta benden başğa çibıkları goyan olmadı. (9) benim aqvıran'da gızlarım mar dē ğarahüyük köyünde. (10) geliñ beri bu aqvıran'ın ğarahüyüğ'ün düğün dernekde birinci yemeğİ yaprak dolması. (11) onuñ için ben budarım, üzümde alaman añızını da bağım yiterli ama üzüm alamıyoruz. (12) onuñ için ben budadım, millet benden başğa genc olan da var gitmiyorlar. (13) buğday arpa işde nohud bu. (14) hayvancılığ burda iyiyidi amma genc olmadan hayvancılığ biTdi. (15) şağsi benim iki yüz dovarım, üç ineğim mar, oğlanlarım konya'da olunca şindi tek başıma hanımım da yok tek başıma. (16) işde yemek yapanım yok bu halde geçiniyoz.

Değirmencilik

(17) şindi mi devam idelim üzerini ğapatmadan savaş Şiy olmuş çanağgale, dedem gitmiş. (18) amcam var benim evüñ çatlı Şo asmalı ev üle. (19) ondan soñura işde gitmişler, dedem üzürlenmiş gelmiş. (20) bu köy zamanıyla dođđuz hane olduğunu söyleyen var doğuz ev. (21) caminiñ altında eski muhdar yirmi sene muhdarlığ yaptı. (22) köyüñ altbaşı oymuş, amma şindi ta aşşığıda. (23) o doğuz evden çoğala çoğala ğırk beş elli hane oldu ydu benim çocukluğumda. (24) ondan sonra göç başladı, Şu an on üç hane Şu an on üç hane añladıñ mı.

(25) bu işleyişi önceden köy düzel ğişiliğine ayıT ıdı, muhdarlık çalıştırdı. (26) muhtarlığdan aldılar. (27) kaymaklığa verdiler, kaymakamlığdan da aldılar. (28) şindi makineler belediyeye ayıT ben kiralık dutarın. (29) bina amcam ıla bana ayıt, iki biñ doğuzdan beş sene yüz elli bir liraya çalışırdım ben buranıñ aydat. (30) her ay yüz elli bir lira. (31) yalıñız beni kiraladığım da günü biten muhdardan soñura mustafa arıcı diye bi muhdar mahkemeye verdi. (32) beş sene soñura yargı bana verdi burayı, çalışdırma hakğımı bana müsaade eTdi. (33) o beş sen bitdikden soñura yargıdaydan beş sene de geldi lapur. (34) hala da şindi yiñi muhdar elimden almaya çalışır. (35) ama ben ölmedikden soñura bu ğapıdan giremez. (36) belediye başğanı vardı ekrem tulluğcu. (37) köylüden muhdar efendi imza toplamış, aşşa muhdarlığa çağırdılar. (38) benim bi Şiyden haberim yok, köylü seni beğenmiyömuş didi. (39) muhdar çalışdıracak, o zaman sen muhdara bi yir yapıvirisiñ, makineleriñi alır ora ğurarsın. (40) bende ğapıma kilidi vuruyun didim. (41) yipyeni binayı becerebileydi, mahkemeye vireceğimi aklı kesdi yıkamadı günü biten ekrem. (42) bu bina yıkılır mı beyefendi. (43) işde bak betun suvalı açıvireyin iki oda serli. (44) birinde kömürüm hazır gelen sâipsiz misafire. (45) birisi esgi üsul odun zobası sâipsiz bi yolcu geldi nere gidecek. (46) seniñ evüñ olsa bile götürmeñ bu devürde. (47) adam geldi ama ne şekilde geliyor bu köye. (48) köyüñ nesini öğrenecek. (49) mal kimiñ çardağında mı var kimde mi para var. (50) kim terörüs de baña sâip çıkacak bunnarı öğrenmeğ için gelir. (51) ben çoğuna da ğarağoluñ emriyle muhdara kimliğini yatırtmayıpca ben aşmam bu ğapıyı. (52) bana karağöldan gelen verilen emir böyle.

-M4-

Kaynak Kişi: Mevlüt Tekiş

Yaşı: 80

Mesleği: Çiftçi

Öğrenim Durumu: İlkokul

Derleme Yeri: Orhaniye

Konu: Orhaniye Mahallesi Adının Verilişi, Eskiden Oynanan Oyunlar, Televizyonun Gelişi

Orhaniye Mahallesi Adının Verilişi

(1) eskilerden babalarımız dedelerimizden duyduğumuz bura üç kimse köyü ondan soñura şey üs kise ismini gomuşla. (2) üç kimse üskise cumhuriyet gürulduktan söra orhaniye köyünü ismini gomuşla hepsi bu.

Eskiden Oynanan Oyunlar

(3) bizim güccüklüğümüzde çellik oynardı (4) şöyle bir şeyi gazardı, toprağı gazardı. (5) ora çelliği gordu, elimize bi dñek vurudu (6) o da çegeT_ilen gıpardı. (7) velhasıl şöyle atardı, ordan gış metireyse o günün beri de unuttum tabi. (8) aşığ oynardı, çekirdeK oynardı. (9) aşığ dediğim şu goyunnarıñ arka kemiklerinden çıkar ya şurdan. (10) onları sanki onlar bi yinir gibi amma bükemiyoñ. (11) yinmeS çocuğluk aklı şeyiñ aşığ oynardı. (12) eneğin bi yani enek dirdik aşığın bi tarafına enek bi tarafına dalağ dirdik. (13) dalağ dik durdu mu dalağ gider_idi dirdik yani.

Televizyonun Gelişi

(14) ben almanya'ya turis gittim geldim bin dokuz yüz yetmiş üçde yetmiş beşde geldim (15) oranın parası da batsın gendisi de didim geldim gittim. (16) televizyon getirdim, bizim köyümüzde televizyon yoğ_udu. (17) elettirik yeni

geldiydi, bin doğuz yüz atmiş sekizde elettirik geldi. (18) atmiş sekiz mi atmiş doğuz mu atmiş doğuz da geldi elettirik. (19) tabi yetmiş üç yetmiş beşte biz bura geldik. (20) o zaman köyde ne ğada kişi var_ısa benim eve geldiler. (21) nası bir şiy bu dı televizyonu eviñ içerisi şöyle iki arka dolardı. (22) bura değildi bizim evimiz şu yoğarı. (23) bizim esgi ev var byk orası. (24) gelir o zaman da çok ğarlama yapardı. (25) işde elma dağ'da bir şey oldu. (26) ordan biz on metre anteni yoğarı ıkardığ on on iki metre. (27) gittim ğonya'dan demir aldım geldim uzun boru gine olmadı. (28) sra ğaraman'ın ğaraman ğaradağ var. (29) o ğara dağa ordan aldığ. (30) milletde rahatcana şiy_itti, seyritti televizyonu. (31) o zaman ne isimler var _ıdı. (32) len kll kedi mi bilmem filimler filan vardı. (33) millet soñra siyriderdi. (34) ođu didi, baña didi, maş var_ımış. (35) şu parayı al yarın ben size geleceğin, niye geleceñ maa. (36) olum maa gel de didim. (37) ben para vilan istemem didim. (38) geliller siyridelle, gideller _ıdı çocuklar geñřler.

-M5-

Kaynak Kişi: Hasan Akın

Yaşı:55

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Çiftçi

Derleme Yeri: Orhaniye

Konu: Askerlik Anısı ve Hac Anısı

Askerlik Anıları

(1) askerde ben kaynakçı olduğum için kademe de çalışıyordum. (2) yani kıymetli bir eleman gibi beni oraya atêlleye aldılar. (3) benim marifetimden dolayı tamirat gaynak gaporta ufağ tefek gırık çıkık gaynadiyordum. (4) tabi mıntıka temizliğinde mıntıka temizliği yapıyorduk. (5) zaman zaman saat beş de galdırıyollardı, halk arasında anlatıllardı. (6) ben asgerden dayak yimeden gelmedim diyerekden. (7) ben de allah allah millet dayak yiyor amma. (8) heralda biz de tokat yimeden veya dayak yimeden acemi birliğini atlatacâz didim. (9) sabahleyin beş de iştima oldu, kalktık, direk mıntıka temizliği yapıyoruz. (10) gün ağarıyor böyle yavaş yavaş sigara izmaritini görmemissim. (11) sigara izmaritini geçmissim, arkamdan ombaşı asger şu izmariti niye almadıñ. (12) görmedim gomutanım, görüdüñ, görmediydin dirken bi tane tokat patlattı. (13) son ertesi gün de dağıttım olacak (14) ha demek ki asgerden dayak yimedim, yimeden geldim diyen yalan söyler imiş diye o şekilde sonuçlandı.

Hac Anısı

(15) orhaniye olarak bi adetimiz var, gitmeden önce camide hocaya söylüyoruz. (16) biz işde yimek vericeğiz, orda helallaşacağız. (17) cumada hoca haçtan bahsediyor haç mevsimi olduğu için. (18) hutbelerde haç anlatılıyor, o arada vaiz bittikten soñura iki gardeşimiz veya bi hasan abimiz hayırlı yola gidecek. (19) işde haçlarınızı helal edin. (20) cumadan sonra veya yarın birgün yemek ikram edecekler. (21) bütün köylü davetlidir diyerekden hoca bunu millete duyurur ve işde

buraya sofralar gürduğ. (22) bayanlar şöyle erkekler öbür tarafa birbirlerini görmeyecek şekilde önce bi dua yaptı. (23) ondan soñura millet yemeğini yidi, yemeğini yiyen tek tek geldi. (24) gücaklaşdığ, helallaşdığ, allaha ısmarladığ. (25) uğurlar olsun, ertesı gün de burdan gömşular akrabalar üş beş akrabaya bindik. (26) öñüne bayrak dağtılar dõru mevlana kültür merkezine. (27) orda ilk ğafile olduğu için vali vali yardımcısı belediye bařđanları konya il müftüsü hepsi mevlana kültür merkezinde şey yaptılar. (28) tören yapıldı, dualar yapıldı. (29) ordan toplu resimler çekindik, dışarı çığdığ hava alanına, üş dört saat önce orda bulunmamız gerekiyormuş. (30) tabi heyecanla paldır küldür gittik çocuklar dışarda, biz içeri girdikten sonra artık o iş bitiyor. (31) dört saat ğadar muameleleri yapığ, uçağa bindik. (32) aman ağzına sağız çığnersen ğulağ çınlaması veya ğulağların ğapanmazımış dediler. (33) öyle bi hanımla beraber sağız aldık ağzımıza (34) valla uşduğ, gittik. (35) üş saat sonra bi daha baktığ medine'ye inmissik. (36) yani medine'de o mescid-i nevebiye peygamber efendimiziñ bulunduğu kabir ve cami çok mükemmel şekilde ışığlandırılmış. (37) zaten havadayığan uçak iniř şeyini geştikden sonra tamamı belliydi. (38) yani çok güzel bir manzarası vardı. (39) ya na ğadar anlatsak illa göreceñ diller. (40) onuñ için allah sizlere de nāsiP_itsin inşallah.

-M6-

Kaynak Kişi: Cennet Sağ

Yaşı: 50

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Derleme Yeri: Orhaniye

Konu: Günlük işler, Peynir Yapımı

Günlük İşler

(1) Allah'ın izniyle namazımı kılarım, ondan sonra mallara giderim. (2) mallardan gelir, kahvaltı hazırlarım. (3) hazırlarım, ondan sonra evi temizliklerle oğraşırım, hayat havlu toplarım. (4) bülüşlere tavuklara bakarım, inekden sağdığımız südü ya yoğurt yaparım ya peynir yaparım. (5) hangisi ihtiyacımızsa onları yaparım. (6) onlardan ayrı günlük gürü diri onları oğraşırım.

Peynir Yapımı

(7) ocağa görün, ılıtırım, elim yanacak şekilde olduğu zaman çekerim. (8) yağı ayrı yaparım, peynirini ayrı yaparım. (9) tekrar peynirini de makineden çektikten sonra aynı ılık haliyle peynir suyu dökerim (10) peynir yapıyor diye bir şey var onu da Allah izin verirse gonya'da bulamıyoruz dek getiremeyiz. (11) ondan sonra kendi peynir suyumuzla yapıyoruz. (12) ondan sonra peynir olduğunda sora bir iki saat kadar peyniri bekledim. (13) tekrar keseye döküyüm keseden alıp sıkıştırıyorum. (14) peynir yapıyorum bidona gatiyorum vakit öyle geçiyor işte.

-M7-

Kaynak Kişi: Hidayet Yıldırım

Yaşı: 49

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Çiftçi

Derleme Yeri: May

Konu: Hayvancılık ve Tarımla İlgili Uğraşlar

(1) işdi nesini sorañ yapacağımız yapığımız bunnar. (2) oduna giderdik, eşşekler il esgiden şo çav dağına bizim çocukluğumuzda odun getiriydik. (3) baltayla keserdik, bışğı yok, tāra yok. (4) baltayla kes eşşekleri yüklet, hayd eve işde bunnarı yapardık.

(5) bizim davarlar ölenleri gelirdi, ikindin ezenlerinde filana çıkardı köyden. (6) dağda yatırdık, ertesi gün öğlene gelirdik. (7) sağılırdı, tekrar her ikindin burdan çoban çıkardı. (8) beş altı sürü var ıdı köyüñ, māle māle şey iderdik. (9) toplanırdık, on onbeş kişi bi yerde on beş kişi bi yirde, sürüler var ıdı. (10) beş sürü var ıdı bi kōyüñ, altı mıydı beş miydi. (11) işde öğlen devamlı (12) on iki bir dedi mi sağıma gelirdi, sağardı. (13) ikindine ğadar ikindin herkes davarını sürerdi. (14) oğlağ keşiğini oğlağa sürerdi, sığırını sığıra sürerdi. (15) herkez ikindi oldu mu ğari işine dağılır giderdi akşama ğadar. (16) öğlen haydiñ ağşam oldu. (17) oğlağ keşiği gelecek, ağşam oldu. (18) ğatır keşiğimiz biliñ değıl mi abem.

(19) düğen sürmeyi dimek sen hiş bilmeñ mi, ğatırları ğoşarız, falağa vardı. (20) sapı şöyle yayar yayılır, ordan ğatırları ğoştıñ muydu. (21) ğayrı hayvannarı dolanıñ atañ şöyle ğaş daire şeklinde ğaş metre kare diyeyin saña. (22) ha elli metre kare alanla, filana veyahut atmış metre kare alanla babañ bilir işde. (23) tabi dolanırız, ğayri durmadan dolanırız. (24) sap ezlidiksire ezlidiksire düğeniñ altında üstüne adam bineriz. (25) gendimiz bineriz, değısse yeğni oldu mu ezilmezdi. (26) o düğeni ğayri arkamızdan birisi eline dirgen alırdı. (27) ona tinas deller idi, ğarıştıryıdı ğayri, durmadan ğarıştır. (28) tekral o oldu bitti ezildi miydi. (29) rüzgar çıkıpda savuracağız di yığardığ şöyle lodaları. (30) rüzgar çıkıp da savuracağız dī ğari beldenatlar ıla

oğraşırdı. (31) rüzgar çıktı mı aman böğün eyi rüzgar var, haydiñ gayri savuruyduğ harmanı. (32) buğday şöyle giderdi, saman şöyle az giderdi. (33) ordan işti düğen sürme o öyle zor bi iş yoğ_udu da tabi eziyetliydi amma.

(34) öküzler ğari pek şiy olmazdı da ğaşmazdı da. (35) onnardı da susaşdı mıydı doğruduveriydi çeşmeye. (36) onnarı da gördük, biz yani bazı koñşu bizim ğatır vardı. (37) ğoñşularda şey var_ıdı, öküz vardı.(38) ölen oldu mu ıccağdan doğruduveriydi öküzler, adamıñ_üstüne çıkıveriydi. (39) heç saymazdı adamları, abi camız var mıydı. (40) hayvannara ğatırlara atlara hamit dağılır öyle, öküzlere boyundurluğ dağarız. (41) ğatıra ata hamit dağılır, hamitleri bilmeñ mi sen. (42) normal tutañ ğafasından geçirin, zaten falağayı pulluğ hazırılañ. (43) onna hamitleri dakdıñ mı, yan ğayışlarını dağañ. (44) ondan sonra terbiyerleri var, ağızlarına gem deriz biz onlara. (45) terbiye esas biz anam babam şey terbiye deriz. (46) ağızlarına dağañ, pulluğa yapışıñ. (47) yallah bismillah dediñ yapışdıñ mıydı haydi yörü çiftçisiñ ğarı ağşama ğadağ vizdaniña ğalmış bi şey. (48) yarım dölümde süren, bi dölümde süreñ. (49) bir_övlek de süreñ, onnar işde yani ğatırınkı o hamit başğa dağdırmaz hamitten başğasıyla olmaz. (50) atınkı hamidiñki şeyiñ ğatırınkı öküzlere boyundurluğ deriz amma. (51) ağaşdan boyundurluğlar olur, heş biliñ mi bilmem. (52) öküzlere boyundurluğ dağallar ağaşdan, bi de saban pulluğ öküzleriñki o. (53) ğatır ğullandım bizim babamızıñ zamanında zaten babamdan ayrıldığdan keri hiş ğatırda da ğullanmadım. (54) işde eşşeğ_ile çapayla moturla oğraşıyoz boyna.

-M8-

Kaynak Kişi: Ayşe Yıldırım

Yaşı:52

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Derleme Yeri: May

Konu: Dokumacılık, Pekmez Yapımı, Düğün Adetleri

Dokumacılık

(1) ilkin acemiliğ olur ğari oğuldan çıkdı mı. (2) oğuldan çıkan arkadaşlar sen kimiñ ğız halıya gidelim. (3) halıya gidelim birbirimize barabar oturalım. (4) barabar doğuyalım ey mi sevdüğümüz arkadaşlarımıza. (5) üş ğız işde tezgah adam çazer, hazırlar tezgah deriz doğuduğumuz şıye. (6) o dört tane ağaç ama mengenesi var. (7) eğri doğru demirleri var, kirkidi var, mağası var. (8) buraydı benim halı doğuduğum yirde ğaç sene halı doğuduk.

Pekmez Yapımı

(9) üzümü bozduğ geldik mesela, iki ğün durduruyusañ eyi olur. (10) iki ğün üzümü durdurusañ üstüne de bi ağ toprak şey etseñ datlanır ımış üzüm. (11) annem öyle derdi, üzüm datlanır ğızım derdi. (12) üstüne toprak saçardı, ağ toprak saçardı. (13) onu ğari şırahanımızı yıkarız. (14) şu yem çuvalları yıkarız, eveli bağ çuvalı var ıdı. (15) husüsi doğullar ımış kendirden ama şimdi onnar yok. (16) annem vilan dolandırı dolandırı. (17) bağ çuvalını eskitmeyiñ, bağ çuvalı başka bi şey ğonmaz ona. (18) sadece üzüm çığnarır onda kendirden temiz olur kendir ya. (19) ğılı şıyi olmaz, ama şimdi yem çuvalları var. (20) şimdi ğolaylık yem çuvallarından iki üş şıy yıkar gelirin. (21) bizim şırahanımız da yok. (22) şu çapamızıñ şıyi ramuğu var ya ona iki kat laylon sererin, yıkarın. (23) yurun, yıkarın, onu da o çığnar, bende şöyle altından alırım. (24) ğazanı ğorun, altına veyavut böyük bi çencire. (25) alırım, alırım, alırım şura biriktiriyin. (26) bitti miydi na ğadar olduysa ğari toprağı çaların. (27) deha ateşe

gomadan önce toprak çalacañ, aħ toprağı ezdiriyin keserin ...'le. (28) çuvalıñ üstünde ezdiriyin, ezdiriyin, ezdiriyin. (29) işde üş külo beş külo ğarariñsire çaların. (30) aS soñra ateşi yaķarın, şıye vilan ğoyveriñ. (31) daşa vilan gerek yok şu aman diyemedim. (32) sayacağa vilan ğoyveriyin, ğaynayassıya ğarışdıriyin. (33) gelir gider ğarışdıriyin, değilse dibine toprağı dutar ğalır. (34) gelir gider ğarışdıriyin, ğarışdıriyin. (35) ğaynadı mıydı bğğöl bğğöl ğaynar ğayri. (36) alma zamanı gelir, onu endiriyiz. (37) ğazanıñ saplarına şeyi daķdıđımız ıla küređiñ sapını daķdıđımızla. (38) endiriyiz şoraya diñlenir, o ğari şöyle ne bileyim. (39) bekmez şekline gelir deha hamı ham alıyoruz ğayri. (40) dinleñdi miydi soyudu muydu parlar ğari şora ileğeni yaķarız. (41) onu süzeriz, delikliye bi baş örtü sererin beyaz başörtü. (42) üzümüñ çekirdeği gider. (43) öte beri gider ya sinek minek geTdiyse onda ğalacaķ. (44) ona süzerin, ğovaya alır alır, ona süzerin ileğene. (45) işde doldu muydu yaķarız, altını ğoyulassıya ğaynadırız ğayri. (46) gelir gider ğarışdıriyiz. (47) ğaynadırız pekmez olassıya yaķarız altını.

Düğün Adetleri

(48) ğız oğlan ister veyahut düñür gideri anne baba. (49) olur başlardıķ düğün hazırlıklarına, kıızıñ ceyizi olur tabi. (50) evel bizim zamanımızda çorab_öerdedik, hiş durmaz çorab_öerdedik. (51) çorab boncuķ onnarı yapardıķ, dürümüz oyudu, çeyizimiz şimdiki ğibi işleme filan başörtü filan yapma değil. (52) amma boncuğ_öerdedik, şıylere şu beyaz şılere çekerdik. (53) şarplara işde çeyizimi hazırlardıķ, düğün hazırlığı başlardı. (54) ikinci şeye gideriz, ğonyà'ya eşa görmiye eşe dosta işde eksiğ_olanları alırız. (55) alırdıķ, ev çaķma başlar ğayri, ev çaķılır. (56) bir hafta önce veyahut perşembe ğün geline ev çaķılır. (57) işde çeyizi ne bileyim başörtüsü biraz süslerdi. (58) yayđılarımız var_ıdı bizim zamanımızda. (59) bilmem ğabardmalar yapardıķ, süslerdik çaķılırdı. (60) yoķa ğünü gelirdi, bi ğaş ğün öveli pilav bişir_idik. (61) eskiden sadēce pilav_ıla et bi de hoşaf onnar olurdu. (62) beş on eşşek bulurdu oğlan evi, veyahut yirmi na ğadar bulursañ şıye gideller_idi. (63) beş altı da adam baltalar eşşekler oduna gidellerdi şo dağa çav dağına. (64) beş altısı kız evine gelir odunuñ da.(65) hani düğün hazırlığında yanacaķ. (66) gerisi de oğlan evine yoķa başlanır perşembe ğün filan heralde şiy hamırı yoğuru. (67) bi ğaş ğız bulunur, bulurduķ, kimde ğız var aķrabalardan beş altı ğız yoķa başlar. (68) yoķa

başlama da hamur yoğurma yani bazlama ekmáğıñ yoqanıñ yoqa ekmáğıñ başlanmasına önder olan kişiler ğari ğızlar. (69) işde onlar hamırı yoğuru, ikindin oldu muydu köye çıkardı. (70) geyinir, ğuşanır, köye çıkardı, filanıñ yoqası var. (71) mesela hidayetiñ yoqası var, buyruñ geliñ ağşam hidayetiñ yoqası var. (72) köyü hep çağırıydık, akşam gelillerdi. (73) oynar çalar bi yumurta bişiriydik ğayri. (74) yoqa da bu amma nişanlılı olanlar nişanlıları ora gelirdi. (75) evlerinde ğız da iki yumurta götürüydü, orda bişirip o şeye yedirecek nişannısına yedirecek. (76) oğlan da para ğordu, ğız evine gideceğiz ğayri akşam. (77) oynadık, çaldık oğlan evinde. (78) ğaşıkları biri daqınır, sekiz ğaşık iki ğız bi tefi alır eline, yumutayı da yağlarız. (79) o yukadan da düreriz, ğayri na ğadar_ısa ğız evine gidilir. (80) ğız evinde oynarız, oynarız, oynarız. (81) işde ğızlar yani genc_olanlar orda da o götürdüğümüz yumurtayı ğıza veriyiz. (82) o da ğız da para viri tekrrer, eskiden böyleydi. (83) orda da oynanır, varan ğızlara da bi yemek ğonurdu. (84) ne o zamanda ne adet_ise çorba pilav etiydi ğonurdu. (85) icciğ_orda oynar gelirdik, o ekmáğı zabah ezenine ğadar çoğu zaman eğlediğimiz olurdu. (86) hem añladır hem ğülüşür hem sabah ezenine ğada şöyle yoqaları ğayri ğorduk. (87) amma o düğün gün yenecek şimdiki ğibi hazır gelip de yenmezdi. (88) pilav bi ayarlı dayımız var kıyüñ pilav salma dayısı pilav bişirme. (89) bulğur pilavını bişiriydi terayağında. (90) eveli et şiy geçi kesilirdi. (91) iki üç dört halıñe ğöre herkeziñ üş dört davarı benim babam vilana dört tane ğacı gesti. (92) amma kırtılıñ amat diller_ıdi davarcıydı, kırk sene davar güttü. (93) dört dene ğacı kesti, ağamıñ düğününde ğari ğaş ğazan ğazanlarda da pilavlar bişerdi. (94) siniyi alıñ varıñ, aşcınıñ öñüne o pilavı döker. (95) eti de kemikli bişirilir, bi de yağda şöyle ğavurular. (96) heralde sade yağda terayağında ğavurular. (97) onu da pilavıñ üstüne döğálller_ıdi. (98) bi de şiy beş altı da ekmek ğollar üsdüne şöyle ğapatıllar. (99) çıkan ğayri iki üç arkadaş beş altı arkadaş damlarda şindiki ğibi sandelye yok. (100) masa yok, damlarda yeriz buyudu eveli. (101) benim zamanımda filan buyudu. (102) ben evleneli yirmi yedi sene olmuş. (103) böyleydi işde pilav yenirdi ğayri, zabahdan başlar. (104) yō çoğu zaman zabahdan da başlamazdı. (105) ezen okununca camici çıkışınca işde o zaman yenirdi. (106) gelin almaya yenip bitince bulaşık yunur. (107) ortalık toplanır, gelin almaya gidilir. (108) motura bindim ben filan, tırağdör_üle geldim. (109) tırağdör işde arabası olanlar ğız evine gelin almaya gideriz. (110) ğayri ilk eveli ğaynata öñe düşer. (111) ğapıyı da kitleller gelivirikē ne

var para vireceñ ğızlara. (112) ğız başları olurdu, ğızıñ da ğız başları olur. (113) oğlan eviniñ yoķa başı olur. (114) ğızıñ da ğız başları olurdu, ğına gecesi ğún köyü çağırıydık. (115) ğına gecesi var akşam ğına gecesi var akşam. (116) oynayacağız, ğapıyı kitleller. (117) işde ğıza gelirler, ne ğadar verise dayı ğayrı ğaynata on yirmi o zamanda hazar elli yüz işde bismillahirrahmanirrahim dir. (118) ğızıñ geliniñ ğolundan dutar, fes giyerdik biz de biz eveli. (119) bilenler işde tencere ğapağı bulur giderdi. (120) şöyle bi neydi onuñ adı yav. (121) güzel bi çencere ğabağıydı. (122) fes ilkin fesi giyeñ arasına dur. (123) o çencire ğapağını ğapadılar, arasına dolduruñ dolduruñ. (124) üstüne de bi alñ yanna al deriz ya yeşil ğırmızı pembe çalıķları çatardık al çatardık. (125) düğún olacağındā onnarı huzüsi aldırıydık, ğız başları şora oturuydu. (126) al çatarız, al çatarız onu dikellerdi. (127) tabi şuralarına ğadar görünmeyecek ğafadan örttümüydü. (128) şurlarına ğadar görünmeyecek gelin erkekler görmeyecek. (129) icciğ yüzünü şöyle açardı, gelini alır gider motura bindiri, ğızı oğlan evine.

-M9-

Kaynak Kişi: Mehmet Buğday

Yaşı: 85

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Çiftçi

Derleme Yeri: May

Konu: Hayvancılıkla İlgili Uğraşlar

(1) dovara giderdik, dağlarda yatırdık, gelirdik. (2) gece dolandırıcı gelirdik, ondan sonra öğlen eve gelirdik. (3) öğlen sağallardı, südünü işte bu zaman bu vağıtlā vilan giderdik. (4) ondan sonra tekral gine dağda yatırdık, accığa ekmek ğatardık. (5) bi ufağ ğaba su ğatardık, o bıdıķı suyla vağıtı dolandı gelirdik. (6) şindi elhamdülillah hepsi bol. (7) ğoyup giden nurda yatsın şinci allah bol virsin. (8) şinci hava çoğ_iyi çok yokluğlar çeKdik. (9) ot bahçalardan ot ğazdık geldik, bıçağ_ila yuduk yıkadı. (10) keserle ğıydık, ocakda ğaynaTdık. (11) accığ da un dökdük, ekmek yaptık, yedik. (12) şimdi çöpe atarız, şinci ne var halimize sebebine hağ rāmet nurda yatsın. (13) allah bundan .. etmesin, ne desek çaresi yok.

(14) eskiden ğocalar var_ıdı, ğocalar yur yıkdı, sarardı şu ardışlarıñ ğabuğı var. (15) ğabığıyla bez_ile altına sarardı, üstüne de o ğabığı sarardı ip_ile. (16) kendir deriz, genevür var_ıdı, onuñ onuñ şeyini çıkarıydık. (17) ip yapardı, ğabığını soyardı şöyle. (18) şimci elhamdülillah ip de çok, yiyecek de çok içecek de çok. (19) hepsi çok sebebine hağ rāmet ne añladalım başğa.

-M10-

Kaynak Kişi: İbrahim Dişbudak

Yaşı:56

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Çiftçi

Derleme Yeri: May

Konu: May Mahallesi'nin Adının Verilişi, Anılar

May Mahallesi'nin Adının Verilişi

(1) suyuñ bol olduğu anlama geliyormuş. (2) arapça manası oymuş, suyuñ bol olduğu için may denmiş. (3) soñra kıyasu'ya dönderilmiş, valla işde öyle gedişoru. (4) soñura kıyasuya dönderdiler.

Anılar

(5) şimdi benim esgi baya on senedir seram marıdı, bu sene bi dea yapırdım. (6) kıp projesinden devlet yarısını biz yüzdesini biz ödeyoz. (7) gerisini devlet ödēyoz, ondan soñura onun içine ben salatalıĝeKdim. (8) salatalık şimdi geşti, yeñi bi dea eKdim. (9) onnarı yetiştiriyorum, birinde domatis var. (10) birinde salatalık var, domatesi o ĝurdandan şiyinden alamadıh. (11) ilacını da attıĝ o ĝadar bi olumlu cevap alamadıĝ sadē domatisten. (12) ama salatalıklar ĝüzel oldu yani, ne diyim kirazlarım mar. (13) eriklerim mar, elmalarım mar, onlar ıla meşĝulum. (14) ordan bahçemiz var. (15) yoĝarda ĝöletimiz var, ordan sulanıyor. (16) üzümleirim var bahçeniñ kenarında, bekmez ĝaynadıyoruz.

(17) ĝına yapıyorlar, ĝayri ĝına mı diyelim ona, ĝına heral ĝına gecesi mi yapıyor bi şey yapıyorlar. (18) onu yapıyorlar, burdan ĝötürüyorlar ĝaraca bırakıp gelişoz. (19) ordan uğurluyoruz, duva yaparız. (20) bi yimek veriler, asker sāpları ordan gidişoru işde.

(21) candarmaydım, adana'da yapıdım, usta birliĝim adana'ydı. (22) orda iki ay bi ceza evü nöbeti kesdim. (23) ondan soñura ĝaraĝollara verdiler beni,

ğarağollarda görev yapıdı. (24) baya ğarağollardan da teskereyi aldı, başka yimez olur muyuz asgerin dayağı olmaz olur mu. (25) çoğ anılar var ya ondan sonra şu ğamyonum mar, işde bu ğamyonumla pazara gidiyoruz, satıyoruz. (26) ufağ defek şeyler oldu mu şedişere malı çıkanları kestirmeye kestiriyoruz. (27) orda kestiriP geliyoruz mezbaa var. (28) ordan işte başka detse'ye filan gittim ğaç sefer ordan o caminiñ inşaatı var_ımış. (29) caminiñ orda inşaatıñ demirlerini şeylerini getirdik geldik. (30) üç dört sefer detse'ye gittim geldi.

-M11-**Kaynak Kişi:** Durmuş Ali Karakılıç**Yaşı:** 80**Öğrenim Durumu:** İlkokul**Mesleği:** Çiftçi**Derleme Yeri:** May**Konu:** Yayla Çıkımı ve Bayram Adetleri**Yayla Çıkımı**

(1) gönşular biriğiller, yaylaya çıhalım dirler yaylaya. (2) süt maqínelerini ayarlar, tufranları yayarlar. (3) yaylaya çıkarız, yaylaları işde arhadaş didiği gibi davara gideriz. (4) davar dağdan öğlen gelir, herkeziñ ğarısı ğızı sağar geçi davarları. (5) tekrar maqínelerde sütleri çekeller. (6) ğaymağ bi yanna süt bi yanna işde. (7) bir ayda om beş gün biriğir o ğaymağ, tufran yayarlar. (8) yağları yıqallar, buz gibi suda ikişer üçer oğka duz atallar. (9) duzla barabar kürüklere basallar. (10) işde millet ikişer üçer eşşeği var merkebi dağa oduna gider. (11) odundan da geri gelir, eviñ öñüne yıkar. (12) ikinden oldu mu bu zamanlar oldu muydu odunları sararlar merkeplere. (13) eve alıllar gelirler, evlere yıqallar, ertesi zabah oldu mu gine yaylaya eşşeklere binerler, yaylaya gideller. (14) erkekler oduna gider, işde ğadınnar gine aynı demin dediğim gibi dağdan dovar gelir öğlen. (15) dovarları sağallar, işTe süt maqínesinde südü çekerler. (16) bi yandan ğaymağ ahar, bi yandan süt ahar.

Bayram Adetleri

(17) bizim bayramlarda sekiz on tane oda var. (18) odalara bayramlamaa varıdık, eveli bu çay may yoğ_udu. (19) biberli çay ğaynadıllardı, herkeze dökerlerdi. (20) bayramlardıñ erkekleri, biberli çay cayır cayır yahardı içirimizi biber. (21) çay yoğ_udu, şeker yoğ_udu. (22) işde sığara gölladı, tabaqlara sığara içen içmeyen odalara küsmesin gücenmesin dī. (23) her odayı bayramlardıñ, her odaya varıydıñ. (24) biberli çay demlerdik, esgiden öyleydi.

-M12-**Kaynak Kişi:** Sevgi Kamış**Yaşı:**54**Öğrenim Durumu:** İlkokul**Mesleği:** Ev Hanımı**Derleme Yeri:** Çatören**Konu:** Hayat Hikâyesi**Hayat Hikâyesi**

(1) evlendik ondan sonra göcam asgere gitti, iki tane çocuğum mar_ıdı. (2) ondan kerı onna asgerden geldikten sōna işde satışa başladı eşim. (3) ora bura giderdi işde, ben de ineklere bakardım. (4) çocuklara bakardım, ğayınna ğaynata vardı. (5) onlara bakardım, ölünceye ğadar da bakdım. (6) ondan sonracağızım tarlada çalışdık, ahır gördük. (7) nohud işlerdik, her işi yapıdık yavrum, yapmadığımız bi şey ğalmadı. (8) ondan sonra işde köyüñ işi pancar çapasına giderdik. (9) nohut yolmaya giderdik, yimek yapardık. (10) zabaha ğadar yimek yapardık, akşama ğadar ameyleyle çalışırdık. (11) gece ekmek yapardık, yimek yapardık, çamaşır yapardık. (12) her işi gördük nesine sorañ işde öyle yimek yapardık. (13) ondan soñra işde misafir gelirdi, onnar_ıla uğraşırdık, her işi yapardık. (14) köyde her iş var ahıra bakdık, dağa gittik. (15) çalışdık, pancara gittik, patadise gittik, mısıra gittik, her yire gittik.

(16) ben var ya iki oğlan everdim, bi de ğız verdim. (17) şimdi oğlan biri şu ğarşı ğoñşunuñ ğızını isterdi. (18) düñürlüğe gittim, virmediler, bi sene bekledim. (19) bi sene soñura bi dea gittim. (20) bi ay sonra gel om beş gün sonra gel virt zirt, bağ hele didim. (21) virecēseñ vir, virmecēseñ bi daha gelmem didim. (22) ğayınnam da hasta yatakda ölü gibi yatır. (23) böğün sözü keselim yarın ben hastaneye gitceğın didim. (24) sözü kesdik ağşam, bir hafta hastaneye gittim. (25) ondan sonra öldü ğayınnam, ondan kerı dova yapıdık demi ğı. (26) ondan soñra dova yapıdık işde bir sene nişanlılı durdular. (27) düğün istemeye vardık, babası didi virmem, virmem, virmem. (28) oğluñ okumaz virmem, benim oğlan da okurdu dā o zaman büyük. (29) benim herif de didiki valla ben okurdu, gelmedim. (30) sığır çobanı dī geldim, yarın

ğaçar maçar iderse başıma bi iş geldi. (31) kapıma geliseñ ben mesulet gabul itmem didi. (32) adam akilli gızı ver, düğünü yapalım datsızlığıyla didi. (33) neyse ondan sōna düğünü yaptık işde askere gitti, çocuğumuz oldu, ondan soñu oğlumuzda maşşallah maşşallahı var. (34) hem hafız oldu, hem arapça okur. (35) hem ilahiat okur dışardan, iyi maşşallah o da yani. (36) ondan sonra güccüğ oğlanı everdim. (37) onda pek zorluk çekmedim de onu da everdim işde o da iyi. (38) gelinlerim iyi allah'a şükür bi yaramazlık yok. (39) işde herkes gendi yağında gendi şiyinde gavurulup gide burdaları. (40) işde çumra'ya gittiler onlar da güccüK şiy hasta kazım'ın dişleri şiy olmuş. (41) ona diş yaptırmaya gitti, çocuğları da topladı gitti. (42) burda galsın didim, gezdireceklerdir hazar ora götürdü.

(43) düñürlüğe geldiler, adamları hiş bilmezdik gızım. (44) onnar bizi bilmez, biz onnarı bilmeyiz. (45) ondan sonra babası didi ki sen beni bilmeñ. (46) ben seni bilmem ne diyem de vireyin ben sana gızı didi. (47) sen beni sor ben de seni sorayın didi. (48) gider gider sorar gelir, bu adamlar hiç iyi değil diyor. (49) gide sora gelir bu adamlar hiç iyi değil der, altı ay filan vermedik. (50) ondan sonra da altı aydan sonra da telefon aşmış, ben senle bi görüşeyin demiş. (51) süleyman amcaña o da görüş bakayım, ne diceseñ demiş. (52) ben demiş yarım avdan'a gidiyom, akören yoluna çık. (53) orda görüşelim demiş, orda görüşmüşler. (54) ne gonusdularsa bilmem valla tamam len virdim, haydi git. (55) bayramda geliñ duayı yapalım demiş. (56) virdik öyleliksire iki sene nişanlılı durdu işde ondan sonra düğün yaptık. (57) gocası asgere gitti orda işde üş dört sene galdı demi gı. (58) düğünü yaptık, işde çeyizini aldık. (59) nişanını yaptık, ondan sonra işde nikahını gıydırdık. (60) her şiyini yaptık, allah'ın izniyle hiş bi kötülüğ olmadan düğün yaptık. (61) bitirdik, üş düğün yaptım. (62) allah'a şükür üçüne de hiş sen ben itmedik. (63) herkes istedi, bende istediklerini alıverdim. (64) şora çekildim, aramaya filan gitmedim valla.

(65) gelin olduğumu filan bilmem ah gızım burda gelin cumartesi yaparlardı. (66) aşşağıda bi seki vardı, orda bi hamur yuğururdum. (67) biz şepit yapardık, az bişi neyse tek elle yuğuruduk. (68) ondan sonra görümcem didiki ben de ğari merdivenden çıkıp giderin. (69) onnar içerde anayıla gız ğayınnam da yatağda yatır amma ölü gibi ğari. (70) didiki kaş ana tek elle hamur yoğuru bu didi. (71) bu avrat filan olmaz didi, ğayınnam ne didi biliyoñ mu. (72) daha aldığıñ bi çocuğ didi, yarım seni beni beyenmez bi avrad olur didi. (73) daha gelmeden başlama didi. (74) onu da duydum, gelin

geldiğimi o gün belledim. (75) daha üç gün öve gelin geleli gelin geldiğimi o gün belledim. (76) bilmiyodum, ha sevgi sen bu eve gelin geldiñ. (77) ğaldır ayağın, göster gendiñi, añladın mı. (78) hah iş de böyle hay ğızım

(79) añladay mı, saña ben daha çoğ ammā ğafada hiş yok, şinci ğafa durdu. (80) beni anama babama yollamadılar iki sene, iki sene gitmedim. (81) ağlaya ağlaya babamı caminiñ önünde bayramladım. (82) anam babam gelmezdi, ğatmazlardı, çocuğlarımı ğardeşlerimi gelillerdi. (83) yoldan kovalalladı, ne bileyim neye ğatmazlardı. (84) dertleri neydi bilmem, satışa giderdi, köylere giderdi. (85) o yoğuşa bi şiyler olurdu ğari sabah ezeni gelirdi ğaynatam. (86) direklerle böyle tak tak vurudu. (87) inekler sağılacak, sabah ezeninde camiden gelirdi. (88) tak tak vurudu, inekler sağılacak, ondan sōna kaçma da bi gör. (89) bakalım, ğiyamet ğopardı eviñ içinde iki çocuk zabaha ğadar cıllıg cıllıg bağırışır. (90) hiç uyku yok sabah ezeninde ğaynatam inmediñmiydi ğayri. (91) o da bağırış çağırış gari öyle, ondan soñura işde öyle ömrümüz geşti hay ğızım.

-M13-**Kaynak Kişi:** Gülsüm Özatay**Yaşı:** 48**Öğrenim Durumu:** İlkokul**Mesleği:** Ev Hanımı**Derleme Yeri:** Çatören**Konu:** Günlük İşler, Anılar, Çeyiz Hazırlıkları, Dokumacılık, Anılar, Masal**Günlük İşler**

(1) ablam napalım, sabahtan kalkarız işde. (2) bulaşıktır yalaşıktır derken ondan sonra bahçemiz var biraz. (3) bahçeyle oğraşırız, ekeriz, dikeriz. (4) az önce sarımsağ diktim, hem belledim hem dikdim eşim didi ne oıraşın moturla süreydik ya filan dedi. (5) bende didim, olmaz didim ayağımla belledim. (6) diktim şimdilik, allah izin verirse baharında süyerse yiyecēz inşallah. (7) bu konuda başğa ğış geldi, sopalar ğari ğuruldu. (8) sopaların şeyiyle bi hayli yorucu oluruz ğari. (9) yazınki gibi olmaz işde böyle mallardır, ğoyun ğuzu inek tana onla oğraşırız. (10) başğa napalım yani, gelinir gidilir, başğa bi yani şeyimiz yok. (11) şükür elhamdülillah dağlara daşlara pek çalışmaya gitmiyoruz açıkcası tamam mı. (12) işde oğlanımı everdim iki tanesini. (13) iki tenesi bekar biriniñ yanında oturdum altı yidi senedir oturdum. (14) ondan sonra ğonyâ'ya ğoşdüm. (15) küçüğ oğlum var, okudacāz dī oğraşırız bakalım. (16) okuyacak mı okumayacak mı, bilmiyorum. (17) bu işlerle oğraşırız, birini de asgere gönderecem. (18) inşallah allah izin virise aralığın ikisinde rabbım sağlık sıhatlik virise asgere gönderecem. (19) anneme ziyarete gidecem diye oıraşırız. (20) bakalım gidebilecem mi. (21) orda şu anda yāni böyle hayatımız sürüp geçiyoru işde, ömür böyle bitiyor. (22) evet iki tane gelin aldım, ilk önce büyük oğlumı nişanladım sevdiği ğızıyla. (23) olmadı ayrıldık. (24) ondan sōra ayrıldıktan sōra güccüğ oğlum bi ğız ğaçırdı. (25) ğız ğaçırincā büyük oğluma mecbur ğız bulmak zorunda kaldım. (26) ğızı da buldum, elhamdülillah gönlüme göre ondan sōra doğuz ay filan nişanlı durdular. (27) doğuz aydan sonra düğün aldım. (28) çifte gelin yaptım, elhamdülillah bi

sorunumuz yok şükür allahıma. (29) kızlarım da çok iyi gelinlerim de çok iyi yani gelip geçip gidiyor işde öyle.

Anılar

(30) ğız ğaçırması meselesi de şöyle oldu. (31) seviyollarım, babası annesi öğrenince bu konuda sıkıntı yaptılar. (32) ğız demiş hadi kaçalım, bize bi telefon geldi. (33) ben kaçıyorum, oğluñuzu aldım gidiyorum didi. (34) biz de didik olmaz, siz bi esnafsıñız akören gibi bi yerde şiyi babayıñ zedelenmesin şeyi didik. (35) ondan sonra da düñür gittik. (36) accığın annesi biraz tepki yaptı, bize vermemek istedi. (37) ondan sora oğluñuz küçük dedi, benim kızım da küçük büyüsün. (38) ondan sonra verelim didiler, bizde didiğın olmaz. (39) bi siziñ şiyiñiz var, bi bizim yani muhdarlığımız var. (40) muhdarlığdan dolayı bi şiyler olur, biz olmaz didik. (41) beğenmedik şey yapmadık, yani ondan sonra düğünü yaptık. (42) böyleliksire şükür allahıma düğünümüz çok güzel oldu. (43) ondan sonra nişan göyduğ, bu arada tabi annemiz biraz ğızı yanımıza getirtmemek isterdi hiç yani yanımıza. (44) hoş geldiñ derdi çocuğ, geri giderdi. (45) mutfağa salmazdı, biz de dirdik. (46) çağır şu ğızımızı biz ğız görmeye geldik. (47) yo olmaz onuñ işi var yemek yapacak işde. (48) yani hizmetidecek öyle derdi, salmazdı, ondan sora oğlumuz ğaynatasınıñ orda çalıştı biraz. (49) ğaynatasıyla acıcığ sorunlar yaşadı. (50) küçük olunca yani istemediler, biraz nitekim öyleliksire. (51) şimdilik elhamdülillah bi ğızımız var, işde iki de büyük oğlumuñ çocuğ var bi ğız bi oğlan (52) elhamdülillah bazı ğayınmalar gibi değilim, şükür allahıma onu hamd idim böyle olmadığım için. (53) ğardeş gibi bir anne kız gibi hiş gelin gibi görmedim çocuğlarımı ikisini de. (54) gelin gibi görmeyince de her şiyi de anlaşılır gider. (55) yani ne diyeyim, bazı ğayınmalar durur, şunu idivirmeyolar. (56) bunu idmeyolar diyorlar, olmuyor. (57) sen de tabiki şey yapacañ yani yardımcı olacañ yani, çocuklar yani kendi yitiştirmedeñ. (58) kendin yitiştirmedeğın için biraz uyum sağlamak zor çünkü kendi tecrübemden dolayı bende kayınnamıñ yanna gitdim. (59) ben çok şeyler zorluklar yaşadım. (60) çok şeyler gördüm, o yüzden gelinlerime hiş bir zaman öyle sıkıntı yapmıyacam diye söz verdim. (61) elhamdülillah öyle bi sıkıntım da olmadı, şükür allahıma işde böyle. (62) geldik geşdik ğırk sekiz yaşımızı doldurduğ bakalım.

Çeyiz Hazırlıkları

(63) elişi yapallar, ya evelki gibi işlemler kaçdı. (64) şimdi doğruyu konuşacağsak herkes dantel örüyor inne oyası yapıyor. (65) mil_oyası yapıyor yani eveli işlemler kaçdı. (66) gerçekten yani işleme yok, yaparsañ dört takım yaparsañ işi bitiriyorsuñ. (67) aynı konya gibi oldu yani burası da konyı'ya özeniyoz ya ğari. (68) ne diller iller amarika'ya özenir, bizde konyı'ya özeniriz ğari. (69) öyle özenip gidiyollar, işde napsınlar şindiki gençler yani bildiğiiñ gibi işdehene.

(70) südü alırız, bişiririn, ondan sōra çekerin makinede süt makinesinde, kaymağı bi yanna südü bi yanna südü bi yanna ayırırım. (71) onu ondan sonra yoğurt yaparım, yoğurttan soñura peynir kestiririz. (72) peynir diriz biz peyniri çalarız, çaldıktan sōra da o yoğurd_ula o peyniri bişiririz. (73) tekrar yiniden ğaynadırız, tuluğ diriz biz ama. (74) ğız_ıla basarız suyu süzülmesi için peynirin, tabi bu arada kaymağı da körüklere dökeriz. (75) tuzlar tuzlar kürüklere dökeriz ondan sōra yağımızı peynirimizi kendimiz alırız ğızım. (76) gerçekten ben baya yani gelinnerimi aldı alalı zaten yağımızı peynirimizi kendimiz alırız. (77) hiç yani hazır tereyağ yimeyiz hazır peynir biñde bi yani kendi tuluğ peynirimiz var yaptım yani. (78) yani şu anda peynirimizi yağımızı kendimiz yapıyoz. (79) bulğur ğaynadırız işde yaz geldi mi yani ğış yiyeceğiiñi hazırlañ. (80) kurutma yapañ, biber ğuruduñ, patlıcan ğuruduñ. (81) ondan sōra fasulye ğuruduñ bazen şimdi dipfirizler çıkdı dibfirizlere göllar. (82) kimi onu yir, kimi ondan yir. (83) işde böyle yiyeceğimizi yapıyoz, ekip dikiyoz. (84) ne dirler fasulyedir, domastestir, biberdir, patlıcandır, patedes ekiyoruz. (85) daha doğrusu kendi yiyeceğimizi kendimiz ğaldırıyoz. (86) gübre filan atmıyoruz, sadece hayvanlarıñ gübrelerinden atıyoz. (87) ondan sōra onuñla yitişdiriyoz baçalım şimdilik, elhamdüllilah yani kendimiz üretiyoğ yiyoz. (88) ğızım önce dere başında çul yıkallardı öveli, çamaşır değıl. (89) çamaşır hiç yıkamadığ, biz köylerde çeşmeler vardı. (90) dört beş tane büyük çeşme onlardan su çekerdik annemizgile. (91) şey ğurarlardı, ğazan ğurarlar. (92) ğazan da suyu dökerdik dolduruduğ. (93) annem tabi yakar altını ocağā ğordu, ondan soñra çamaşırı da yıkardığ, yani öyle dere başına gelmezdik. (94) amma çeşmelerden evimize su çekerdik, eveli dā ben doğuz on yaşında çeşme aldık biz. (95) babam on yaşında aldı çeşmeyi o zamana kadar gerçekten ellerimiz şişerdi. (96) çamaşır yıkandığ gün ellerimiz şişerdi, hazar o ğadar

çamaşır yıkanırđı. (97) üç dört ip çamaşır yıkanırđı, elimizle çekerdik suyu. (98) ğış gününde doñardı her yanı köy çeşmesinden suyumuzu içecek suyumuzu çekerdik. (99) şimdilik o yok kaçdı gitti şimdi makinesi var. (100) makineyle yıkayollar herkes. (101) şimdi dağlılar filan köylü şey oldu şehirli oldu, gerçeği ğonuşacāsađ yani. (102) dağlılar filan herkesiñ evinde bulaşık makinesi var. (103) çamaşır makinesi var, ama bizim bulaşık makinemiz yok, başđa soracađıñ var mı ğızım.

(104) burası arpa buğday nohut fasulye patates mısır hepsini ekeller burası. (105) her şey yitişir, yani ne dirler su olduğu yerde her şey olur doğru dē mi amma. (106) suyumuz var, elhamdüllilah yer altı ğuyuları var. (107) her şey ekeller, her şey yani yitiştiriller. (108) öyle satmaya fazla iki üç kişi vardır satmaya burda. (109) ama herkes kendi yani ihdiyacını yetişdiri. (110) bi de mallarıñ yiceğini yitişdiriyorlar tamam, yoğunluk bu sene hele arpa buğday noğud_udu bi de mısır. (111) yoğunluk öyleydi, pancar ekeriz, genellikle pancarımız hiç eksik değil yani. (112) küccüklüğümden beri pancar eker bu köy. (113) pancarı pürçünü ğavurullar, pancarıñ yeşil pürçünü ğavurullar. (114) valla bekmez yapıyollarımış amma burda hiş görmedim bekmez yapıdıklarını bilmiyorum yani. (115) onu bilmediğim için bi şey diyemem. (116) hiş de görmedim. (117) nası yapıdıklarını yani.

Dokumacılık

(118) annemiñ babamiñ ıstarlarımız var_ıdı, halı doğuduk. (119) şu birinci ğuşağ halısı diller, onu doğuduk. (120) ondan sonra şu çin çinliler satın alıyo. (121) genellikle japonyalılar satın alıyor. (122) iki parmak üzerinde tel iki parmak iki tel üzerine kilim doğuduk. (123) seccade doğadığ, bunları biliyom doğuduk biz yani. (124) doğunurken ıstar kullanılır. (125) kirkit şöyle el gibi kirkitler, var onu kullanıyorduk. (126) ondan sōra şöyle basđı dillerdi. (127) basđı yapardığ, basđı içine içiniñ şöyle ağaç gibi şey olur. (128) onu şöyle basđı yapırdırđıđ, ondan sonra ilmekleri şöyle şey yapardığ. (129) ilmek geçirirdik arasından ondan sonra bi yirini yanlış yapıdıñ mı o yanlışdan giderdi. (130) düzgün yapacañ öyle şey değil_ıdı. (131) yani gerçekten halı doğumağ da bir iş yani açıkcası bir sanat şimdilik doğumuyoruz. (132) yani ben nişanlılıkten doğuduk, ondan sonra bir daha doğumadığ.

Anılar

(133) ğarın çorbası yaparız, tahrana ondan sonra ğarın çorbasını ben kayınvalidemden öğrendim yapmayı. (134) bilmiyordum açıkcası, biz yapmıyorduk. (135) yemezdik, annem yapmıyordu. (136) ondan sonra da ğayınvalidemde sağ olsun. (137) dizesine evlatlık verilmiş, o bana öğretti ondan sonra ğızım şöyle yapılır dedi. (138) ondan sōra ğızım şöyle yapılır dedi. (139) taranayı ay pardon şey yaptım, ğarını ğızım didi. (140) şöyle iğle didi, nası iğlenecek bilmem. (141) hazar ondan sonra hiş görmedim, annem yapmaz gel didi. (142) ben sana göstereyim tarif ideyin, öyle yap dedi. (143) ondan sonra suya yıkadık, yuduk, yıkadık. (144) ondan sonra sıcak suya basdık. (145) kaynar suya basdığımızda senidiñ üstünde bıçağ_ıla sıyırdık sarısını. (146) bir güzel ğıydık, ondan soñura ğayri ocağa ğoyduk. (147) ocağdan soñura kavrulduğdan sonra o şöyle kırmızı kırmızı kavrulur. (148) yağını şeyini kendi şeyini kusuyor. (149) ondan sonra onu tekrar vuracağında düdüklüye koyuyoñ. (150) düdüklüde bişiriyorsuñ, ondan sōra ununu yağını koyuyorsuñ. (151) kavrulmuş un oluyor içinde, başkası olmuyor, döküyorsuñ. (152) o da bişiyor, biz bi iki elti ğarın çorbası bişirelik didik. (153) bunu anlatayın, valla neyse ğarın çorbasını ğoyduk düdüklüye. (154) düdüklüye bişdi dī ğafasını salladık. (155) duruğan bi fişirtı çöktü, bi ğoşduk, düdüklü paat patladı. (156) mutfağın her yanı ğarın çorbası oldu, ondan sonra ğari çencire bi tavana değdi. (157) bi de milanğazın üstüne değdi. (158) milanğaz yamuğ yumuğ_ oldu, tencireniñ sapı ğırıldı. (159) düdüklünün ğapağı eğildi, meğersem içine et parçası dıkanmış. (160) ondan_ımış, ondan olmuş, patladığı da amma varya çok korğduk yanacāz diye. (161) her yannı bi telaş_ıla bi de ğış günüydü. (162) her yannı sildik eviñ mutfağın her yannı dib dırnak ne varsa ğap ğacak hepsini iki elti oturduğ hepsini sildik ğoyduk ğari. (163) amma bi daha ğarın çorbası bişirmedik. (164) bi daha o oldu yani bi daha bişirmedik, biri geçen ğonya'da bişirdik ğarın çorbası. (165) o zamandır bu zamandır aman ben ğarın çorbasından severim amma yimem. (166) şey bişirmem dedi, yimem de dedim ğari. (167) öyle bi ğarın çorbası başımıza geldi, kayınvalidemiz ğonya'daydı. (168) olmadığı için iki elti hem ğülüştük, hem sildik. (169) hem yorulduğ, ğayınvalidemiz yoğ_udu yanımızda. (170) ğonya'daydı, iki elti bi arada otururduğ. (171) devamlı altı üslü oturuyduğ, bi çocuk benim var_ıdı. (172) iki çocuğ_onuñ var_ıdı, hiş daha yani ne bağırsdık ne döğüşdük. (173) çocuğlarımız döğüşürdü. (174) biz ğülüştükdük onlar döğüştüksire.

(175) yani kimi var çocuk döğer ya annesi ile çekişir. (176) biz hiş birini yapmadık elhamdüllilah, yani o çocuğum onu severdi. (177) saliha anne dirdi, abdül yani abdi abime abdi baba dirdi. (178) biz de gülüşürdük yani hiş öyle bi elhamdüllah eltim_ile hiş bi sorunumuz olmadı. (179) yani hamd olsun iyi ki de olmadı olaydı daha kötüler olurdu. (180) ondan sonra da çok kötü bi şeyler olurdu, şükür allahıma olmadı.

Masal

(181) eveli bir varmış, bir yoğmuş derdi ablam bize anlatırken. (182) ablam söyle bir köyde bir anne baba var_ımış. (183) yedi tane oğlu var_ımış dedi, ondan soñu bu yedi oğlanın necilerden soñura bir kız gârdeşleri olmuş. (184) dağa gitmişler, çalışılmış ormanda ormanı günlük keseller, gelillermiş. (185) günnük hal yani ihdiyaşlarını şeyde odun satıp ihdiyaşlarını görülller_ımış. (186) ondan sonra bu yedi bacı yedi oğlan kardeş varmışlar. (187) ormana mesken tutmuşlar. (188) mesken dutduktan sonra köye gelmeyivirmişler. (189) bu yedi ğız ğız da olunca ğız büyödükten sonra onu ğızı dimiş annesi. (190) ben size ha tarif ideyim, sen git ğızım, ormana abilerini bul. (191) neyse ormana gidiyor kız, abisini buluyor. (192) ondan soñra yemeklerini hazırlıyor, evi temizliyor. (193) tabi bu arada ğız geri köye geliyor. (194) eve geliyollar_ımış oğlanlar diyolar, ana ali veli bu evi kim temizledi. (195) in mi cin mi bu evi kim temizliyor. (196) birgün yedi birgün yedi gün öyle yapmış. (197) yedi günden sonra gendini belli itmiş. (198) ğız çocuğu ne in var ne cin var ne peri var dimiş. (199) ben sizin dimiş yani bacınının ben dimiş, ğız yüklükden inmiş. (200) ondan sonra sen bacımız mıydın, büyüdün müydü, bacım diyerek ğari hiş görmemişler ya (201) onu neyse seviyolar, şey yapıyorlar. (202) aman bacım sağın kimseye kapıyı aşma. (203) sen evimizin yimeğimizi evimizi temizle yimeğimizi yap. (204) biz senden başga bi şey istemeyiz, sağın ormana çıkma dimişler. (205) ormana da bir şey var_ımış, ney onun adı cadı cadınının biri kız varmış. (206) oğlanın bi abisine vermek istemiş, oğlan almamış. (207) eveli eveli kirpit nârasın, çakmak nârasın, şöyle şey_ile dutdurularmış ocağı taş_ıla. (208) taş_ıla dutturacaz derken gör sövünmüş. (209) bir dağın başında ateş yanarmış dimiş ki dimiş şu duman çıkan yire gideyin. (210) abilerim aş galacak, oraya gideyin ordan iki çinte gör ateş getireyin dimiş. (211) oraya gidiyor kız vara vara varıyor. (212) cadının evine varıyor, abisinin kovaladığı cadının evine

varıyor. (213) diyor veriyin amma bir sözüm var. (214) sen benim ğızımı olan kardeşin var_ısa ona yapacañ. (215) nası yapayın, yapamam idemem didiyse dahi biz ğor vermeyiz dimiş. (216) neyse diyor sen dimiş şu elmayı yiyerek git ondan sonra ğoru da saña virelim dimiş. (217) meğersem elmayı yediği için elmayı atacak ya elma zehirliymiş. (218) onun şeyiyle bulacağmı, gider gider neyse evine geliyor bi bakıyor diyor beni kovalayan adamın evi burası oğlana yani cadı ğarısı ğızını neyse zorlan veriyor. (219) ama ğızıyla tabi gelin görünce ğavğa ediyorlar. (220) gelin görünce şey yapıyor, bi şeyler yapıyorlar. (221) görünce o arada ğarnı böyle şişiyor. (222) dimişler ki seniñ ğız ğardeşin birileriyle bi şey yapıyormuş, ğarnı şişince bu ğızı dağa götürüp ğoyuyorlar. (223) bir ağacın dibine ğoyuyorlar, ağacın dibinde uyurka bayılmış ya uyuyor. (224) bi pireses geliyor, pireses yani pires mi diyolla onlara ğari. (225) bi ağa çocuğu geliyor. (226) ağa çocuğu bi bakıyor, çıkan yılanı öldürüyor ğarnından. (227) yılan şeyi yidirmiş cadı ğarısı ğıza çıkan şeyi öldürtmüyor. (228) çıkan yılanı öldürüyor ağzından çıkmış yılanlar. (229) en sonunu öldürememiş eyvah dimiş. (230) en sonunu öldüremem, ğaçırdım dimiş. (231) ğız uyanmış, neyi öldüremediñ demiş yılanı. (232) neye dimiş, öldürüyordum. (233) ben dimiş o çıkan yılanı öldüremedim, o yılan eninde sonuñda dimiş. (234) bize musallat olacak dimiş, oğlan ğari bu arada bobassına götürüyor. (235) ğızı tanıştııyor, babasıyla tanışdırıyor. (236) düğün kırk gün kırk gündüz gece düğün yapıyollar. (237) evleniyolar mutlu son orda bitiyor, zamanında biz onu dinlerdik.

-M14-**Kaynak Kişi:** Firdevs Özatay**Yaşı:** 55**Öğrenim Durumu:** İlkokul**Mesleği:** Ev Hanımı**Derleme Yeri:** Çatören**Konu:** Hayat Hikâyesi**Hayat Hikâyesi**

(1) vâkııt geçirecek bi yir yok, biriniñ yanına varsañ dediğodu yapıdı dirler. (2) şiy diller bi oturma kakma yok, hep çalışma iş bu köyde başğa bi şey yok. (3) yani oturalım kalkalım, yiyelim, içelim yok. (4) mesela bi hafta sende bi hafta bende sohbet mohbet öyle şeyler yok. (5) şindi yani yeni beş altı senedir var, eveli böyle şeyler yoktu. (6) ben geleli buraya otuS sene oldu, heral otuz seneyi de geçti. (7) kırk sene oldu seksen birde geldim, kaç yıl olmuş. (8) seksen bir doğsan bir yedi sekiz sene ğayınayla ğaynatayla geçti. (9) ömrümüz gelin görümce çalışdık, ettik, bize bi mal yok ğaynata ölessiye. (10) ğaynata öldükten sonra beldiler, ettiler işde öyle. (11) şimdi allah var ne ğayınadan çekdim, ne ğaynata iy_idik gezerdi. (12) gezerdik, beraber ekmeğe giderdik, yimek yapardık. (13) musafirleri ağırlardık yani, çekmedik, gelin görümceden çekeydik. (14) öyle bi şeylik çekmedik yani yüzüme ğarşı bi şey demediler. (15) emekli olduğ, işde burda ğarı ğoca oturmayoz. (16) bi oğlum iki ğızım mar, ğızları everdik, bi olan var onu everdik. (17) bir tane de bekar oğlum mar yanımda o da çalışır. (18) sabah gider akşam gelir, yanımızda o var bizi bırakıp gitmēyor. (19) işde bize o bakıyor, bırak git vilan diyyom, ben sizi bırakıP da gitmen diyyor. (20) işde ekip dikme var tarlalarımız var, yirmi otuz dölüm tarla var. (21) ekiyoz dikiyoz oğlan ekiyo, dikiyo, ğaldırıyor. (22) işde evimiziñ önünde bahçe var. (23) ekersek ekeriz yazın ekmezsek satın alırız işde öyle.

(24) valla esgiden çoluğ çocuğ varıkan daha mutluyduğ. (25) tabi çoluğ çocuğ hepsi gelin gitti, gelin oldu gitti mesela. (26) işde şindiki iyi yani yaşlanınca şindiki iyi fazla öyle çalışma yok. (27) oturuyoruz sabahtan akşama ğadar yiyip içip

oturuyoruz. (28) gezme var canım gezeriz yani kızları oğlanlara gölü gömşuya öğle düğün oldu mu gideriz. (29) köye gezmeye gideriz yani gitmez desek gideriz işde öyle.

(30) o bana bağırı, ben ona bağırın mesela evöli hiş bağırıp çağrışmazdık yani. (31) şindi tabi insan yaşlandıķca şey gücüne gidiyor heralda eveli hiş bağırı çağrışmazdık. (32) o dir benim didiğim ossun, ben dirim benim didiğim olsun. (33) işde öyle ne dirsem alır, gelir hatırımı yıķmaz işde öyle. (34) başķa ne anladayın, yani kaş senedir gömşuyuz eltiyiz. (35) iki eltim var iki görümcem var, iki çelebim var. (36) ya heş birinden bi kötülük görmedim ya çalışdık. (37) beraber de yediğ, işdik, şimdiye ğadar oturuyoruz. (38) ğalkarız hiş birinden bi kötülük görmedim yani.

-M15-**Kaynak Kişi:** Hatice Aydoğan**Yaşı:** 60**Öğrenim Durumu:** İlkokul**Mesleği:** Ev Hanımı**Derleme Yeri:** Belkuyu**Konu:** Düğün Adetleri, Anılar**Düğün Adetleri**

(1) ben hatice aydoğan okur üfleriz bismeleyi besmeleyi çekeriz. (2) gız istemeye gideriz, babassı amcassı dayısı gayınna gaynata hala varıyız. (3) allahın emri peygamberin gavli diyi açarız, biz bi düşünelim diller, düşünelim diller döner geliriz. (4) bi gideriz iki gideriz, gönü var ısa üçüncüsünde de sözü keseriz, ondan soñura yüzük dağarız. (5) yüzüğü dağdıktan soñura düğün sözümüzü alırız. (6) altın ne dağacāsağ, gonusuruz gız eviyle altınımızı alırız. (7) düğünün ceğizlerimizi hazırlarız, düğüne başlarız. (8) ondan soñura esgiden bulğur pilavı viriydik köylerde. (9) bi inek keseriz, ineği keseriz, bulğurları hazırlarız yağları, düğüne başlarız bulğur pilavı viriyiz. (10) ondan soñura gelini alırız tekrar gız evine allah gavuşdursuna gideriz. (11) böyle bi düğün yaparız gızum. (12) gelini indirdikten soñura gız evine allah gavuşdursuna gideriz. (13) böyle bi düğün yaparız işde.

Anılar

(14) gızum esgiden çok rezil idik, elimiz ile işler idik, ekinneri orağı biliñ mi. (15) orağ ıla gavramayıla on dölüm ekersek de yirmi dölüm ekersek de insannar eliyle gavrardı. (16) yığın yapardık, getiri savrum atardık amma şimdi değışti, dağda şiye bilemedim adını, biçere viriler . (17) ıramıklara doldurular allah virise zahresini getiriler, ambara dökeriz, keşke şimdi dünyaya geleydik (18) şimdi sizler gibi olaydık. (19) çok çekdim, çok çalışdım. (20) bacaklarım hiç dutmaz çomağ ıla yaşarın şimdi.

-M16-

Kaynak Kişi: Ercan Özkan

Yaşı: 44

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Çiftçi

Derleme Yeri: Belkuyu

Konu: Belkuyu Mahallesi'nin Adını Verilişi, Elettirik ve Suyun Gelişi, Günlük İşler, Muhtarlık Seçimleri

Belkuyu Mahallesi'nin Adını Verilişi

(1) k̄oyümüz önce Şu yukardaymış_ımış, bel Şeklinde bi yer olduğu için k̄oyüñ olduğu yer bel Şeklinde ortasında ğuyu var. (2) onuñ_uçun bel kıyu ğalmış o, sonra buraya taşınmış. (3) buraya taŐındıkdan soñu işde millet çiftçilik hayvancılığ. (4) başğa bi Şey yok çiftçiliğ_ile hayvancılığ_ıla geçiniyollar bu ğadar, yav başğa ne anlatāyın.

Elettirik ve Suyun Gelişi

(5) ben biliyorum mesēla ğaranığda oturduğumuzu hatırlıyorum. (6) amma bundan iyiydi tabi önceden millet biribirine eleddirik yokken biribirine māleye gider gelirdi. (7) oturmaya giderdik, sohbet edellerdi. (8) Şindi eleddirik varike bile birine gidip gelme azaldı herkesiñ. (9) saten seksende geldi eleddirik k̄oye. (10) atatürk k̄oyü oldu burası bi atatürk k̄oyü olmadan önce atatürk k̄oyü olunca geldi. (11) eleddirik yol asvalt hepsi o zaman geldi, ondan önce bi Şey yoğ_udu. (12) ben biliyorum, yani hatırlıyorum. (13) zaten bu k̄oyde Şu iki üş senedir az bi gelişmeye başladı. (14) üş beş senedir onuñ öncesi hep ğurbetde geçinen bir k̄oy yani ğurbet ile bahçeye gideller burdan. (15) hala giden var bahçeye sağa sola gidiyor. (16) yarısı ğurbetde geçinir yani buranıñ, giderler ğurbetde çalıŐıllar. (17) geliller burda geçiniller böyle yani.

Günlük İşler

(18) ğara patoz_ula sap çekildiğini hatırlıyorum ve de düğen_ilen ot sürüldüğünü de hatırlıyorum. (19) herkes de hemen hemen düğen var_ıdı, herkesde bi at vardı yani. (20) şimdi bi tane bile yok da herkes de bi at var_ıdı yani (21) burda buğday nohut mercimek arpa tamam bunları ekiyoruz. (22) sulanır olmadığı için zaten bunları ekiyoruz sulanmadığı için. (23) bunnar ğıraç ğuraç da yetişen şeyler bunları ekiyoruz yani. (24) yani bizim aşağıdan da var şey geçer de hatta ğonya'nın içme suyunu da burdan alırsınız.

Muhdarlık Seçimleri

(25) muhdarlık seçiminde üç aday var_ıdı, biri yetmiş oy aldı. (26) ben yüz üç oy biri de on beş oy aldı. (27) şükürler olsun ğazandı, iyi geçti. (28) seçim ya illa ufağ defeK sıkıntılar olur da tabi ğayb_iden taraf zoruna gider birez. (29) iyi geçti, seçim şu an bi sıkıntı yok. (30) k_oy rahat huzurlu bir şekilde devam ediyor. (31) ben muhdar olduğumda k_oyün arada hiş bi dane kilitli daşlı bi yol yoğ_udu. (32) hemen hemen k_oyün yüzde doksanı kilitli daş oldu. (33) okul güzelleşti, bi eleddirik direklerinde puroblem var. (34) onu da pek sıkıntı ğalmadı k_oyde halı saha yoğ_udu. (35) halı saha yapıldı, didiğim gibi bi eleddirik direklerinde sıhındım var. (3) onu da yapırdım mı fazla bi sıhıntım yok ondan sonra.

-M17-**Kaynak Kişi:** Fatma Özkan**Yaşı:** 36**Öğrenim Durumu:** İlkokul**Mesleği:** Ev Hanımı**Derleme Yeri:** Belkuyu**Konu:** Günlük İşler, Tarhana Yapımı, Bulgur Yapımı, Kışlık Yiyecek Hazırlıkları**Günlük İşler**

(1) bel guyu köyünde ev hanımıyım, zabah kaçınca işde namazımızı gılıyoruz. (2) o Sōra hayvannarımız var, hayvanlarımıza bahar çihar. (3) gahvaltı hazırlıyoruz, yiyor, evimiziñ evimiziñ işini görüyoruz. (4) işte tarlaya gitmiyoruz, yani eskisi gibi evimiziñ önünde meyve zebze yetiştiriyoruz. (5) onlar_ıla meşgul oluyoruz, çocuklarımız_ıla işde sütçüyüz. (6) öyle hayatımız, yemek her yemekten yaparız. (7) yani garmıyarık da yaparız, ondan sonra şaşda börek. (8) ondan sonra yani yūka açarız, gendimiz yūka beleriz. (9) mayalı yaparız, zobada tandır, her şiy mēşur yani kōyümüzde. (10) her yemekden yaparız, her yemekden yaparız yani.

Tarhana Yapımı

(11) tarhananıñ önce buğdayını yıkıyoruz, kurutuyoruz. (12) ayaklıyoruz, ondan sonra çekdiriyoruz, yani yarma gibi yapıyoruz yani. (13) makínede ondan sonra ayran_ıla işte yoğurt çalıyoruz. (15) ayran yağ yapıyoruz, ayran_ıla işte tulhanda yağını da çıkarıyoruz. (16) ayranını bi ayranıyla garişdirarak işde öyle yapıyoruz, seriyoruz.

Bulgur Yapımı

(17) bunu da aynı temizleyip yıkıyoruz, ondan sōra biraz şişdik sonra gaynadıyoruz. (18) bişiriyoruz, seriyoruz, kurutuyoruz, ondan sōra ayıklıyoruz tekrar. (19) çekdiriyoruz yani makínide gışa hazırlık yapıyoruz, yiyoruz.

Kışlık Yiyecek Hazırlıkları

(20) ondan sōra acılı yapıyoz domatesden, domatesini çekiyoz robotta. (21) biber acı biber sarımsağ onları ğaynadır. (22) ocağda ondan sōra şiyelerini kimyonlarını māzemelerini atıyoz. (23) şeylere sıcak ğatıp ters dönderiyoz. (24) öyle o da ğışa hazırlık aynen melemenin de ğıyıyoz. (25) biberini ğavuruyoz domatesini ğıyıp onuñla ğaynatıp onla aynen sıcak ğatıp şeye, onu da ters ğapadıyoz. (26) şey olsun dī öyle ğışlık hazırlık, yapıyoz. (27) işde biberi ğıyıp ğurutuyoz. (28) yeşil biberi kendi evimiziñ önünde yetiştiriyoz yani bunları. (29) biberi ğıyıp ğurutuyoz, sonra öyle taze dolaba ğoyuyoz ğıyıp. (30) aynı melemen de ğoyuyoz, yeşil fasilleyi ğoyuyoz. (31) ğurutuyoz, ğıyıp öyle hazırlık ğışa hepsini yapıyoz.

-M18-**Kaynak Kişi:** Durana Yıldırım**Yaşı:** 70**Öğrenim Durumu:** İlkokul**Mesleği:** Ev Hanımı**Derleme Yeri:** Belkuyu**Konu:** Hayat Hikâyesi**Hayat Hikâyesi**

(1) eğer ekini işde o ellerimizle işlerdik, biz ayrıldığımız ya gaynatam da ayırıvirdi bizi. (2) bi ğarı bi ğoca bi cecig bir oğlum oldu, ğuru bi dama ayırıvirdi. (3) hişbi şeycik virmediler baña, bi şeycik virmediler. (4) iki geçim var, ilin önüne ğatarım, ekin dağından gelirdik. (5) ne yiyelim ki dirdik, ğarannığda geldim ne yiyelim bu vakıt. (6) o iki geçiyi alır gelirdim sağardım, o südüñ içine bir ekmek doğardık. (7) yidiğimizle yata giderdik, evde hazırlayanım yok, öyle fazla bi şeyimiz de yok. (8) yeñi ayrıldık, yiyecek bi şey de yoğ evde esgiden bi şey yok zabāla ğağardık. (9) ameleye giderdik bu ğocayla ikimiz, ben bi ğıram arpaya gittim. (10) bu da iki ğıram ğıram ne biliñ mi. (11) şu beş kiloluk tenkeler, beni bi ğıram arpaya götürdüler. (12) onu iki ğırama götürdüler, deki beş kiloluk ne tavuklara atım şey tavuklarıñız çoğ olsa bir günde yir atıviri. (13) amma virmezler nögreceñ fazla virmeyorlardı, ağşama ğadar o bir ğıram arpaya ekine giderdim illere ay ğuzum. (14) işler işlerdik, ala ğarannığlı gelirdik. (15) namaz yok, şey yok, yorğun ırğın geldiğimizle yata yata giderdik. (16) evde su yok ağşam şu ğocayla ikimiz bir olurduk. (17) birer şey alırdık elimize ğuyulara çeşmelerden dolduru gelirdik. (18) zabah ameleye gideceğiz dī dolduru gelirdik, şora ğorduk. (19) bitiveri valla iki çocuk böyütdüm, ilele gülüvirmeñ baña. (20) ayrandan keş ğorduk ya ayran suyuyla o keş otuyla o bezleri yudum ben. (21) bezlerini yurdum çocuğlarıñın çocuğumuñ bezini su yok su ğıtlık dıkıcıık su var şorda o cağızla da durlayıvirdim. (22) yok su dağlara varıdım çocuğlar yüzünüzden öte siz geñsiñiz pisleseler. (23) ilki dirdik ya yapraklara biliñ mi yaprak pelit yapraklarına silerdim o yaprağ ıla silerdim. (24) ğurudurdum

bezlerimi de ğordum yokluğ öyle kötü bi Şiy su yokluğu da kötü bi Şiy her Şey suyulaydı. (25) ondan kerı öyle öyle öyle öyle dirke ğızım bi ev aldık, eve oturduk. (26) çalışdık, çabaladık, oğlanı böyüttük. (27) oğlan ğonya'ya gitdi, ğızı böyüttüm. (28) ğızın biri buna ğaçıvirdi, ğızın birini ğonya'ya virdim. (29) bir ğarı bir ğoca ğaldık Şindi, Şindi paramızda çok yiyeceğimizde çok dutacağ adam yok. (30) dutacağ adam yok Şindi her Şeyimiz çok dutacağ adam yok. (31) Şindi Şindi öyle diller baña, evel ğıyısı ğaralı çalığ dastanırdık hay ğuzum o Őurası yırtıldı. (32) Őurası yırtıldı, ğünden yana yana Şöyle ide ide, yırtılmış. (33) bu çalığı köstüm orta yire o çalığı yamadım, o ğüllü herğün añar ya ğüllü ğarı añar ımış dermiş. (34) ha bi Şi dastanıvireydiñ başıma dedim de dükğanı var ıdı dükğanında çok Şu bi cecik çalığa aĥşama ğadar çalışdım. (35) çalışdım, bunuñda ortası yırtılıvirdi yamadım geçerke beni ğarı ğörmüş dükğancınıñ biri vilı çalığın ortasını yamamış duran'a. (36) aĥ ipliğ ile yamamış dı ğara iplik bulamadım. (37) dığıcık Şi buldum, aĥ iplik yamadım, dastandım. (38) çalığdan gidilmez eviñ içine Şindi çamaşırđan gidilmez eviñ içine. (39) Şinci çok her Şiy amma hayat zor umuş da buğüne gelesiye ne çeKdik. (40) Şindi de hastalığa dutuldum amma gine de elhamdülulah Şükür allahımıñ virdiğine ayakdayız. (41) ğafama bir ağrı verivirdi, ağrı verivirdi, doğdura acil atladılar ambulaz ıla vardım. (42) ğulak ğilistiri didiler, onnar başğa bi Şiy dir de ben bilmen de bunu dirim. (43) mertuğa mı diller, bi Şiy diller, orta ğulak ğilistileriñ ğaymış didi. (44) mertuğa diller, üş ğün dört ğün doğdura vardım vardım geldim hap virmedi. (45) bağ bana nuğya'ya hap virdi, başğa dokdura gittik. (46) hap virdi, bizi alı uyardı, varsın dertlerinden ğurtulsun o alı. (47) ayten'de diyivirdi, sen didi Şiye gideceñ ğızılai'a gidicen. (48) ğazım çayır'a gidiceñ didi, kazım çayır'a vardık. (49) hap da virmedi, hapları ğötürdüm, gittim. (50) at at at onları didi, yat Şura didi, yatırttı, beni ğafamı bi ğıvrattı bi ğıvrattı bi ğıvrattı bu yanna. (51) baya otuza ğadak saydı bi ğıvrattı bi ğıvrattı. (52) otuza ğadağ saydırdı, üş ğün soñu gine geleceñ didi. (53) üş ğün soñu gine gettim, ora vardım vardım na hal fark idebildiñ mi didi (54) namaz ğıla eğilemiydim didim, namazı oturduğuñ yirden ğılacañ didi. (55) oturduğuñ yirden ğıl, on ğün soñu gine geleceñ didi, on ğün soñu gine vardık. (56) arada gelir, arada didi geldiği zaman sıkıntı yapan da ondan gelir. (57) hep sıkıntıdan olur bunnar didi, seniñ geliniñ de sıkıntıdan oldu.

-M19-**Kaynak Kişi:** Melek Korkmaz**Yaşı:** 68**Öğrenim Durumu:** İlkokul**Mesleği:** Ev Hanımı**Derleme Yeri:** Alan**Konu:** Düğün Adetleri**Düğün Adetleri**

(1) önce düğünü yapan adam önce damına bi bayrak diker. (2) ondan sonra bi nohut gavuru saşta duzlu gara diriz biz ona. (3) saşta noğudu gavuru, adam heybeye gatar. (4) biri geliniñ biri giyinir guşanır okur. (5) saña viri iki avuç baña viri bir avuç. (6) şuna viri beş avuç avuç avuç okur. (7) köye okur gayri, düğüne buyuruñ diye. (8) düğüne buyuruñ di ondan soñura bu şindi o köy okumağ oldu bitti. (9) duruğa bi oduna gideller burda, beş on gişi eşşeği toplar. (10) beş altı gişi olsun, beş kişi olsun. (11) öñüne ne gadar eşşek bulabilirse eşşeği bilir misiñiz. (12) ne gadar eşşek bulabilirse o eşşekler_ile oduna gideller. (13) düğün evine yıkaçaklar o odunu, getiriller. (14) odunu yıkaçlar, o gün düğün sâbı bi çebiş keser. (15) yimek bişiri, yimeği bişiri, o gün gelenlere millete döker. (16) o gün o bitti, ondan soñura yoğaya başlar bunlar. (17) yoğa yapallar, yoğayı yapallar, bir hafta yoğa yapallar. (18) gelen giden gice gündüz oynar çalar işte gadinlariñ işi o. (19) ondan soñura cumartesi oldu mu ya. (20) tekrar köyü okuya çıkar, geliniñ biri ne diyi dirseñ. (21) basma çember ne bulursa onuñ düğün sâbı viri. (22) saña viri, ona viri, herkese viri, dağıdır gayri. (23) tekrar okuyuru, cumartesi okur, o zamanda ava yediği der adamı. (25) bulgur gatar, un gatar, gıramlara büyük tepsilere götürü. (26) yahut ki hediye gonya'da alınan hediyeler gibi hediye götürüler. (27) burda ne dek gelirse onu götürüler. (28) ondan sonra bi bazar olur, cumartesi gınayı yapallar. (29) bazar olur, gelini alıllar, gız evinden gelini alıllar. (30) bayrağ_ıla alıllar, tağ tağ tağ durmadan silah atarağ şıye gadar oğlan evine geliller. (31) nüğreyin, bende burda bahçalarla uğraşırım. (32) iller düğün yapar ben bahçeyle uğraşırım.

-M20-

Kaynak Kişi: Selver Korkmaz

Yaşı: 63

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Derleme Yeri: Alan

Konu: Yemek Tarifi, Bulgur Yapımı, Tarhana Yapımı

Patlıcan Yemeği Yapımı

(1) valla ğızım badılcanı getirdik biz bazardan tamam mı (2) ayırtladık, ğabığını bi sefer soydum, dörde beldim. (3) burayı aştım bunu ğuruttuğdan sōna beze ğatacām. (4) torbaya ğatacām, bu bişirim zamanı geldiğinde ateşe ğoruz. (5) suya bunu börtleriz, yağınıñ ğada soğanı ğıyarız. (6) ondan sonra domatis ğıyarız, biber ğıyarız. (7) onu sede yağ_ıla sıvı yağla ğavururuz. (8) ondan sonra bunu ğarışdırıyız, dōkersek suyu dōkeriz. (9) dōkmezsek ğarışdırıS saten bu birden sudan börtleñ. (10) bişik saten ğarıştırıñ, ğapatıñ ağzını bişdiriñ ğızım.

Bulgur Yapımı

(11) bir öñden yıkarız, birgün evöli ertesi ğún kıyanatırız. (12) ocaķ çencere ğazanlara ğoruz, ğaynadırız. (13) ğalbır_ıla eleriz, pisliğini savururuz, ondan sōna yıkarız. (14) ondan sōna bulğuru ğaynatırız, bi bezlere sereriz. (15) ğuruduruz, tekrar savuruyuz. (16) ondan sōnā ütleriz daşını, daşlarını ütleriz pisliklerini ütleriz. (17) ğötürüz değirmene değirmende çektiriyiz. (18) getiriyiz, savuruyuz kúplerimize ğatarız ğuzum. (19) ondan sonra getirdik mi bişireceğimizde domatisimiz ğıyarız. (20) biberimizi ğıyarız, soğanımızı ğıyarız. (21) sonra onalar börtleriz, bundan belli ğab_ıla bir bulğur dōkeriz. (22) bişiriyiz, yanına da bi ayran ideriz. (23) bi de yanına yoķa sularız. (24) yoķa sulamazsak çarşı ekmeğ_ile yeriz, ğuzum başğa ne diyeyin.

Tarhana Yapımı

(25) yarmayı yıkarız, onu buğday dur yıkarız. (26) ondan sōra guruduruz, onu değirmende çeker geliriz. (27) yoğurdunu süzdürüyüz, ondan sōna yoğurdunu bi makinede yayarız. (28) ondan sonra ğazana dökeriz, ğazandan az bi duz atarız. (29) ondan sōna az daha onu ayranı dökeriz. (30) ğarıştırıyız onu az daha bi un ğarıştırıyız. (31) ondan sonra yarmayı da dökeriz, ğarıştırıyız, bişiriyiz. (32) ondan sonra bişdikten sonra indiriyiz. (33) ondan sonra duzunu atarız, duzunu attığdan sona bişiriyiz. (34) şora ğoruz zabah olur, zabāla onu damlara bullara serereriz. (35) ellerimizler yuğuruyuz, şideriz paketleri böyle atarız. (36) o ğurur, ğuruduğdan sonra onu bişirmeye geleceğiz. (37) onu hafif bir suyla ısıdırız, bişirme zamanı geldiğinde hafif ılık suyla ısladırız hamlar. (38) ondan soñuna soğanını ğıyarız, dıķı da biber atarız. (39) unda atarız, sıvı yağı da dökeriz, ğavuruyuz ğuzum.

-M21-

Kaynak Kişi: Mevlüt Korkmaz

Yaşı: 69

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Çiftçi

Derleme Yeri: Alan

Konu: Hayat Hikâyesi

Hayat Hikâyesi

(1) seksen üç iki de bira fabrikasına girdim. (2) bira fabrikasına girdikten sonra iki sene iki ay üç gün orda çalıştım. (3) işçi olarak gonya'da bir evüm mar_ıdı tapusunu alamadım. (4) tapusunu almayınca benim moralim bozuldu, şimdi eğri oturcañ doğru konuşcañ. (5) tapusuz ev nikahsız avrada beñzer doğru mu ha, gerçekleri konuşuyom ben amma. (6) öyle yavuk yavuk yamuk yumuk yok ondan sonra gonya'da evi sattım. (7) ben o günün şartlarında o günün parasına on sekiz mi on dokuz mu tana aldım. (8) altı aylık altı aylık bi senelik bi yaşında yok danalarda öyle diyeyim buña bir gış bağıdık. (9) beş liraya yedi liraya dokuz liraya aldım eñ iyi tanayı, onları şey_ittik. (10) gışı çıkardık, bahar geldi, saldıq yayılıma, yayılımda bir iki laf geldi. (11) yani ekin arasına sokma şöyle yapma, böyle yap, ben satdım bu tanaları. (12) ordan tanaları satdık ordan, ulan ben ne yapayın, ne yapayın, (13) tavukçuluk yapayın, üç yüz elli bülüç aldım gerçek bu yani deha şahidim. (14) üç yüz elli bülüç aldım, yüzü öldü, ufağıka dáha civciv iki yüz elli galdı. (15) ambar buğday doluyudu, ulan şimdi ufağıka yimezlerdi. (16) az palazlandılar, palazlanınca bi şinik diriz biz. (17) sekiz kilo buğdayı atıyorsunuz, bi şinik var. (18) sekiz kilo buğday alır, onu atıyorsunuz. (19) cık cık cık cık on dakka soñura peşimden cak cak cak der gıne gelir. (20) ulan bu beni bitirecek didim buna, nöğrelim, ne satacañ. (21) valla satmadım, dört şī sattım, nöğrelim biz bunu yiyelim. (22) sen didim, havluya bi ataş yak dedim. (23) şorda bizim

havlumuz var_ıdı, malları ğatdığımız yerde evden hariç. (24) yere biz havlu diriz, yani temelle çevrülü yire. (25) ha havlu dirdik, ikisini mi üçünü mü kesdiğ_o anda. (26) bunuñla ğızartdık, yidik, o arkadaş geldi. (27) iki üş dene kesdim, bu arkadaş geldi iki üş. (28) iki yüz elli bülüşten beşini mi sattım ne. (29) değerini o da tavuğ_olarak satdım. (30) diğelerini hep boğazdan geçdi. (M31) avradı da böyle yaptık, yalan mı lan. (32) mesela köşeye de bi sandalye ğodum, iki oturağ para bol çumra bira faprikasını mahkemeye virdim. (33) ordan aldım, yıpranma parası yüz seksen iki lira. (34) o ğünüñ parası dört biñ beş yüz lira mı, dört yüz elli lira mı, o ğünüñ şartında. (35) ğonya'da ev sattım, para bol_udu yani yalan mı, ondan sonra işde o işleri bitirdim. (36) o para da bitti, bahar geldi. (37) para yok yani olsa da ona göre ğün geçimi bi para var. (38) ğün geçimi para olduğdan sonra ben bi çoban gideyin. (39) bi çobancılık yapayın didim, döndüm çobancılığ_a. (40) aliböğün'e ğuzu çobanıydık aliböğün'e. (41) aliböğün'den altı ay çobancılık yaptım, om beş geçi aldım. (42) om beş geçiniñ yanna o arada dışarda da çalışıyorun. (43) günde iki araba üş araba saman basarın. (44) hem o dovarı güderin, boş ğaldığımda iki üç araba saman basarın. (45) parasıyla basarın tabi, ğünüñ geçimi, ondan sonra doksan beş de bi ğanun çıktı. (46) bağkur siğortaya siğorta bağkura atlayabilir diyi benimde öyle seksen beşde bağkuruñ bağkurdan yetmiş ikiden siğortam var izmir'den. (47) ordan vardım bağkura benim toplam borcumu bi öğreneyin didim. (48) toplam borcumu öğrendim, ğırk beş lira. (49) ğırk beş lira o ğünüñ şartında ödemek adamı sıkır. (50) seksen beşde yō doksan beşde bu ondan soñra beş lira para yatırdım. (51) hemen gittim şeye siğortaya, siğortaya dilekçemi virdim. (52) dilekçeyi verdikten soñura üç ay soñura mı, iki ay soñura mı. (53) baña bi bildiri geldi, ödeye biliñ diyi. (54) siğortadan başladım isteğe bağılı ödemeye, doksan sekizde ğadar ödedim. (55) amma ne sıkıntıyla ödedim, kürüğdeği yağı sattım. (56) duzlu yağı kürüğdeği duzlu yağımı sattım. (57) ondan soñura helke helke ineğımızde var_ıdı o zaman o sırada. (58) helke helke yoğurdları ğonya'ya götürü satardım. (59) o borcu öderdim, beş kilo bi ğünaşık yağı alır gelirdim, sade yağı satardım ğünaşık yağı alır gelirdim. (60) yoğ_udu ha doksan sekizde emekli ol üş buçuk seneyi ödedim. (61) doksan sekiziñ altıncı ayından beri de o balkon seniñ bu balkon benim eski eziyetleri çıkarTdık.

-M22-

Kaynak Kişi: Afife Kaynak

Yaşı: 78

Öğrenim Durumu: Okuma Yazma Yok

Mesleği: Ev Hanımı

Derleme Yeri: Alan

Konu: Hayat Hikâyesi

Hayat Hikâyesi

(1) çocuğumuz yok, çok leşberlik yaptık (2) ğaynata ğayınnanıñ yandayıka soñura şura bir ev yaptık. (3) burda işde amele dutardık, bir işimiz olsa yapdırıdık (4) gendimiz yapmazdık, ırahatıdık. (5) oturup duruğa hacı bir hastalandı. (6) azāmi hastalığına yaķalandı, onu ğaldıramadım. (7) altına bez ğordum, idralını salıviridi, doğdur doğdur gezdirdim. (8) paralı doğdurlardan fayda ğörmedim, ha aķlı gider gelirdi. (9) şimdi ben yanda duruğa sen nirdesiñ, ben seni dúnyalara deĝişmen. (10) sen beni ğoyuP da seni çalacaklar. (11) öyle sanırdı ğanı hastanelerde filan, ğapınıñ arķasına sandalye ğoy, anahdar_ıla kitle. (12) seni çalarlarsa ben nirde ğalayın, sen nirde çalıñ baña. (13) ben çalışmam ğörmem, ya ben çalışmam. (14) yo sen burda iş bulduñ, çalıñ. (14) ğafa gider gelirdi ya, millet ona ğülüşürdü. (15) hacı ben işte seniñ yanıñdayın ya, nirde çalıñ. (16) haķından gelemedim didim, arķadařlar_ıla didim mahsus orda bi dúkĝan aştık sen nöĝreceñ beni didim. (17) orda çalışrın didim, arķadařlar gelir bi onlar ğalır. (18) ben giderin, onlar ğalır ben gelirin didim, maaş ĝaç alıñ dir baña. (19) bi milyar alırın ayda, ha iyi o zaman iyi para amma çalıřmasañ iyi olur dir. (20) böyle didim çarē bulamadım, getirdim eve. (21) evde baķarķa arefeden bir ĝün evel hastalandı. (22) ambalaş getirdim, hastanelere atdım. (23) hastanede şu aķvıran'ıñ şiyleriyle döĝüşüm. (24) onlar didi araştırma'dan bařĝa bi yire ğötüremeyiz didi. (25) ben de didim, bazani mi diller, ğazani mi diller.(26) ĝonya'dan aşşadı bir hastane var onları bilirsıñiz paralı. (27) ben oraya ğötürecēm didim, yō bize emir yok ğötüremeyiz didiler. (28) hayır didim, ankara disem de ğötüreceksiñiz. (29) ıstanbul disem ğötüreceksiñiz, bura devletiñ malı didim.(30) canıñız isterse

gôtüreceksiñiz didim hah. (31) iskiden ben böyle yirmi sene burda ğaldım, belimde dapancam var_ıdı. (32) nereye gidersem atardım buralarda, daha burda yaşardım, yirmi sene ğaldım_ıdı ordayıka. (33) soñura altı senelik beni gôtürdü gitti. (34) gôtürdüler o hastaneye aldım vardım, hastane niresi didiler. (35) siz doğdur deĝil misiñiz didim, siz biliñ didim, işte hasta didim. (36) birez ayakları dutmayıvirdi didim, idralını tutamayıvirdi didim. (37) aklı irmeyi virdi didim, o yanna çabaladılar. (38) bu yanna çabaladılar, yinge biz buna bi şey diyemeyiz didi. (39) yapacağımız bir iş yok didi, götür git evine. (40) bayram soñu bayrama da beş altı ğün ğaldı ıramazan bayramına. (41) bayram soñu getir bacaklarını bi fizik yapalım didiler. (42) bacımıñ ğızı var_ıdı yiĝen, o da geldi yanıma o zaman gôtürelim deyze didi. (43) aldık, geldiĝ_eve oturduk. (44) ekmáĝe doymayan adam yemeyıvirdi bi hafta. (45) hacı yiseñine, yimen, buz ğıbi su getir baña, yimen. (46) hakkında geledim bahtım bi duruğa tuvalete ğitti sürünerek. (47) ben bahçadeydim böyle sürünür sürünerek gider böyüĝ abdesse ğari. (48) güccüĝünü salar, bir baĝırık var geldim_ıdı. (49) o tuvaletiñ ortasında ğalmış, ne ileri çekilmiş ne giri gelebilmiş. (50) hacı ne arañ sen burda didim azarlamasam ne var_ıdı. (51) azarladım adamı, ben usandım didim, beni öldürecek sen, gendiñden çel didim. (52) ben şimdi seni na hal ğaldırayın, itme hacı didi, ben didi seniñ arkaña ğalmayın ben öleyin de sen ğal didi. (53) sen ölürsen baña bağan yok didi böyle ağladım, ondan kerı ğaldırıka hacı ne hal didim. (54) elleri ğan olmuş şöyle şuraları, nireye vurduñ da ğan bu didim öyle. (55) ne bileyim bilmem didi rahmetli, ileĝeni aldım geldim, yudum yok bir yanda bi şey yok, hemen sıyırdım donunu şeyini. (56) baĝdım_ıdı arkadan geliyor, mide ğanaması olmuş, bir baĝırık ğopardım. (57) bu ğan saña nirden gelir, gidecek sen didim, beni ğoduñ da didim, çocuĝumuzda yok bizim. (58) bunnarıñ da yok, öyle baĝırdım, baĝırma dir, velveleye virme dir, kimse duymasın dir. (59) ölmem belki ne diy öleyin ğan gitmeyile, bir ambalaşa arası telefon daha aştım. (60) ambalaş geldi, ğonşularla ğaldırdık attık, ambalaca gôtürdük. (61) bu sefer seslenmeyeceĝin didim, hangi hastaneye gôtürülürse gôtürsünler didim. (62) ambalaşçı da benim hacımıñ arkadaşıñın oĝlu akvıranlı süren, bazı ğonyá'ya gidiyor. (63) ismayıl'ın oĝlu bazı akvıran'da atları ne aklımda yok, o didi ki yinge didi. (64) baĝ geçen de iddā ettiñ didi başka yere gôtürdün didi, bu sefer biz araştırmaya gôtürecēz didi. (65) bu sefer size ğaldı didim nire gôtürüseñiz gôtürüñ didim, ğari öleceĝimiş. (66) araştırmaya gôtürdük, doğdurlar birikti, neymiş hocam didim bu ğan

nirde gelir didim. (67) mide ğanaması olmuş yinge didiler, ğorkma didiler. (68) geçer bi Şiy olmaz didiler, ben de didim ki iki kere de ben oldum. (69) didim mide ğanaması benim midemi yakdılar, burda geçirdim. (70) bunuñ midesini de yakın da geşsin didim, irica ittim, onu yakamayız didiler. (71) ne diyi didim, yaşlı didiler, uyanamaz didiler, dahana didikleri o onnar gider. (72) biz de gideriz, o yiĝenimle onnar gider, biz de gideriz. (73) ne bileyim ben yoĝun baĝıma gtrdklerini, yoĝun baĝımıñ aĝzına geldik. (74) siz gelmeñ didiler, ne diyi didim, hacınıñ aĝlı başında oturu Őyle. (75) bura yoĝun baĝım didiler, bi hacı ĝorkma didim, baña da yoĝun baĝıma attılar, iyi oldu didim. (76) başka hastalık olmadıktan kerı didim, bu gier didim. (77) yatırdılar, her ĝn gari beş daĝka Ő daĝka gsteriler. (78) aĝlı başında yatır, yirmi iki ĝn yoĝun baĝımda ĝari her ĝn vardım. (79) geldim, ĝonuŐur, nirde ĝaldıñ, nĝrñ, ben seni dnyalara deĝiŐmen yle. (80) baña sayar, adam aĝlı başında bir ĝn tasam marıdı, ĝızıñ da altıncı ĝatda ĝızınıñ ocuĝu yatır. (81) hastanede ora ıĝdıĝ, soñura oraya gelelim, oraya bi ıĝalım didi yiĝenim. (82) orda oyalandıĝ mı, neĝrdk, ih geçmiş ĝardeŐi gelmiş, ĝirmiŐ ıĝmıŐ ĝız ĝardeŐi. (83) geldim ĝapılar kitli ne oldu didim, ben kerim ĝaynak'ın hanımıymın işde bura gireceĝin didim. (84) sırañ geşdi didiler ne diyi bura ĝapandı, bi bayan ĝirdi ıĝdı didiler. (85) gelmişler ıĝmıŐlar, hayır didim. (86) yalan syledim, orda ĝyden ĝiŐ geldim didim ĝyden. (87) oyusa altıncı ĝatdaydım, ben didim ĝyden ĝiŐ geldim didim. (88) bu hastaneyi baŐıñıza yıĝarın siziñ didim, bir yumruĝ vurduğ ĝapıya. (89) hemŐireler hepsi Őyle duru benim yiĝen asıldı beni ayşe deyze nĝrñ sen didi. (90) burda da mı efelik yapacañ didi, bura nire didi, ĝatmadılar, olmaz didim. (91) amma ĝızım ben ĝirmeyinsire gitmen didim. (92) Şurda yatırın ĝine gitmen didim. (93) o zaman didim, doĝdurlara ıĝacz baş doĝdurlara ha o ĝız beni ıkardı o beni oraya grevli olan doĝdurlara buyruñ didi. (94) taĝılattıĝ, kapıyı buyruñ didi, hocam didim. (95) benim kerim kaynak burda yoĝun baĝımda didim, evet didi. (96) sen misiñ onuñ doĝturu didim, evet varyıñ didi doĝdur Şindi. (97) o zaman didim, ben ĝiŐ ĝaldım, yitiŐemedim. (98) başka bir bayan ĝirmiŐ, ıĝmıŐ. (99) benim ĝirmem ilazım didim, ben hanımıymın didim. (100) ben ne yapmam lazım didim, ĝatmadılar didim. (101) ben gitmem burdan didim yatırın Şuralarda ĝine gitmem didim. (102) byle melek, hah tamam sen ss dedi, telefon aÇtı oraya. (103) baĝ didi, onnara aŐŐaĝıda yoĝun baĝımdaĝı duran hemŐirelere burda kerim kaynak'ın hanımı var. (104) affe kaynak didi, ha ondan başka o kerim kaynak'ın yanna kimse

gíremez didi. (105) ğatmamıŝsınız didi, başka bayan ğírmiŝ hemen varıyoru ğatacaksınız didi. (106) iyi itmedim mi, tamam sen haydi git didi onlar ğatacaĝ didi. (107) geldim nasıl aĝallar doĝdurdan baŝkıyı yiyince seslenmeden aĝıvirdiler ğapıyı. (108) girdim, neyse nirdeydiñ dir, bana aĝlı başında ya. (109) ulan hacı didim işte ocuĝun yandaydıĝ da didim. (110) ĝiŝ ğaldım, yanıña ğiren kimdi dediydimdi, mümine'ydi dir. (111) biliyoru bak, tabi bilirdi, baĝardı. (112) ğonuŝurdu ğı, na hal öldü bilmem öldürdüler, benim hacımı öldürdüler. (113) doĝdurlara dimedik ğomadım. (114) ... doĝdurlar dipdiri adamı ğıydınız da öldürdünüz di. (115) böyle baĝırdım hem baĝırdım hem aĝladım, allahdan geldi de dipdiriyidi adam. (116) iyi didim ğonuŝdum, dıķı ık ık didiler birden. (117) ok durdun ık didiler, haydi hacı didim. (118) böyle sevdim de adamı haydi hacı didim, ğal saĝlıĝ ıla didim baña haĝkıñı halál ideñ deĝi mi didim. (119) yirden ğge ğadar dir, yirden ğge ğadar dir. (120) lmeyeceñ hacı didim çıkarıP gidecaĝın didim. (121) ğanı dir tahanı fila aldıñ mı dir, baña oĝ al dir. (122) ıkacaĝız işde ya baĝ evde didim şöyle var didim bidonda tahn, o ne olur yav didi. (123) pek yirdi dahını ya oĝ al dir, iki klo şiy aldım da şo mustafa'ya virivirdim. (124) hayrına ğayrı hasılı böyle, gittik geldik, gittik geldik. (125) böyle ğonuŝurdu yiĝirmi iki ğn hastanede yiĝenim var. (126) birĝn gideceĝimiz vaķıt bir telefon gelivirdi. (127) mefat itti, hayd baĝırarak beni ğtrdler hastaneniñ içine girdim, atmıŝlar şeye böyle. (128) rtmŝler oraya, vardım bi de ğadın ölmüş onuñda ocuĝu yoĝumuŝ. (129) o da ŝyleyimiŝ ğadına bir yumuldum o deĝil didiler. (130) seniñ şo didiler, ora vardım. (131) yüzünü aŝdım yatmıŝ ölmüş ğari, ben seni böyle mi getirdim idi didim. (132) bi baĝırık ğopardım orda, salladım hasdaneleri. (133) beni nirde ğodun da gidiyoruñ hay zalım sen didim. (134) sen ne d böyle ittiñ, ğanı ıkacaĝıdıĝ oyu, bir baĝırık ğopardım. (135) bi baĝırık ğopardım, aman yinge sus didiler. (136) beni aTdılar dıŝarıya arabaya bindirdiler. (137) eve ordaķı bacımıñ ğızımıñ evine yiĝenimiñ evine getirdiler, buraya varacaĝ mı didiler. (138) cenaze didiler, ocuĝlar bekleşir, tabi gelecek didim. (139) getiriñ eviñ öñüne didim, iyi yıķamadan ğtrelim de öyle baķılsın didiler. (140) yıķanıķ olursa abdest bozulur didiler ğayrı. (141) ocuĝlar ordāķa benim yiĝenler toplandı. (142) ğardeŝimin ocuĝları hepsi indiler, ben de indim orda. (143) ğari dereleri aŝdıĝ, habarı yoĝ. (144) ondan keri ğtrdler şiye ŝler mezarlıĝınıñ oraya, kevnlerini aldıĝ, yıķadılar orda, oralarda baĝırdım, aĝırdım. (145) şindi her hafta giderin hastaneye

oraya, o üşlüler mezerlığına varıyın. (146) bağıryın, çağıryın, okumaya filan ğalman ağlarka ğağ gidelim. (147) beni nirde ğoduñ geldin sen. (148) ben seni beklerin na zaman geleceñ di, bir bağırığ ğoparıyın.

-M23-

Kaynak Kişi: Tahsin ÇolaK

Yaşı:55

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Çiftçi

Derleme Yeri: Alan

Konu: Askerlik Anısı

Askerlik Anısı

(1) burda yani mesela alanya'dan gelenler var her yerden gelenler var. (2) buranın yerlisi ne kadar olur onu hiş bilmiyom. (3) bi bilgim yok bak ben ne didim ya kuçça'dan gelme var. (4) bizim asıliyet mesela govanlık'dan gelme var. (5) onun için yani herkeziñ tek tek sormak lazım nerden geldiñ. (6) ne oldu, ben şimdi yani o kadar bi yaşlı değilim, bizden önceki nesil atalarımız bilirdir herkez nerde. (7) ama ben şu anda bilirim öyle durum böyle.

(8) biz de asker kıprıs'tadır, çok sıkıntılı bi zaman_ıdı, savaşıñ tam bittiğiden sonra biz gittik. (9) sıkıntılı bi zaman_ıdı gerçekten. (10) ya hayatıñ şindiki askerlere şindiki şeylere gerçekten imreniyorum yani. (11) hayat böyle bi şey, biz gece gündüz yani cephede durduk. (12) nöbetler bekler, belki babanız bilirdir. (13) bi ufaK şey vardı gizli kamulaj yapılmış orda beklerdik. (14) gece gündüz çifte var_ıdı kırık makineli tüfek üç arkadaş işde orda galdığımız zaman oldu. (15) savaşa girdik mi girmedik. (16) hayata böyle askeriken biraz sıkıntılı geçdi. (17) gerçekten zor şartlarda geçirdik. (18) mesela ercan havalı şimdi bilmiyom. (19) o zamanlar bir sağat şeyde nöbet devriyesi vardı. (20) bir saat iki saat bir saatte gider, bi saatte de gelir yayan böyle böyle hayatlar var_ıdı.

-M24-

Kaynak Kişi: Ahmet Koç

Yaşı: 88

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Çiftçi

Derleme Yeri: Avdan

Konu: Avdan Mahallesi'nin Adının Verilişi, Askerlik Anısı

Avdan Mahallesi'nin Adının Verilişi

(1) bura evel başğa yirlerden ava geliller_ imiş yingenim, ava ava av av dirke avdan ğalmış bura. (2) bu memleket avdan avdan ava gitdik, nere gitdiñ, filan yire gitdim ava. (3) filan yire buranıñ adı avdan ğalmış, o şiyden soñura bura yatırlar gelmiş. (4) şurda ibirahim şıh dī dedem var benim, o dedemiñ yanına gelillerimiş. (5) ordan aşşağıya tekkeye ğurulmuşlar, bura yatırlar gelmiş. (6) bura yirleşmiş, işde bura avdañ olarak ğalmış gitmiş. (7) ocağ_ olarak şimdi dünyanıñ bir bucağından buraya ocağa geliyorlar hep yingenim işdi. (8) cenaballah işde buraya virmiş, bi yatır vermiş aşşā. (9) burda ibrām şıh dedem var, aşşağıda yitiştik, bu memleketde evel fakirlik var_ imiş, yoñsulluğ var_ imiş. (10) şimdi cenaballah herkeze her şiyi virdi, şindi maşşallah kimse kimseye muhtaş değıl. (11) cenaballahım huzuruyla evel yoñluğlar var_ imiş, şiyler var_ imiş. (12) dedelerimiz hiç varlığ görmemişler, biz de görmediğ_ amma. (13) şindi bizden meydana gelenler cenaballahımıñ izniyle hepsi çoğ_ eyiler. (14) şindilik şükürler olsun, devletimize de zaval vermesin. (15) hepimiz iyiyiz, şimdilik yingenim.

Askerlik Anısı

(16) anğara'da yaptım, atatürk ğarşı at bazarındaydı, ben yirmi dört ay asgerlik yaptım, otuz altı aylığına gitdim. (17) yirmi dört aya indi bizim, biz yirmi dört ay yaptık. (18) benim yanı başıma maltepe'ye atatürk'e bir yer yaptılar. (19) atmış göz altı orta yirine yaptılar, ordan atlaTdı, banduyla şıyle oraya ğodular. (20) bende ertesi ğün teskereyi aldım geldim buraya.

-M25-

Kaynak Kişi: Cemile Doğaner**Yaşı:** 59**Öğrenim Durumu:** İlkokul**Mesleği:** Ev Hanımı**Derleme Yeri:** Avdan**Konu:** Hayat Hikâyesi, Canavar ve Tilki Masalı

Hayat Hikâyesi

(1) dea bi buçuğ senedir şu iki senedir şu oğlan bakar baña yingēm. (2) ben yingem çıkaman, gaşamam, ben ganser hasdesiyin ameliyat oldum bēn. (3) deana bak şimdi allah var, ben bura zor geliyon. (4) ayağlarım hiç yok ilaçdan, ben kerāmcin aldım, beş kere altı kere halen de dea gidiyom. (5) gan yükselmesi var benim, halende gidiyoruyun yingem. (6) işte ben yani bir şey yapamāyom. (7) ben ev temizliği yok, yimek yok, öñüme gomağ yok bi şey yok. (8) bi yıkayamam bir şey yok, işde allahıma biñ kere şükür şu oğlan çocuğu da bekar bakıyoru baña işde valla allahıma şükür, valla ne diyeyeyim yengem. (9) işde bura bir cahil köy işte şorda bır oğlumuz var. (10) allahıma şükür işdi öğretmenlerimiz var işde siziñ gibi onnar oğudullar bağallar.

(11) esgi atalardan yingēm öküz eşşek galmadı, herkes tırakdör tırakdor taksi siklet öñüne gelen dekmeleyecek seni. (12) gücüñ var mı, yok mu gaş diyen yok. (13) gaçabileceğseñ gaç, gaçamacāsañ, ezileceñ orda.

Canavar ve Tilki Masalı

(14) evel bir canavar varımış sözüm yabana, bi de tilki varımış. (15) bağa hırsızlığa gitmişler, biliyoruñ mu. (16) canavar garnını doyumuş doyumuş, gaşmış, sırta çıkmış getmiş. (17) tilki de bağıñ içinde galmış, ha bire üzüm yerimiş. (18) bekçi de yağalamış onu, ha bire döğerimiş. (19) ha bire döğerimiş, yokardan da canavar bağıruyormuş ki sırttan gaç arkadaş gaç sırta gaç bi de dimiş ki sırtına vur

sırtına vur. (20) yanna gelmiş, niye öyle söylüyorsunuz arkadaş, ya ben saña yanına ğaş didim. (21) sırtıña vur dimedim ki dimiş, işde bunu bilirin yingem.

-M26-

Kaynak Kişi: Sevim Teke

Yaşı: 55

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Derleme Yeri: Avdan

Konu: Günlük İşler

Günlük İşler

(1) sağarız, ineklere gideriz biz ahıra, geldik miydi ğahvelti yaparız işde. (2) ondan kerî bostanda bizim bostanımız var şurda, avar şiy toplar geliriz. (3) onlar ılan oğraşırız işde ne yapacāz biz, öyle şiyler ılen oğraşırız. (4) evüñ içiyle çocuk şiy var onlar ıla, mal melal var onlar ıla uğraşırız. (5) başğa nevröcez biz, size biz daha ne añlatālım. (6) he çocuğlar ıla şiyler ile şindi ğavinez var onu topladım geldim. (7) gine oraya gidiyom bēn, işde oralarda oğraşırız, iltim var ıdı onuñlan tahırna yaptık serdik işde (8) tahranaylan uğraşrdık dün. (9) bostanla mostanlan işde övüñ üçüylen oğraşırız. (10) bağ bahçeylen oğraşırız, bağ baççe ekeriz. (11) kümpür sökeriz, patdis patdis onlar ılan uğraşırız, başğa ne uğraşacañ işde. (12) harman ğaldırırız, onlar ılan oğraşırız. (13) ekin ot dırke evüñ içiylen işde öyle gidiyor işde.

(14) iller bizi çığırılıla bi davet idelle, biz davete gideriz (15) biz düğünü şiyini ne bilelim, düğünü il bizi davet ider biz öyle gideriz. (16) davete çığırdılar mıydı yimeğimizi yiriz, bu yanna geliriz biz, evümüze öyle. (17) işde çelebimiñ övelki ğün böyük çelebimiñ o ğocamiñ ğardaşımıñ pilavı var ıdı, ona gittik. (18) orada aççı bişirdi, biz yidik. (19) növrecez böyle, çorba şiy yaparız öyle, ne yimeği olur da. (20) dene fasulle ğok fasille onları bişiriyiz (21) patdis yumurta kumpür bişiriyiz, ne olacak da başğa. (22) ne nenuñ uçu alıyorsuñuz siz bunu.

-M27-

Kaynak Kişi: Hamza Yılmaz

Yaşı: 65

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Çiftçi

Derleme Yeri: Avdan

Konu: Askerlik Anıları

Askerlik Anıları

(1) bin doğuz yüz elli dörtte asgere yetmiş dörtte askere gitdim. (2) yetmiş dördüñ altıncı ayında üçüncü ayında izmir'e gitdim. (3) izmir'den geçtik, erzurum'a erzurum'dan on beş iki ay ğaldım şofor ğursunda. (4) ordan geçtim, tırabzon'a tırabzon'da om beş gün ğaldım. (5) ondan sonra ğıPrıs'da şey var didiler. (6) o yanna gitdik, işde on beş temmuz'da kıPrıs'daydıq, yirmi temmuz'da orda on altı ay ğaldıq. (7) askerliğimizi orda bitirdik yani seniñ anlayacađıñ. (8) ğaziyiz aynı zamanda on altı ay orda ğaldıq benim sınıfım istikam_ıdı yani. (9) şeylerimiz geşti amma hepsini anlatamayız, ilerki şey olursa da ğanımızıñ son damlasına ğadar yine tekrar çalıřacāz. (10) çarpıřacāz, çalıřacāz yani vatanımızı milletimizi ğorumak için.

-M28-

Kaynak Kişi: Selma İlaslan

Yaşı:56

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Derleme Yeri: Avdan

Konu: Günlük İşler

Günlük İşler

(1) ahırda inek var, bağçeye inerin, saña nasıl anlatāyım, şurda suyumuz var.
(2) ora su salmaya giderin, kóyüñ girişinde ekinimiz var_ıdı. (3) nohudumuz var_ıdı,
harmanımız var_ıdı, onları ğaldırdık. (4) işde köy değil mi yani.

(5) ısladınız, sōra nohuda ısladınız onu sabah akşamdan ısladınız. (6) sabah
oldu mu işte çorbasını yaparız, ğaynada ğaynada akşama ğadağ ğarışdırıyız (7) böyle
özleşesiye tārana öyle bişer, var_ıdı işde, domates ğurutdduk, patlıcan ğurudduk. (8)
domates biber acılı yaptık, menemenler ğurduk, onnarı yaptığ_ışde. (9) baya hērgün
araba gelir işde, gelir gider, herkes ziyarete gelir. (10) iyi olannar oluyor ğurban
keseller burda, geliyollar çok kişi gelir buraya yatır var.

-M29-

Kaynak Kişi: Ümmü Ekiz

Yaşı: 50

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Derleme Yeri: Avdan

Konu: Düğün Adetleri

Düğün Adetleri

(1) önce ğızı isteller, getiriler damadı, ğāvesini viriler. (2) ondan sonra gideller, bizim burada siziñ adette var mı bilmem bizim. (3) ondan soñura loğumunu büsküvüsünü yiller. (4) güzel diller bir sene durursa durur, durmassa mesela altı ay içinde üç ay içinde düğün yaparlar. (5) ondan sonra bizim normal aynı evimiziñ yanna ğurallar. (6) orada oynallar, yapacak bi şeyimiz yok. (7) giydireyoz gelinniği şey ğınalığını getiriller. (8) getiriler damadı da getiriler, gelinimizle oynar, ondan sonra yağarız ğınamızı. (9) ondan sonra ğına yağıldıktan sonra biraz daha oynallar, tağımız da önce bi tağarız bi nişanımızda. (10) yimeğimizi yidiririz, ğız evinde de yinir yimek. (11) sonra pazar günü erkeğ evünde de yiller bizim burası öyle, ondan sonra işde ğınadan da sonra da millet dağılır. (12) dağıldıktan sonra da ertesi ğün pazar ğün saat beş de filan ikindin ezeninden sonra bizim burda gider. (13) ğonya tarafına giderse saat ikide gider üçde gider. (14) ama normal ğalırsa camiden çıkarlar, camiden soñura indiriler.

-M30-

Kaynak Kişi: İbrahim Çetme

Yaşı:57

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Çiftçi

Derleme Yeri: Avdan

Konu: Hayat Hikâyesi

Hayat Hikâyesi

(1) hayvancılık yapıyom ben işde, önceden ona buna çoban duruyduk yani. (2) şindi millet malı melalı satdı. (3) şahısa bindi, şahıslar da gendileri güdüyoru. (4) adamın cebinde var_ısa yiyyor cebinde yoksa adam evinde soğulu yatıyor. (5) yani şu köyün içini gezeceksiñ, soğakda on gişi göremeñ. (6) yani çoğu emekli çoğu ne bilem, dul mayışı alıyoru. (7) yiyip içip yatıyor, yarısı avrupalı böyle yani kıy. (8) vardık şeye götürdüler mutfağa götürdüler, ğalıp sabını rendeleyoñ ya. (9) onu hangımız dökdüyse on om beş kişi mangı mangayı götürüyollar ya. (10) dökmüssük, ondan soñura bize didiler domalıñ bakayın. (11) palaskayı iki sefer sırtımıza bi saldıla, öyle oldu. (12) malı salıyoñ, dağa gidiyoñ işde, yapığım iş bu yani köpeğim varsa köpeđimiñ aşını veriyom. (13) öküz var_ıdı, hayvan var_ıdı, şindi onlar ğakdı. (14) şindiki çocuğa düđánle sürerdik desek düđán ne bilmezler, mesela şey tosunu basıyoñ ya hayasını. (15) öküz neden olur diseñ şinciki çocuklar bilmez yani. (16) öküz yok piyasada, eveli dört beş öküz olurdu. (17) ğızıl ğuyu da güdeller_ıdı, ğızıl ğuyu diye bi yer var. (18) şindi bi tene mal yok orda anca sığır var.

-M31-

Kaynak Kişi: Ümmü Çetme

Yaşı:55

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Derleme Yeri: Avdan

Konu: Karışık

(1) oğlan tarafı çay virilerdi önceden gız istemeye gitdik. (2) bittikten kerı çay yapallardı, tekrar ara virillerdi. (3) nişanla düğün yapallardı, tekral ondán kerı yemek viriler işde. (4) bi gız tarafı oğlan tarafı yemek verille böyle.

(5) lamba yakardık, işde onnarı yakallardı, televizyonu olana götür bizi dirdik anneme. (6) götürmezdi, televizyona bakalım dī şiy derdik. (7) ezeyet iderdik anneme, götürmezdi gomşulara. (8) oturuñ derdi, esgiden öyle yiyecek miyecek öyle şeyler yoğ_udu ki. (9) nohut ğavuru virirlerdi bize. (10) oturuñ yñ dirlardi, işde böyle.

(11) su yok zebzeyi satın alır, dışardan geliyor sebze alñ, eken ekıyoru yani . (12) mesela evden sulāyor, eliyle sulāyor, su kendiniñ_ise kendi sula işde ekıyoru. (13) yiyeceği ğadar ekıyoru çoğ_u, yani benim yok. (14) bahçem yok, mesela satın alırım.

-M32-

Kaynak Kişi: İsmail Kayıkçı

Yaşı: 75

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Çiftçi

Derleme Yeri: Karahüyük

Konu: Eski Oynanan Oyunlar, Karahüyük Mahallesi'nin Kuruluşu

Eskiden Oynanan Oyunlar

(1) çelliğ oynanırdı çellig, değnek var ya çellig değnek oynanırdı. (2) köyüñ en azından bunu oynayacak yirmi gişi genç yaşlı genci var_ıdı. (3) hemen ikindin çiftten gelir, burada toparlanılır. (4) çelliği oynarlar, top oynarlar, oynadıh yani. (5) ğabağ oynadık, ara kesti ara kesti. (6) şindi iki valif biriniñ arasını kesiyorsuñ. (7) ğabağa basıyosun, felan felan geçmişde oynadık yani bunları. (8) işde oyunları buyudu, işde düğünlerde köçek yapallardı. (9) o daha bi ayrı muamma herkes ona bakışır filan. (10) işte geçmişde böyle olur. (11) amma şimdi her evde iki gişi bir gişi tabi oturan yok.

Karahüyük Mahallesi'nin Kuruluşu

(12) köyüñ ismi bu höyüğüñ şey_ile ğonulmuş karahüyük. (13) bura rumlara aidmiş, rumlar burada varmış. (14) işte türkler gelmişler, buraya yerleşenler olmuş. (15) onnar ğalabalıklar rövanşda burada söyledikleri on sekiz tane ev var_ımış hüyüğüñ kenarında. (16) hüyüğüñ kenarında bunları burada ipiy bi zaman durmuşlar. (17) demed_ olmuşlar gitmişler, bırakmışlar gitmişler. (18) köye çok göç almış köy. (19) şimdi burası tava gibi çiftçiye elverişli bi yer tamam mı. (20) arabayı buradan geçmişte at arabası arabayı buradan yüklediyosun. (21) buraya sakince eniyosuñ, boş araba eniyosuñ, ondan dolayı bu köylerden avdan'dan almış. (22) pilavcığ'dan almış, bozkır'ın bu köyler tutlu'dan almış, alan'dan almış. (23) bel ğuyudan almış. (24) göşleri almış, işte bugüne ğadar gelinmiş. (25) ben yirmi sene çiftçilik yaptım, öküzle

de yaptım. (26) at ıla da yaptım, motor ulla da yaptım, ilk defa motoru ben aldım bu köye. (27) şu ev benim dayımın ıdı onnara güzün aldık motoru. (28) baharın da ben aldım martta. (29) işte yıllarca şiy yaptık, köyün işini iki motur görüyordu. (30) herkes çifçiyidi burda herkezin bi çit öküzü veyahut da bi çit atı vardı. (31) herkez çivtçiyidi, harmanda düğánle yapardı. (32) biz patozla yaptıh, biz bitirdik. (33) arıadan işde biçerler, gelmiş.

-M33-**Kaynak Kişi:** Ayşe Tutar**Yaşı:**55**Öğrenim Durumu:****Mesleği:** Çiftçi**Derleme Yeri:** Karahüyük**Konu:** Anılar, Düğün Adetleri, Ölümsüz Köy Masalı**Anılar**

(1) k̄araķaçanı nası böyüttüm, bi oğlak yörükler bi oğlak virdi baña. (2) üç günnük amma dört günnük benim adamda aldı geldi. (3) ben bunu emdiriyin hanım dedi. (4) emdiriñ sen çok güzel emdiriñ didim ben de. (5) aldık geldik, bahçaya sele var, şöyle eski tas zahre tahıl sereller. (6) onuñ altına ğapadık, bi de mama aldık. (7) bi de biberon mama sallar. (8) iki ğaşık mama viriyin, bi ağşam bi zabah bi ağşam bi zabah böyüttüm. (9) yaķına gelessiye bahçada duruydu, şiy kestim geldim. (10) dallar şoradan erik dalı ot dirike yoķarıya yolladım hilmi'niñ oraya şimdi orda. (11) ğarnı şişdi, ne yapalım ulen bunu herif doķtura götürdük. (12) orda bi inne vurmuş, bi de toz gibi bi şi virmiş. (13) bunu ağşam zabah içiriñ dī birgün zabaha ğadar banyoda zabahladık. (14) altına şiyleri serdim paspas maspas işde ne güzel zabahladık. (15) zabāla ğaķdım gine seleniñ altına öyle öyle böyüddüm işte. (16) anam ne añlatāyım ben saña, gelir ben şora inivirdim mi hihi hihi dir_idi her şiy. (17) geçen gün yoķarıya ekmek yapmaya gittik. (18) ğaş didim bi seveyim şu oğlanı didim, nöĝrü didim. (19) nirdesiñ oğlüm didim_idi, ğafayı bi uzattı baķdı baña. (20) şöyle yaklaşdı, abam da yiñice yim dökmüş_ümüş ğoyunlara. (21) tekrar onuñ yanına döndü ğari bende bi tırpannadım başını geldim gittim.

Düğün Adetleri

(22) bitiriler ğızı oğlan ıla ğızı bitiriler bi dea bakmissiñ bi dova nişan aman nişan ğına. (23) haydi yavrum yallah alıllar gideller. (24) amma eskiden sandık ğızı bitirilerdi, bi dova yapallardı. (25) tekrar düğün yapacaklarında başlallardı bi sandık yapardık aman şerbet içerdik. (26) şerbet işdigden soñura mesela altı aya düğün nişan yapallardı. (27) tekrar sandık yapardık, soñura ğına yapardık. (28) bazar ğun de gelin alırdık, esgi düğünner böyle. (29) haydi yavrum bindirdikleri indirdikleri bir olur.

Ölümsüz Köy Masalı

(30) hiç çocuğu olmaz ımış bi çocuğu olmuş, ölümsüz köye gidelim. (31) ölümsüz köye gidelim, nire gidelim avrad ölümsüz köy. (32) orda mezer var, orda mezer var. (33) birğün bi yirde mezer yoğ umuş ğabir, avrad filanca köyde gabir yok. (34) gidelim mi gidelim gideller meğerssem orda da hastalananları keseller etini yiller ımış. (35) neyse varılar yatıllar şimdi, çocuk gice ana ğarnım arır der ımış. (36) sus bakayın hazar iyi olacañ demiş, onlar da depegöz ümüştü, duyallar ımıştı. (37) ana ğarnım arır demiş, gine demiş. (38) öyle öyle o depegöz denen de bi şey alır gelir tığ mı ne. (39) onu çocuğa kaķı kaķıviri çocuğu öldürü. (40) anasıyla babası nöğrelim, biz nire gidelim biz. (41) birer ğoyun keseller, derileri üstülerine giyeller. (42) ğoyunuñ içinde dururlar, bunuñ anası babası nereye nire gitti bunna. (43) artık depegöz arar ımıştı, nire gitti, yok, ih ğoyunu bi seçelim, seçiñ bāyın ğoyunu yok. (44) meğerssem ğoyun gibi giddiklerinde ğoyunuñ içinde durular ımıştı. (45) çoban ğari şöyle salar gider, ordan derileri attığlarıyla haydi yavrum giderler. (46) bi köye varılar, ğördüñ mü hay avrat demiş. (47) burda ölüm yok demiş, gine vara vara oraya geldik demiş. (48) orda da adamlarıñ etini yiller ımıştı orda da bi ğarı hastalanmış. (49) adam ğoca sığır çobanı çıķmış, ğoca sığıra gidermiş gelirmiş, avrat bişiri daşırı yiller hazar. (50) birğün öyle iki ğun böyle birğün ğarı yok len benim ğarı nire gitti. (51) ğarıyı kesmişler, etini yimişler, ğoca nire gidecek birğün ğayri. (52) ğız orda ğaldı, ğarı da orda ğaldı, ğoca da eline almış ğafayı. (53) türkü çağırarak hazar giderke bi öñüne deliğanlı nire giden dede, başımı aldım gidiyom oğlum demiş. (54) dede demiş şu yola git de şu yola gitme demiş. (55) ne diyi dedem demiş, işde gitme demiş, bu niye dir bu yolda, bi bakayın bakayın gideyin dir demiş. (56) ordan da gendini bi ğayadan uçuru, hasılıvelkelam ğoca da orda ğalır.

-M34-**Kaynak Kişi:** Ümmü Çivlik**Yaşı:** 66**Öğrenim Durumu:** İlkokul**Mesleği:** Ev Hanımı**Derleme Yeri:** Karahüyük**Konu:** Hayat Hikâyesi, Halk Hekimliği**Hayat Hikâyesi**

(1) şurda bir oğlan yitişdi, ben de şō mahallede yitişdim. (2) ondan soñura bana biki bağdı, bağdı. (3) beğenmiş beni, ondan soñura düñürlük yolladılar. (4) bende beğendim oğlanı olur didik, öyle bir evlenmemiz oldu. (5) bizim öyle babası anası babası da yoğ_udu oğlanıñ, bi anası var_ıdı. (6) iki oğlan ğardaşı var_ıdı işte öyleliksire evlendik, evlendiğ_askere gitti. (7) ... hastanede gözalcene biz evlendik. (8) on beş günnük geliniká askere gitti. (9) aman allahım al külah vir takka şındiki asker gibi de değil_idi. (10) biraz ğalabalığ_idi asgerlik iki sene, iki sene asgerliğimizi yaptı. (11) askerden geldi, allah bir oğlan virdi. (12) ondan soñura duruğa beş sene bebeğimiz olmadı. (13) bi dea virdi, haydı bağayın üş sene dört sene soñura bi dea virdi. (14) altı tene çocuğ oldu, herif almanyâ'ya gitti. (15) asgerden geldi almanyâ'ya gitti, bir ay iki ay bi gelir haydi fırlar gider. (16) bir ay iki ay bi gelir haydi fırlar gider. (17) o çocuğlar_ıla o dağ_ıla daş_ılan oğraşdıķ, didindik deşindik. (18) de işte ondan soñura da evlendirmeye başladık gayri. (19) oğlanı everdik, ğızıñ birini çıkardık. (20) babası daha almanyâ'da, geliyor bi ğız gelin ediyoz gidiyor. (21) bi ğız gelin idiyor gidiyor dört ğız gelin ettik. (22) iki de oğlan everdik, şimdi torunnara başladık. (23) işde torunuñ birini everdik, usul usul usul usul işde siz gibi deliğanlı ğari torunlarım hep öyle ğızım işde.

(24) nesini sorañ şiy asgere gitti, asker türküleri yağarım, yağarım. (25) gelmez, yağarım.

(26) askeriñ aşıkları

(27) çal asger ğaşıkları

(28) sür tiren tirenciñi de

(29) gelsin ğavuştur aşıkları

(30) vur gitsin, vur gitsin, ğari benim ğoru ğoñşu baña dirdi. (31) ğari işe vilan gittik mi dağlara allah bu hep kendini yakmış hep gendine yakmış dirdi. (32) halid'iñ anası var_ıdı, rāmetli vay güllü ğız gendiñe mi yakdın türküleri vay.

(33) tiren yolu demir deĝil mi

(34) tireni yörüten kómür deĝil mi,

(35) silaya ğavuşmağ_ ömür deĝil mi.

(36) onuñ_uçu az mı derin sila, ordan da herif böyle söyler ğayri. (37) o söyler, ben söylerin. (38) işde böyle böyle böyle böyle ğarılık şindi, bi ğarıyla bi ğoca ğaldık. (39) iki böyüttüm, onu bolu'da çalış okur. (40) üniversiteyi bolu'da okur allahım gider baba yok. (41) işimiz çok motur var, dağ var, daş var. (42) cumayı gün izin şey alır ğari, dağılacak tatil ya dersin birinden arkadaşın birine bi baklavı yidiri. (43) onları yok görünmeyeyin diyi o göründürü ona . (44) o burayı bulur, iki gün bi iş görüviri bize ğari. (45) ğari dağ_ıdı, daş_ıdı, şuraydı, buraydı. (46) ondan soñura bazar_günü akşam bindiriyiz akvıran'dan. (47) o ğún bolu'yu bulur, amma nöğreyin, işde ayrılık ayrılık.

(48) ayrılık ateşden ğómlek giyene

(49) ayrılık ateş şeyden ekmek yiyene

(50) benim ömrümü bu hacemmiñ bitirdi işte böyle ayrılık çeke çeke çeke. (51) şindi ğaldık ğayrı ikimiz bir arada. (52) ğızımıñ biri neşehir'de üçü ğonya'da oğlanıñ biri sakarya'da. (53) biri ğonya'da öğretmenlik yapar, geldiler mi hiç, uğrarlar saña bir taraftan anneciğim.

Halk Hekimliği

(54) dediğim dimin Һanı bi köy ebeleri var dirdim ya köylerde. (55) bir iki ğırık çıkık bilen var, böyle evcelerke getiriler. (56) işte şeyler sararlar, onuñla iyi oldu diriz biz ğari. (57) allah da onuñ şeyini viriyor, amma şimdi tabi deha ilerlere ğideller. (58) tokturu var hekimi var işde öyle, babañ_ıla şeye giderdik. (59) maya bi ğoca var_ıdı, orda yapıdı gelirdik. (60) hocam sen bari belle bu k_öyüñ adamına belledemedim dirdi. (61) şimdi babañda bilir acığ çıkığı mıķığı. (62) dağda bir ikisi ğırılırdı, daşa ğısılırdı, şey_olurdu. (63) şöyle ğırıldı mı bende ince memede sardırıydım, belledim soñura. (64) şöyle ğabığıñ üsdüne şöyle yatırdıñ ğuzunuñ ayağını. (65) buraya sarañ sıkđırca böyle düzgün ğoñ gayri ayağını. (66) sarañ sarañ yumurta duz yumurtanıñda sarısı sarılır. (67) onu sıkca bi sardıñ da şöyle de ğabıkları ğoyduñ mu etrafına bi bağlañ. (68) bir hafta soñura baķmıssıñ o ayak iyi olur ğari. (69) ucuna ucuna basarka basarka allah onu ğavuşduru, hasılı ğızım işde böyle.

-M35-

Kaynak Kişi: Sultan Varol

Yaşı:48

Öğrenim Durumu : İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Derleme Yeri: Karahüyük

Konu: Karışık

(1) anneme gittim, anne bi küp ver de bulgur göyayın di. (2) o da tamam didi, o sonra haberi yoğ_udu. (3) küpü getirdim, bulgur göyayın diyi, yıkadım şey yaptım. (4) guzum bu ta ebeyiñ ebesinden galma diye baya tarihi esermiş. (5) ben de bulgur filan goymadım, süs olarak şey yaptım da bu şey, düğünümüz ben fazla düğüne gitmiyorum ki yani.

(6) askeriñ çılıımı işte çetnevür yaparlar, arkadaşlarını çağırırlar. (7) o gün eğlence düzenlerler, yimek eş dost sohbet yinir, içinir. (8) asker şeyiyen gönderilir, başğa da şeyimiz olmaz.

(9) gurbanlarımızı kesdik bi şey yok bi anda ateş aldı her yanı allahım duman duman sağa bakdık. (10) sola bakdık, meğerssem yüğüümüze torpil atılmış. (11) simsiyah yandı gitti, beş altı tane de gaplumbağa bağıryömuş. (12) ya gurtariñ yani resmen imdat diye bağıryollarmış. (13) şey yapmışlar, insandan kaçan kaplumbağalar resmen vızzık vızzık sesleriñ ğari çocuklar çıkarmış da şey yapmışlar da su dökeller_imiş de ğafalarını uzadıllarmış. (14) cayır cayır yanıyor şey_imiş yani onuñ_uçun bizim işde köylerimiz biraz cahil. (15) torpilin nerde atacañ, başka şöyle bi yirlerde otuñ çöpüñ içinde atma demi.

(16) direk ahıra giderin, ahırdan mallarıñ altını kürürün. (17) güzelce samanları şey iderin, tavuqlara giderin. (18) tavuqlarıñ yimini suyunu şeyini ayarların, iki tane

bahçem var. (19) birine giderim, orayı suların, toplanacak bi şey var_ısa topların gelirin. (20) gāvaltıyı hazırların, ayşe emre hoca gāhıñ diye bağrıyin. (21) biri sağdan biri aşıādan biri yoğardan gelirler. (22) gāvaltımızı yaparız dutalacağ_olan inşatımız var_ısa bi yere gidileceğ_ise on gibi işimizi hallederiz. (23) ondan sonra evin ortamı şey olur. (24) fasulye bamya bahçeden toplayıp geldiklerimiz olursa patlıcan konserve acılı onnarı yaparız. (25) şişelerimizi gıoyarız, gıışlık yiyeceklerimizi hazırlarız. (26) bunuñla vakidimizi geçirir, akşam õlen oldu mu gārnımızı doyuruyuz. (27) akşama gelen misafirimiz olursa oturuyuz, işde çayımızı gāvemizi içeriz.

(28) domatesi poşete gıyarız, dört beş gün önce duzların dört beş gün bekler. (29) süzgeçte sıkışdırıyin, onu şey torbaya dökerin. (30) biraz torbada süzdürüyün, güneş var_ısa güneşde iki üş gün gārışdırın, yüzünü tül perdeyle veyahutta şiş olursa onuñla örterin. (31) güneş olmazsa tencerede gāynadırın. (32) duzların, çömlek küp helke ne bulursağ ona gatarız. (33) gıışın şey yaparız, gıullanırız.

-M36-

Kaynak Kişi: Arif Bıyık

Yaşı: 83

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Çiftçi

Derleme Yeri: Ağalar

Konu: Hayat Hikâyesi, Eskiden Oynanan Oyunlar, Eskiden Oynanan Oyunlar, Bayramlar

Hayat Hikâyesi

(1) ğızım ben ilkokulu ikinci sınıfını aqvıran'da okudum, ondan sorusım abeğim varıdı. (2) öğretmen çıkıdı, ilkokulumu cihanbeyi'niñ hacırama köyünde ğalan orda tamamladı. (3) ilkokulu bitirdikten soñra babama didim ben okuyacağım. (4) okuTdurmadı, gendisi leşberıdı babam. (5) añlaşıldı mı, ondan soñura bizi çiftci olarak aqvıran'da ğoydu. (6) aqvıran'da on om beş sen çiftcilik yaptım, ondan sonra ğoyunculuğa devâm itdim. (7) ğoyunculuğda otuz otuz beş sene çardağ yaptık, orda çoban duttum. (8) vesâre yaptım, otuz beş sene filan ğoyunlan da oğraşdı. (9) o da para itmeyince saTdim, şimdi aqvıran'da boş da oturuyom. (10) emekliyim, ğızım bütün çoban ğullandım ben. (11) bütün köylerden çoban ğullandım, iki ğoyun çobanı varıdı bi de ğuzu çobanım marıdı. (12) onnar bu işlere devamıtdi, ben de onlarıñ ğalan işlerini tağıbtıdim. (13) çoluğ çocuk iki oğlum iki ğızım marıdı. (14) ğızım size ömürler birisi mefât itdi, şindik bi ğızım iki oğlum var. (15) onnar da birisi hollandı'da ğız oğlan hollandanda'da, oğlanlar burda çalışıyorlar.

(16) asgerligde mi ğızım ben asgerlikde ben gözümnden rahatsızım farkındaysañ. (17) beni altı ay olarak şey yaptılar şeyiñ hozat'ıñ hozat'da asgerlik yaptım, añlaşıldı mı. (18) altı ay diye gittimıdı, sekiz ayda geldim askerliğim de sekiz aylık dönem. (19) orda biz añlaşıldı mı, candarmaydım. (20) anlaşıldı mı, altı ay okulunda okuduk, beni ordan alağoydular. (21) şey olduğum için yani başğa yire sevk itmediler, ben ğalan sekiz ayı orda tamamladı ordan geldim. (22) yani herhangi bir zorluğlarıla ğarşılaşmadım. (23) esgiden de aynı şindi de aynı sayılır, asgerlik şeyi

çıkan bi vatandaşa yakın akrabalarını ziyarete gider. (24) eñ soñunda da anlaşıldı mı, hocalar onu şey iderler. (25) dova yaparlar, oğurlarlar, burda şimdi de gine aynı. (26) şimdi gızım onu da aňlatcağsam şey zamanında hayvan zamanında sabahleyin sabah namazını gıldık mı çıkardık (27) akşama namazı gelirdik köyümüze, ondan sonu da ben bin dokuz yüz yetmiş beş de tıraktör aldım. (28) yetmiş beşten soñura tıraktöre devâm ittim. (29) kendi tarlamı sürdüğüm gibi başgalarının tarlasını da ücret ile onlarıñ tarlânı da sürdüm yani yapabileceğim gadar. (30) sabah giderdik, akşam ikindin öylen işde ne zaman musait olursa o zaman gelirdik yani. (31) çiftçilik ziraatımız da böyle. (32) şimdi gızım burda bir günümü sabah saat dokuz on didi miydi gāvaltımızı yapıyoruz. (33) geliyorum merkeS buraya merkeze merkezde öğle namazını gılıyor. (34) gine tekrar evimize gidiyoruz, biraz istirahat ediyorum orda. (35) aňlaşıldı mı, gine vakit oldu muydu tekrar camiye geliyoruz. (36) ikindini akşamı gılıyor, yatsı da yatsı namazını gılıyor. (37) yatsı da yatsı namazından soñura evimize geliyoruz, biraz haber dinliyoruz. (38) biraz ufağ defeK konuş ondan soñura o günümüz öyle geçiyoru. (39) eskiki adamlarda ne masal olacak yani uydurma masallar varıdı. (40) işde bi edi varımış da bi büdü varımış da aňlaşıldı mı, (41) şöyle yaparmış, böyle yaparmış, onları masallar bir iki aňladırilerdi. (42) televizyon yoğudu, bi şey yoğudu. (43) onlarıñ o gonusmaları diñlemeyile vakit geçiriydik. (44) şöyleymiş, böyleymiş, onları unuddum. (45) ben var ya şu adamıñ adı taksin miydi, neydi, diyice düşünmeye varıyın. (46) bizim yaş seksen üç şimdi o masalları vesâre mesâre eñ yakın tanıdığım adamıñ ismini dea unuduyom. (47) şimdi gızım bin dokuz yüz doksan yedi de allah nâsibitti. (48) ümreye dī gittik biz, gâçak yollardan diyelim gayri ümre şeyiyle gitdik, ordan ümremizi yapıkdan soñura haşda üç ay yığirmi gün galdık. (49) hep gâçak galdık, şey ne zaman hacılar geldi. (50) biz ondan sonra biraz çıkdık, üç ay yirmi gün orda ibadetimizi yapıkd. (51) gezilecek ziyaretlerimiz varısa gezdik, yapıkd. (52) üç ay yığirmi günde geldik, allah gâbulitsin, allah sizlere de tekrar tekrar nâsibitsin. (53) aňlaşıldı mı, haç dönemimiz böyle, ondan soñura haşdan soñura üç seferde ümreye gitdim. (54) bi de gittiğim varıdı onuñula dörtte onu saymazsak üç sefer ümreye gittim. (55) haç ümresiyle şeylerimiz de böyle geşti, burdan mesela hacca yazıldıñ mı (56) devlet ganalıyla yazıldıñ mı yahudgına bi şirkite yazıldıñ mı duyan ehbab dost ziyaretiñe gelir. (57) ufağ defek bi hediyeler getiriler, aňlaşıldı mı. (58) tekrar sende onlara gidip

geldikten soñura tesbıkdır vesāredir hurmadır vesāredir. (59) bi şiyler bi hediyeler sunañ, haç ziyareti haç şiyi de böyle.

Eskiden Oynanan Oyunlar

(60) ğabağ_ oyunu vilan yoğ_udu da sen biliñ mi. (61) biz ğoz dirdik, ğoz oynardık, ha bille oynardık. (62) ütmece bille oynardık, billāyı kim vursa orta yırden añaşıldı mı, yapılacak olan şiyi yazılılla. (63) onları toplarlar, bi dea toplar bu şekilde bille oynardık ekser. (64) burda ekseriyet buğday arpa nohut susam ha susam da az değıl. (65) biliñ susamı de mi dahın olan bunnar ekilip dikiliyor ekseriyet, deha var ufağ defek onnar geçersiz yani. (66) bazı vatandaş pancar ekiyor, bazıısı başga şeyler ekiyor.

Elettirik ve Suyun Gelişi

(67) elli üçde mi geldi elli beş de mi geldi. heralda geldi değı mi. (68) eleddirik yoğukan var ya biz ilkokula gittiğim zamanlarda lamba dirlerdi. (69) bazı yirlerde de bezir dirler, ufacığ bi şiy var. (70) ğaz yağı şiyi vardı, ona bezir dillerdi, biz onnariñ şiyinde ışığında çalışdık ışığında o beziriñ lambaniñ ışığında çalışdık. (71) ondan sōra yani şimdi çünkü kesin söylemeyeyim de ya elli üç ya elli beş de eleTdirik geldi bura. (72) burda esgiden daşıma vilan değıldi, şu bizim temelden şiyimizden yoğardan su çıkardı. (73) hemen şurda da büyük bi çēşmemiz var deha. (74) şinci büyük çēşme diriz oraya buraya gelirdi o su şiy kanalıyan öyle su vilan değıldi, ırmağ ğanalıyan gelirdi. (75) burda bu aqvıranlıyı idare ederdı. (76) herkez ğadınnar burdan arkasına destiyi alırdı. (77) burdan dolduru dolduru götürü gider, işledikleri su buyudu. (78) ğullanma suları da yeraltı suları var ya burda normal ğuyular. (79) ordan oralardan tedavi idilirdi, soñura bizim köyümüzüñ ğıyılarında sarnış var_ıdı. (80) sarnış diriz biz onnara ha o sarnışlardan ğullanırlardı, çamaşır yıkamaya giderdi. (81) sarnıca giderdi, öyle değı mi. ondan soñura evlerde su nārardı çok yirde. (82) çok yirde bu şekilde aqvıranı o elli üçe ğadar bu şekilde zorluklarla ğarşılaşdı. (83) su geldikten soñura su şiyden geldi may'dan geldi. (84) tekke çuğurçimen tarafından o su geldikten sūra vatandaş bi parça rahatladı. (85) benim çocuğluğumda ufağ açık arabalar var_ıdı açık böyle otobüs filan değıl de o arabalarla giderler gelirdi. (86) buğday satmaya gidecek_olan ona atar götürü giderdi. (87) öyle değı mi. (88) bu doş mehmetgilin

vilan arabaları var_ıdı onnarla. (89) ta esgiden bizim çocuğluğumuzda da at arabalarıyla giderlermiş. (90) onu pek benim zamanımda olmadı da bizim zamanımızda bütün açık ğamyonlarla ğötürüdüler. (91) giden vatandaşlar da onnar_ıla giderdi, otobüs motobüs bi şey yoğ_udu o zaman. (92) iş de bu atlarla at arabalarıyla gidenler gitti yani böyle şeyini götürüler.

Bayramlar

(93) mesela bizim kendi mâlem de diyeyin ben (94) odamız var, mâle odası diyerekten bütün komşular bayram gün oraya toplanır. (95) allah nè virdiyse ğoñşular evlerden herkes getiri yimeklerini. (96) orda beraber yiriS, orda bayramlaşırız. (97) iramazan bayramısayda da ğurban bayramısayda da iramazan bayramıysa şey ideriz. (98) bitirdikten sonra bayramlaşırız bazı vatandaşlar ziyaretimize gelir odaya orda bayramlaşılır. (99) öylen olur, eve gideriz, hısım ağraba gelir. (100) onnar_ıla bayramlaşırız, ramazan bayramımız böyle geçer. (101) ğurban bayramını da ğurban bayramı ğún tekrar ğabire gideriz. (102) ğabir ziyaretini yapığdan sonra geliriS. (103) şeye odaya odada gine yimeğimizi yiriz, bayramlaşırız. (104) herkes evine ğurban kesmiye gider. (105) ğurbanlarını herkez êvlerinde keser, bu şekilde bayramlarımızı da tedavi ideriz.

-M37-

Kaynak Kişi: Mehmet Ersoy

Yaşı: 71

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Çiftçi

Derleme Yeri: Ağalar

Konu: Hayat Hikâyesi

Hayat Hikâyesi

(1) gızım biz şimdi emekli olduk, iki bin iki de hacca gittik (2) haş görevini yaptık geldik, emekli olunca işde emekli maaşını alıp yiyip yatıyoruz (3) işde çiftçiyiz şöyle az buçuk bi şeyler ekiyoruz. (4) işde bu ğadar bizim yaşantımız bu, amma şu adama sorasañ. (5) onuñ yaşantısı çoğ ya o da ona şey etmez bu ğadar. (6) günümüzü işde burda parkda geçiriyoruz. (7) aqvıran emekli şeyi şunu şöyle izah idelim. (8) bura bundan yirmi otuz sene önce çevre köyleriñ eñ fazla çalışganı adamları burdaydı. (9) hinci millet emekli oldu, gençlik sağa sola gitti. (10) burda iş sahası olmadığına vatandaşda işde hep emekli bu çevre köyler şinci bizden çok çok fazla çalışıyor. (11) yani hepimiz emekliyiz, burda çok emekli var. (12) buna başga bir ne gibi yorum yapalım. (13) tırahdörle ekip dikiyoruz esgiden harman ğaldırıyorduk. (14) harmanı tarlada makineyle biçiyorduk, desteyi yığın yapıyorduk. (15) yığımı da dırahdörüñ ğasaya doldurup geliyorduk. (16) hinci çok yirde ğasa diyolla, bizde araba filan diyoruz. (17) ona doldurup geliyorduk, harmanda harman makinelerine atıyorduk. (18) tertemiz buğday çıkarıyordu, şimdi biçerlerle iş görüyoruz. (19) zaten bugün için eğer aqvıran'da dışarda arıyorum. (20) harman ğaldıracağım dirseñ harmanıñ orta yirde ğalır. (21) şimdi o yoh şimdi vatandaş az buçuk ekiyor. (22) biçere viriyor, işi bitiriyor tarlada bu ğadar yani. (23) bunuñ bi şeyi varsa söylelim. (24) zamanda yapıdık işde bu aqvıra'niñ her evünde otuz kırk davar var_ıdı. (25) belki dea fazla işde çoban buluyorlardı, soñ zaman çoban da bulamadık. (26) efendim keşiğe

gittik, millet davarcılığı malcılığ_ıla bitirdi. (27) öyle fazla bi şey yok, burda amma gıyılarda çardağ sāipleri var. (28) aşşa yaqarı on on iki belki vardır yani bu ğadar evet keşik keşik yok, şimdi. (29) esgiden davar şeyken keşiğe gidiyorduk, çoban bulunmadı mı (30) mesela ğaş davarıñ var, onu ben şöyle izah ideyin. (31) şu adamıñ otuz davarı var, on davara birgün keşik gidiyorduk. (32) benim elli devarım varsa ben beş gün keşiğe gidiyordum. (33) böyle sıradan devam_idiyorduk, şimdi o devürde bitti. (34) öyle bi şey de yoğ, o zaman bu ğadar pek şataklı değildi. (35) amma evlerde asger daveti olurdu, daveti yiyordu vatandaş. (36) ğuruplaşıyordu burda bir ki geziyordu. (37) asger şey olasıya ğadağ ondan sora burdan o zaman şimdiki ğibi deeldi. (38) tirene biniyorduk, ben tirene bindik, erzincan'da yirmi dokuz gün asgerlik yaptık. (39) acemi birliğı ordan anqara polatlı'ya geldik polatlı'da bitirdik. (40) yirmi dörd_ay dī gitdik, yirmi ay oldu bizim soñ zamanlar yirmi ayda asgerliğı bitirdik. (41) asgerlik şinci asgerlik indi, şimdi ne var asgerlik. (42) bi bakıyor çocuğlar gidiyor, bi de bakıyoruz gelmişler. (43) bu da asgerlik deyil assında . (44) şinci ne olusa ossun, ben yiğirmi ay yaptığıma ben peşvanım ne dī keşke otuz ay yapaydım. (45) bu vatana bu mülete deha fazla katkı olurdu, hizmet olurdu tabi canım. (46) ha şimdi askerliğı düşürdüler. (47) askerleri gördüñ, askerleri işde görüyosuñ, işde bu cepede şehit veriyor. (48) amma yirmi dörd_ay bunnar asgerlik yapmış olsaydı. (49) cepede deha fazla faydası olurdu, vatana millete. (50) yarı gün eğitime çıkdık filan dirken bi şekilde bitirdik. (51) şimdi anı olarak biz harbe girmedik, bi yana ğıbrıs'a gitmedik öyle bi olaylar.

-M38-

Kaynak Kişi: Ali Özkış

Yaşı:75

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Emekli

Derleme Yeri: Tülce

Konu: Günlük İşler ve Hayat Hikâyesi

Günlük İşler ve Hayat Hikâyesi

(1) sabah namazını gıldık, sabala ekmağı yidik ha, ondan kere hayvanlarıñ yimini virdik. (2) şileriñ takımlarını dağdık, arabaya goştuk. (3) tarlaya gittik, tarlayı çifti sürdük, geldik. (4) öyle ha sürdük, geldik geldik hayvannara bağdık, sabah gine gittik. (5) irtesi gün gine gittik, gine sürdük geldik. (6) ekin ekdik, buğdey ekdik, öyle mi, ha onu ertesi gün bi dea gittik, anladıñ. (7) ekin bitti, biçime geldik, elimizle işledik. (8) elimizle işledik, ondan sonra geldik, işlediğden geri harman dökdük. (9) gittik, sap aldık geldik. (10) arabayıla atlar_ıla ya atlar_ıla öveli atlar var_ıdı ya, atlar_ıla düğán sürdük. (11) düğán sürdük onnarı tınas yapıdık, sávurduğ. (12) buğdáyi getirdik, başğa ne yapalım, dea var mı. (13) ha ondan keri geldik, buğday yıkadık. (14) gittik değirmene öğüttük. (15) su değirmenleri var_ıdı, suyla döner, suyla aldık, geldik. (16) anamız aldı geldi, hamur yuğurdu, ekmek yaPdı, öyleliksire yitişdik. (17) işde bu yaşa geldik, işde bu ğadar ben ğoyun çobancılığ yapmadım. (18) ben çobancılığ yapmadım, hiş yapmadım, ama ben esnaf_ıdım, anğara'da bazarcılığ yapardım ben. (19) anğara'da bol bol bazarcılığ yapardım. (20) bazarlarda esnaf_ıdık canım yalan mı söyleyelim. (21) zebze sattım, ayakğabı satdım, terlik satdım. (22) anğara'da atmış sekizde gittim, atmış sekiz de gettim.

-M39-**Kaynak Kişi:** Mehmet Ali Aydemir**Yaşı:** 60**Öğrenim Durumu:** Ortaokul**Mesleği:** Çiftçi**Derleme Yeri:** Tülce**Konu:** Askerlik Anısı, Hayat Hikâyesi, Halk Hekimliği**Askerlik Anısı**

(1) asgere kasım ayında kütahya'ya gittik. (2) yetmiş gün orda kaldık, ondan sonra gittik. (3) bursa'ya gittik, bursa'da askerlik yaptık, on altı ayda orda kaldım. (4) ondan sonra ihdilalde asgerdim seksen ihdilalında. (5) saat ben komutan şoförüydim, saat sekiz idi. (6) komutan didiki personel gitsin, biz komutanla kaldık. (7) bi de nöbetçi subaylar vardı, saat sekize geldi. (8) bana dedi ki oğlum komutanım da maraşıydı. (9) aydemir filamayı gapat ihdilal var dedi. (10) ben de ihdilali ne olduğunu bilmiyorum bak gerçekten. (11) ondan sonra filamayı gaptım, komutan arabasıyla öbür albaylarım vardı. (12) aynı dairede galıyorlar, zile basıyom, buyur evladım. (13) komutanım ihdilal var, ne ihdilali var. (14) valla bende bilmiyom komutanım, hepsini üç tene iki albay bi yarbay bindirdim arabaya. (15) okula getirdik, saat on ikiden sonra biz bütün personel şeye geldik. (16) okula geldi yani, ben o zaman ihdilali o zaman duydum. (17) yani ihdilali hükümeti devürüldüğünü yani, ondan sonra gece saat iki bi nadir üstegmenimiz vardı. (18) depoya bakardı, nadir üstegmeni yerini bilen var mı dedi. (19) komutanım ben biliyom dedim, bi araba çık getir dedi. (20) biliyoñ mu, nöbetçi subay dedi ki öbür yandağı. (21) binbaşım niye dedi asger gönderiyoñ dedi (22) hadi asgere yolda bi şey yapsalar dedi. (23) hizmet muhafızdan bize şey verdiler asger. (24) gece saat üç adam evinde yatıyor, zile basdım o da çıktı. (25) buyur dedi, didim komutanım ihdilal varmış didim. (26) ne ihtilali var valla komutanım heralde hükümeti devürmüşler didim, okula getirdik. (27) ondan sonra hanı allahım o günleri yani yaşatmasın. (28) siziñ gibi bi gız çocuğunu getirdiler. (29) altı ay hapis de kaldı ondan sonra altı ay orda durdu altı ay, ondan sonra birgün

pazar bi ğünü tāliye etmişler, ben de o ğün yani görevde değildim. (30) bi de assubayım var_ıdı, ya aydemir dedi bi görev var gideñ mi, giderin ğomutanım dedim (31) bağıdım bi ğız çocuğı yani, bindirdim nire gidecēñ bursa'nıñ içine evlerine.(32) valla babası nerde yattığını filan bilmēyor. (33) altı ay bizim orda yatdı o ğız çocuğı, ondan soñura tāliye oldu, seniñ suçuñ ne didim. (34) valla abi sağ sol davası ne olmuş işte velevki sen sağcısıñ sen solcusuñ o davadan altı ay yattı. (35) bunları yaşadık biz yani, yani bu durum böyle asgerliğim yani. (36) anım benim bu ğaldı yani.

Hayat Hikāyesi

(37) bu yani başğa öyle bi anılarım biz şey çiftçiliğıle oğraşırız. (38) belki sende çiftçiliğıle oğraşıyoñ demi. (39) biz de oğraşıyoz yav amcam başğa bir şey yok (40) geçen sene dolu māf_itti bizi yani de o da allahtan geldi amma mi nasibimiz olmadı yani. (41) çiftçi zor durumda yani zor durumdayız, amma bu sene cenaballahım işallah bol viri. (42) yüzümüz güler, yapacak bi şey yok.

(43) böyle bizim havacıydım, ben bizim orda yapmadılar. (44) yalınız şeyde bu hatıp'ta bi tene var_ıdın uzman, o biraz eziyet idiyordu yani vatandaşlara. (45) yani bende izinli geldim_ıdı o zaman babam da var benim (46) arabayı ben ğullanıyom, babam kimliğı gösteremedi. (47) babamıñ şapkasını böle endirdi vallaha döğcekti. (48) ben de o zaman ğadar bende asgerin didim yani. (49) biz bu eziyeti yapmadık vatandaşa didim, sen niye buvama didim . (50) elli beş o zaman babam mesela atmış beş yetmiş yaşındaydı. (51) babama didim, babama didim sen şey davranıyoñ didim. (52) bunu yaşadık yani ben ama bizim orda havacı olduğumuzdan biz öyle sıkıntı yapmadılar yani. (53) biz de öyle bi dış görev yoğ_ıdu, havacı öyleydi yani. (54) bu biraz sert davrandı yani o zaman. (55) ondan sonra bende indim, ben de asgerim didim ya. (56) ondan soñra şey yapmadı seslenmedi yani uzman fenaydı. (57) allahım o günneri kimseye göstermesin. (58) mesala şu om beş temmuz'da ihdilal olaydı da türkiye'ye bi. (59) seksen de bi ihtilal bi oldu, ondan soñura bi de bu om beş temmuz'da oldu om beş temmuz'da başaramadılar yani. (60) başarıları om beş yirmi yıl filan geri gideceğ_ıdı hah şindi ne var.

(61) parayı denkliyemiyorduk, ben o zaman fordu dört buçuk milyon liraya aldım. (62) bin yedi yüz lira peşin virdim. (63) ayda yüz bin lira taksid_ödedim, şinci araba almaya ne var, adam gidiyor yüz bin liraya taksit alıyor. (64) bu imkanlar var yani ama tabi gine de şeyi kötüleyen çok. (65) hükümeti kötüleyen çok, nolusa olsun yani fakire bakmıyor mu. (66) ben sosyal yardımlaşmada üç sene görev yaptım. (67) valla bak kıómürydü, odunuydu, maddi yönden yardımını devlet yapıyor fakiri. (68) bunu yaşıyoruz yani bunun için yani (69) dedemiñ de durumu iyiydi, babamgiliñ babamın durumu iyiydi, yani ben yokluk yaşamadım. (70) ben yaşamadım, benim çocuklarım da yaşamadı yani. (71) bende yokluk olmadı yani. (72) yani dedemden gelen bizim yani babamdan işte bize babam sağ yani seksen altı yaşında biz yokluk görmedik yani. (73) görmedik yani allah'a şükür yani görsek görduk diriz yani. (74) amma bizden evel rāmetli ebem anlatırdı. (75) annemiñ annesi ot ekmeği yidirdim ben bunlara dirdi.(76) ğıtlık var_ımış_ımış tabi yokmuş. (77) tarladāki otu getirmişler de ondan ekme yapmak. (78) yidirdim dirdi ebem söylerdi yani duyardık yani şeye yani öyle yaparmış. (79) evel askerden gelirdik yani görücü şiyiyle övlendik, yani mutluyuz da aşşa yoğarı kırk kırk bir senelik evliyim ben. (80) mutluyuz düğünümüzü yaptık, iki oğlum bir ğızım var. (81) hepsini de evlendirdim yani bol bol geziyoruz şimdi. (82) asger oğurlama vardı, evelden bizim burda mezarlık var_ıdı. (83) halk ora toplanırdı orda dova olurdu. (84) millet böyle sıraya geçerdı, hepimiz vedalaşırdık. (85) ordan asgere giderdik, bizim günümüzde öyleydi yani. (86) sizde nasıldı bilmem yani bizde öyleydi yani bu gençler çalgıcı getiriyorlar. (87) eğleniyollar, ondan sonra çetnevır bulğur bişiriyorlar, çetnevür goyuyorlar. (88) asgerlik öyle yapıyorlar çetnevır öyle yani bizim zamanımızda yokdu. (89) bizim zamanımızda kesin öyle bi çetnevür olayı yokdu.

Halk Hekimliği

(90) mustafa avcı dī bi sağlıkçı var, allah rāmet eylesin. (91) bi doğdur ğadar tecrübesi varıdı yani ben onu bilirdim. (92) ondan sonra bu sağlığıocağı açıldı, arada bir iki doğtorlar geldi. (93) öyle şey yaptılar yani bu gendi şeyi yöntemiyle vayahut ilaç yazıyordu. (94) gidip veya ğonya'dan alıp geliyordu burda ezzane yokdu yani o zamanlar. (95) ama soñura her şey açıldı yani öyle oldu yani. (96) o da yalnız sağlıkçı çok bilgiliydi yani. (97) adamıñ nesi varısa öyle bi doğdur ğadar tecrübe varıdı rāmetliniñ. (98) mustafa avcı dillerdi, sağlıkçıydı adam. (99) allah ğanı ğanı rāmet itsin yani öyleydi yani. (100) gendi sağlıkçıydı zaten tabi eğitim almasa yaparmı. (101) gendi sağlıkçıydı yani öyleydi yani. (102) önce at arabasıydı da bizim zamanımızda taksiler çığdı. (103) taksiyledi şimdi de hala taksiyle işde.

-M40-

Kaynak Kişi: Mehmet Ali Kocayol

Yaşı: 60

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Çiftçi

Derleme Yeri: Tülce

Konu: Hayat Hikâyesi

Hayat Hikâyesi

(1) akören de büyüdük, akörende şey_ittik, okumadık (2) ordan askere gittik, amasya'da beş ay ordan gıPris'a gittik. (3) gıPris'da yirmi ay asgerlik yaptık, ordan geldik, demir doğrama dükkanı aşdık. (4) iki üş sene onu yaptık, iki sene sonra hayvancılığa döndük. (5) on üç sene göyunculuk yaptım, yirmi yedi göyun aldım. (6) üç yüz atmış göyun yaptım, bıraktım, göyunculugu çiftçiliğe döndük. (7) şimdiye kadar çiftçilik yapıyorduk şu anda emekliyiz, dört çocuğumuz var işdi. (8) üçü oğlan bi gızımız var, şu anda üçünü everdik. (9) bi tanesi var, biri polis oldu, biri almanyâ'ya gitdi gız. (10) iki oğlan da şu anda çiftçilik yapıyor. (11) hayvancılık yapıyoruz, durumumuz bu fena değil durumumuz işdi öraşyoruz. (12) şu anda hem hayvancılığ hem çiftçilik yapıyoruz. (13) ben emekliyim, yani çocuğlar_ıla beraber gine işimiz aşımız bir durum bu. (14) tarlaya noğut susam arpa buğday ekiyöz, ekseri buğday ekiyom ben arpa ekmiyom ben. (15) susamıñ ekimi aynı siziñ ekdiğiñiz gibi işdi tarlayı sürüyoruz. (16) önceden sürülüyor, sonradan eliñ_ile saçıyor. (17) tırakdörün üstüne saçıyoruz, ekiyoruz. (18) öraşıyoruz, ben fazla çalışmıyom zaten yani oğlanlar olduğu içi ben iki üş dört senedir emekli olalı çiftte de gitmiyom. (19) oğlanlar da böyüdü, bu yiñi moturlardan da ben añlamam. (20) iki büyük yiñi motorumuz var, añlamadığım için gafam da götürmüyor. (21) onların içinde çift sürmeyi evöli altıyüz gırklarla sürerdik de şinci bizim gafa da götürmüyor. (22) bende fazla binmiyom yani buralarda vakıt geçiriyom ben. (23) alavere yapıyom bazı ufağ defek. (24) hayvan alım satımı yapıyom, tarla alım satımı yapıyom işde burlardayız işde. (25) göyunculug

yaparķa biraz tarla aldık. (26) onları ekip ğaldırıyor, sene de üş dört yüz dölüm ekin ekiyoruz işde. (27) yedi yüz dölüm vilan tarla var, elimizde öraşıyoruz durum bu.

(28) arpa buğday gibi deĝil, bunu baharın sürüyoñ. (29) hatta ta hazirana doĝru ekiyoñ, haziranın da yirmisinde om beşinde altısında o aralarda ekiyoñ. (30) yani önceden ekmiyoñ, önceden ekdiñ mi ot oluyor.

(31) boş zamanımızda ava gideriz, domuz kıovalarız. (32) işde mısır ekiyoruz, mısırlarda domuzlar berbat bizim bura daĝsal olduĝu için o yüzden boş zamanlarımızda o işleri yapıyoruz.

(33) ekiyom, ekiyom gendime yitim önceden satacak satardık da. (34) şu yıllarda satmayı bıraktık, gendimize yitim ekiyoruz, satıyordum. (35) yani bizim buranıñ ğavunu haķķatan da tutuluyor ve alıcı da buluyor. (36) satıyorduk da şindi fazla ekmiyoz iki senedir. (37) arasını baķacak adamını bulamıyoz yiĝen, akören ğavunu gerķekden baķ. (38) benim ta anĝara'dan ĝonyà'ya böyle özel alıcılar gelir böyle. (39) ha ğavununki ne biliyoñ mu. (40) hayvan ĝübresi yeĝen hayvan ĝübresi oldu mu, datlı oluyor. (41) millet bunu şiy itmiyor. (42) hayvancılıĝ_ıla uğraşdıĝımız için hayvan ĝübresi atıyoruz ve güzel de ğavunu oluyor yani. (43) ĝırk elli dölüm nohud ekiyoruz, çocuĝlar da fazla para ĝazanmıyoru bu yıllarda. (44) önceden iyiydin de şu yıllarda biraz bu sene de hem dolu vurdu hem ĝurak gitti.(45) biraz sıkıntılı çifçi için yani (46) bizim buraya hem dolu vurdu hem ĝurak gitti biraz. (47) siziñ oralarda da aynı mı bilmem de bizde dolu var_ıdı yani. (48) ben önceden baĝçem var_ıdı. (49) iki üş dene de ikisini satdık, ikisi duru üç ev var biz de. (50) üç övüñ bahçesi var, üş dört de bahçe var_ıdı. (51) ellerim acıyiviridi deperke, yirleri de hoşuma gitmedi. (52) daha iyi yir aldık satdık.

-M41-**Kaynak Kişi:** Osman Fartlı**Yaşı:** 87**Öğrenim Durumu:** İlkokul**Mesleği:** Çiftçi**Derleme Yeri:** Hacılar**Konu:** Hayat Hikayesi, Anılar**Hayat Hikayesi**

(1) otuz dört doğumluyun, yidinci ayın birinde hacılar'da doğdum. (2) gine hacılar'a geldim, aşşağı mezarlığın orda evüm anamın evü babamın evü ordan buraya geldim. (3) burayı yapıdık, ilkokulu bitirdik, şindiki gibi para yoğ_udu. (4) beni öğretmen okuluna yazdıracaqlar_ıdı öğretmenler. (5) babam yazdırısañız deha sildiri gelirin didi. (5) ben yoğun dağda odun keserin, kömür yakarın çocuğları beslerin. (6) bu da çift ve de olabilir sürece didi, göndermedi, tamam mı. (7) ondan soñura bin dokuz yüz kırk sekiz yılında mı elli sekiz yılında evlendik. (8) iki çocuğumuz oldu, çocuğın biri iki buçuk yaşındaydı. (9) birisi yedi buçuk aylığ_ıdı, ayilem öldü. (10) ondan soñura bu ikinci.(11) bunuñ_ula da işde ayilem öldüKden on yedi gün soñura evlendik, atmış beş yılında öldü ayilem. (12) ondan soñura emekli olduk, bu anlara geldik. (13) dört gızım bi oğlum var_ıdı. (14) gızımın birisi siz dördüncü sene vefat_ıtdi, oğlum kampüste çalışır konya'da. (15) onnar evlü bucaklı onuñ oğlunuñ birini de everdik, işde olan bu. (16) asgere gittiğimde elimde beş gurus param yoğ_udu asgerden bi izinli geldim, bunuñ bi ağassı var_ıdı. (17) öldü, allah rāmet eylesin, çobancılık yapardı, davar öte beri kesirdi.(18) beş gurus harşlık bulamadık asgere gideceğimde de. (19) ağassına bi davar kestirdik sözüm yabana, o dovarın etini satdık. (20) onuñ_ulan asgere gitdim, asgerde çavuş olduk. (21) on iki buçuk lira maaş alırdım, işde asgerlikde onuñ_ulan işi bitirdik. (22) değilse kóyden bir gelirimiz yoğ_udu, yirmi iki ay asgerlik yaptım. (23) bir buçuk_ayda mezuniyet vurdu giriye geldik, gavağa bi hizmetger gitdim. (24) ordan gışdım geldim, adam hoş etmedim. (25) canavar dī bi adam var_ıdı, adamı hoşlaşmadım gışdım geldim. (26)

hatınsaray'ında kırk beş gün çiççilik yaptım, orada da birine hizmetger durdum. (27) şiyim bu gızım, başımdan bi olay geşmedi. (28) askerlikde ançara'nın ayaş gzasına gitti oradan asgerliği bitirdik. (29) gıriye geldik tamam, o zaman biz eğitim yapmıyorduk. (30) tam şiyeye döndüğümüzde şiy terisi olacağımıza yakın acemi alayı oldu oraya. (31) ben hiç eğitim meğitim yapmadım, hiç eğitime filan gitmezdik.

(32) yağırdık bezir şöyle fenerler var_ıdı o bezirler_ile günümüz geşdi gıranıgda. (33) hepimiz ocağa bi kesmik doldurullardı. (34) bi de kütük gırlardı, orada yatırdık. (35) birgün gice anam rāmetli uyanmış, yatağın yorgan dutmuş. (36) yorgan dutunca anamın haberi olmuş, yorganı hemen dışarı aTdıgıdı faradağ yandı. (37) anamın haberi olmasa yanıp gidicāğmışımız. (38) babamın dağdan odun keser kömür yağırdı, onuñla beslenirdik yoğ_udu.

(39) oynardı, gice hanya manya oynardı. ara kesti oynardı. (40) evlerin önünde saklanırdık işdi, esgiden olannar da bunlardı.(41) şöyle şiy iderdik değneği vurduk. (42) hayat çoğ_ıyı allahdan sağık devletten de aylık yaşıyoruz, başga beş vakit namazımızı gılar allahımıza şükrideriz . (43) işde bi şiy yoğ_udu diyorun ya. (44) ben asgere gittiğimde para bulamadım da davar kestirdim de onuñ_ula gittim, diyorum ya yoğ_udu. (45) odun keserdik, kömür yağırdı, bābam keser gelirdi de ovalara satardı. (46) onuñ_ula bisledi bizi, allah rāmet eylesin. (47) yoğ_udu yoğ_udu babam bozkır'dan göşmüş. (48) on iki on üç yaşlarında buraya burada iş güğeyisi girmiş. (49) birinde yirmi beş sene hizmetgerlik yapmış. (50) beyşehrin'e bağılydı, burası soñura çumra'ya bağılandı. (51) çumra'ya bağılandıktan soñura ondan soñura bura gaza oldu ilçe oldu. (52) bura şiy itdik.

Anılar

(52) dedem rāmetli çanağgale'de şehit, bin doğuz yüz on dört yılında şehid olmuş. (53) anam iki buçuk üç yaşlarındaymış_ımış o zaman, dizem mar_ıdı. (54) bi o şehit maaşı alırdı, onuñ hağığı değıl_ıdı. (55) amma almış işte velhasıl nēcati'niñ anassı ya nēcati'niñ gayınnası, dedem çanağgale'de asgerlik yaparken ombaşıymış_ımış. (56) dedem rahmetli orda namazını geçirtmez_ımış. (57) allah rāmet eylesin, çeşmeniñ başına gelmişler. (58) o çeşmeniñ başında abdest almaya durmuş. (59) haydi ombaşı dimiş, başındağı gımandan neyse, o da varıyorun dimiş.

(60) saña ben sorarıñ dimiş, asgerden gelmiş namaz ğılmaya durmuş. (61) sen şiyiñ altına duracañ, sipere durmaycañ miydan yirine duracañ namaza dimiş. (62) ikindi namazına ali osman efendi añladır bunu da ne bilelim biz. (63) ikindi namazını sarı hafızların ali osman efendi añladır. (64) ikindi namazını ğılarkın sünneti ğılmış. (65) farzına oturduğunda ikinci rekáda ğakarken allından ğurşun deĝmiş ölmüş. (66) şiy bittikten sonra ateş kesildikten sonra gelmiş. (67) sormuş ölü yaralı var mı dimiş, içinden cesaretliniñ birisi ğakmış. (68) ombaşımız şiylen vuruldu ğasden vuruldu dimiş. (69) nası vuruldu, böyle böyle, o yüz başı da o şiyi vurmuş. (70) yüzbaşısya da biñbaşısya da o sen meydan yerine durcañ namaza diyen adamı vurmuş añladırđı bilmem ğızım ne bileyim.

(71) bunları filan duymadım bunnarı şiyim yok. (72) neden idiĝidini hacılar ismini neye virdiklerini bilmiyorum ğızım. (73) ben he o zaman çolak siyit dī bi şiy var_ıdı. (74) orda çalışırdı, tamam bu fartdan geldi, fartlı diyelim dimişler. (75) fart şiyini de ordan almışız biz, neyse fart fartdan gelince bozkırın firt köyünden fartlı ismini virmişler soyadını virmişler.

(76) un getiridik nöĝüreceñ bi sene bir ĝış oldu şöyle ğar yağdı, sırtımızda odun getirdik. (77) onu yakdıķ, bi sene de şorda ataşın aĝılı diller. (78) bi yer var oraya gitdik, oradan şöyle ğar var_ıdı kör ğadir'in ğatırı vardı aklıñ erer mi bilmem, ğatır öñe düşdü ğarda. (79) o yol aşdı, biz odun getirdik. (80) oradan sözüm yabana eşşekler_ilen babam rāmetli öñüme çıķmış şo hastaneniñ öte yanna. (81) ğarıñ içine şiy lastiĝi çıķmış ayakķĝabıdan. (82) akşam muarem bulmuş ğar gittikten soñura da baña bi oķ viriseñ ayakķĝabın viriyin di. (83) ona bi oķ virmiş de araba oķu ondan soñura ayakķĝabıyı getirdi. (84) biz çok çille çekdik, çok şindiki sizler yaşıyorsuñuS. (85) allah'a şükür allah razı olsun başımızdaĝı idareciden.

-M42-**Kaynak Kişi:** Emine Fartlı**Yaşı:** 85**Öğrenim Durumu :** Okuma Yazma Yok**Mesleği:** Ev Hanımı**Derleme Yeri:** Hacılar**Konu:** Hayat Hikâyesi**Hayat Hikâyesi**

(1) öğsüz böyüdüm, öğsüz böyüyünce baña kimse yani dayılarımıñ yanda böyüdüm, dayak yidim. (2) emmilerimiñ yanda böyüdüm dayak yidim. (3) anam bi göca almış, deha çocuğ_uduk. (4) bi oğlan bi gız_ıdık, anam göca alınca anamıñ yanna geldik. (5) orda dayak yimedik, ama birez rezillik çekdik. (6) çok aş da ğaldım, susuz da ğaldım. (7) elhamdülulah bu ğünüm şükür şükür gızım. (8) şindi de bu hallere geldim, elhamdülulah hamd ü semalar olsun. (9) günüm eñ iyi ğünüm zamānında çok çekdim, ekin bilmezdim işletdiler. (10) ahır bilmezdim, gördürdüler. (11) inek sağması bilmezdim, belleTdiler. (12) bi şiy bilmezdim, öğsüz böyüyen adam ne olur. (13) dedem bi yandan döğerdi, dayılarım bi yandan döğerdi. (14) bi şiy disem ekmák yiyelim dayı disem dinmeyecáğmış. (15) nenem seni çağırı diyeceğmişim. (16) dayı ekmek yiyecek, dinmeyeceğmiş. (17) bizler de çocuğuz, onları bize bi öğreden olmadı. (18) okula gitmedim ki okula gitsem de o hallerden öğrensem. (19) öğsüzlüğ_ adama hepsini yapıdırıymış. (20) ayağım yalıñ ayakda gezdim, başım ğabağ da gezdim. (21) anamıñ mesēla çocuğu oldu, arķama alırdım. (22) kimini de işde ebicirdim, kimini ayağım_ıla sallardım. (23) iki çocuğu oldu, kimini ayağımla sallardım. (24) kimini elim_ile sallardım. (25) günler geşdi, anamı ğayb_iTdim, babamı ğayb_iTdim. (26) işde böyle hallere düşdüm, ondan sonu da evladımı ğayb_iTdim . (27) evlad acısı çok zor amma gine hamd ü semalar ossun günüm çoğ_ıyi. (28) illere ekine gittik, illere iş gördük. (29) illere şunu yaPdık, illere bunu yaPdık ama elhamdülulah bende böğün bu işi gördüm zorun dimedim. (30) anam beni evlatlığa virmeye ğahdı, nâpsın. (31) evlatlığa virecen bunu dimiş kim gelirse dimiş. (32) ğapımıza birgün bi atlı adam geldi

nire götürelim. (33) bunu nire götürecâksınız, gonya'da daşana götürelim. (34) anam didi ki zabāla ekini vardı gitti zabah, gızım didi. (35) gızım didi daşana didi seni yoğarı solak götürecek, arabaya bindim bunu nögreceğiz didi biri birine sordu. (36) nögrecezen didi, alalım varalım. (37) daşana göyuvirelim didi, öyle diyince yürüyen arabaniñ tekerine basdım aTdım gendimi aşşāya. (38) gitmem ben didim ağşama ğada anam ekinden gelessiye ağlardım. (39) geldi amma gendi de ekmāk yimemiş. (40) gözler böyle olmuş ağlayı ağlayı. (41) neye didi gitmediñ mi, eminem didi, ekmeğiniñ baña az mı geldi ana didim. (42) ekmeğiniñ ğurusuyla aşıñ durusuyla olaydım didim. (43) beni niye evlatlığa viridiñ, ħanı beni onlar ğoza bozmaya götüreceğidi oyu didim. (44) ne ğoza bozması didim, onlar beni didim daşana göyvireceklerimiş. (45) yürüyen arabaniñ tekerine basdım aTdım didim. (46) iyi olmuş ğuzum ben ğazanayın sen yi didi . (47) işde anam beni bobamı alıncaya ğadağ ayağımız yalıñ ayak başımız ğabağ böyüdük. (48) oğlan öldü, ben ğaldım dá ne görecek sefam var ne sürececek sefam var. (49) allah bilir onu, amma elhamdülulah şimdi çoğ iyiyin. (50) rahatın da amma çekilmeyi emeğolmayınca yimeğolmazımış. (51) böyüdüğamma neligsire böyüdük, duyduñ mu hah (52) ben anam almış, bobalığımı bobaymış. (53) bobalığımı, ben bobayıdığını öz baba biliyordum. (54) bobalığ bilmiyordum ki öz boba biliyordum. (55) bir gün işde ğardaşımı everdik, benim güccük ğardaşımı överdik. (56) gelin baña öğey görümcesiñ çık ... diyince anamda şöyle rāmetli oturuyordu. (57) anne didim, bobam öğey miydi didim irāmetli anam ağladı. (58) ben dimedimidi didi, ben bobamda baña gızım ben seni böyüTdüm. (59) amma ben belledim, ğari buvam ya ben seni böyüTdüm. (60) amma sen de bu çocuğları böyüdeceñ didi. (61) benden çoğudu emeği bövamıla anamın bu iki gızda amma çocuğlarım da nene dirdi. (62) dede dimezdi bi dea dimezdi. (63) ben de hiş dimedim ki anañız öldü (64) ben yirine geldim dimedim. (65) na zamana ğadağ büyük ğız gelin oluP da emmisiniñ ğarısı diyinceye ğadağ. (66) büyük gızım emmisiniñ ğarısı dimişkine senin o anañ öz anañ mı dimiş bi öğey ana. (67) işe çağırısıa bi şeye çağırısıa giTme. (68) o seniñ öğey anañ dimiş, ham gelin vardığı gün. (69) o ğün dimeyeydi de bir başğa ğün diyeydi. (70) ne añladayın işde bu böyle, kimseye derdiñi açamañ. (71) kimseye derdiñi söyleyemeñ, el accıg ğıvrak yürüsem deli dirler ağır yürüseñ deli dirler. (72) bugünlere geldim gızım. (73) amma ne güne geldim, bunuñ büyük ğız ben vardığımda bunu aldığım ğün şöyle bucağda yatırımış. (74) anne geldiñ mi

doğdurlar inneyi çok mu vurdu didi. (75) bir ev içi insan ağlamadık insan ğalmadı. (76) ana olmadan ana oldum, ondan soñura çocuğ baña yaķalandı. (77) anne anne şindi az evel telefon aşdı. (78) napıyoñ anne ne iş görüñ, ben deha eñ ufaķ bi büyük lafinı duymadım. (79) amma ortanca var, onuñ güccüğü fadim didim mi (80) valla avķat gibi ğonuşur, ama gine de evladım, anaları da nurda yatsın. (81) gendim öĝsüz büyüdüm ekmák bulup yiyemedim. (82) ayakğabı bulup giyemedim, sen öz bobaña boba diñ mi. (83) dimem bi tecik başıma çalığ_ alaydı. (84) ayağıma ayakğabı alaydı, o zaman bobam_ıdı. (85) amcam geldi de ben seniñ amcañın didi. (86) ben seniñ amca olduğunı nirden bileyim didim. (87) ben seniñ amca olduğunı nirden bileyim didim, ne diyı amcam didi. (88) ben sizi hiş görmedim ki didim. (89) görmedim amma bu taraftan amcalarım amcaydı. (90) işde öĝsüzlük de zor bobasızlık anasızlık da zor. (91) şimdi ğızım mefat_itti mesëla ğocası evlenecek dört senedir duruydu dörde döndü. (92) evlenecek, zabāla en güccüK oğlan gelmiş ona da ğız ararız. (93) annane haberiñ olsun, bobam evlenecek. (93) tamam ğuzum daş basdım, baķ baña da zor didim. (94) o gitti çoşdum, ğolay mı, dova ét de anañ bobañ başında dursun. (95) anneñ söylese bal olsun. (96) bobañ söylese yara olsun. (97) kimseye bi şiy dime, ben öyle oldum. (98) yanığ_ekmek de yidim, küflü ekmek de yidim. (99) ğuru ekmekleri ıslatdım yidim. (100) illeriñ ayakğablarını ıslaTdım, ayakğabım oldu. (101) benim günlerim çōķ zor oldu. (102) dizide oynayan dudağı boyalı gözü sürmeli dizide oynayan avrad arar_ımış. (103) su yirine işki içer_ımış benim gendi bobam, izmir'e bırakmış gitmiş. (104) benim bi amcam var_ıdı, izmir'de oturdu. (105) muķterem amcam ağlardı, öĝey babalar çocuğlarına kötülük yapar. (106) hiç aklıña gelme mi bu ağamiñ, dī ağlardı. (107) bobayı bilmeyiz ki ben bobamı ná zaman gördüm. (108) gelin olacağında gördüm işde seniñ bobañ bu didiler. (109) ben bunu boba olarak ğabul itmiyorun didim. (110) benim bobam bu, benim bobam bu bēyütdü beni. (111) ekmeği viren, bu emeği çeken bu bēyüden bu, ben ona nası boba diyeyin. (112) benim anam hem analık yapdı, hem bobalık yapdı. (113) illere ekine gitti, illere şey illere iş gördü. (114) benim anam bizi büyüttü, aş ğomadı. (115) açık ğomadı, ne diye bilirin de duyduñ mu ğızım. (116) işde böyle günlerimiz geşdi amma hamd ü semalar olsun. (117) şindiki günüm çok iyi çünkü şindi dört ğızım var_ıdı, şordan çıktılar mı (118) kekliklerim geliviri dirdim. (119) hinci biri gitti, üş ğızım var, biriniñde ğocası ölüvirdi. (120) dört dene ğız_ıla ğaldı, ikisini gelin itti. (121) ikisi var amma ğızın

biri de hoca çıkdı Şindi. (122) onu da dea ısparta'da, elhamdülillah onuñ günü de iyi yiri de iyi ne var ğızım. (123) müllet aş da değil açık da deği bizim günümüzdeydi o. (124) bulursañ paylaş yi kimseye de ben acın dime soğana bi yumruk vur. (125) duz ek yi bal gibi gitsin, kimseye benim halim Şu sıırım dime. (126) ben onu öğrendim, ben rabbımdan allah'dan bunu öğrendim. (127) her Őiyiñ Şiyi bulunurmuş aşlık da bi soğan_ıla olurmuş. (128) vay benim iliñ mıtfağı düzgün evü düzgün bucağı düzgün. (129) benim bak benim Şo bobalığım bobam Şimdi bobalığım dirler. (130) benim bobalığım değil bobam, tamam mı ğızım o böyüttü beni onuñ ekmeğini yidim . (131) beni Şo ğayınnam görümce Şu ğaynatam ikisi görümcem. (132) neğürdüler o bi dayağ attı, o bi dayağ attı. (133) allah benim yüzüme bağdı.

-M43-**Kaynak Kişi:** Döndü Özden**Yaşı:** 70**Öğrenim Durumu:**Okuma Yazma Yok**Mesleği:** Ev Hanımı**Derleme Yeri:** Hacılar**Konu:** Karışık

(1) isteme evelden şiy idi, gızları bilirlerdi herkez. (2) şinciki gibi değil idi, evelden varılar gelilerdi. (3) ana baba virilerse babanın ananın irzası olursa virilerdi. (4) ananın babanın irzası olmazsa virimizlerdi, düğün olurdu işde şiy idellerdi işde. (5) düğünneri şinciki gibi bilip de düğün mü ideller şinciki gibi. (6) evel bi sürü düğünner şiyler ortalıklar iyiyidi. (7) şinciki düğünner ne biçim düğün görmeñ mi bi düğünneri şiy olurdu aman sandığ ekmağı virilerdi. (8) giyinirlerdi, ondan soñura gız başısı olurlardı. (9) ondan sōracıgım üküş gün ekmek dökérlerdi, ekmek virilerdi. (10) şiy iderlerdi, ciyiz şiy getirilerdi evêli aman, gız evine ciyiz gelirdi. (11) sandığ eğmağı hazırlanırdı, oduncu giderdi evêli evêliniñ odunnarı şiyleri. (12) işde düğün olurdu, oynarlar çalarlardı. (13) geş gızlar giyinirlerdi, kadifeler ile fesler ile ağşama ğadar arkadaşları giyinirler. (14) şiy yaparlardı, iderlerdi işde böyle şiy yapar. (15) ciyiz gelirdi, gız evüne gelin gittiğide tekrar gine burdan ciyiz oğlan evine giderdi. (16) işte öyle bi düğünner olurdu esgiden hay gızım.(17) oğlanlarıñ birini ğonya'dan everdik, birini de ğavaķ'dan everdik, gitdik istemeye gitdik gari. (18) birine gitdik olmadı, soñura biri benim ilti varıdı. (19) benim iltimiñ ğardaşı varıdı, onuñ oğlan ğardaşı varıdı. (20) ona gitdik, onda ğarı bende onu aldım, oldu ğarı. (21) düğün de oldu, düğünnerini de ikisini bir ikisini bir. (22) buraya iki gelin getirdim, anamıñ şiy oğlu yoğudu, irāmetli anamıñ burayı anamıñıdı babamıñıdı. (23) biz burayı satın aldık. (24) gızları gelinleri işde, til duvaķlar ıla şiyler ile güğeylerle getirdik gelinleri buraya. (25) yimek hazırladık, yimek virdik. (26) şiy yaptık, işde de gızım nevrüyün başğa. (27) elbise gördük onlarda da yüzüklerini bozdurduk, altınlarını bozdurduk. (28) gitdik elbiselerini aldık, üküş gün övel ondan sonra gitdik. (29)

birini ğonya'ya döşedim evünü. (30) birini de buraya aldım, geldim. (31) ğonya'nıñ şiyini aldım, geldim, ikisini de işde bi ğavağ'a gitdik ora da gittik. (32) şiy yaptığ işde böyle everdik çocuğlarımızı. (33) hepsi ğonya'dalar çocuğlarımız iki ğızım iki oğlum var. (34) allah ömür virsin cumlayla barabar başka.

(35) eleriz içine eleriz mayasını dökeriz ondan soñuracım hamuru yoğuruyuz, zabāla yoğurdum. (36) hamuru yuğurdum zabāla biz namazları ğıldık, ölen namazlarını ğıldık işte oturduk.

(37) bekmezi de neğrüyün şiy yaparın. (38) burda bu şiy yaparın. (39) bozarız, ondan sonracım şurda çığlarız. (40) bekmezi çığlarız, ondan soñuracım şiy e alırız. (41) hararlara şiyelere bir gün evel şiy e çalarız. (42) aman ileğene toprağ ıla aq topraklar olur ya onlarla çalarız. (43) ordan ğayrin birgün zabaha ğadar duru ondan sonu zabāla bi ataş yaqarız. (44) şuraya bi aşılyız, ğaynadırız, ğari ĩce ğaynar. (45) ondan kere durlanır şurda durlanır, ileğene dökériz bekmez ideriz. (46) çoğ udu eski atalarımız bağlar, çoğ udu, şiyler çoğ udu. (47) şinci esgi atalarıñ şiyleri var mı, ne var esgi atalardan esgi atalar. (48) günnüğü nasıl geçiririz, zabāla kağarız, namazlarımızı ğılarız, ondan soñura yatırsak accık yatırız. (49) yatmazsak ğağarız, sopayı yaqarız, ondan soñuracım ocağa bi çay görüz. (50) ondan soñu o çayı içeriz, ondan soñu o çayı içtikten kerı yimek yoğusa yimek yapañ. (51) ondan soñracım bulaşık yalaşık ev toplañ, işte böyle günnerimizi geçiriyiz yavrüm. (52) öğlen içersen, bir çay içeñ içmezseñ oda yok. (53) işti valla öle olacağ, neğroceñ anām ömrüñ çoğ ossün oldu mu. (54) bi gün evel datlımızı yaparız, şiyimizi yaparız yuvalağımızı yuvarız. (55) ondan soñu sarmamızı sararız, ondan soñrua zabāla ğari şiyde arafa ğün börek yaparız ik üş tepsiy e. (56) ondan sonracım, yemekleri bişiriyiz. (57) ondan soñra çocuğlar gelirler, ğurban kesersek yimeği yirler. (58) ğurban kesmeye giderler, ondan soñu da ekmāği yirler.

(59) bende çapıt velese doğudum çapıt velesele öveli çapıt veleseler var ıdı ya. (60) doğurlardı, bu terziydi, bizim bu tirziniñ şiylerini alır gelirdi çapıtları. (61) o çapıtları dilerdik, ğari böyle şiy ider ulardı. (62) bi de ipliğ alırdık, ondan soñra çapıt velese evêli halı mı var ıdı. (63) serecek nemiz var ıdı, işde sen de biliñdir hazar değ mi. (64) şinciki ğıbi avradlar şiy mi, evêl şiy doğurlardı, aman ıstar doğurlardı. (65) şiyde onnarı doğurduk, işde onnarı sererdik. (66) yarın öldük mü ataşlacağlar, kim gelecek ğuzum kimse gelmezler. (67) herkeziñ gendi işi gendi aşı

geliniñ biri işde geliniñ biri şiyde şiy oğulda yimek yapar. (68) nöğrücke gızım gantinde çocuğlar dirseñ gızlar aynı çalışırlar. (69) herkes gendi aşı şinci bi şiy mi bi şiy ile geçinilir mi. (70) hepsi bālandı, gızım hepsi bālandı. (71) ekmeğiñ haqından geliñ, zabāla accıg şiy yoğurduğum da hacı didim. (72) accıg şiy idelim, aman iyice şiyden şiy olduk. (73) çarşı ekmeğinden allahım tamaha sözüümüz yok. (74) hanı hasılı da ortalıgıyi bıdıķı şiy idelim didim, hacıya bişirttim de ben bişiremedim. (75) arķam amelıyetliyim ben, ameletten şöyle yanaşamadım ben. (76) bel fıtığından amelēt oldum, üküş gündür irahatsızın üstüñden irak nöğreceñ. (77) haydi görme baķalım haydi iTme baķalım. (78) öyle ya hepsi olacak, çocuğlar geçen geldi. (79) bıdıķı bi ekmeğittiler, o gün geldiler. (80) o gün giTdiler, adamlarıñ çor çocuğı var, işe giderler, herifleri işe gider. (81) gendileri öyle onlara ne diyelim yavrüm deği mi, herkesiñ gendi işi gendi telaşesi hasılı gel didim accıg şiy yapalım bāri. (82) ortalıķ yağacaķ didi, yağarsa yağsın, bıdıķı şiy idelim şiyden. (83) ben hepsini görün çorabını çalığını ondan sōracığım şiyleri ondan soñuracığım. (84) alacağımız altınlarımızı altın bozduruyuz. (85) çocuğlara birer birer şiy bozduruyuz, ondan soñuracığım götürüyüz. (86) oğlan evünüñkünü bir ayrı olur, gız evünüñkü bir ayrı olur. (87) ondan soñura ordan onnarıñını da onları getiriler. (88) bunları burdan olanları burdan gider şiyde. (89) işde götürü gideriz çalıg çember şinci bi de havlu mavlu çıķdı. (90) esgisi gibi şimdi yok işlemeler vardı eveli ya. (91) bizim günümüzde işleme vardı. (92) hinci işleme mişleme yok hinci hazır, hinci hazır herkez aldığıyla şiy yapıyor, şinci esgilerden var mı bi şiy. (93) ne olacağ esgilerden evel işleme işlerlerdi. (94) evleri çakarlardı, gelin evini çakarlardı, gelin ğayınnanıñ yanna girerdi. (95) şinci ğayınnanıñ yanına giren mi var, üş gün öte ğaçar. (96) deği mi üş gün öte ğaçar gızım şinci gelinler girmez girmez. (97) bizim ğardaş vardı da iküş dene gız buldu da kimisi eve geleceğın didi kimisi gelmeyeceğın didi. (98) ayrı eve şiy itmeceğın di. (99) ikisi de ayrıldı, ğayınnanıñ yanına gitmen di. (100) nöğürcek ğayınnanıñ ğayınna nöğürcek saña, evel biz nası oturuyduķ. (101) altı yidi sene oturduķ bu ğayınna yanında hem dağlara giderdik hem daşlara giderdik, hem ekinnere işlerdik. (102) samanları atardıķ ne var şinci gelinnere şurdan bi lama ardını bilmezler. (103) bilirler mi, bilmezler ne yapsınlar bilmezler onu işte bunlarda köylüymüş işde. (104) öyle ya bunlarda köylülerimiz hasılı işte böyle de (105) piynir yapmadıķ guzum, piynir bi ineğim vardı, o ineğden bi deha çocuğlar ufağıkana makinem vardı. (106) iküş gün

biriktiriydim, çekerdim ondan soñura ondan soñuracım accık yağsız süt alı ğordum. (107) onuñlan bişiriydim işde on on beş gün dolapda beklerdirdim. (108) ondan keri piynir çaldığım ılan keş gibi bi şey yaptım. (109) işde şu keş koduğumuz keşler yağsız sütlerden hanı nor piyniri dirler ya işte onula nor piynir hasılı öyle de. (110) hinci inek yok tana yok, êküz yok, eşşeg yok, dedeyle ikimiz başka kim olacağ onu da idebilisek şükür allahım düşürmesin de. (111) el ayağa düşürmesin ğurban olduğum allām ne virise hayırlısını virsin de. (112) o baķana da zor yatana da zor anām her şıye zor hasılı işde böyle geldik geşdik işde. (113) eveli sürerdik bizim ğızlığımızda babam irāmetli bizi çivte yollardı çivte giderdik. (114) dağlara giderdik, şinci ne var şinci de şey iderler yatmaya erinirler. (115) şunu ğaldırmaya erinirler değı mi, bi evüñ işini bi iş gördüñ mü. (116) hele yorulduğ, hele yorulduğ aha işde nöğreceñ ğızım. (117) iyi ölümler virsin yarabbi her şeyiñ hayırlısını virsin ğurban olduğum allahım yaradan bi şey dinmez.

-M44-

Kaynak Kişi: Mustafa Özden

Yaşı:73

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Terzi

Derleme Yeri: Hacılar

Konu: Hayat Hikâyesi

(1) ilkokulu bitirdikten sonra terziliğe gittim. (2) terzilik on sekiz yirmi yaşına geldiğimde on sekiz yaşında evlendim bununla on sekiz yaşında. (3) ondan soñura altı ay soñura askere gittim. (4) ilk gidişim malesef dört ay orda kaldım. (5) yirmi ay da şiy de kaldım istanbul beyoğlu'nda inzibat idim. (6) askerden geldikten soñura tekrar mesleğime başladım. (7) yirmi beş sene terzilik yaptım, on altı sene konfeksiyonculuğ yaptım. (8) hazır satdım, ondan soñura işde bağkurdan ordan emekli oldum. (9) ordan emekli oldum şimdi bi iş yaptığım yok geziyorun hayatımdan memmunun çor çocuğumu everdim. (10) bi araya getirdim, başka soracağın bi şiler varsa sor.

(11) inzibat idim biñbaşınıñ şiyiydim. (12) inzibat eriyidim yani mäfız idim yani istanbul beyoğlu'ndaydım. (13) gündüz yatırdım, geceleri göreve giderdim. (14) pavyona mayvona giderdik geceleri gomutanla. (15) geşti tabi geçmez olu mu mesela maşlara giderdik. (16) bi yerlere giderdik, çok başımızdan geçmez olu mu. (17) biz yirmi dört ay yaptık, gıPırıs hareketi vardı o zaman. (18) rumları çıkmazdı evden, atmış yedi atmış dokuz arasımda gittim. (19) ben bi dá da geldim (20) işte bu oğlanları everdik, oğlanıñ biri birez rahatsız oldu. (21) onuñ ulla öraştık beş sene adana'da yatdı oğlan. (22) baya zorluğ çektik yani, şimdi allah'a ömür üş dene çocuğu var. (23) işte bu gızıñ üniversite şiy de okur, oğlanıñ kimse olmaz dirdi. (24) başımızdan geşti yani.

(25) ben babam ekin ekerdi, ben ekin işlemeye gider idim. (26) sap atardım, makineniñ ardında sap vurmaya giderdik. (27) sap atardım, ordan tekrar terziliğime giderdim, bunları yapardım. (28) benim çifçilik yapmadım yani ben açıkçası da

babama yardıma giderdim. (29) ben çiftçilik yapmadım benim mesleğim terziydi. (30) gece sabah sekiz dokuzda giderdim. (31) gece dörtte gelirdim, çalışırdım yani, dört beş saat uyku uyurdum günde. (32) sekiz dokuz sene üst üste öyle geldim. (33) iş çoğ_udu o zaman ğonfeksiyon yoktu. (34) bağkur öderdim, ben emekli olalı yirmi beş sene oldu. (35) bu sene yim beşinci sene oldu çalıştık yani. (36) ikisi de lise mezun_uydu üniversiteye gitmediler oğlanlar. (37) ikisi de sanat okulu mezunuydu, birisi ğantincilik yapar hanımıyla. (38) öbür oğlan da ğampüsde büyüğ_oğlan ğampüsde. (39) orda top sahasında temizlikçi gibi bi şey asgari ücret ğaduroya geçti de. (40) dea mayışı aynı iki milyar yirmi millon vermiyor. (41) ğaduroya geçti vermiyor devlet yani. (42) o kollöster hastası idare edip gidiyoruz işdi. (43) istanbul'a mal almaya gittik, oraya gittik, istanbul'da tanımıyoruz. (44) ğari malları aldık, hambala parasını esnaf ödedi. (45) malları ğaçıracāz dī adama tekrar biz tekrar para ödedik. (46) adam ödediği halde böyle olaylar başımızdan geçti yani. (47) malı şey_etmemeğ_ için (48) yabancıyız biz burdan mal almaya gittik, orda bi sürü şikaetçi var, öyle olaylar geçiyor tabi başımızdan. (49) başımızdan malı çaldırmamağ_ için yüzer lira da biz virdik yani getirenlere. (50) hazar o adam ödediği halde biz de ödedik, o olaylar oluyor yani.

(51) valla biz yedi sene evel gittik, burdan hacıya giderke işte ğonyâ'ya vardık. (52) giderke orda ikindin namazını ğıldık. (53) he ordan saat beş mi altı mı üzeri uçağa bindik. (54) ağşam namazı haç medine'ye vardık. (55) medine'de yatsıyla ağşam namazını ğıldık, ordan eşyalarımızı aldık. (56) ötele geldik, ötelden soñura mallarımızı yokarı çıkardık. (57) ondan soñura ibadetimize başladık yani medine'de. (58) sekiz gün medine'de ğaldık, dokuzuncu günü mekke'ye geçtik. (59) mekke'de aynı böyle otobüsde altı saat yürüdük, orda tekrar ötele geldik. (60) ötelde orda görevimize başladık. (61) öyle olaylarımız oldu yani, ordan dönüšte ğırk iki ğün ğaldık. (62) dokuz sekiz gün şeyde ğaldık medine'de otuz beş otuz altı ğünde mekke'de ğaldık. (63) son cuma ğün cuma sabah namazını deha ğılmadan uçak bizi şeye getirdi ğonyâ'ya. (64) cuma namazında şeye bindik. (65) uçağa bindik ikindin şeye indik ğonyâ'ya, öyle gittik, geldik yāni. (66) haççılığımız da iyi oldu yani allah'a şükür şey. (67) şey vardı bekir bozdağ o da var_ıdı, onnar da vardı yani. (68) aynı osmanlı ötelinde şey verdiler ğonferas verdiler bekir bozdağ. (69) kim_ıdı ya şey var_ıdı, dināyetiñ başkanı adı aklıma gelmedi. (70) o ikisi var_ıdı, ğonuşma filañ yaptılar, cuma ğün döndük. (71) ğün içinde döndük, tabi canım biz ğonyâ'ya endik. (72)

oğlanlarıñ orda ğaldık, ğarşılama oldu tabi burda da gelip giden ğomşularımız oldu yani . (73) amma ordan fazla bi mal almadık, konya'dan aldık. (74) şūra'dan aldım malları, beş millarlık mal aldık. (75) ğomuşulara da örtülü boncuğtur hediye seccede koğu tütü hepsinden aldık yani. (76) yani gidip gelmemiz, tabi tabi ya şindi elli millara varı gittik geldik. (77) bi dea gidelim diyoruz ümreye diyo, ğorkuyoruz, yani şöyle yürüyemiyor o zor işde bi dea önemli değıl bi dölüm tarla satar.

(78) geldiğimizde su yoğ_udu, soñura elettirik yoğudu. (79) atmış iki atmış üşde mi elettirik geldi. (80) suyu şō merkezde bi cami var, merkez camisi biliñ mi orayı. (81) ordan doldurullardı, ğadınlar sıraya girellerdi. (82) orda üş dane yirmi dört saatte üş dene bekçi var_ıdı o adamlara ğorduñ. (83) sırañ geldi mi dolduruyduñ suları. (84) böyleydi burası su olmadan dağılacağ_ıdı burası. (85) şu çukur çimenden su geldi, onuñ_ula idare ettiler. (86) tekrar yarımca bi su ğurdular, o pompayla basıyor. (87) buraya depoya geliyor idare ediyo. (88) şindi su kesildi mi hayat duru, durum böyle. (89) elettirik de her yanlarını ğazdılar. (90) elettiriğ_aldılar, bu suları filan ğanalizasyon döşendi. (91) yirmi otuz sene evel her tarafları ğazdılar. (92) şimdi fena değıl deilse bura dağılırdı yani. (93) geş geldi ya yoğ_udu da bazılarına mesela televizyona bakmaya gidellerdi. (94) siyah beyaz var_ıdı. (95) benim işte var_ıdı bi siyah beyaz iller aldı. (96) beş altı sene sonra biz de aldık. (97) ilk telefonu alan benim buraya. (98) postacı sen dedi bi tovuğ hazırla didi ağşama didi. (99) memurlar gelecek didi, telefonu geldiler. (100) burda ğurdular, gittiler, ğarınlarını doyurduğ. (101) telefonu ilk telefonu alan bendim, ilk enerjii alan da benim. (102) biñ dokuz yüz lira biñ dokuz yüz liraya ne virirler. (103) bi lira doğuz yüz o zaman şiye enerji aldık. (104) hatta bobam geldi, yav didi bu depede didi adam su ilir mi didi, sen hasta mısıñ didi baña. (105) yav hasta olayın masta olayın alacağım ben didim. (106) enerjii ğurdum bi saat sonra bağdım ğaynıyor su . (107) ğanı ben sakat_ıdım oynu didim, rāmetliye yav bu didi ne iyi bi şiş yav didi. (108) sonra herkes almaya başladı ilk alanlardanın yani, yav işte gelen tebriK ider de işte yani postaneye açardık. (109) çorumuza çocuğumuz olmayan açamazdık, postanelere ğoştur_uduğ. (110) böyle ilerde ilerledikçe herkes almaya başladı yani, aldık yani ev telefonumuz var_ıdı. (111) daha düne gelesiá ğadar da duruydu, şimdi cep telefonları çıkdı. (112) ğapatdık ğari yakın ğapatdık. (113) burda bizim başımızdan hep şişler geçiyoru yani.

(115) var_ıdı benim radiyo ben dā saat on altı yaşındaydım. (116) ben bu radiyoyu pikabı aldığımda ikisi de filibisdi . (117) daha radiyom duru, çalarım, elli beş sene antika filibis var işte teyibini sattım_ıdı. (118) oğlan gele gide ğavaklı biri var_ıdı, her gün evime gelirdi. (119) baña satacağsıñ diye ilk teyib ile şeyi alan benim. (120) on altı yaşındaydım deha, şey var türkücülerin hepsi var_ıdı. (121) bildiğın türkülerin hepsini dinlerdim, o işte ğavağa sattım şeye oğlana. (122) radiyom duru dea hatta televizyonuñ birini öldürdük, şimdi iki dene saban var, ikisi de duru eski tip. (123) bu yiñi òlandan getirdim. (124) filibis radiyom duruyor, eski şeyler iyi tabi durum bu.

-M45-

Kaynak Kişi: Hatice Türkoğlu

Yaşı: 63

Öğrenim Durumu: Okuma Yazma Yok

Mesleği: Ev Hanımı

Derleme Yeri: Yeni Mahalle

Konu: Hayat Hikâyesi

Hayat Hikâyesi

(1) biz dağlarda yitişirdik, yayla dërdik orda oralarda yitişdik. (2) anamıñ bábamıñ evindeyke ondan sonra işte bu yanna geldik. (3) buralarda dolanıp duruyuz, baçalım. (4) iki malımız var, onlar ıla oğraşırız, ondan soñura şiy itmeyiz işte. (5) namazı gıldım mı, zabāla gākıyın, mallara giderin. (6) efendiyle mallarımız var şorda çardağımız var. (7) çardağa gideriz, orda mallara giriyiz, ondan soñura geliriz. (8) ordan geldikten kerı işde yüzüñe temizlik avardı şosuydu hazırlık. (9) evde dört kişiyiz, çocuğ yiñi geldi, evde dört kişiyiz. (10) bir oğlum var iliñi öper, ondan soñra gayinvalidem var. (11) adamım dört kişiyiz evde o işleri görüyüz.

(12) eveli yüğ dirlerdi bizim mällemize yüğde dirlerdi, o yandaydık, ben ta şo binalardan yanı şo garşı binalar var şo aşşalar oralardaydım. (13) benim evim ordaydı, bu yanna gelin geldim. (14) gayinvalidemiñ evü şu aşşā yannı burada biz gendimiziñ. (15) elle şiy itmedim, moturla şimdi millet evelki gibi değil. (16) ben gitmem gendileri benim adamım gendi gider. (17) gendileri eker gelir, beni götürmezler. (18) ben öyle debeleyemem, şiy idip ayakda debeleyemem. (19) oturduğum yirden işde olanı ahıra getiri gütürüyün işde şu. (20) fasillamız var ekerdik, bu senede ekdik. (21) hiç galdırmadık, geçen sene ekdik hiç galdırmadık, şiy iTdik. (22) olmadı, sökdüğ attık. (23) onnarı şiy itmez, şiy itmez iki senedir olmaz hasiletimiz, avarımız vardı. (24) ona göre oldu şey itmedik, tarlaya giderdik toplamaya. (25) onnarı toplar gelirdik, az çok getiri satamaz satılmazdı da. (26) hınanı az olmadı dolu döğdü, ondan soñura az oldu gendimize yëtim şiy oldu.

(27) dovarı bekleñ Őiy_ideñ sađardık. (28) Őiy iderdik, bábam oban_ıdı irāmetli anam da kőyde eđleşirdi . (29) bábam_ıla barabar dađda Őiy ettik. (30) orda davar sađardık, sűzerdik, mađınıde çekerdik. (31) sűt mađinesinde onnarı Őiy iderdik, onnarı Őiy_iderdik. (32) onlar_ıla ođraŐırdık, biz sűdűnű çekerdik. (33) ondan soñura Őiy_ iderdik ğaymānı biŐirdikden kerı yođurt çalardık. (34) ondan soñura tufran derdik, tufranda yayardı. (35) vatandaŐ otuz ğırk kiŐi gelirdi, otuz ğırk kiŐi o vaŐıfeyi yapardı herkes. (36) ordađı olanlar onnarı yapardı, kőye ineceđimizde ordađını alr gelirdik. (37) sűzűm ğölgeme ađa dirdik, ondan soñura burdan giderdik, orada ekmāđimizi Őiyimizi mesela iderdik, ne ekmāđi iderseñ mayalı iderseñ de yuđa ekmāđi iderseñ de odun bol_udu dađlarda. (38) orda derdik, o vaŐıfeleri yapardı, hasılı iŐde baŐđa dađda yitiŐdiđimiz bu. (39) iŐde yayladan indik mi ekin harmanı ekini iŐlenir biterdi. (40) ondan soñura iner gelirdik, ondan soñu tarlaya darda daha ovarlar sulanırdı. (41) orda Őiy_iderdik, ondan soñura o Őiy_iderdik sađılmaya giderdi. (42) sađılmaya pek gitmezdim ben, baŐđa ğardeŐim vardı. (43) onlar_ıla onnar gider Őiy_iderdik. (44) mısır Őiy_ıder var mısiri samanla ğararız, dā yimi pek virmeyiz. (45) yimi almadık da virmedik onnarı viriyiz samanla ğararız viriyiz. (46) pancar kűspei alrız, onu da almadık. (47) deha ğanı onu elimizde paramız yođ dı almadık, onu da almadık virmedik. (48) öyle geldi mi, viriyiz o zaman baŐđa Őiyimiz yođ iŐde. (49) gider viri gelimiz, ikindin bi viriyiz, bi zabah virigelimiz evēl ğűderdik o zaman, Őindi ğűdűlmez. (50) ğari tarlaları sűrűlűp bile ğűdűlmez, Őiy_ideriz samanı virigelimiz gideriz.

-M46-

Kaynak Kişi: Atiye Erdem

Yaşı: 55

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Derleme Yeri: Yeni Mahalle

Konu: Düğün Adetleri, Yöresel Yemek Tarifleri

Düğün Adetleri

(1) birbirini görüyorlar, eğer onlar anlaşırsa ağşam dirler. (2) buyuruñ geliñ bize diyorlar, ağşam da iki gışı gidiyor. (3) mesela ğayınna ğaynata gidiyor, yannarına bi gışı daha alıyorlar istēyorlar. (4) o adamlardā bize bir hafta müddet diyorlar. (5) iki ğün müddet diyorlar, mesela ondan sōna telefon açıyor. (6) gelin buyuruñ geliñ biz kabul idiyoruz diyorlar. (7) ondan soñra işde söz kesiliyor, aradan bir hafta duruyorlar işde. (8) bir hafta durusa da iki üş ğün durusa da söz yüzüğü dañarlar. (9) anlaşırılar düğün şiyini anlaşırılar, mesela düğün ne zaman olacaķ. (10) nişanımız ne zaman olacaķ, anlaşıyorlar. (11) ondan sōna da düğün oluyor, nişan aman mesela düzene şiyi gidiyorlar. (12) mesela giyim şiyini yapıyorlar. (13) ondan soñra düğün hazırlıklarına başlāyorlar, ğına yapıyorlar. (14) ğına yaparlar işde, üş dört gışı oluyorlar, ğına yapmaya gidiyorlar. (15) ğızları yaparlar, ğızıñ arkadaşları beş altı on beş ğız ğatife giyinirler. (16) orda yemek viriyorlar, ğız arkadaşlarına yemek viriyorlar. (17) ondan soña oynarlar, ikindine ğadar oynuyorlar. (18) ikindin dağılıyor, ğız iki arkadaşıyla ğayrı el öpmeye çıkıyorlar ğayrı. (19) ğonu ğomşuya akrabalarına el öpmeye çıkıyorlar. (20) ordan geliyorlar, işde ağşamda ğına yapıyorlar. (21) ğına yapmaya geliyorlar, eline ğına yaķıyorlar, işde ertesi ğün de aman atlayıvireyin anam hay ğızım. (22) hepsi aynı mı olacaķ ğızım hepsi mi olması lazım. (23) irtesi ğün de öylene ğadak duruyor, saat birden sonra gelin almaya gidiyorlar. (24) gelini alır gelirler, ğayrı yiñiden ğına yaķıldıķdan sonra gelini alıp ğınaya gidiyorlar. (25) eline

bi irbiğ_ alırlar, ayna alırlar. (26) su dökerek gidiyorlar, geliniñ eline ğına yakarlar. (27) ğınayı yağdığdan sonra biraz deha Şenlik yapıyorlar.

(28) oynāyorlar Şiy idiyorlar, gelip gidiyorlar, ağşam gine yiñiden dağıldığdan sōna ğız arkadaşları oluyor. (29) sabaha ğadak Şenlik yapıyorlar arkadaşları ğız aralarında işte. (30) sabah oldu mu herkes dağılıyorlar, saat on iki ōlene yakın gelin kuafere gidiyor geliyor. (31) arabaya bindiriliyor, saat bir buçukda oğlan eve almaya gelir. (32) alırlar giderler işde oğlan evinde de gelin damadı ğatıyorlar. (33) beş dađđa durular, ondan sonra dağılıyorlar.

Yoğurt Çorbası Tarifi

(34) aman esgi yemeklerden iŐdi yoğurt çorbası olurdu ğızım. (35) yoğurdu çalardık, mesela içine yarma dōkārdık. (36) iki yumurta ğıradık, çorbayı çalıyorduk. (37) o ğaynayassıya ğadak ğarıŐdırdıydık. (38) gari ğaynadığdan soñura iki ūŐ dađđa duruydu, ğapadırdık. (39) sulu pilav piŐiriydik esgiden biz bulđur pilavı diyelim. (40) onu suluca biŐiriydik, ğaŐıklarla yirdiğ_ onu. (41) esgi yörelerimiz arabaŐımız var_ıdı, mesela o kışın oluyordu mesela. (42) ama ben arabaŐını yapmasını tabi ğanı pek bilmem ğızım. (43) Őindi bilirin disem yalan arabaŐı oluyor iŐdi ğıŐ_ ıla da ğar yağdı.

AŞure Yapımı

(44) aŐure yapardık. (45) aŐureyi de birgün ōñde buğdayını biŐiriydik. (46) irtesi ğún zabāla suyunu ğorduk, buğdayını içine dōkārdık. (47) ūzümünü nohudunu fasulyesini iŐte biri iki ūç cinbit çereğ_ otu yapardık. (48) iŐde o ğaynardı ğari Őekerini dōkerdik. (49) biŐesiyā ğadağ Őiy derdik ateŐde ğaynatırdık, biŐdikden soñura ğolu ğomŐuya dağdırdık. (50) iŐde ūsūlümüz bunnar ğuzum mesela, valla tāranayı yapmam bēn. (51) amma ğanı, bizim Őimdi onu da yapmam ğuzum. (52) yapdım dī Őiy_ itmeyin ğanı deđ mi, amma yemeklerimizden iŐde ğıŐ_ ıla ğuru patlıcan biŐiriydik mesela. (53) onu da ğurudurduğ mesela.

Bulgur Yapımı

(54) ha bulgur ğaynadırdık mesela yıkardık. (55) iki üş gün önde irtesi ğün ateşi yakardık. (56) içine buğdayını dökârdik üstü basa su dökêrdik. (57) o ğaynayassıya ğadağ o bişerdi ğari. (58) bişdikden sonra seelere alırdık. (59) kilimiñ üstüne sererdik yörelerimiz bu mesela.

Turşu Yapımı

(60) ha yaprak ğurarız, ğuzum işde yaprağı da baççeden deşiriyiz işde. (61) ileĝenlere dümdüz ğoruz, suyu ğaynadırız. (62) duz ilave ederiz, içine dökâriz. (63) birgün ikindine ğadağ durur, ikindin kúplere basarız mesela. (64) turşu da öyle mesela biberini fasulyesini patlıcanını bidona dolduruyor. (65) sirkesini suyunu döküyoruz, sarımsak yapıyoruz, aĝzını ğapdıyoruz işde.

Bekmez Yapımı

(66) bekmez ğaynadırız işde, bekmezi de işde bahçeden deşiriyiz. (67) işde çuvala bi şeker kesesinde onu çıĝnāyoruz. (68) mesela kúpe dolduruyoruz, ağ toprağ ıla aşırıyoruz. (69) onu ğaynadırız ğayrı birgün diñleniyoru. (70) diñlendikten soñura irtesi ğün süzüyoruz. (71) ileĝene süzüyoruz, işde ğaynassıa ateş yakıyoruz, işde ğaynayassıa ğadağ yapıyoruz onu da. (72) kılavumuna geldi mi endiriyoruz ğuzum.

Bici Yapımı

(73) o mesela bulgur pilavı dimin ben anlattım ıdı ya ğuzum. (74) mesela bulgur pilavını bişiriyiz ya o ğaynarğa mesela yimleĝi ğıyıyoruz bıçağ ıla ğıyıyoruz. (75) o ğaynāka yimleĝi içine dökdüĝümüzle o biraz bişer yarı sulu indiriñ. (76) tepsiye dōkeñ onu da ğaşıklañ bici o ana.

Karamık Pilavı

(77) ha ğaramık pilavı var mesela bi de onu da işte yağını salçasını ğavurúyuz. (78) bulğurunu içine dökáriz. (79) o hafif ğaynamaya başladı mı ğaramığını da o içine dökáriz. (80) o bişer ğayrı yiñiden tepsiye dökáriz. (81) ğaramık pilavı o turşuyla ayrılanla yiyyoruz.

-M47-

Kaynak Kişi: Zekiye Soykan

Yaşı:54

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Derleme Yeri: Yeni Mahalle

Konu: Anılar, Bayramlar, Günlük İşler, Çeyiz Hazırlıkları

Anılar

(1) bi oğlum bi gızım var ıdı da giderkē otabis gaza yaPdı. (2) gazada benim büyük gızım öldü, oğlan galdı. (3) ikimiz galdık, ben de yoğun bakımda om beş gün sonra duydum çocuğumuñ öldüğünü. (4) ondan soñura alahım sonra bi evlat dea virdi, iki evlat dā virdi. (5) işde bunlarıñ da allahım uzun ömür virsin bunlara da. (6) bi oğlumla iki gızım var şimdi işde böyle.

Bayramlar

(7) çok değişik şimdiki bayramlarla eskisi bayramlar çok değişik evêl bi büyük güccüK var ıdı. (8) şimdi o büyük güccüKler şey oldu ya geşdi odalarda şilerde yimek şī yinirdi. (9) şimdi onlar gağdı, herkes gendi evinde çoruyla çocuğuyla işde iki üş gün bayram yapıyoru öyle. (10) valla sarma yaparlar, çorba yaparlar. (11) yuvalağ yaparlar, börek yaparlar. (12) en şey şiyimiz böreğ ile sarma valla börek yapımı ne bileyim. (13) şimdi ayrıntılı valla yumurtayı yaparız. (14) işde hamır şiyiñ içini unuñ içine ondan kerı yoğruyüz ikisini beraber yoğuruyüz. (15) suyla üçünü bir beraber yoğuruyüz, yaparız, sonra da biraz soruşduğdan kerı haşlarız börekliği. (16) yumurta yaparız, çekili ét yaparız içine öyle bişiriyiz. (17) yuvalağında içini şiyini ayarlarız, mesêla düğü şiy yaparız. (18) yumurta yaparız, onuñ içine de hepsini bi yoğuruyüz. (19) onuñ yuvalağıñ şiylerini de öyle yaparız.

Günlük İşler

(20) valla burda şeylerle gideriz biz çavuşlarla beraber on on beş kişi on altı on yedi kişi gideriz. (21) çavuş bize şöyle yapacañ böyle yapacañ diriz. (22) işi yapar geliriS nohud işleriz, pancara gideriz. (23) fasille işlemeye gideriz, susama işde öyle işleriz bulunan işleri de dağa çok gideriz. (24) valla susam işleriz, işleyenleri motur arabasına gasasına gayarız. (25) tekrar getiriyiz, onu yığarlar, bir hafta dokuz on gün şey olduktan keri susamı serdikden kere döğerler. (26) şey yaparlar, çırparlar, temizlik şeye viriler dahını işde öyle yapıyorlar.

Çeyiz Hazırlıkları

(27) devamlı ganaviçeyle gupayla işleme işlerdik, evlere de onu döşerlerdi. (28) işleme çakarlardı, el işi yaparlardı. (29) patik yaparlar, başörtü yaparlardı. (30) inneden havlu kenarı işde çeyizleriñ şeyleri de onlar bizim ondan çorap yaparlardı. (31) örgü yaparlardı, işde öyle ıstar dokurlardı.

A

- aba** : abla (Metin Dışı), (bk. cice)
- abe** : abi (M7/18)
- accık** : azıcık (M1/1), (bk. acığ, ıccığ)
- acığ** : azıcık (M34/61)
- aççı** : aşçı (M26/18)
- ağraba** (<Ar. akribā): akraba (M36/99)
- ağa** : ağa (M41/16)
- ağaş** : ağaç (M7/51)
- ağıla-** : zehirlemek (Metin Dışı)
- ağşam** : akşam (M1/10)
- ağ** : ak (M18/36)
- ağ toprak** : pekmez yapımı için kullanılan bir tür toprak (M8/10)
- alevere** : alma satma işi (M40/23)
- alma** : elma Metin Dışı)
- ambalaş** (<Fr. ambulance): ambulans (M22/22), (bk. ambulaz)
- ambulaz** : ambulans (M18/41)
- amelet** (<Ar. ‘ameliyyat) : ameliyat (M43/75)
- amma** (<Ar. ammā) : ama (M1/30)
- añarı** : bulunulan yerden itibaren (Metin Dışı)
- ağara** : Ankara M38/18)
- añız** : ekin biçildikten sonra geride kalan köklü sap (M3/11)
- ara kesti** : bir oyun çeşidi (M41/39)
- arbiş-** : dayanmak, yüklenmek (Metin Dışı)
- ardış** : ardıç M9/14)
- arı** : ağrı (M33/37)
- armıt** (<Far. emrūd): armut (Metin Dışı)
- arhadaş** : arkadaş (M11/3)
- arzalı** (<Ar. ‘āriza) : arızalı (M2/37)
- asansör** (<Ar. ascenseur) : asansör (M1/37)
- aspap** (<Ar. esvāb): giysi (Metin Dışı)

- aş-** : açmak (M3/51)
aşığ : aşık kemiği (M4/11)
aşıla- : üzerine eklemek (M43/44)
aşşa : aşağı (M2/1)
ataş (<Far. āteş): ateş (M41/77)
atêlle (<Fr. atelier) : atölye (M5/2)
atmış : altmış (M4/18)
avar : sebze tarlası (M26/2)
avğas : su arklarının kenarlarında bulunan açılıp kapanabilen su ağızları (Metin Dışı)
avkat (<Fr. avocat) : avukat (M42/80)
avrad (<Ar. ‘avret) : kadın eş (M42/102)
avuş : avuç (M1/27)
aydat (<Ar. ‘a’idāt) : aidat (M3/29)
ayıT (<Ar. ‘a’id) : ait (M3/25)
ayile (<Ar. ‘a’ile) : aile (M41/9)
azāmi (<İng. Alzheimer) : alzaymır (M22/6)

B

- babiç** : ayakkabı (Metin Dışı)
baçça (<Far. bāgçe) : bahçe (M1/1) (bk.bağçe)
badılcan (<Ar. bādincān) : patlıcan (M20/1)
bağçe : bahçe (M28/1)
bahalı : pahalı (Metin Dışı)
bahça : bahçe (M9/9), (bk. bağça, bağçe)
bağlavu : baklava (M1/3)
bālan- : bağlanmak (M43/70)
bandu (<İt. bando): bando (M24/19)
barabar (<Far. berāber) : beraber (M2/39)
başğı : halıcılıkta çözümlü ipliklerinin arasına sokulup düz veya çapraz ağızlık açması için indirilen ve sonra yukarı kaldırılan tahta (M13/127)

basma : kumaş (M19/21)

barnak : parmak (Metin Dışı)

batırık : köftelik bulgur, dövülmemiş ceviz içi, soğan, domates, nane, maydanoz, tahin ve limon suyu kullanılarak yapılan, taze asma yaprağı veya lahanaya sarılarak yenilen bir salata türü (Metin Dışı)

batma: hayvan yemliğı (Metin Dışı)

baya : gerçekten (M2/40)

bayam : badem (Metin Dışı)

bazar : pazar (M24/16)

beket- : kapatmak (Metin Dışı)

bekmez : pekmez (M10/16)

bel- : bölmek (M20/2)

beldenat : arabaya ekin yüklemek için kullanılan, üç veya daha fazla çatalı olan harman aleti. (M7/30)

belle-: öğrenmek (M34/60)

betun : beton (M3/43)

beyen- : beğenmek (M12/72)

bêyüt-: büyötmek (M42/110)

beze: hamur topağı (Metin Dışı)

bezir (<Ar. bezr) : kandillerde yakılan bezir yağı (M41/32)

bıdıķı : birazcık (M9/5)

bışğı : bıçkı (M7/3)

bıtıraķ : dikenli bir bitki (Metin Dışı)

bi : bir (M16/33)

bicama (<Fr. pyjama) : pijama (Metin Dışı)

bici : bir çeşit yemek (M46/76)

biçak : bıçak (M9/9)

biki : biraz (M34/2), (bk. birez)

bilader (<Far. birāder): birader (Metin Dışı)

birez : biraz (M42/5)

birik- : toplanmak (M11/1)

bisle- : beslemek (M41/46)

- bismele** (<Ar. besmele) : besmele (M15/1)
- bişi** : pişi (Metin Dışı)
- bişir-** : pişirmek (M1/14)
- bişirgeç**: sac üzerinde pişirilen ekmeği çevirmeye yarayan kürek biçiminde tahta araç : (Metin Dışı)
- bi tecik** : bir tanecik (M42/83)
- boba** : baba (M42/107)
- bōça** : bohça (Metin Dışı)
- boduç** : küçük su testisi (Metin Dışı)
- boncuğ** : boncuk (M8/51)
- bostan** (<Far. būstān) : karpuz (M26/2)
- boyundurluğ**: öküzlerin boyunlarına takılıp birlikte çalışmayı sağlayan alet (M7/40)
- böcü** : böcek (Metin Dışı)
- böğet** : gölet (M2/30)
- böğün** : bugün (M7/31)
- böle** : böyle (M39/47)
- börtle-**: haşlamak (M20/5)
- böyrek**: börek (Metin Dışı)
- böyük** : büyük (M1/26)
- bula** : civciv (Metin Dışı)
- bullar** : bunlar (M1/13)
- buzavu** : buzağı (Metin Dışı)
- bülüş** : bölüş (M6/4)
- bürlü** : örtülü (Metin Dışı)
- büsküvü** (<Fr. biscuit) : bisküvi (M29/3)

C

- canavar** (<Far. cānaver) : kurt, yırtıcı hayvan (M25/14)
- candarma** (<İt. gendarme) : jandarma (M10/21)
- camız** (<Ar. cāmūs) : manda (M7/39)
- cegeT** (<Fr. jaquette) : ceket (M4/6)
- ceğiz** (<Ar. cihāz) : çeyiz (M15/7), (bk. ciyiz)

cepe (<Ar. cebhe) : cephe (M37/47)
cerge : derme çatma, çadır (Metin Dışı)
cevüz (<Ar. cevz) : ceviz (Metin Dışı)
cezir : havuç (Metin Dışı) (bk. hevüş)
circavuğ : bir çeşit ot (Metin Dışı)
cice : abla (Metin Dışı)
cingil : küçük üzüm salkımı (Metin Dışı)
ciyiz : çeyiz (M43/10)
combalak : tepe takla gitme (Metin Dışı)
cozut- : delirmek (Metin Dışı)
cumlayla barabar : cümle ile beraber (M43/34).

Ç

çabık (<Far. çābuk) : çabuk (Metin Dışı) (bk. çıbık)
çağır- : seslenmek (M1/35)
çal- : mayalamak (M1/14)
çalık : başörtü, çember (M8/124)
çamır : çamur (Metin Dışı)
çapıt : çaput (M43/59)
çebiş : bir yaşındaki keçi yavrusu (M19/14)
çekdir- : öğütmek (M1/17)
çekiş- : ağız kavgası etmek (M13/175)
çeleñ : evin saçağı (Metin Dışı)
çellik : çelik (M4/3)
çencire (<Ar. tancara): tencere (M8/24)
çetnevür: kuruyemiş (M35/6)
çez- : çözmek (M8/5)
çıbık : çubuk (M3/8)
çığla- : çiğnemek (M43/39)
çıkla : sade, arı, yalnız (Metin Dışı)
çiğna-: çiğnemek (M8/18)

- çille** (<Far. çille) : çile (M41/84)
çilte : şilte, minder, küçük döşek (Metin Dışı)
çit (<Far. cuft) : çift (M32/30)
çoğdan : çoktan (M1/5)
çomak : değnek (M15/20)
çor çocuk : çocuklarla birlikte aile topluluğu (M47/9)
çömlek : toprak tencere (M35/32)

D

- dağın-** : takınmak (M8/78)
dam : ev, üstü örtülü yer (M19/1)
dastan- : yamamak (M18/34)
daş : taş (M2/19)
datlan- : tatlanmak (M8/11)
dea : daha (M25/1), (bk. deha)
debele- : hareket etmek, kıvıldamak, yürümek (M45/18)
deği : değil (M42/123), (bk. deil)
deha : daha (M41/5)
deil : değil (M44/93)
delikli : süzgeç, kevgir (M8/41)
dene (<Far. dāne) : tane (M42/120)
deste : bir araya toplanmış buğday demeti (M37/14)
dêşir- : toplamak (M46/60)
devar : davar (M37/32), (bk. dovar)
devür (<Ar. devr) : devir (M3/46)
devürül- : devrilmek (M39/17)
deynek : değnek (Metin Dışı) (bk. dīnek)
dıķı : biraz (M20/38)
dıķıcık : birazcık (M18/21)
di- : demek (M2/36)
dināyet (<Ar. diyānet) : diyanet (M44/69)

dinek : değnek (M4/5)

dirgen : ucu metalden yapılmış, sapı tahtadan olan ucu çatallı küçük bir tarım aleti. (M7/26)

dize : teyze (M41/53)

diz kalpağı : diz kapağı (M2/38)

diyi : diye (M1/4)

düğán : ekinleri dövmek için kullanılan alet (M7/19)

doğdur (<Fr. docteur) : doktor (M1/33)

dók- : dökmek (M6/9)

domal- : dizler bükük, baş ileride, çömelmiş bir durum almak (M30/10)

domatis (<Rum. domates) : domates (M20/19), (bk. ğavinez)

dova (<Ar. du 'ā') : dua (M33/22) (bk. duva)

dovar : davar (M9/1)

dölüm : dönüm (M2/18)

dörpü : törpü (Metin Dışı)

dönder : döndürmek (M10/3)

dúnya (<Ar. dunyā) : dünya (M22/9)

dut- : yapışmak (M8/33)

dut- : tutuşmak (M41/35)

dutamak : tutamaç (Metin Dışı)

duva : dua (M10/19)

duz : tuz (M35/32)

duzlu ğara : nohutun su içinde şişinceye kadar bekletilmesi ile süzülerek tuzlanması ve kavrulması ile elde edilen yiyecek.(Metin Dışı)

düğü : ince çekilmiş bulgur (M47/17)

düğún : düğün (M43/4)

düñür : dünür (M8/48)

dürü : düğün için hazırlanan bohça, düğün hediyesi (M8/51)

düzel : tüzel (M3/25)

E

- ebe** : anneanne/ babaanne (Metin Dışı)
- ebic-** : birinin sırtına çıkmak (M42/22)
- ecir** (<Ar. ecr) : güçlük, sıkıntı (Metin Dışı)
- ehbab** (<Ar. ahbāb) : ahbap (M36/56)
- ehliz** : beceriksiz (Metin Dışı)
- eğleş-** : bir müddet oyalanmak, vakit geçirmek (M45/28)
- ekin** : buğday (M28/2)
- ekmák** : ekmek (M43/7)
- eksıranı** : hamur kesmeye ve sıyırmaya yarayan keski aleti (Metin Dışı)
- elcek** : eldiven (Metin Dışı)
- eleddirik** (<Fr.electrique) : elektrik (M16/6) (bk. elettirik)
- elettirik** : elektrik (M4/17)
- elevetsiz** : beceriksiz (Metin Dışı)
- elişi** : örgü işi (M13/63)
- emdir-** : emzirmek (M33/3)
- emmi** (<Ar. ‘amm) : amca (M42/2)
- endir-** : indirmek (M8/36)
- erbişim** (<Far. ebrīşum) : ibrişim (Metin Dışı)
- erin-** : üşenmek (M43/115)
- ermanı** : Ermeni (Metin Dışı)
- esgi** : eski (M3/45)
- eşa** (<Ar. eşyā) : eşya (M8/54)
- eşki** : ekşi (Metin Dışı)
- eşşek** : eşek (M8/62)
- eteñli** : geniş (Metin Dışı)
- ev çaqma** : ceyiz serme (M8/55)
- ever-** : evlendirmek (M34/22)
- evöli** (<Ar. evvel) : evvel (M20/11)
- evtikle-** : oyalanmak (Metin Dışı)
- eyi** : iyi (M7/31)

- ezen** (<Ar. ezān) : ezan (M7/5)
ezeyet (<Ar. eziyyet) : eziyet (M31/7)
ezlidiksire : ezildikçe (M7/24)
ezzane (<Ar. eczā+ Far. hāne) : eczane (M39/94)

F

- fapriķa** (<İt. fabbrica) : fabrika (M21/22)
falaķa : çift sürerken hayvanların bağlandığı ağaç parçası (m7/42)
faradaķ : yansıma ses (M41/36)
fasille (<Rum. fasulye) : fasulye (M26/20), (bk. fasilye)
fasilye : fasulye (M1/2)
ferik: Kümes hayvanlarının civcivlikten çıkmış yavruları, piliç (Metin Dışı)
fistan (<Rum. fistan) : kadın giyisisi (Metin Dışı)
fişne (<Bulg. vişne) : vişne (Metin Dışı)
furun (<Rum fırın) : fırın (Metin Dışı)

G

- ġabah** : kabak (M42/47)
ġabardma : kabartma (M8/59)
ġabıķ : kabuk (M9/15)
ġabir (<Ar. kabr) : kabir (M33/33)
ġabúl et- (<Ar. kabûl) : kabul etmek (M46/6)
ġada (<Ar. kadar) : kadar (M1/11), (bk. ġadaķ)
ġadaķ : kadar (M1/2)
ġaduro (<İt. quadro) : kadro (M44/39)
ġah-: kalk (M42/30)
ġahvaltı : kahvaltı (M6/2)
ġal- : kalmak (M1/23)
ġalbır (<Ar. girbāl) : kalbur (M20/13)
ġanaviçe (<İt. canovaccio) : kanaviçe (M47/27)

- ğara** : kara (M4/29)
- ğarannıĝ** : karanlık (M18/5)
- ğaramık** : böğürtlen (M46/77)
- ğardaş** : kardeş (M26/17)
- ğareriñsire** : kararınca (M1/17)
- ğāri** (<Ar.gayr) : gayri (M43/44)
- ğarlama** : karlama (M4/24)
- ğaste** (<İt. gazetta) : gazete (Metin Dışı)
- ğasten** (<Ar. kasden) : kasıtlı (M41/68)
- ğaş** : kaç (M2/54)
- ğaş-** : kaçmak (M1/21)
- ğatır** : katır (M7/41)
- ğaturan** (<Ar. katrān) : katran (Metin Dışı)
- ğatife** (<Ar. katīfe) : kadife (M46/15)
- ğavinez** : domates (M26/6)
- ğaya** : kaya (M2/19)
- ğayfe** (<Ar. kahve) : kahve (Metin Dışı) (bk. ĝāve)
- ğayınna** : kaynana (M42/131)
- ğayış** : kayış (M7/43)
- ğaymak** : kaymak (M11/6)
- ğaynat-** : kaynatmak (M1/19)
- ğaynata** : kayınpeder (M22/2)
- ğāve**: kahve (M29/1)
- ğavelti** : kahvaltı (M26/1)
- ğavrama** : kavrama (M15/15)
- ğavur-** : kavurmak (M31/9)
- ğaza** (<Ar. kazā) : kaza (M41/51)
- ğazdaklamak** : bir yeri oyar gibi dürtmek (Metin Dışı)
- geşmiş** : geçmiş (M32/10)
- gendi** : kendi (M2/41)
- genevür** : kenevir (M9/16)
- genş** : genç (M4/38)

- geyin-, ğuşan-** : giyinip süslenmek (M8/70)
- ġıraç** : kıraç (M16/23)
- ġırķlık** : byk makas (Metin Dışı)
- ġıřlık** : kışlık (M6/6)
- gice** : gece (M41/35)
- gine** : yine (M2/31)
- giri** : geri (M41/23)
- ġıři** : kişi (M1/13)
- ġibi** : gibi (M1/12)
- ġına**(<Ar. hinnā) : kına (M1/10)
- ġısil-** : kısılmak (M34/62)
- ġıvrat-** : çevirmek (M18/51)
- ġız** : kız (M31/4)
- ġız başı** : gelinin dġndeki arkadaşı (M8/112)
- ġızıl** : kızıl (M13/74)
- ġo-** : koymak (M4/2)
- ġoca** : koca (M42/3)
- ġoķ** : gök (M26/20)
- ġmlek** : gömlek (M34/68)
- ġomuřu** : komşu (M44/75) (bk. ġoņřu)
- ġonferas** (<Fr. conference) : konferans (M44/35)
- ġoņřu** : komşu (M7/37)
- ġonya** : Konya (M43/31)
- ġosa** (Rus. kosa) : bir tür uzun saplı orak (Metin Dışı)
- ġoř-** : birlikte iş görmesi iēin bir şeyi başka birinin yanına katmak (M7/20)
- ġovun** : kavun (Metin Dışı)
- ġoz** : ceviz (M36/61)
- ġlle** : kaynatılmış buġday (Metin Dışı)
- ġzel** : gzel (M33/4)
- ġzelcene** : güzelce (M34/7/)
- ġzer** : buġday, toprak vb.nin elendiġi iri gzli kalbur (Metin Dışı)
- ġulak ġulistiri** : kulak kristali (M18/42)

ğurban : kurban (M28/10)

ğurna (<Ar. kurne) : hamam ve banyolarda musluk altında bulunan, içinde su biriktirilen, yuvarlak, mermer, taş veya plastik tekne (Metin Dışı)

ğuruluş : kuruluş (M2/1)

ğurut- : kurutmak (M1/19)

ğút- : gütmek (M45/49)

güccük : küçük (M4/3)

güğey : güvey (M43/24)

günaşık : ayçiçeği (Metin Dışı)

günnük : günlük (M34/8)

Ğ

ğada : kadar (M4/20), (bk. ğada)

ğün : gün (M7/6)

H

haç (<Ar. hacc) : hac (M5/17)

hağğı (<Ar. hakk) : hakkı (M3/32)

halberi : kolay kolay (Metin Dışı)

hambal (<Ar. hammal) : hamal (M44/44)

hamır (<Ar. hamīr) : hamur (M8/66)

hamit : harman sürerken beygirlere takılan saptan yapılmış boyunduruk (M7/40)

havıt : küçük havuz (Metin Dışı)

hanya manya : bir tür oyun (M41/39)

harşlık (<Ar. harc) : harçlık (M41/18)

hasde (<Far. haste) : hasta (M25/2)

hasilet (<Ar. hāsīlāt) : hasılat (M45/23))

hatıl (<Ar. hatīl) : hayvanları yemlemek için yapılan yer (Metin Dışı)

hatınsaray: hatınsaray (M41/26)

- heç** (<Ar. hīç) : hiç (M7/39) (bk. hiş)
- heral** : herhalde (M10/17)
- herkez** (<Far. her+kes) : herkes (M7/15)
- hevüş** (<Far. hevīc) : havuç (Metin Dışı)
- heybe** : içine eşya konulan iki gözlü torba (Metin Dışı)
- hinci** : şimdi (M37/9) (bk. şinci)
- hiş** : hiç (M1/27)
- hişbi** : hiçbir (M18/3)
- hizmetger** (<Ar. hıdmet +kâr): hizmetkâr (M41/23)
- homofil** (Fr. hemophile) : hemofili (M2/47)
- honça** : hediye (Metin Dışı)
- hoş et-** : hoşnut olma (M41/24)
- hovas** (<Ar. havāss) : istek (Metin Dışı)
- hovlu**: havlu (Metin Dışı)
- hovuz** (<Ar. havz) : havuz (Metin Dışı)
- höykür-** : haykırmak (Metin Dışı)

I

- ıccık** : azıcık (M8/85)
- ıldırım** : yıldırım (Metin Dışı)
- ıldız** : yıldız (Metin Dışı)
- irahat** (<Ar. rāhat) : rahat (M22/4)
- iramık** (<Fr. remorque) : römork (M15/17) (Bk. ramuğ)
- ırğat** (<Rum. ırgat) : birden fazla tarım işçisi (Metin Dışı)
- ıstar** (<Rum. ıstar) : halı, kilim dokunan tezgâh (M47/31)

İ

- ıce** : iyice (M43/44)
- iççi** : işçi (M21/3)
- ihdılal** (<Ar. ihtilāl) : ihtilal (M39/9)
- ihdiyaş** (<Ar. ihdiyāc) : ihtiyaç (M13/185)

- il** : el (M42/29)
- ilahiāt** (<Ar. ilāhiyyāt) : ilahiyat (M12/35)
- ilan** : yılan (Metin Dışı)
- ilāna** (<Rum lahana) : lahana (Metin Dışı)
- ilāzım** (<Ar. lāzım) : lazım (Metin Dışı)
- ileğen** (<Far. legen) :leğen (M8/40)
- ilele** : şaşırma ünlemi (M18/19)
- ili** : ılık (Metin Dışı)
- ilki**: küçük çalılık, ağaç filizleri (M18/23)
- ilkin** : ilk önce (M8/1)
- ilti** : elti (M26/6)
- imiştir-** : suyu ılık duruma getirmek (Metin Dışı)
- inne** : iğne (M2/59)
- ipiy** : epey (M32/16)
- irahat** : rahat
- iramazan bayramı** : Ramazan Bayramı (M36/97)
- irāmetli** : rahmetli (M42/57)
- irbik** (<Ar. ibrīk) : ibrik (M46/25)
- irezil** (<Ar. rezīl) : rezil (Metin Dışı)
- irica** (<Ar. recā) : rica (M22/70)
- irza** (<Ar. rizā) : rıza (M43/3)
- iş-** : içmek (M33/26)
- işki** : içki (M22/31)
- işde** : işte (M1/1) (bk. işdi)
- işdi** : işte (M25/10)
- iş güğeyisi** : iç güveyisi (M41/48)

K

- kamulaj** (<Fr. camouflage) : kamuflaj (M23/13)
- ķarağöl** : karakol (M3/52)
- kelek** : ham kavun (Metin Dışı)

kendir : kenevir (M8/18)

kepenek : çobanların omuzlarına aldıkları keçeden kolsuz giysi (Metin Dışı)

kesmik: harmanda dövülen tahıl başakları arasındaki sap kırıntıları (M41/33)

keş : yağı alınmış yoğurttan ya da süttten yapılan peynir (M43/109)

keşik : bir işi sırayla yapmak (M7/17)

kılavum (Ar. kivām) : kıvam (M46/72)

kitli (<Far. kilīd): kilitli (M22/83)

kirkit : halı ilmeklerini sıkıştırmaya yarayan taraklı alet (M8/7)

kipri : kirpi (Metin Dışı)

kollestör (Fr. cholesterol) : kolesterol (M44/42)

kóy : köy (M3/47)

kömbe : un, tuz ve yağ ile yoğrulan kızgın sacda veya fırında pişirilen ekmek (Metin Dışı)

kuafer (<Fr. coiffeur) : kuaför (M46/30)

kuçça : Kuşça (M23/3)

kumpür : patates (M26/21)

külo: kilo (M8/29)

kürü- : kar, çamur, toprak vb. şeyleri kürekle sıyırarak atmak (M35/6)

kürük : sapı ve ağzı kırılmış toprak kap (M11/9)

kütük : kalın ağaç gövdesi (M41/34)

L

lapur (<Fr. rapport) : rapor (M3/33)

lasdik (<Fr. elastique) : lastik (Metin Dışı)

laylon (<Fr. nylon) : naylon (M8/22)

leşber (<Fr. rencber) : rençper (M36/4)

löküs (<Fr. luxe) : lüks (Metin Dışı)

O**oğraş-** : uğraşmak (M7/30)**oğurlama** : uğurlama (M39/82)**oğka** (<Ar. vukiyye) : bir, bir buçuk kiloluk ağırlık ölçü birimi (M11/8)**oğlavu** : oklava (Metin Dışı)**ombaşı** : onbaşı (M5/11)**ondan keri** : ondan sonra (M47/14)**oñ-** : daha iyi durama gelmek, düzelmek (Metin Dışı)**onnar** : onlar (M1/29)**orağ** : demirden yapılmış ekin biçme aracı (M15/14)**ossun** : olsun (M43/53)**ovuş** : avuç (Metin Dışı)**oya** : iğne veya tığ ile yapılan ince dantel (M13/65)**oyusa** : oysa (M22/87)**otabis** (<Fr. autobus) : otobüs (M47/1)**ovar** : tarladaki sebze (M45/40)**Ö****öğey** : üvey (M42/68)**öğsüz** : öksüz (M42/1)**öğü-** : kusmak (Metin Dışı)**ölen** : öğle (M7/5), (bk. öylen)**oñ** : ön (M1/13)**örüzgar** (<Far. rüzgār) : rüzgâr (Metin Dışı)**ötel** (<Fr. hotel) : otel (M44/56)**öv** : ev (M26/9)**öveli** : evvel (M38/10)**övek** : tarlanın, tohum ekmek için saban iziyle bölünen bölümlerinden her biri (M7/49)**öylen** : öğle (M36/99)

öyüt : nem, su sızıntısı (Metin Dışı)

özleş-: kaynayan sıvının koyulaşması olayı (M28/7)

M

māfız (<Ar. muhāfız) : muhafız (M44/12)

maydem (<Ar. mādām) : madem (Metin Dışı)

maḳîne (<İt. macchina) : makine (M1/15)

māle (<Ar. mahalle) : mahalle (M7/8)

mapıs (<Ar. mahbūs+ Far hāne) : cezaevi (Metin Dışı)

marıl (<Rum. marul) : marul (Metin Dışı)

maş (<Fr. match) : maç (M4/34)

maydünüs (<maydanoz) : maydanoz (Metin Dışı)

mayıs : sığır dışkısı (Metin Dışı)

māzeme (<Ar. mālezime) : malzeme (M17/22)

mertuḳa (<İng. vertigo) : vertigo (M18/43)

mefāt (<Ar. vefāt) : vefat (M36/14)

melemen : menemen (M17/24)

melhem (<Ar. merhem) : merhem (Metin Dışı)

merkep : eşek (M11/10)

mēşur (<Ar. meşhur) : meşhur (M1/9)

metire (<Fr. metre) : metre (M4/7)

mezer (<Ar. mezār) : mezar (M33/32)

mısır (<Ar. misr) : mısır (M45/44)

milanğaz : ocak (M13/157)

millar (<Fr. milliard) : milyar (M44/74)

millon (<Fr. million) : milyon (M44/40)

miydan (<Ar. meydān) : meydan (M41/61)

motur (<Fr. moteur) : motor (M7/54)

muarem (<Ar. Muharrem) : Muharrem (M41/82)

muhtar (<Ar. muhtār) : muhtar (M3/37)

muḳterem (<Ar. Muhterem) : Muhterem (M42/105)

musafir (<Ar. musāfir) : misafir (M14/13)

músait (<Ar. musā 'id) : müsait (M1/35)

muştu (<Far. mujde) : müjde (Metin Dışı)

müllet (<Ar. millet) : millet (M42/123)

N

na hal : ne hal/ nasıl (M22/112)

nası : nasıl (M4/21)

nene: nine (M42/15)

neziyet (<Ar. lezzet) : lezzet (Metin Dışı)

noğut (<Far. nohūd) : nohut (M19/3)

nöğreyin : ne yapayım (M34/47)

növrüyüz : ne yapalım (M1/32)

nuraylık : yapmacık hareketler yapmak (Metin Dışı)

nüzum (<Ar. luzūm) : lüzum (Metin Dışı)

P

palazlan- : gelişmek, iri duruma gelmek (M21/6)

pardı : toprağın dökülmemesi için dama döşenen ağaç ve tahta parçalar (Metin Dışı)

paşaport (<Fr. passeport) : pasaport (M2/55)

paTadis (<Rum. patates) : patates (M1/2) (bk. patdis)

paturon (<Fr. patron) : patron (Metin Dışı)

patdis : patates (M26/11)

pelit : meşe ağacının meyvesi (M18/23)

pişkir : havlu (Metin Dışı)

piynir (<Far. penīr) : peynir (M43/105)

povkur- : öksürmek (Metin Dışı)

puroblem(<Fr. probleme) : problem (M16/33)

pulluğ : toprağı sürmek için kullanılan tarım aracı (M7/42)

püsküvüt (< Fr. biscuit) : bisküvi (M2/23)

R

radiyo (<Fr. radio) : radyo (M44/117)

rāmet (<Ar. rahmet) : rahmet (M9/19)

ramuḳ (< Fr. remorque) : römork (M8/22)

S

saban : çift süren hayvanların koşulduğu demir uçlu tarım aracı (M7/52)

sāb (<Ar. sāhib) : sahib (M19/14)

sabın (<Ar. sībūn) : sabun (M30/8)

saġat (<Ar. sā ‘at) : saat (M23/10)

sāip : sahip (M3/44)

sal- : bırakmak (M1/17)

samırdan- : söylenmek (Metin Dışı)

sarnıṣ (<Ar. sahrīc) : sarnıç (M36/80)

saş : sac (M19/3)

satēn (<Ar. zāten) : zaten (M1/18), (bk. satin)

satin : zaten (M2/6)

savrum: harman savurma işi (M15/16)

seccede (<Ar. seccāde) : seccade (M44/75)

sede yaġ : sade yağ (M20/7)

seki : mutfak olarak ya da eşya koymak için kullanılan oda (M12/66)

senit : hamur tahtası (Metin Dışı)

sıġara (İs. cigaro) : sigara M11/22)

sıḳlet (<Fr. bicyclette) : bisiklet (Metin Dışı)

siġorta (<İt. sicurta) : sigorta (M21/46)

siġit- : koşmak (Metin Dışı)

sikke : hayvanları bağlamak için yere çakılan demir veya ağaç kazık (Metin Dışı)

sila (<Ar. sila): sıla (M34/35)

sini (<Fr. sīnī) : üzerinde yemek yenilen metal veya ahşaptan yapılmış geniş alet (M8/94)

siyret- : seyretmek (M4/33)

sofur (<Ar. sahūr) : sahur (Metin Dışı)

soñura : sonra (M1/7)

soyu- : soğumak (M8/40)

sövün- : sönmek (M13/208)

sözüm yabana : sözüm meclisten dışarı (M41/19)

sumsa : yumruk (Metin Dışı)

sümesiye : boşu boşuna (Metin Dışı)

sür- : fişkırp çıkmak, uzamak, yeşermek (M13/4)

sürahi (<Ar. surāhī) : sürahi (Metin Dışı)

süs- : susmak (M22/102)

süy- : uzamak, fişkirmek (M13/6)

Ş

şāḡsi (<Ar. şahsī) : şahsi (M3/7)

sayacaḡ : üzerine tencere, tava vb. konan ateş üstüne oturtulan üç ayaklı demir alet (M8/32)

şarp (Fr. echarpe) : eşarp (M8/53)

şedişēr : Şeydişehir (M10/26)

şemşiye (<Ar. şemsiyye) : şemsiye (Metin Dışı)

şepit : hamurdan çok ince açılarak sacda pişirilen ekmek (M12/67)

şirahan : pekmez yapmak için üzümün suyunun çıkarıldığı yer (M8/13)

şikaet (<Ar. şikāyet) : şikayet (M44/48)

şinci : şimdi (M43/2) (bk. şindi)

şindi : şimdi (M2/2)

şinik (<Rum.şinik) : tahıl için kullanılan, sekiz kiloluk ölçek (M21/16)

şirket (<Ar. şirket) : şirket (M36/56)
şişek : iki yaşındaki koyun (Metin Dışı)
şiy : şey (M1/12) (<Ar. şey)
şo : şu (M3/18)
şorda : şurada (M42/117), (bk.şurda)
şofor (<chauffeur) : şoför (M27/3)
şurda : şurada (M1/1)

T

tādil : tatil (M2/50) (<Ar. tatīl)
tahan: tahin (M22/121) (<Ar. tahīn)
tahrana (<Far. terhāne) : tarhana (M1/14)
taḳḳa (<Ar. tākiye) : takke (M34/9)
tāliye (<Ar. tahliye) : tahliye (M39/29)
tana : dana (M21/7)
tāra (<Far. dehre) : tahra (M7/3)
tekral (<Ar. tekrār) : tekrar (M7/28), (bk. tekrer)
tekrer : tekrar (M8/82)
televizzon (Fr. television) : televizyon (M36/42)
tene (Far. dāne) : tane (M30/18)
terbiye : tarla sürerken kullanılan hayvan dizginleri (M7/45)
teris (<Ar. terhīs) : terhis (M41/30)
terórüs (<Fr. terroriste) : terörist (M3/50)
tesbīḳ (<Ar. tesbīh) : tespah (M36/58)
teyib (<İng. tape) : teyb (M44/119)
tnas : dövülerek savrulmaya hazırlanan ekin yığını (M7/27)
tıraḳdör (<Fr. tracteur : traktör (M37/13)) (bk. tıraḳdor)
til : tel (M43/24)
tiren (<Fr. train) : tren (M34/28)
toḳtur (<Fr. docteur) : doktor (M34/58)
toḳucaḳ: kirli giysileri yıkamaya yarayan tahta tokmak (Metin Dışı)

tovuğ : tavuk (M44/99)

tırakđor : traktör (M25/11)

tufıan : testi biçiminde kulplu yayık (M45/34) (bk. tulhan)

tulhan : testi biçiminde kulplu yayık (M17/15)

tuluğ : pekmez, peynir, yağ vb. şeyler koymaya yarayan ya da yayık olarak kullanılan deri, tulum (M13/73)

turis (<Fr. touriste): turist (M4/14)

U

uş-: uçmak (M5/34)

Ü

ümre (<Ar. Umre) : Umre (M2/49)

üniverste (<Fr. universite) : üniversite (M44/35)

üsul (<Ar. usül) : usul (M3/45)

üş : üç (M2/34)

ütle- : seçmek ayıklamak (M1/20)

ütmece : misketle oynanan bir tür oyun (M36/62)

V

vakıt (<Ar. vakit) : vakit (M9/3)

velese : çapıttan dokunmuş sergi (M43/59)

velvele (<Ar. velvele) : gereksiz telaş, gürültü ve heyecan (M22/58)

vesāre (<Ar. ve+sāire) : ve saire (M36/8)

vilan (<Ar. fulān) : filan (M4/37)

vir- : vermek (M2/54)

vizdan (<Ar. vicdān) : vicdan (M7/47)

Y

- yāmır** : yağmur (Metin Dışı)
- yarma** : gelişigüzel kırılmış buğday, dövme (M20/25)
- yavut** (<Far. yā+hod) : yahut (M1/34)
- yay-** : yağın çıkarmak için yoğurdu yayıkta çalkalamak (M1/16)
- yayan** : yürüyerek giden (M23/20)
- yayğı** : yere veya döşeme üzerine serilen örtü (M8/58)
- yiğirmi** : yirmi (M36/48)
- yeğni** : hafif (M7/25)
- yığın** : bir araya toplanılan buğday sapları (M37/14)
- yidi** : yedi (M41/1)
- yim beş** : yirmi beş (M44/35)
- yimek** : yemek (M1/9)
- yimlek** : yenilen bir ot (M46/75)
- yiñi** : yeni (M1/9)
- yinge** : yenge (M25/5)
- yingen** : yeğen (M24/7)
- yir** : yer (M7/9)
- yirleş-** : yerleşmek (M24/6)
- yitiş-** : yetişmek (M45/1)
- yoğ** : yok (M1/12), (bk. yoğ)
- yoğuka** : yokken (M12/85)
- yoğ** : yok (M37/21)
- yoğsulluğ** : yoksulluk (M24/9)
- yoğa** : yufka (M8/66), (bk. yuğa)
- yoğarı** : yukarı (M3/2)
- yolla-** : göndermek (M34/3)
- yörü-** : yürümek (M1/26)
- yu-** : yıkamak (M1/18)
- yuğa** : yufka (M45/37)
- yuvalak** : bulgur ufağı ya da pirinç, ince çekilmiş kıyma ile yoğrulduktan sonra küçük küçük yuvarlanıp haşlanarak yapılan bir çeşit yemek (M47/11)

yüklük : evlerde yatak, yorgan gibi şeyleri koymaya yarayan yer veya büyük dolap, yük, yük odası (M13/199)

yüğ : höyük (M45/12)

Z

zabah (<Ar. sabāh) : sabah (M8/85)

zabāla : sabahleyin (M42/34)

zahre (<Ar. zahīre) : gerektiğinde kullanılmak için saklanan tahıl, aşlık (M33/5)

zalım (<Ar. zalim) : zalim (M22/133)

zarraf (<Ar. sarrāf) : sarraf (Metin Dışı)

zaval (<Ar. zevāl) : zeval (M24/14)

zebze (<Far. sebze) : sebze (M31/11)

KAYNAKÇA

- AKAR, Ali (2013). *Muğla ve Yöresi Ağzları*, Ankara: TDK Yayınları.
- AKSAN, Doğan (2013). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, Ankara: TDK Yayınları.
- ALKAYA, Ercan (2008). “Eski Türkçe qına Ekinin Türk Lehçeleri Ve Türkiye Türkçesi Ağzlarında Kullanımı Üzerine” *Turkish Studies -International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, Volume 3/4 Summer: 43-72
- AŞCI, Ufuk Deniz (2016). Bozkır Ağzında Görülen Bazı Şekil Bilgisi (Morfoloji) Özelliklerine Dair, *SUTAD* : 177-193.
- BANGUOĞLU, Tahsin (1974). *Türkçenin Grameri*, Ankara: TDK Yayınları.
- BULAK, Şahap (2017). Tarihî Türk Yazı Dillerinde Şimdiki Zaman. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* : 223-258.
- BURAN, Ahmet (1996). *Anadolu Ağzlarında İsim Çekim Ekleri*, Ankara: TDK Yayınları.
- BURAN, Ahmet (1997). *Keban, Baskil ve Ağın Yöresi Ağzları*, Ankara: TDK Yayınları.
- CAFEROĞLU, Ahmet (1955). “Anadolu Ağzlarındaki Metathese Gelişmesi” *TDAY-Belleten* : 1-7.
- CLAUSON Sir Gerard (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish, At The Clarendon Press, Oxford.*
- COŞKUN, Mustafa Volkan (2016). *Türkçenin Ses Bilgisi*, İstanbul: Bilge Kültür Sanat Basımevi.
- ÇEKER, Mustafa (2015). *Çumra Havalisi Yörükleri Ağzı*. (Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DEMİR, Nurettin (1988). “Ağız Araştırmalarında Kaynak Kişi Meselesi”, - *Prof. Dr. Dursun Yıldırım Armağanı*, Ankara: 171-180.
- DEMİR, Necati (2001). *Ordu İli ve Yöresi Ağzları*, Ankara: TDK Yayınları.
- DEMİR, Nurettin (1995). “Alanya Ağzlarında “Şimdi”nin Varyantları”, *TDAY, Belleten*: 1-13.

- DEMİR, Nurettin- YILMAZ, Emine (2011). *Türkçe Ses Bilgisi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- DİNAR, Talat (2015). Anadolu Ağızlarında, Görülen Geçmiş Zaman Ve Dilek-Şart Kipi 3. Teklik Şahıs Çekimlerinde Görülen /n/ Sesi Ve Kullanıldığı Bölgeler, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*: 155-199.
- DOĞAN, Muammer (2012). *Aksaray ve Yöresi Ağızları*. (Doktora Tezi). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DOĞAN, Talip (2010), *Urmiye Ağızları*. (Doktora Tezi). Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ERCİLASUN, Ahmet Bican (2002). *Kars İli Ağızları*, Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları.
- _____ (1995). “Türkçede Emir ve İstek Kipi Üzerine”, *Türk Dili*, S 505, TDK Yayınları: 3-9.
- _____ (1999). “Ağız Araştırmalarında Kullanılacak Transkripsiyon İşaretleri”, *Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni*, TDK Yayınları: s. 43-48.
- ERDEM, Gönül (2014). *Anamur ve Yöresi Ağızları*. (Doktora Tezi). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ERDEM, Mehmet Dursun – GÜL, Münteha (2006). “Kapalı e sesi Bağlamında Eski Anadolu Türkçesi- Anadolu Ağızları İlişkisi”, *Karadeniz Araştırmaları*, S 11: 111-148.
- EREN Hasan (1999). *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, 2. Baskı, Ankara.
- ERGİN, Muharrem, (2001). *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi IV* (1986). 523, çev. Besim Atalay, Ankara: TDK Yayınları.
- GABAIN, A.Von (1988). *Eski Türkçenin Grameri (Çev. Mehmet Akalın)*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- GEMALMAZ, Efrasiyap (1978). *Erzurum İli Ağızları I*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Basımevi.
- GÖK, Murat (2018). *Osmaniye İli Ağızları ve Söz Varlığı*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- GÜLENSOY, Tuncer (1988). *Kütahya ve Yöresi Ağızları (İnceleme, Metinler, Sözlük)*. Ankara: TDK Yayınları.

- _____ (1994). *Elazığ Yöresi Ağzlarından Derlemeler*, Ankara: TDK Yayınları.
- _____ (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- GÜLSEREN, Cemil (2000). *Malatya İli Ağzları (İnceleme-Metinler-Sözlük ve Dizinler)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- GÜLSEVİN, Gürer (1997). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, Ankara: TDK Yayınları.
- _____ (1999). Eski Türkiye Türkçesinde “İstek Kipi Üzerine”, *Eski Türkiye Türkçesi Toplantısı*, İstanbul: 35-50.
- _____ (200). “Türkiye Türkçesinde Birleşik Zarf Fiiller Üzerine”, *AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, C II, S 2: 122-143.
- _____ (2002). *Uşak İli Ağzları*, Ankara: TDK yayınları.
- GÜLSEVİN, Gürer ve BOZ, Erdoğan (2010). *Eski Anadolu Türkçesi*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- GÜNAY, Turgut (2003). *Rize İli Ağzları*, Ankara: TDK Yayınları.
- GÜNŞEN, Ahmet (2000). *Kırşehir ve Yöresi Ağzları*, Ankara: TDK Yayınları.
- GÜZEL, Ferdi (2015). *Türkiye Türkçesi Ağzlarında Söz Yapımı*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Fırat Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- HAŞİMİ, Ahmet (2016). *Kırıkkale İli Ağzları*. (Doktora Tezi). Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KARADEMİR, Fevzi (2012). “Türkiye Türkçesinde Emir Kip(lik)i Üzerine”. *Turkish Studies Dergisi* : 2091-2138.
- KARAHAN, Leyla (2012). Türkçede bazı ek ve edatlarda “-n” morfemi ile ortaya çıkan varyantlaşma. *Türk Moğol Araştırmaları (Tuncer Gülensoy Armağanı)*, *TKAE Yayınları* : 219-236.
- _____ (2014), *Anadolu Ağzlarının Sınıflandırılması*, Ankara: TDK Yayınları.
- KORKMAZ, Zeynep (1959). “Türk Dilinde +ça Eki ve Bu Ek ile Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme”, *Ankara Ü. DTCF Dergisi*, S. 3-4: 275-358.
- _____ (1960). Türkçede Ek Yığılması Olaylarının Meydana Gelişi Üzerine, *TDAY*: 173-180.
- _____ (1962). “uçun~üçün~için v.b. Çekim Edatlarının Yapısı Üzerine”, *TDAY-Belleten*, TDK Yayınları: 31-35.

- _____ (1976). “Anadolu Ağızları Üzerindeki Araştırmaların Bugünkü Durumu ve Karşılaştığı Sorunlar”; *TDAY Belleten*: 143-172.
- _____ (1992). *Grammer Terimleri Sözlüğü*, Ankara: TDK Yayınları.
- _____ (1994). *Güneybatı Anadolu Ağızları*, Ankara: TDK Yayınları.
- _____ (1994). *Nevşehir ve Yöresi Ağızları*, Ankara: TDK Yayınları.
- _____ (1995). “Batı Anadolu Ağızlarında Aslı Ünlü Uzunlukları Hakkında”, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar C.II*, TDK Yayınları: 123-127.
- _____ (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri-Şekil Bilgisi*, Ankara: TDK Yayınları.
- _____ (2011). *Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri Ek Kalıplaşması Olayları*, Ankara: TDK Yayınları.
- KÖSE, Fahrettin (2007). *Anadolu ve Rumeli Ağızlarında Edatlar*. (Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- MERT, Abdullah (2019). *Eski Türkçeden Türkiye Türkçesine ve Ağızlarına Uzanan Söz Varlığı*. (Doktora Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- MANSUROĞLU, Mecdut (1959). “Türkiye Türkçesinde Ses Uyumu”, *TDAY Belleten*, Ankara: 81-93.
- SAĞIR, Mukim (1995). *Erzincan Yöresi ve Ağızları*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- _____ (1995). “Anadolu Ağızlarında Ünsüzler”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten* : 391 – 405.
- _____ (1995). “Anadolu Ağızlarında Ünsüzler”, *TDAY-Belleten*, TDK Yayınları: Ankara: 391-409.
- _____ (2002). “Ses Olayları Bakımından Anadolu Ağızları”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı 2: 1-7.
- _____ (2008). “Türkiye Türkçesi Ağızlarının Ünlü Varlığı”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 3/3, Spring: 563-578.
- STACHOWSKI, Marek (2011). *Etimoloji Sözlüğü*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- ÖZKAN, Abdurrahman (2009). *Mehekkü'l-İlim Ve'l-Ulemâ Giriş - İnceleme - Metin - Dizinler - Tıpkıbasım*. Isparta: Fakülte Kitabevi.

- _____ (2008). "Mehekkü'l-İlim ve'l-Ulemâ İsimli Eserde Dudak Uyumu", I. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu (23-26 Ekim 2007) Bildirileri, Isparta: 479-496.
- _____ (2014). Tersine Uyumsuzluk, *Türk Dil Bilgisi Toplantıları-II Ses ve Şekil Bilgisi Sempozyumu*: 185-205.
- _____ (2014). "Netâyicü'l-A'mâl ve Menâhicü'l-Ebrâr İsimli Eserde Dudak Uyumu". *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*: 1-33.
- _____ (2015). *Netâyicü'l-A'mâl ve Menâhicü'l-Ebrâr (Amellerin Neticeleri ve İyilerin Yolları) Giriş - İnceleme - Metin - Dizinler - Tıpkıbasım*. Konya: Palet Yayınları.
- ÖZKAN, Abdurrahman- YASTI, Mehmet- YANAR, Bayram (2016), Bozkır Ağzının Ses Özellikleri, *Uluslararası Sempozyum: Geçmişten Günümüze Bozkır*: 591-612.
- ÖZTÜRK, Erol (2009). *Silifke ve Mut'taki Sarıkeçili ve Bahşiş Yörükleri Ağzı*, Ankara: TDK Yayınları.
- POLAT, Gülşen (2019). *Cihanbeyli Ağzları*. (Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TAŞBAŞ, Zeliha (1989). Akören Monografisi. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tarama Sözlüğü VIII* (1996). 2. Baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TİMURTAŞ, Faruk Kadri (2012). *Eski Türkiye Türkçesi*, Ankara: Kapı Yayınları.
- TOKLU, Osman (2003). *Dil Bilimine Giriş*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- TOR, Gülseren (2014). Mersin İli Ağzlarında {-Iş} ve {-dIk+sIrA} Biçimbirimleri ve Bu Birimlerin Düşündürdükleri, *Diyalektolog*, Sayı: 6 :1-15.
- Koraş, Hikmet. (2005). Türkiye Türkçesinde Gereklilik, *Türklük Bilimi Araştırmaları*: 135-154 .
- Türk Dil Kurumu, *Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni* (1999). Ankara: TDK Yayınları.
- ÜREKLİ, Bayram (2010), "Akören", *Konya Ansiklopedisi*, Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları: 106-111.
- VURAL, Hanifi - BÖLER, Tuncay (2011). *Ses ve Şekil Bilgisi*, Ankara: Kesit Yayınları.

- YILDIRIM, Faruk (2006). *Adana ve Osmaniye İlleri Ağızları I*, Ankara: TDK Yayınları.
- YILMAZ, Mehmet (1996). *Konya Vilayetindeki Muhacir Yerleşmeleri*. (Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yazım Kılavuzu* (2018). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ZÜLFİKAR, Hamza (1991). *Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları*, Ankara. Türk Dil Kurumu Yayınları.

İnternet Kaynakları

- URL: “Derleme Sözlüğü”, <http://www.sozluk.gov.tr/> (Erişim: 04.05.2020).
- URL: “Güncel Türkçe Sözlük”, <http://www.sozluk.gov.tr/> (Erişim: 10.05.2020).
- URL: “Tarama Sözlüğü”, <http://www.sozluk.gov.tr/> (Erişim: 08.06.2020).
- URL: <http://www.akoren.gen.tr/> (Erişim: 15.06.2020/21.07.2020).
- URL: <http://akoren.meb.gov.tr/> (Erişim: 21.07.2020)
- URL: https://www.selcuk.edu.tr/Birim/akoren_my0 (Erişim: 21.07.2020)
- URL: https://www.nufusu.com/ilce/akoren_konya-nufusu (Erişim: 21.07.2020)
- URL: <https://www.mevka.org.tr> (Erişim: 21.07.2020).

 KONYA	<p>T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü</p>	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
--	--	--

Öz Geçmiş

21.12.1994 yılında Meram/Konya’da doğdu. İlkokulu Firuzan Işık İzmirli İlköğretim Okulunda okudu. Ortaokulunu da aynı okulda okudu. Liseyi Açıköğretim Lisesinde okudu. 2017 yılında Necmettin Erbakan Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. 2018 yılında Necmettin Erbakan Üniversitesinde yüksek lisansa başladı. 2 yıldır bir kurumda Türkçe öğretmenliği yapmaktadır.